A TRANSCRIPTION AND EXAMINATION OF THE MILLET MANUSCRIPT LIBRARY'S *MECMU'A-I EŞ'AR VE GAZELİYYAT* NUMBER AEMNZ587

GÖKHAN GÜLER

BOĞAZİÇİ UNIVERSITY

2016

A TRANSCRIPTION AND EXAMINATION OF THE MILLET MANUSCRIPT LIBRARY'S *MECMU'A-I EŞ'AR VE GAZELİYYAT* NUMBER AEMNZ587

Thesis submitted to the

Institute for Graduate Studies in Social Sciences

in partial fulfillment of the requirements for the degree of

Master of Arts

in

Turkish Language and Literature

by

Gökhan Güler

Boğaziçi University

2016

MİLLET KÜTÜPHANESİ'NDE AEMNZ587 NUMARAYLA KAYITLI OLAN *MECMU'A-I EŞ'AR VE GAZELİYYAT* İSİMLİ ŞİİR MECMUASININ TRANSKRİPSİYONU VE İNCELENMESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Yüksek Lisans Tezi

Gökhan Güler

Boğaziçi Üniversitesi

2016

A Transcription and Examination of the Millet Manuscript Library's

Mecmu'a-ı Eş'ar ve Gazeliyyat Number Aemnz587

The thesis of Gökhan Güler

has been approved by:

Assist. Prof. Tülay Gençtürk Demircioğlu _____

(Thesis Advisor)

Assoc. Prof. Zeynep Sabuncu _____

Assist. Prof. Arzu Atik _____

(External Member)

September 2016

DECLARATION OF ORIGINALITY

I, Gökhan Güler, certify that

- I am the sole author of this thesis and that I have fully acknowledged and documented in my thesis all sources of ideas and words, including digital resources, which have been produced or published by another person or institution;
- this thesis contains no material that has been submitted or accepted for a degree or diploma in any other educational institution;
- this is a true copy of the thesis approved by my advisor and thesis committee at Boğaziçi University, including final revisions required by them.

Signature .....

Date 05.09.2016

ABSTRACT

A Transcription and Examination of the Millet Manuscript Library's

Mecmu'a-ı Eş'ar ve Gazeliyyat Number Aemnz587

There are some works in Ottoman poetry those have only very little information about themselves (such as the compositor, the year of composition, copy-record) but when we examine them, the works themselves still provide considerable information about their era. Poetry compilation books are usually called *mecmu'a-i eş'ar, mecmu'atü'l-eş'ar* (a compilation of poems) and totally reflect their compositors' taste in poems. These works include the popular poets of their era as well as the forgotten ones of today. Furthermore, the compilations of poems are important not only because they reflect the taste in poems of their compositors, but also the taste of the poems of their era. From this perspective, I firmly believe that examining the compilation of poems that recorded in the Millet Manuscript Library numbered Aemnz587 is a milestone in comprehending the taste of poems of the sixteenth and seventeenth centuries.

(See Appendix A for an extended abstract.)

ÖZET

Millet Kütüphanesi'nde Aemnz587 Numarayla Kayıtlı Olan *Mecmu'a-ı Eş'ar ve Gazeliyyat* İsimli Şiir Mecmuasının Transkripsiyonu ve İncelenmesi

Osmanlı divan şiiri geleneğinde bir kısım eserler vardır ki kendileriyle ilgili çok az bilgi (oluşturan, ketebe kaydı, oluşturulma yılı vb.) verdiği halde üzerine eğildiğimizde oluşturuldukları döneme dair gayet geniş bilgiler verir. *Mecmu'a-i eş'ar, mecmu'atü'l-eş'ar* gibi isimlerle anılan şiir mecmuaları, tamamen bu mecmuaları oluşturan kişilerin zevklerinin ürünleridir. Kendi dönemlerinde bilinen şairlerin sevilen şiirleriyle birlikte geçmişte kalmış ve unutulmuş şairlerden de şiirleri barındırırlar. Öte yandan şiir mecmuaları sadece mürettiplerinin değil, dönemin de şiir anlayışına dair fikir vermesi açısından önemlidir. Bu açıdan Millet Kütüphanesi'nde AeMnz587 numarayla kayıtlı olan *Mecmuʿa-i Eşʿār ve Gazeliyyāt*'ı okuyup incelemenin 16-17. yüzyılların edebi zevkiyle toplumun değerlerinin anlaşılmasında yardımcı olabileceğine inanmaktayım.

ÖNSÖZ

Bu çalışma Millet Kütüphanesi'nde Aemnz587 numarayla kayıtlı olan bir şiir mecmuası transkripsiyonunu ve incelemesini kapsamaktadır. *Mecmuʿa-i Eşʿār ve Gazeliyyāt* ismiyle kayıtlı olan bu mecmua 15, 16 ve 17. yüzyıldan çeşitli şairlerden şiirler barındırmaktadır. Çoğu mecmua gibi herhangi bir istinsah kaydı ve ketebe kaydı bulunmayan bu eserin 17. yüzyılda oluşturulmaya başlandığını metnin 2b varağında karalanmış olan "sene 1078" ibaresinden anlayabiliyoruz. Nitekim, mecmuadaki tüm şairler de bu yüzyıl ve öncesindendir.

Bu inceleme 3 bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde genel anlamda mecmua türü hakkında bilgi verilmiştir. Divan edebiyatında mecmua türünün oluşumu, yaygın oluşu ve günümüz araştırmalarındaki yer ele alınmıştır

İkinci bölümde ise bu yazının birincil metni olan şiir mecmuasının nüsha tanıtımı ve tavsifi yapılmıştır. Bu bölümde, nüshanın şekil özellikleriyle birlikte içerik özellikleri sıralanmıştır. Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi'nin (MESTAP) belirlediği şair-şiir tablosunda bir çeşit şair indeksi verilmiş ve ayrıca şairlerin kısa biyografileri sıralanmıştır. Bunun yanında mecmuada yer alan şiirlerin nazım biçimi, vezinleri ve hangi dillerde yazıldıkları istatistiksel bilgileri sıralanmış ve bunlara göre seçilen şiirler hakkında bir yorum yapmaya ve bir sonuca varmaya çalışılmıştır. Son olarak ise bu nüshanın incelenmesinde gözetilen hususlar verilmiştir.

Üçüncü bölümde ise metnin kendisi ele alınmıştır. Transkripsiyon alfabesi verildikten sonra metin transkripsiyon harfleriyle gösterilmiştir. Metnin orijinal tıpkıbasımı ise Ek C kısmında verilmiştir.

Bu tez çalışmam boyunca tez danışmanım olan ve desteğini esirgemeyen Tülay Gençtürk Demircioğlu hocama teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca, tez jüriliğimi yapan Zeynep Sabuncu ve Arzu Atik'e de teşekkürlerimi sunuyorum.Ayrıca eğitim hayatım boyunca yanımda olan, hiçbir desteklerini esirgemeyen ve her kararımda beni tasdik eden aileme teşekkür etmeliyim.

Farsça beyitlerin okunmasında yardımlarını hiç esirgemeyen Barry Wood'a; Arapça beyitlerin okunmasında da yardımcı olan Ömer Faruk Yekdeş'e teşekkür ederim. Metnin okumasında ve anlaşılmasında bana yardımcı olan Ülkü Tükenmez Akçay, Esra Demirkoparan, Ayşegül Pomakoğlu'na ve Aişe Handan Konar'a; teknik konularda yardımcı olan Sevgi Şen, Murat Narcı, Ahmet Duran Aslan ve Resul Altuntaş'a da teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1: GİRİŞ 1
1.1 Mecmua türü 1
1.2 Mecmuaların şekil özellikleri 1
1.3 Mecmuaların içerik özellikleri 2
1.4 Mecmuaların tasnifi 4
1.5 Mecmuaların önemi 5
BÖLÜM 2: AEMNZ587 NUMARALI MECMUANIN NÜSHA TAVSİFİ 9
2.1 Mecmuanın fiziksel özellikleri 9
2.2 Mecmuanın içerik özellikleri 10
2.3 Çıkarımlar ve sonuçlar 15
2.4 Mecmuada geçen şairlerin kısa biyografileri 18
2.5 Metin tespitinde gözetilen hususlar 26
BÖLÜM 3: METİN TRANSKRİPSİYONU 28
3.1 Metinde kullanılan transkripsiyon harfleri 28
3.2 Mecmuʿa-i Eşʿār ve Ġazeliyyāt [Transkripsiyonlu Metin] 29
BÖLÜM 4: SONUÇ 215
EK A: EXTENDED ABSTRACT 218
EK B: MECMUADA GEÇEN ŞAİRLER VE ŞİİRLERİNİN MATLA BEYİTLERİNİN MESTAP'A GÖRE GÖSTERİLİŞİ 222
EK C: NÜSHANIN TIPKIBASIMI 232
KAYNAKÇA 287

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1 Mecmua türü

Arapçada toplama, biriktirme anlamlarına gelen *cemʿ* kökünden türeyen mecmua kelimesi dilimizde dergi olarak karşılığını bulmaktadır. Haftalık, aylık veya 3 aylık gibi farklı süre zarflarında yayımlanır. Bununla birlikte klasik Türk edebiyatında mecmua tabiri farklı çalışmalar için de kullanılmaktadır. Mecmualar klasik edebiyatımızda meraklılarının farklı bir konu hakkında tuttukları derlemeleri içeren kişisel defterleri tarif etmektedir.

Bu bağlamda, Ferit Devellioğlu (1997, s. 596) mecmua kelimesi için "*Toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi*" tanımını yapmıştır. Benzer şekilde İlhan Ayverdi de(2005, s. 1972) "*İçinde şiirler, seçilmiş söz ve yazılar bulunan el yazması kitap / Düzenli bir şekilde toplanıp biriktirilmiş, bir araya getirilmiş şeylerin tamamı, koleksiyon*" tanımını yapmıştır. *Kamus-ı Türki*'de Şemseddin Sami (1998, s. 1293) ise "*Eşâr vesair âsâr-ı müntehibe cem ve kayd ile hâsıl olmuş risale, bu âsâr-ı müntehibenün kaydına mahsus cüzdan*" tanımlamasını yapmıştır.

1.2 Mecmuaların şekil özellikleri

Mecmualar içerdikleri konuya göre manzum veya mensur olabilirler. Onları önemli kılan şekilsel özelliklerinden ziyade içerik özellikleridir. Genellikle mecmualarda tarih, başlık ve hatta defterin sahibinin ismi bile yazılmamaktadır. Çok meşhur biri

olmadıkça (Pervane Beg gibi) veya örneğin bir "şarkı mecmuası" gibi belirli bir mecmua olmadıkça kendine ait bir ismi ve derleyeninin ismini de taşımaz. Şiir mecmualarının çoğunda ketebe ve/ya istinsah kaydı bulunmaması, bu eserlerin tamamen derleyicilerinin zevklerine göre tuttuğu defterler olmasındandır; çünkü bu eserler bir sultan, paşa vb. hamiye sunulan eserler değildir genellikle.

Mecmualar genellikle derleyicileri tarafından farklı zamanlarda farklı tür kâğıtların birbirine eklenmesiyle oluşturulurlar. Aynı şekilde yıllar boyu (hatta kimisi ömür boyu) tutulan defterler olduklarından farklı mürekkepler de kullanılmaktadır. Üstelik yıllar içinde defter sahibinin değişen el yazısı (ve bazen de değişen sahipleri) nedeniyle bazı mecmuaların bir sayfası başka bir sayfasından tamamıyla farklı olabilmektedir.

1.3 Mecmuaların içerik özellikleri

Mecmualar belirli bir konu etrafında derlenebildikleri gibi çoğunluğu karışık konuların derlenmesiyle oluşturulur. Yani bir gazel mecmuasında çeşitli dualar, ilaç tarifleri, doğum-ölüm tarihleri, ailevi bilgiler gibi farklı farklı şeyler de yazılabilmektedir. Bunun nedeni olarak kâğıt ve mürekkebin az olduğu eski zamanlarda insanların mümkün olduğunca çok bilgi kaydetme istekleri olması kuvvetle muhtemeldir. Nitekim mecmua dışındaki yazma eserlerde de derkenarlara ve diğer boşluklara karalanmış çeşitli yazıları sıklıkla görmekteyiz.

Mecmualar yoğun olarak edebi türleri içeren eserlerdir. Yani gazel, kaside, nazire, muamma, mersiye gibi farklı şekil ve türleri ihtiva ederler. Bunların yanında elbette simya, remil, kelam, musiki, fal, vb. farklı alanlar için oluşturulmuş mecmualar da mevcuttur. Bu tip mecmualarda genel bir konu bütünlüğü olduğu savunulabilir. Ancak tüm mecmualar için bundan söz etmek mümkün değildir.

Yukarıda da değindiğim üzere neredeyse 20. yüzyıla kadar seri ve ucuz üretimi henüz mevcut olmayan kâğıt ve mürekkep eski dönemlerde az olduğundan daima önemli ve değerli olmuştur. Bu yüzden de bulunduklarında en verimli şekilde değerlendirilmişlerdir. Bu sebeple örneğin bir şiir ve gazel mecmuası tutan birisi, elinde hazır kâğıt ve mürekkebi varken sayfaları sadece beyitlerle doldurmamış; boş bulduğu her alana dua, ilaç karışımı, ailevi kayıtlar ve tarihler gibi muhtelif bilgileri de meşk etmiştir. Durum böyle olunca mecmualarda genellikle birden çok konu işlenmiş olmakta ve bir konu bütünlüğü mevcut olmamaktadır.

Mecmuaların esas önemleri içeriklerinden gelmektedir. Her ne kadar bu defterlerin istinsah/ketebe kayıtları mevcut değilse ve çoğu zaman defter sahibinin ismi bile bilinmiyorsa da özellikle şiir mecmuaları yazıldıkları dönemlerin şiir zevkini yansıtmaları bakımından önemlidirler. Şiirleri alınan şairlerden yola çıkılarak mecmuaların derlendikleri yüzyıl kolaylıkla tahmin edilebilir. Bir nesil sonra defterin sonraki sahibi tarafından (örneğin ilk derleyenin torunu) tarafından eklenmemişse, söz gelimi 17. yüzyıla veya 18. yüzyılın başlarına ait bir mecmuada Şeyh Galib'e ait bir gazel bulmayı ummayız. Üstelik sonraları eklenen bir şiir veya başka bir karalama, kullanılan divit, mürekkep, değişen el yazısı, mürekkebin daha az silinmiş olması gibi çeşitli faktörlerden ötürü kolaylıkla anlaşılabilir.

Dönemlerinde meşhur olmuş şairlerin şiirleri şüphesiz farklı kişilerce derlenen mecmualarda da yer alacaktır. Bununla birlikte divan mürettipleri tarafından divana alınmamış şiirleri bu mecmualarda bulmak da mümkündür. Ayrıca şiirler yazmış ancak bir divan tertip etmemiş kimi şairlerin de şiirlerini edebiyat araştırmalarımızda genellikle mecmualar yoluyla öğrenmekteyiz. Bunların yanında dönemlerinde tanınmış, ancak daha sonraki dönem okuyucusuna yeteri kadar hitap edememiş şairlere de yine mecmualar vasıtasıyla ulaşabilmekteyiz. Özellikle sonraki

yüzyıllarda unutulmuş şairlerin mecmualarda varlığı, şiirin toplumdaki alımlanması ve algılanmasında zaman içinde yaşanan değişim ve gelişimi somut bir şekilde bize sunmaktadır. Bunun gibi küçük taşlar edebiyat tarihi araştırmalarımızda, dönemlerin edebi zevkini belirleme ve bu şekilde edebiyatımızda dönemlendirme sorunsallarına yönelik önemli kilometreleri döşememizi sağlamaktadır.

1.4 Mecmuaların tasnifi

Mecmuaların tasnifi meselesi henüz üzerinde bir fikir birliği sağlanmamış konulardandır. Genel olarak içeriği temel alan tasnifler yapılmaya çalışılmıştır ve bu konudaki ilk çalışmayı Agâh Sırrı Levend ikinci çalışmayı ise Günay Kut yapmıştır. Atabey Kılıç öncelikle bu iki tasnif çalışmasını şu şekilde sıralar (2011, s. 79):

Levend, *Türk Edebiyat Tarihi* adlı eserinde mecmuaları şu şekilde sıralamıştır:

- Nazireler mecmuaları,
- Meraklılarınca toplanmış, birer antoloji niteliğinde seçme şiirler mecmuaları,
- Türlü konulardaki risalelerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar,
- Aynı konudaki eserlerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar,
- Tanınmış kişilerce hazırlanmış, birçok yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmualar.

Bir başka tasnif çalışması ise Günay Kut (1968, ss 170-174) tarafından yapılmıştır.

- Nazire mecmuaları,
- Seçme şiir mecmuaları (Mecmua-i eş'ar, Mecmua-i Devavin),
- Aynı konu ile ilgili eserlerin bir araya gelmesi ile oluşan mecmualar (Mecmua-i Edviye, Mecmua-i Tevarih, Mecmuatü'r- Resa'il vb.),

- Karışık mecmualar (Bu tür mecmualar nazım ve nesir karışık olabileceği gibi Arapça, Türkçe ve Farsça gibi farklı dillerle de yazılmış olabilir),
- Tanınmış veya derleyeni belli kişilerce hazırlanmış mecmualar.

Daha sonraki yıllarda artan mecmua çalışmaları neticesinde alanın genişlemesiyle birlikte bu tasnifler yetersiz kalmaya başlamıştır. Daha önce yapılmış olan tasnifleri de yetersiz bulan Kılıç bu aşamada kendi tasnif denemesini şu başlıklar altında yapmıştır (2011, s. 81-95):

- Cilt ve Tertip Hususiyetleri Bakımından (cönkler, mecmualar)
- Şekil Bakımından (manzum, mensur, karışık)
- Dil Bakımından (Arapça, Farsça, Türkçe)
- Muhteva Bakımından (din, edviye, hezel, musiki vb)
- Şahısların Tertip Ettiği veya Şahıslar İçin Tertip Edilen Mecmualar

Burada dikkat edilmesi gereken husus, bu tasnif çalışmalarının ancak birer deneme olduğudur yani mutlak değillerdir. Mümkün olduğunca kapsayıcı olmalarına çalışılan bu sistematikler için henüz incelenmeyi bekleyen koca bir mecmua denizi mevcuttur. Nasıl ki artan mecmua çalışmaları sayesinde Atabey Kılıç, A. Sırrı Levend ve Günay Kut'un tasnif denemelerini geliştirmişse, önümüzdeki yıllarda yapılacak yeni mecmua çalışmalarıyla birlikte Kılıç'ın tasnif denemesi de şüphesiz gelişecek ve geliştirilecektir.

1.5 Mecmuaların önemi

Bu sosyolojik okumanın yanı sıra mecmua incelemelerinin önemini M. Fatih Köksal çok net bir listeyle sıralamıştır (2012, s. 417-421)[1]:

[1] Tırnak işareti içindeki kısımlar Köksal'a aittir.

"Kaynaklarda adı geçmemiş, hatalı geçmiş ve/ya unutulmuş şairlerin şiirlerine mecmualarda rastlama ihtimali her zaman olduğu gibi bilinen şairlerin de bilinmeyen kimi şiirlerine mecmualar vasıtasıyla ulaşılabilmektedir." Baki, Nedim, Necati gibi yaşadıkları yüzyıllardan çok sonrasına bile hitap eden şairler elbette ölümsüzdürler. Bununla birlikte yaşadıkları dönemde tanınan ve sevilen ancak sonraki yıllarda unutulan şairler de çokça vardır. Hele bir de bu şairler divan tertip etmemişlerse ve şans eseri bir tezkirede de anılmamışlarsa tamamen unutulurlar. Bu noktada mecmualarda geçen az tanınmış şairler, günümüz araştırmacıları tarafından yeniden keşfedilmektedirler. Ayrıca divanlarını tertip ettikten sonra da şiirler yazan, ancak bunları artık divanlarına koyamayan şairlerin şiirleri de bu şekilde günümüze ulaşmaktadır.

"Şairlerin divanlarında yer alan şiirlerinin farklı şekillerine (fazla ve/ya eksik beyitler, değiştirilmiş kelimeler vb. nüsha farkları) rastlamak da gayet olasıdır." Mecmua mürettipleri mecmualarını farklı şeklerde oluştururlar. Kimi zaman şiir meclislerinde duydukları kadarıyla şiirleri mecmualarına kaydederlerken kimi zaman da tanış oldukları şairlerden divanlarını ödünç alıp beğendikleri şiirleri birinci kaynaktan kendi mecmualarına aktarırlar. Kendileri de çoğu zaman şiir yazan mecmua derleyicileri, sahip oldukları şiir birikimine göre mecmualarına aktardıkları şiirlerde değişiklikler yapabilmektedirler. Daha önce de belirtildiği gibi mecmualar bir padişaha veya hamiye sunulmak amacıyla yazılmış eserler değildir çoğunlukla. Bu yüzden de mecmua yazarları daha özgür davranabilmekte, yeni şekiller deneyebilmektedirler.

"Mecmualar arasında bilinmeyen, varlığı bilindiği hâlde nüshası tespit edilemeyen eserlerle de karşılaşılır." Bilhassa kısa yazılan türlerin çoğu bu mecmuaların arasında bulunabilmektedir.

“Mecmualarda pek bilinmeyen veya çok kullanılmayan nazım şekilleri, bilinen nazım şekillerinin örneği görülmeyen uyak tipleri, farklı bend yapıları; yeni türler, edebiyatımızda kullanımına rastlamadığımız aruz kalıpları vb. örneklerle de karşılaşabiliriz.” Mecmualar kimi zaman birer deneme alanı olduklarından alışılmışın dışındaki nazım şekilleri, uyak örgüleri, aruz kalıpları ve bentlerle yazılmış şiir denemeleriyle karşılaşabilmekteyiz. Katı bir disipline sahip olan divan şiirinde bu tarz farklılık arayışları, mevcut kalıpların zorlanması ve bunların dışına çıkılması açısından da şüphesiz değerlidir.

“Bazen mecmualarda şairlerin hayatlarıyla ilgili başka yerlerde geçmeyen önemli sayılan bilgilere de rastlayabilmekteyiz.” Örneğin ölüm tarihi bilinmeyen bir şairin ölümü için düşülmüş bir *ebced* hesabı ya da mezarının yeri bilinmeyen bir şairin defnedildiği yerin tasviri gibi kimi derkenar bilgileri bize ışık tutabilmektedir. “Bazı şiir mecmualarında, başka şairlerin de şiirleri bulunmakla beraber, özellikle bir şairin şiirlerinin yoğun olduğu görülür.” Derleyeninin şair olduğu bir şiir mecmuası edebiyat tarihi araştırmalarına katkısı bakımından kuşkusuz daha kıymetli sayılır.

“Mecmualar, -bir kısmı kendisi de şair olan- şiiri seven ve bu konuda belli bir birikimi olan kişiler tarafından tertip edilen eserlerdir.” Bu itibarla derleyeni belli kişiler tarafından toplanan mecmualarda o şahsın/şairin zevklerini fark ederken, dönemin genel beğenisiyle ilgili önemli ipuçları da yakalamak mümkündür. Bir şairin o dönem mecmularında çok şiirinin bulunması o devirde çok beğenildiğini açıkça gösterir. Keza kullanılan nazım şekillerinin, aruz kalıplarının ve uyak yapılarının sıklığından da o dönemde makbul görülen şiir anlayışını kavramak mümkündür.

“Şiir mecmualarında genel olarak dönemin zevklerini, edebî tercihlerini vs. anlamak kabil olduğu gibi kişisel zevklerin de izini sürmek mümkündür.” Nazire

mecmuası olmasa da kimi mecmualarda nazire şiirler bulunduğundan dolayı şairler arasındaki etkileşimi, silsile bağlarını takip etmek mümkün olur. Benzer şekilde bir şairin başka bir şairin bir gazeli üzerine yazdığı tahmis, taştir, tesdis, tardiye, temsin vb. nazım biçimleri de şairler arası etkilenmeyi göstermeleri bakımından önemlidir. "Mecmualar dışındaki yazmaların *fevayid* ve *vikaye* yapraklarında da zaman zaman rastlamak mümkünse de özellikle mecmualarda çok sık rastladığımız edebiyat dışı kimi konular ayrıca ele alınması gereken önemli noktalardır." Örneğin hemen her mecmuanın derkenarlarında çeşitli dualar, ilaç tarifleri, muska kelamları, tarih kıtaları, berceste ve müfretler, bazı münşeat örnekleri, bazı resmi kayıtların örnekleri çokça rastlanan –asıl mecmua konusuyla ilgisi olmayan- kayıtlardır. Bütün bunlar edebiyat araştırmacıları kadar hatta onlardan da fazla sosyoloji, tarih (özellikle kültür tarihi), kültürel antropoloji, dinler tarih, halkbilim gibi farklı bilim dallarından kişilerin de ilgi alanına giren çok önemli ama ihmal edilmiş bilgi kırıntılarındandır. Bütün mecmuaların bir de bu gözle okunması ve incelenirken bu hususlara dikkat edilmesi, araştırmalarda yeni ufuklar açacaktır.

BÖLÜM 2

AEMNZ587 NUMARALI MECMUANIN NÜSHA TAVSİFİ

2.1 Mecmuanın fiziksel özellikleri

Ölçüleri 203 x 120; 183 x 103mm şeklindedir. Oluşturulma biçimi olarak cönk şeklindedir. Nestalik yazıyla yazılan bu eserin 31a varağındaki şiirlerin yanında 30b, 35b, 36a, 46a varaklarındaki derkenarlara yazılan müfretler rika yazısıyla yazılmıştır. Mecmuada temelde siyah mürekkep kullanılmakla birlikte yer yer kırmızı mürekkebin de kullanıldığını görmekteyiz. Özellikle kimi şiirlerin başlıklarında kullanılan bu mürekkeple, 31a varağındaki şiirler yazılmıştır. Sayfalara arasında bariz bir biçimde mürekkebin, divit kalınlığının ve el yazısının da değiştiğini görebilmekteyiz. Bu yüzden mürettibi belli olmayan bu mecmuanın birden fazla kişice tutulduğu düşünülmektedir. Sırtı ve kenarları meşin, yüzü ebru kâğıt kaplıdır. 53 varaklı olan bu mecmuanın belli bir sayfa ve satır sayısı düzeni yoktur. Her sayfada farklı şekilde çapraz, yukarıdan aşağıya ve ters olarak yazılan şiirlerin arasında ve derkenarlarında da çeşitli beyitler mevcuttur. Varaklarda genel olarak cetvel vardır; her varak iki sütun halinde cetvellenmiştir. Sonradan eklendiği anlaşılan, kurşun kalemle yazılmış sayfa numaraları vardır. Daha doğrusu bu numaralar sadece "a" varaklarına yazılmıştır. Bunun dışında bazı varaklarda mürekkeple yazılmış sayfa numaraları da dikkat çekmektedir. Örneğin 4b'de 73, 10b'de 78, 26b'de 13 sayıları yazılmıştır. Ketebe kaydı veya başka bir tür giriş (veya kapanış) sayfası yoktur. Bazı sayfalar ıslanmış ve mürekkepleri dağılmıştır. 2b, 10b

ve 31a varakları karalama amaçlı kullanılmıştır. Bu varaklardaki yazılar genel anlamda okunamayacak durumdadır, okunabilenlerin de vezinleri yoktur.

2b varağında "Tarih-i Mehemmed" başlığı altında net bir şekilde görülen "sene 1078" (m. 1666/67) yazısı bize oluşturulduğu yılla ilgili genel bir fikir vermektedir. Nitekim bu mecmuada ismi geçen şairlerin hiç birisi bu yüzyıldan sonrasına ait değildir. 22b varağında "Vaḳf: be-rāvāḳü'l-Ervām fī-Cāmiʿü'l-Ezher" ibaresi vardır. Bu varağın Mısır'daki el-Ezher Medresesi'ndeki bir el yazmasından alınmış ve bu mecmuaya dâhil edilmiş olabileceği muhtemeldir.

Ayrıca 20a ve 20b ile 21a-21b-22a-22b varakları da mecmuanın genelinden farklıdır. Nesih yazıyla ve harekeli olarak farklı bir el yazısıyla yazılmış bu varakların mecmuaya sonradan dahil edildikleri de açıktır.

2.2 Mecmuanın içerik özellikleri

Bir şiir ve gazel mecmuası olan bu yazmadaki metinlerin neredeyse tümü manzumdur. Bununla birlikte sayfa kenarlarına meşk edilen Arapça dualar mensurdur. Bu Arapça dualar harekeli olarak yazılmıştır. Noktalı harflerin yazımında yazım hataları vardır. Noktalar bazı yerlerde ihmal edilmiştir."ء" harfi bazı yerlerde (biraz da rastgele bir şekilde) "ى" harfi gibi ismin gösterme halini (-i hali) göstermek için kullanılmıştır. "rakib" kelimesi baş aşağı olarak yazılmıştır.

Her şiirin bir başlığı yoktur. Kimi şiirlerin başlıkları olarak şairlerin adı yazılırken (Nağmi, Feyzi, Kabuli vb.), kimi başlıklar o şiirin nazım biçimidir (müfret, gazel, tahmis vb.). Ayrıca kimi başlıklar da "gazel-i İshak tahmis-i Fevri" gibi açıklayıcıdır.Belli bir tertip düzeni yoktur. Aynı şairlerin şiirleri ve aynı türden olan şiirler farklı sayfalarda yazılmıştır, bir bütünlük gözetilmemiştir.Terci-bend, terkib-bend, tahmis gibi görece uzun olan ve bir bütünlük oluşturan şiirler farklı

sayfalara dağıtılmıştır. Kimi tahmis, muhammes, terci-bend gibi şiirlerde divanlardaki orijinal hallerine göre eksik beyitler vardır.

17. yüzyılın ortalarında oluşturulmuş olması muhtemel olan bu el yazmasında Baki, Cami, Hamdi, Hayreti, Kabuli, Muhibbi, Muradi, Necati, Nesimi, Nevi, Usuli, Vecdi, Veysi gibi 66 şaire ait olan toplam 183 şiir (Türkçe kıta, gazel, terci-bend, terkib-bend, tahmis ve müfredin yanında Farsça gazel, müfret ve rubailer) mevcuttur. Ayrıca Kul Süleyman mahlasıyla hece ölçüsüyle yazılmış bir koşma ve birkaç semai de mevcuttur. (Şair ve şiir tabloları EK-B kısmında verilmiştir).

Öte yandan 7a-7b sayfalarındaki Vecdi'ye ait gazeller ardı ardına sıralanmaktadır. Bu sayfanın düzeni ve kâğıdı mecmuanın diğer sayfalarından farklıdır ve cetvelsizdir. Ayrıca sayfanın en üstündeki gazelin başı; en alttakinin de sonu yoktur ve gazeller arasında redif harfi değişmiş; kırmızı mürekkeple "Harfü'l-Gayn" ve "Harfü'l-Kaf" gibi başlıklar atılmıştır. Bu sebeplerden ötürü, bu sayfaların bu mecmuaya ait olmadığı, sonradan diğer varaklarla birlikte mecmuaya dahil edildiği anlaşılmaktadır.

2a ve 28b varaklarındaki iki hezelin imlası mecmuanın diğer genel geçer imlasından farklıdır. Şiirin içinde geçen "lisānü'l-Bosnevī" ibaresinden yola çıkarak bunun belki de bir Balkan ağzıyla Türkçe yazılmış bir şiir olabileceğini düşünebiliriz. Örneğin "ç" sesi için "ş"; "c" için" "j"; "s" için "z" sesleri kullanılmıştır. "cümle" kelimesi "jümle" şeklinde yazılmıştır örneğin.19a varağında Ebussuud Efendi'nin evlilik ve boşanma konusuyla ilgili sorulan bir soruya verilen cevabı işleyen bir fetvası bulunmaktadır.33a varağında bir hikâyenin başlangıç beyitleri olduğu anlaşılan bir mesnevi girişi vardır. Ancak bu mesnevinin ne olduğu anlaşılamamaktadır.

Tablo 1.Mecmuada Geçen Şiir Türleri

Şiir Türü	Sayısı
Gazel	64
Müfret	42
Kıta	15
Tahmis	15
Müseddes	9
Şarkı	6
Muhammes	5
Terci-bend	5
Rubai	4
Hezel	2
Semai	2
Mesnevi	2
Müstezat	1
Terkib-bend	1
Tarih	1
Koşma	1
Tevhit	1
Naat	1
Fetva	1
Dua	5
	183

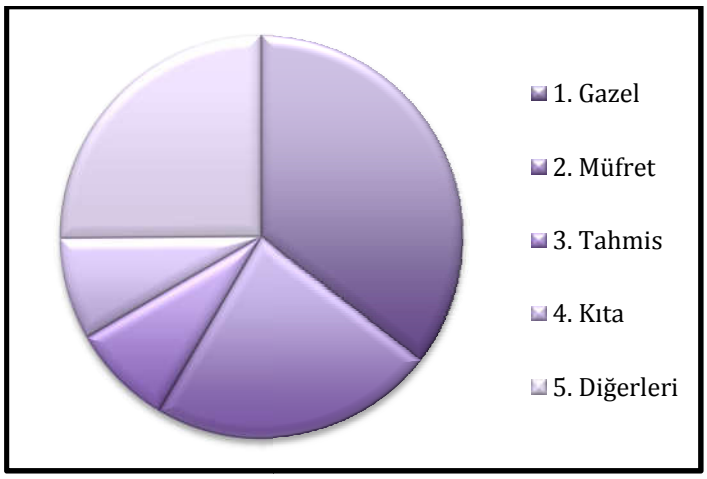

Şekil 1.Mecmuada geçen şiir oranları

Tablo 2.Mecmuada Geçen Şiirlerin Vezinleri

VEZİN	SAYI
fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün	28
fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün (faʿ lün)	24
me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün	24
mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün	19
mef ū lü / me fā ī lü / me fā ī lü / fe ū lün	13
me fā i lün / fe i lā tün / me fā i lün / fe i lün (faʿ lün)	9
me fā ī lün / fe ū lün / me fā ī lün / fe ū lün	4
me fā ī lün / me fā ī lün / fe ū lün	4
fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün	3
fā i lā tün / me fā i lün / faʿ lün	3
müs tef i lün / fe ū lün / müs tef i lün / fe ū lün	3
mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün	2
mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fe ū lün	2
mef ū lü / fā i lā tün / mef ū lü / fā i lā tün	2
müs tef i lün / müs tef i lün / müs tef i lün / müs tef i lün	2
fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün	1
fā i lā tün / me fā ī lün / fe i lün (faʿ lün)	1
fā i lā tün / müs tef i lün	1
fā i lün / fā i lün / me fā ī lün	1
fe i lā tün / me fā i lün / fe i lün	1
fe ū lün / fe ū lün / fe ū lün / fe ū lün	1
me fā ī lün / fā i lün / me fā ī lün / fā i lün	1
me fā i lün / fe i lā tün / me fāi lün / fe i lün	1
mef u lü / me fā ī lü / me fā ī lü / fe ū lün	1
mef ū lü / me fā ī lü / fe ū lün	1
mef ū lü / me fā ī lü / me fā ī lü / fā i lün	1
mef ū lü / me fā ī lün / fe ū lün	1
mef ū lü / mef ū lü / fe ū lün / fe ū lün	1
müf te i lün / fā i lün / müf te i lün	1
müf te i lün / fā i lün / müf te i lün / fā i lün	1
Vezni bulunamayan veya olmayan	25

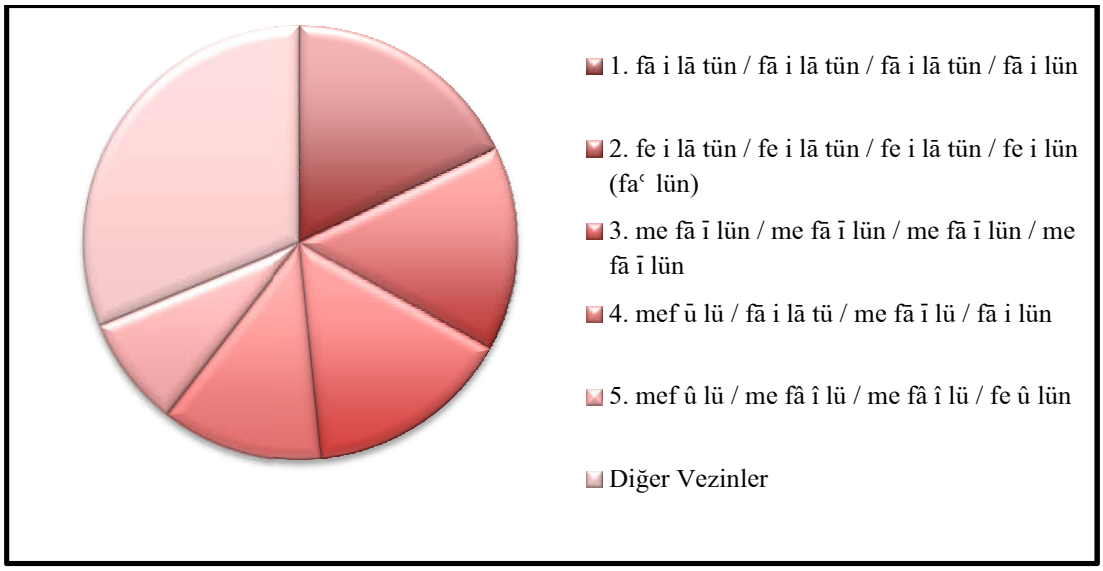

Şekil 2.Mecmuada geçen şiirlerin vezinleri oranı

Tablo 3.Mecmuada Geçen Şiirlerin Dilleri

Türkçe	**Farsça**	**Arapça**
155	21	7

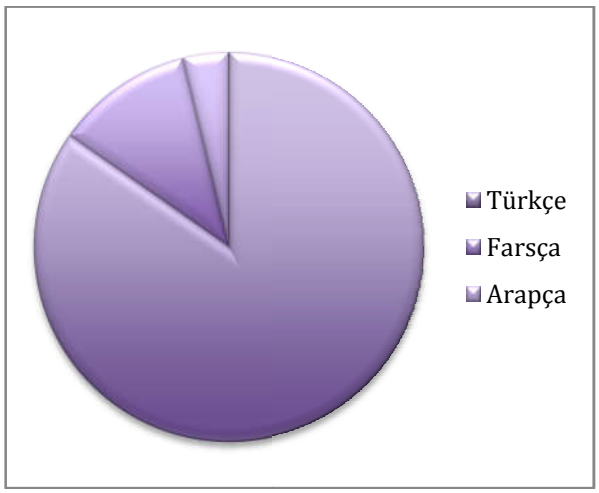

Şekil 3.Mecmuada kullanılan dil oranları

2.3 Çıkarımlar ve sonuçlar

Bu mecmuada geçen şiirlerin çok büyük çoğunluğu aşk ve tasavvuf temalıdır. Divan şiirinin iki ana unsuru olan aşk ve tasavvufun bu mecmuadaki şiir seçkisinde de ağırlıkta olması şaşırtıcı değildir.

Bunların yanında yalnızca ilk varakta geçen argo şiirlerin de varlığı dikkat çekicidir. Bu küfürlerin yanında yine argo ifadeler barındıran 2 adet hezel de vardır. Her ne kadar imla ve anlam problemlerinden ötürü bu hezellerin çözümlemesi iyi yapılamasa da divan şiirinin aşk ve tasavvuf gibi konuları dışındaki çok uç konulara da yer verdiğini görebilmekteyiz.

Biçim olarak bu mecmuadaki şiirlerin büyük çoğunluğu gazeldir. Bununla birlikte sadece gazele odaklanmamış olduğunu ve tahmis, terci-bend, müfret, kıta, rubai, muhammes, müseddes gibi farklı biçimlere yer verdiği de anlaşılmaktadır. Bununla birlikte bir sultan veya paşaya ithaf edilmiş tek bir kaside ve mersiye örneği bile yoktur. Ancak uzun ve bol sayıda tevhit, münacat ve naat örnekleri vardır. Buradan çıkarabileceğimiz sonuç mecmua mürettibinin övgü ve dilek konularında bir insandan ziyade Allah'a yöneldiği olabilir. İslami kültürün beşiğinde gelişmiş olan divan edebiyatı geleneği genel olarak tasavvuf ve ilahiyatla sıkı bir ilişki içindedir. Bu mecmua mürettibinin de bu geleneğin içinde yetiştiği yorumu, seçilen şiirlerden yola çıkarak varabileceğimiz noktalardandır.

Mecmuada şiirleri yer alan şairlerden Baki, Necati, Zati, Şeyhülislam Yahya, Nesimi, Cami, Hatayi, Bağdatlı Ruhi gibi şairler bugün dahi çok iyi bilinen ve meraklıları tarafından okunan şairlerdir. Çağlarından yüzyıllar sonra bile böylesine tanınan ve sevilen şairlerin bu mecmuada olması şaşırtıcı değildir.

Bu şairlerin yanında belki bugün yukarıda saydığım şairler kadar bilinmeyen ama kendi dönemlerinde ve belirli bir zaman sonrasında isim yapmış Kabuli, Behişti,

Cinani, Emri, Fehim-i Kadim, Hayreti, Üsküplü İshak, Nev'i, Seliki ve Ulvi gibi şairlerin de şiirlerine yer verilmiştir. Bu şairlerin günümüze ulaşan divanları varsa da günümüz okuruna fazla ulaşamamışlardır. Bununla birlikte bu mecmuada bu şairlere ait birden fazla şiirin bulunması, dönemlerinde beğenilen şairler olduğunu göstermektedir.

Bir de Sa'yi ve Vecdi'ye ait gazellerin bulunmasının gayet önemli olduğu inancındayım. İdam edilmiş olan bu şairlerin günümüze ulaşan el yazması divanları varsa da henüz bulunmamıştır. Bu açıdan bu şairlere ait bazı şiirlerin birileri tarafından kaydedilmiş olması önemlidir. Özellikle Vecdi Efendi'ye ait gazellerin bulunduğu varakların, mecmuaya sonradan eklendiği açıkça anlaşılmaktadır. Vecdi'nin idam tarihinin 1661 olduğu ve bu mecmuanın tertip edildiği zamanlara denk geldiği göz önüne alınınca; bu mecmuanın mürettibinin Vecdi'nin doğrudan divanından şiirleri istinsah ettiği düşünülebilir. Bu varaklardaki gazellerde kelime unutma temelli istinsah hataları da vardır. Böyle bir tahminde bulunmak için yeterli veri yoktur ancak yine de Vecdi'nin elinden çıkan nüshaya oldukça yakın bir kopya olabilir.

Bu bilinen şairlerin dışında mecmuada Kadri-i Bağdadi, Nağmi, Yemini, Mecnun ve Şemsi Han gibi hiçbir kaynakta geçmeyen şairlere ait şiirler de geçmektedir. Unutulmuş olan bu şairlerin mecmualar yoluyla ortaya çıkması yine edebiyat tarihi araştırmaları için kaynaklar sağlamaktadır. Sonuçta bir şiirin veya şairin neden çok sevildiğini araştırmak kadar neden çok sevilmediğinin de araştırılması dönemin edebi zevkini anlamak bakımından önem arz etmektedir.

Bu mecmuada Senayi'nin "Menakıb-name-i Emir Sultan" mesnevisi; Veysi'nin "Tövbe-name" terkib-bendi; Selami'nin "Hitab-ı Aşık ile Cevab-ı Maşuk" terci-bendleri ve Hatayi'nin Hüsrev-i Acem'den çevirdiği terci-bendi de mevcuttur.

Kısa şiirlerin defterlere kaydedilmeleri elbette ki kolaydır çünkü fazla kağıt ve mürekkep gerektirmez. Ancak burada bu tip anlatıların da mecmuada bulunması korunup sonraki nesillere aktarılması açısından oldukça önem taşımaktadır ve bu açıdan da mecmuayı değerli kılmaktadır.

Ayrıca mecmuada bulunan 2 nazirenin yanı sıra çeşitli tahmisler de mevcuttur. Muhibbi'nin gazeline tahmis yapan Andelibi; İshak'ın gazeline tahmis yapan Fevri; Nişani'nin gazeline tahmis yapan Emri ve bunun gibi şairler arası etkileşimi görebilmekteyiz. Bu mecmuada bir genelleme yapabileceğimiz kadar çok tahmis yoktur. Aynı şekilde belli bir şairin gazeline farklı kişilerin yaptığı tahmisleri de görememekteyiz. Onun yerine daha genel bir gazel-tahmis ilişkisi görmekteyiz.

Öte yandan bu şairler kadar sevilen ve çoğu günümüze kadar da ulaşmış olan Fuzuli, Nefi, Hayali, Ahmet Paşa, Neşati gibi şairlerin hiçbir şiirlerinin bu mecmuada yer almamış olması da ilginçtir. Özellikle divan şiirinin en büyük üstatlarından sayılan Fuzuli'nin olmaması, mürettibin seçimidir. Mecmuaya alınan şairler üzerinden bir yorum yapılabilirken alınmayan şairler üzerinden bir yoruma varmak pek mümkün olamamaktadır. Zira mecmuada yer alan şairlerin dönemin şiir zevkine hitap ettiği yargısına varabilsek de yer almayan şairlerin pek sevilmediği sonucuna varamamaktayız. Bu hatalı bir yorum olacağı gibi Fuzuli, Nefi, Neşati gibi büyük üstatlara da haksızlık olacaktır. Bir mecmuada yer almayan şairler için en fazla "mürettibin zevki" yorumunu yapıp geçebiliriz.

Şiirlerin yanı sıra sayfa kenarlarına ve boşluklara karalanmış yazılar da ilgi çekicidir.Osmanlı toplumunun İslami anlayışı oldukça güçlü bir biçimde benimsemiş bir toplum olduğu tarihi bilgilerimizle sabittir. Bunu mecmuada meşk edilmiş dualarda bir kez daha görmek bu bilgilerimizi güçlendirmektedir. Üstelik 22b'deki

duanın altındaki açıklamada olduğu gibi, Osmanlı toplumunda evden karıncaları kovmak için bile dualara başvuran bireyler olduğunu görmekteyiz.

Bununla birlikte 19a'da eşlerin boşanması ile ilgili sorulan bir soruya Ebussuud Efendi'nin verdiği cevap fetvası, sosyolojik incelemelere gayet müsaittir.

2.4 Mecmuada geçen şairlerin kısa biyografileri

Aḥmedī: Hangi Ahmedi olduğu bulunamadı; Ahmedi ve Ahmet Paşa divanlarında bu mecmuada geçen şiirlere rastlanılmadı.

ʿAndelibī: Bülbül Hasan Efendi, Kastamonulu, imam ve vaizdir(Tuman, Tuhfe-i Naili, 2001, s. 709).

ʿAynī: Hangi Ayni olduğu bulunamadı.

Bahāyī: Hangi Bahayi olduğu bulunamadı; Şeyhülislam divanında bu mecmuada geçen şiirlere rastlanılmadı.

Bāḳī: 16. Yüzyılın ve genel anlamıyla Divan edebiyatının en büyük şairleri arasında olan ve *es-Sultanü'ş-Şuara* olarak bilinen Baki'nin asıl adı Mahmud Abdülbaki olup Fatih Camii müezzini Mehmed Efendi'nin oğludur. 933 yılında (m. 1526) İstanbul'da doğmuş, iyi bir eğitim almış ve devlet kurumlarında yükselerek Kanuni Sultan Süleyman'ın sohbet arkadaşlığını yapmıştır. Rindane gazelin en usta kalemidir. Uzun bir ömürden sonra 1008'de (m. 1600) bir gün cariyelerinden birine kızıp onu dövmeye kalkışınca düşüp öldüğü kaynaklarda yazmaktadır (Pala, 1998, s. 16).

Behiştī: 16. yüzyıl şairlerinden olan Behişti'nin asıl adı Ramazandır. Babası, Vizeli Abdülmuhsin adında bir zat olup, hayatı hakkında başka bilgimiz yoktur. Kaynaklar, Behişti'yi, kendisinden önce yaşamış olan Karıştıranlı Süleyman Beyoğlu Sinan

Behişti ile karıştırmamak için, "Vizeli Behişti, Behişti-i Sani, Vaiz Behişti, Behişti Ramazan bin Abdulmuhsin, Ramazan bin Abdulmuhsin er-Rumi, Mevlana Behişti" gibi adlarla anmışlardır. Sadece Hasan Çelebi, şairin 977 tarihinde (m. 1570) 70'li yaşlarında öldüğünü belirtmektedir. Bundan sonra verdiği "*Eyleye Hak behiştimenzil aña / Diye lutfiyle 'abd-i mukbil aña*" beyitinden hareketle ölüm tarihini 977 (m. 1570) gösteren Gönül Tekin, doğum tarihinin de yaklaşık 906-907'ye (m. 1500/01) karşılık gediğini söylemektedir (Aydemir, 2000, s. 1-4).

Cāmī: 15. yüzyıl Fars şiirinin büyük şairlerinden olan Cami, Horasan'ın Cam şehrinde 817'de (m. 1414) doğmuştur. Yaşadığı coğrafyada hem Farsça hem de Türkçe şiir yazan şairleri derinden etkilemiştir. Şairliğinin yanında tezkireciliği de vardır ve *Baharistan*'ı yazmıştır. 898 yılında (m. 1492) Herat'ta vefat etmiştir(Gençosman, 1989, s. V-X).

Cemālī: Hangi Cemali olduğu bulunamadı, Edirneli Cemali divanında bu mecmuada geçen şiirlere rastlanılmadı.

Cevrī: Hangi Cevri olduğu bulunamadı; Cevri İbrahim Çelebi divanında bu mecmuada geçen şiire rastlanılmadı.

Cinānī: 16. yüzyıl şairlerindendir. Gerçek adı ve doğum yılı bilinmemekle birlikte Osmanlı döneminde çeşitli memuriyetler yapmıştır. 1004 yılının Muharrem ayında (m. 1595) Bursa'da vefat etmiştir (Okuyucu, 1994, s. III-IV).

Dervīş: Hangi Derviş olduğu bulunamadı; Derviş Himmet divanında bu mecmuada geçen şiirlere rastlanılmadı.

Emrī: 16. yüzyıl şairlerinden olup Asıl adı Emrullah olan ve kaynaklarda çoğunlukla Emri Çelebi, Emrullah Çelebi olarak geçen Emri'nin Edirneli olduğu bütün kaynaklarda ittifakla belirtilmektedir. Kaynaklarda esrar içmekten ve hayallere aşırı

derecede dalmasından dolayı ömrünün sonlarına doğru şuurunu kaybettiği belirtilen Emri, 983 (m. 1575) tarihinde Edirne'de vefat etmiştir (Saraç, 2002, s. 11).

Feh̄im, Ḳadīm: 17. yüzyıl şairlerinden olan Fehim-i Kadim'in doğum yılı olarak 1037 (m. 1627) kabul görmektedir. Divanından başka mesnevi tarzında bir şehrengizi; Arapça, Ermenice, Arnavutça, Kürtçe ve bunlar gibi farklı dil ve ağz taklit ederek yazdığı bir manzumesi; bir letaif-i kibar tercümesi ve *Durub-ı Emsal-i Türki* isimli eserleri vardır. 20'li yaşlarının başında 1057 veya 1058'de (m. 1647/48) öldüğü tahmin edilmektedir (Özgür, 1991, s. 3-11).

Fevrī: Hangi Fevri olduğu bulunamadı.

Feyżī: Hangi Feyzi olduğu bulunamadı; Subhi-zade Feyzi ve/ya Simkeş-zâde Feyzi divanlarında bu mecmuada geçen şiirlere rastlanılmadı.

Ġamī: Hangi Gami olduğu bulunamadı.

Ḥamdī: Hangi Hamdi olduğu bulunamadı; Hamdullah Hamdi'nin eserlerinde bu mecmuada geçen şiirlere rastlanılmadı.

Ḫaṭāyī: Safevilerin hükümdarı olan Şah İsmail (Hatayi) 892 yılında (m. 1487) Erdebil'de doğmuştur. 1501 yılında kurduğu Safevi Devleti'nin ilk şahı olan Hatayi Türkçe gazellerin yanında koşmalar ve varsağılar da yazmış, Türkçe şiirin önemli bir ismi haline gelmiştir. 930'da (m. 1524) vefat etmiştir (Cavanşir & Necef, 2006, s. 111-114).

Ḥayretī: 16. yüzyıl şairlerinden olup asıl adı Mehmed'dir. Vardar Yenicesi'ndendir. Bir süre İstanbul'da şiir yazdıktan sonra Yenice'ye dönüp orada bir zaviye inşa etmiştir. 941 (m. 1595) yılında vefatı üzerine bu zaviyeye gömülmüştür(Çavuşoğlu & Tanyeri, Hayatı, 1981, s. X-XIII).

Hüdāyī-i Ḳadīm: 16. yüzyıl şairlerinden olup doğum yılı bilinmemektedir. İstanbul'da doğmuş olan Hüdayi'nin asıl ismi Mustafa Hüdayi Çelebi'dir. Kendi döneminde Sala Muslisi, Müezzin-i Hüdayi, Musli Çelebi ve Musli Şah olarak da anılmaktadır. Sesi güzel olduğu için Haseki Hürrem Sultan Camii'nde ezan okumuş, 991 yılında (m. 1584) İstanbul'da vefat etmiştir (Demiralay, 2007, s. 2).

ʿİlmī: Hangi İlmi olduğu bulunamadı.

İsḥāḳ, Üskübli: 16. yüzyıl şairlerinden olan İshak Çelebi Üsküplüdür. Onun hakkındaki bilgiler temel olarak Kınalızade tezkiresindendir. Doğum yılının 869 (m. 1464/65) olduğu bilgisi kesin değildir ancak 944'te (m. 1538/39) vefat ettiği bilinmektedir (Çavuşoğlu & Tanyeri, İshak Çelebi, 1990, s. 1-8).

Ḳabūlī: 16. yüzyıl şairlerindendir. Asıl adı Gedizli İbrahim Çelebi olup doğum yılı hakkında bir bilgimiz yoktur. Tezkirelerde ismi ve doğum yeri hakkında bir fikir birliği yoktur, bunun nedeni Kabuli mahlaslı birden çok şairin olması ve bunların zaman içinde birbirleriyle karıştırılmasıdır. Tezkirelerde genel olarak Kabuli'nin Nazırzade'nin hadimi olduğu, daha sonra mülazımı olup kadılık vazifesinde de bulunduğu ve Mısır'dan gelirken 1000 tarihinde (m. 1591/92) boğularak vefat ettiği yazılıdır (Duyar, 2009, s. 308).

Ḳadrī-i Baġdādī: Kaynaklarda bu mahlasta bir şair bulunamadı.

Ḳul Süleymān: Süleyman Bakırgani olup olmadığı tespit edilemedi, *Bakırgan Kitabı*'nda bu mecmuadaki şiire rastlanılmadı.

Medḥī: 16. yüzyılda yaşadığı tahmin edilen ancak hayatı hakkında kesin bilgi sahibi olmadığımız Medhi'nin asıl adı Mahmut olup Geliboluludur. Nevizade'nin *Şakayık* zeylinde ölüm tarihi 1006 (m. 1597/98) olarak verilmiştir (Seyhan, 2000, s. 6).

Muḥibbī: 16. yüzyılda yaşamış, Yavuz Sultan Selim'in oğlu, Osmanlı Devleti'nin onuncu padişahı olan Kanuni Sultan Süleyman'dır. 899 yılında (m. 1494) Trabzon'da doğmuştur. Babasının 926'da (m. 1520) vefatı üzerine tahta geçmiş ve 46 yıl süren bir hükümdarlık sürmüştür. Padişahlığının yanında oldukça kapsamlı bir divan oluşturmuştur. 974 yılında (m. 1566) Zigetvar seferindeyken vefat etmiştir, ölümü savaş esnasında yeniçerilerden gizli tutulmuştur (Ak, Hayatı, 1987, s. 1-2).

Murādī: Hangi Muradi olduğu bulunamadı. III. Murat divanında bu mecmuada geçen gazele rastlanılmadı.

Naġmī: Kaynaklarda bu mahlasta bir şair bulunamadı.

Necātī: 15. Yüzyıl şairlerinden olan Necati Beg'in doğum yılı belli değildir. Tezkirelerden öğrendiğimize göre Edirnelidir. Müeyyed-zade Abdurrahman Çelebi namına tertip ettiği divanı vardır. 25 Zilkade 914 (m. 27 mart 1509) senesinde vefat etmiştir (Tarlan, Hayatı, 1963, s. XV-XX).

Nergisī Efendi: Hangi Nergisi olduğu bulunamadı, *Meṣaḳḳü'l-ʿUṣṣāḳ, Nihālistān* ve başka kaynaklarda bu mecmuada geçen şiirlere rastlanılmadı.

Nesimī: 14. yüzyıl Farsça ve Azerice şiirin büyük şairi olan İmamüddin Seyyid Nesimi'nin hayatına dair çeşitli rivayetler olup, ona dair kesin bilgilere sahip değiliz. 771'de (m. 1369/70) yılında doğmuş; yazdığı şiirler yüzünden 807'de (1404) derisi yüzülerek öldürülmüştür (Ayan, 2002, s. 19).

Nevʿī: 16. yüzyıl şairlerindendir. Asıl adı Yahya olup 940'ta (m. 1533/34) Malkara'da doğmuştur. Kendisi gibi bir şair olan Nevi-zade Atayi'nin babasıdır. Arapça ve Türkçe eserleri vardır. 1007'de (m. 1599) vefat etmiştir (Sefercioğlu, 2001, s. 2).

Nizārī: Hangi Nizari olduğu bulunamadı.

Nişānī: Hangi Nişani olduğu bulunamadı.

Nūrī: Hangi Nuri olduğu bulunamadı.

ʿÖmer: Hangi Ömer olduğu bulunamadı.

Raḥmī: Hangi Rahmi olduğu bulunamadı; Bursalı Rahmi ve/ya Harputlu Rahmi divanlarında bu mecmuada geçen şiirlere rastlanılmadı.

Remzī: Hangi Remzi olduğu bulunamadı.

Riyāżī: Hangi Riyazi olduğu bulunamadı.

Rūḥī: 17. yüzyıl şairlerinden olan Ruhi'nin doğum tarihini bugün bilememekteyiz. Mecmuatü't-Teracim'de 941 yılında (m. 1534/35) doğmuş olduğu belirtilmişse de bu kesin değildir (Ak, Bağdatlı Ruhi: hayatı, edebi kişiliği ve divanından seçmeler, 2000, s. 21). Mahlasından da anlaşılacağı üzere Bağdatlıdır, asıl adı Osman'dır. Şiirlerinde tasavvufu bir malzeme olarak kullanmış, kalenderi bir söyleyiş benimsemiştir. 1014'te (m. 1065/66) Şam'da vefat etmiştir.

Saʿyī: 16 yüzyıl şairlerimizden olup müsrifliği yüzünden öldürülmüştür. Kâtip Çelebi'ye göre Sa'yi'nin babasının adı Mehmed, dedesinin adı Selman'dır. Merhaba Efendinin mülazımı, musahibi, kâtibi ve danişmendi olarak görev yapmıştır. Ayrıca kadılık görevi de yapmıştır (Ceylan, Öldürülen 101 şair, 2012, s. 95). Otuz beş akçe ile Eşkinoz kadılığı yaparken bir hamam eğlencesi sırasında hizmetçileri tarafından öldürülür. Bir divan teşkil edecek kadar şiire imza atmıştır.

Sāmī, Arpaemīni-zāde: 18. yüzyıl şairlerinden olup Arpaemini Osman Efendi'nin oğludur. Babasının görevinden dolayı Arpaemini-zade olarak tanınan İstanbullu şairin doğum tarihi bilinmemektedir. Asıl adı Mustafa'dır. Sadece İsmail Beliğ bir adının da Mehmed olduğunu söyler. Fatin Efendi'nin ve Müstakim-zade Süleyman Sadeddin'in kaydettiği "mezâhir" kelimesinin *ebced* hesabındaki karşılığı olan

1146'da (m. 1734) muhtemelen Şevval (Mart) ayı sonlarında İstanbul'da vefat etmiştir (Kutlar, 1996, s. 15).

Selāmī: Hangi Selami olduğu bulunamadı.

Selīḳī: 16. yüzyıl şairlerindendir, asıl adı Şaban'dır. Şiirlerinde *Seliki* mahlâsını kullanmıştır. Hemen hemen bütün kaynaklar Seliki'nin Ispartalı [Hamid] olduğunda birleşirler, ancak doğum yılı konusunda herhangi bir bilgi vermezler. Sehi Bey'in onu VIII. tabaka şairler arasına katması, Latifi'nin "Bu 'asr şu'arâsındandur." biçimindeki ifadesi ve Gelibolulu Âli'nin de şairi Kanuni dönemi şairleri arasında anması Seliki'nin XVI. yüzyılın ilk yarısında yaşadığı fikrini akla getirmektedir. Şairin ölüm tarihi hakkında kesin bir kayıt varsa o da Âşık Çelebi tezkiresinin yazıldığı yıllarda (m. 1568) hayatta olmadığıdır. Buna dayanarak şimdilik Seliki'nin, *Gülşen-i Şu'arâ* ile *Meşâ'irü 'ş-Şu'arâ*'nın yazıldığı 1563 ile 1568 yılları arasında öldüğünü kabul etmek yerinde olacaktır (Zülfe, 2009, s. 15-17).

Ṣenayi Çelebi: 16 yüzyıl şairlerinden olup Manisalıdır. Doğum yılı bilinmemektedir, ancak Şehzade Mustafa'nın Manisa'da olduğu dönemlerde kapısında durduğu bilinmektedir. Kadı olup Amasya'ya geçmiş ve burada 970 yılında (m. 1562) vefat etmiştir (Erdem, 2004, s. 88-89).

Seyrī: Hangi Seyri olduğu bulunamadı.

Ṣubḥī: Hangi Subhi olduğu bulunamadı.

Şihābī: Hangi Şihabi olduğu bulunamadı.

Şemsī Han: Kaynaklarda bu mahlasta bir şair bulunamadı.

Şevḳī: Hangi Şevki olduğu bulunamadı, Edirneli Şevki divanında bu mecmuada geçen şiirlere rastlanılmadı.

ʿUlvī: 16. yüzyıl şairi olan Terzi-zade Ulvi İstanbulludur, gerçek adı ise Mehmed'dir. Yazdığı bir şiir sebebiyle Kanuni Sultan Süleyman tarafından hakkında idam fermanı çıkartılır. Bir süre ortalardan kaybolan Ulvi, tahta 2. Selim'in çıkmasıyla Molla Çelebi'ye mülazım olmuştur. 993 senesinde (m. 1585) vefat etmiştir (Tarlan, Şiir mecmualarında XVI. ve XVII. asır divan şiiri: Ulvi - Meali - Nihani - Feyzi - Katibi, 1948, s. 5).

Usuli: 16. yüzyıl şairlerinden olup bu yüzyılda Osmanlı için bir şair fabrikası niteliğinde olan Vardar Yenicesi'nde doğmuştur. Kaynaklarda birbirini tekrar eden bilgiler vardır ve doğum yılının yanında asıl adı bile tam olarak bilinmemektedir. Elimizde sadece Divan'ı vardır; 945'te (m. 1538) vefat etmiştir (İsen, 1990, s. 14).

Vaḥdetī: Hangi Vahdeti olduğu bulunamadı.

Vālihī: Hangi Valihi olduğu bulunamadı.

Vecdī: 17. yüzyıl şairlerindendir. Nücum ilmi bahanesiyle idam edilen şairlerimizden birisi olan Vecdi, "Boğuk" lâkabıyla tanınan Mustafa Ağa'nın oğludur. Asıl adı Abdülbaki'dir; İstanbul'da doğmuştur. Vecdi, Baki'nin çağdaşı olan Nail-i Kadim'in etkisinde kalmış bir şairdir. Köprülü Mehmet Paşa'nın gözdelerinden birisi olması neticesinde "beylikçilik" mertebesine kadar yükselmiştir. Köprülü ile olan yakınlığını çekemeyen Reisü'l-küttab Şamizade, şaire karşı kin ve intikam duymaya başlamış, aleyhinde zuhur eden en küçük fırsatı dahi değerlendirmiştir. Bursalı Esiri Mehmet Efendi'den alınan bir fetva ile 1071 yılında (m 1661) Alayköşkünde idam edilmiştir (Ceylan, Öldürülen 101 Şair, 2012, s. 399).

Veysī: 17. yüzyıl şairlerinden olan Veysi'nin asıl adı Üveysi bin Mehmed'dir. 969 yılında (m. 1561/62) doğmuş; Osmanlı Devleti'nde çeşitli memuriyetler yaptıktan sonra 1037'de (m. 1627/28) vefat etmiştir (Toska, 1985, s. 19-21).

Yaḥyā, Şeyḫülislam: 17. yüzyıl şair ve şeyhülislamıdır. 960'ta (m. 1552) İstanbul'da doğmuş, 1053'te (m. 1644) vefat etmiştir. Eseri olarak sadece Divan'ı vardır (Ertem, 1995, s. VI).

Yaḥyā Beg: 16. yüzyılda yaşamış olan Yahya Bey Kanuni dönemi şairlerindendir. Doğum yılı kesin değildir. Arnavut asıllı olmasından dolayı "sengistan"dan (taşlı yer) kopmuş olmasından olsa gerek "Taşlıcalı" olarak anılmıştır. *Şāh u Gedā, Kitāb-ı Usūl, Yūsuf ü Zelihā, Gencine-i Rāz* ve *Gülşen-i Envā*mesnevilerinden oluşan hamsesi vardır. 990 yılında (m. 1582) İzvornik yakınlarında Loznice'de vefat etmiştir (Yoldaş, 1993, s. 13-15).

Yemīnī: Kaynaklarda bu mahlasta bir şair bulunamadı.

Żaʿ fī / Żaʿ ifī: Hangi Zaʿ fi / Zaʿ ifi olduğu bulunamadı.

Ẕātī: 16. yüzyıl şairlerinden olan Zati Balıkesir'de 876 yılında (m. 1471/72) doğmuştur. Asıl adı Latifi, Sehi ve Kınalızade tezkirelerine göre Bahşi; Âşık Çelebi'ye göre Satılmış (Satı) olarak geçmektedir (Tarlan, Zati'nin hayatı, 1967, s. X). Bayezid Camii'nde remil falı bakıp yaşamını sürdürmüştür. Tezkirelerde ölüm tarihi 952 veya 953 olarak verilir (m. 1546-1547).

Ẕihnī: Hangi Zihni olduğu bulunamadı.

Żiyāʾī: Hangi Ziyai olduğu bulunamadı.

2.5 Metin tespitinde gözetilen hususlar

- Bu mecmuada geçen şairlerinden divan sahibi olanların çalışılmış divanları incelendi, mecmuada okunamayan bazı kelimelerin tamiri bu yolla yapıldı.

- Farklı varaklara dağıtılmış olan terkib-bend, terci-bend ve tahmis gibi şiirler, metin bütünlüğünü muhafaza etmek amacıyla bir bütün olarak art arda ardına yazıldı. Başlangıç sayfası olarak ilk bendlerin geçtiği varaklar temel alındı.
- Şiirlerde geçen mahlaslar **kalın** harflerle gösterildi.
- Noktalı harflerin yazımında yazım hataları oldukça fazladır, ancak transkripsiyon yapılırken harflerin doğru yazımı gözetildi.
- Ancak 2a ve 28b varaklarındaki hezeller okumada ve anlamada büyük sorun teşkil etti. Yazının, kullanılan dilin ve kelimelerin anlaşılması zor olduğundan bu varaklardaki transkripsiyon metnin orijinal haline sadık kalınarak yapıldı.
- Şiirlerde geçen küfür ve argo kelimeler "…" ile sansürlendi.
- Okunamayan kelimeler […] sembolüyle; doğru okunduğundan şüphe duyulan kelimeler [?] sembolüyle gösterildi. Ayrıca bu kelimelerin resimleri aparatta gösterildi.
- Metin tamiri yoluyla eklenen kelimeler [] sembolü içinde verildi.
- Başlıkları olmayan şiirlere başlıklar [] sembolü içinde verildi.
- Şiirlerin vezinleri şiirlerin başlıkları altına yazılarak gösterildi. Hece ölçüsüyle yazılan 4a'daki şiire [Hece Ölçüsü] ibaresi yazıldı. Ayrıca vezinleri bulunamayan şiirlerin vezin kısımları boş bırakıldı.
- Karalama olduğu belirtilen varakların transkripsiyonu yapılmadı, sadece resimleri aparatta gösterildi.
- Vezin kusurları olan şiirler, Tablo 1'de verilen şairlerle ilgili tanıtımda "açıklamalar" kısmında belirtildi.
- Terci-bend ve terkib-bendlerin her bir bendine Romen rakamlarıyla (I, II, III…) numara verildi.
- Metnin orijinali EK-C kısmında verildi.

BÖLÜM 3

METİN TRANSKRİPSİYONU

3.1 Metinde kullanılan transkripsiyon harfleri

ء, أ	a, e, ʾ	ش	ş / Ş
آ	a / A, ā / Ā	ص	ṣ / Ṣ
ب	b / B	ض	ḍ / Ḍ, ż / Ż
پ	p / P	ط	ṭ / Ṭ
ت	t / T	ظ	ẓ / Ẓ
ث	ṯ / Ṯ	ع	ʿ
ج	c / C	غ	ġ / Ġ
چ	ç / Ç	ف	f / F
ح	ḥ / Ḥ	ق	ḳ / Ḳ
خ	ḫ / Ḫ	ك	k / K, g / G, ñ
د	d / D	ل	l / L
ذ	ẕ / Ẕ	م	m / M
ر	r / R	ن	n / N
ز	z / Z	و	v / V, o, ö, u, ū, ü
ژ	j / J	ه	h / H, e
س	s / S	ى	y / Y, ı, i, ī

3.2 Mecmuʿa-i Eşʿār ve Ġazeliyyāt [Transkripsiyonlu Metin]

1a

[Ġazel-i Nesīmī]

mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün

Ey derd ü belā fütāde dil-i mübtelā-yı men

Kes-rā mebār hīç belā çün belā-yı men

Ez-derd-i ʿışḳ-ı yār-ı cānān mübtelā şodem

K'ānder-cihān ṭabīb ne-zāned devā-yı men

ʿIşḳ ez-berā-yı dilber ü dilber berā-yı ʿışḳ

Men ez-berā-yı derdem ü derd ez-berā-yı men

Naḳş-i ḫayāl-i yār ze-pīşem mī reved

Ger ṣad murād tīġ resed der-ḳażā-yı men

Mī ḫʷāhemez-Ḫudā-yı viṣāleş be-ṣad duʿā

Bāşed ki müstecāb şeved īn duʿā-yı men

Cevr ü cefā-yı t’est [?][2] ʿaṭiyye ber-ehl-i dil

İn tuḫfe būd der-dü-cihān ḫod ʿaṭā-yı men

Ez-āh-ı āteşīn **Nesīmī** şeved çü mūm

Ger seng-i ḥāregūş koned tā nālehā-yi men

Ḳıṭʿa

mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün

Ḳāḍī efendi ḳaṣr-ı muʿallāda g.t s…r

Pāpās-ı nā-tıraş kilīsāda g.t s…r

Bī-çāre soḫtacılıḳ ile her-dem geçmede

Ṣūfī ṣafā-yı ḳalb ile tenhāda g.t s…r

Müfred

fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün

Ḳoşdılar düz göricek ṣaḥn-ı kün cānānı

Ṭ…..ım g.tde ḳalup aldı s..im meydānı

[2] 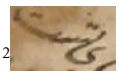

Müfred

fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün

Her ḳaçan kīrim ki ḳalḳar ḳadd ü ḳāmet gösterür

Dülle-i[?][3] yāre ḳıyāmetden ʿalāmet gösterür

1b

Ḳıṭʿa-ı Laṭīf

me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün

Çün insān-rā ne-bāşed faẓl ü iḥsān

Çi farḳ ez-ādemī bā-naḳş-i dīvār

Be-dest āverden-i dünyā hüner nīst

Yekī-rā ger tüvānī dil be-dest-i ār

Ḳıṭʿa

me fā i lün / fe ū lün / me fā i lün / fe ū lün

ʿAzīz-i Mıṣr ki cāneş be-leb resīd çi goft

Yekī naṣīḥat-i men yād dār cān-ı ʿazīz

Be-dūst gerçi ʿazīz'est rāz-ı dil me-küşāy

Ki dūst nīz be-gūyed be-dūstān-ı ʿazīz

3 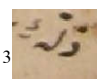

Müfred

me fā i lün / fe i lā tün / me fā i lün / faʿ lün

Zi-zevḳ-i ʿālem-i ʿirfān kocā ḫaber dāred

Kesī ki himmet-i dūn fikr-i muḫtaṣar dāred

Rubāʿī

mef ū lü / me fā ī lün / fe ū lün

Derd-i men suḫte dil şeb ü rūz

İn'est zi-ʿışḳet ey dil-efrūz

K'ey dil şode mübtelā-yı ʿışḳet

Tā çend keşem belā-yı ʿışḳet

Müfred

fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün

Mā vecednā ġayri ḥaḳḳ fī'l-vücūd

Bel vecednā vāciben fī-küll şeyʾin

Müfred

me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün

Muḳbil-i ṭaʿn-ı cāhilden ne ġam erbāb-ı ʿirfāna

Atarlar ṭaşı elbetde dıraḫt-ı mīve-dār üzre

[Müfred]

me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün

Nigārā ḫaste-i ʿışḳam baňa laʿlüň şarābın vir

Ölürsem bu firāḳuňla yarın Ḥaḳḳ'a cevābın vir

2a

[Der-Hezel-i Cevrī]

fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün

Iżṭırābum şoḳ olayım ger jehennemde daḫi

Laʿnet idüp bize yā hū ehl-i ʿiṣyān aḫtudur [?][4]

Biz mülebbes şuʿlemi monlā ṣarıḳ başındadur

Ne bu ġam-perver bizüm bu bize […][5] aḫtudur

Şimdi bizpaşa ḫocādur illā yoḳdur ṭāliʿüm

Hīş bize ādem dimez gördükşe ḥizānaḫtudur

Ḫastelük bozdı mizācın şehre mūrş [?][6]ḳarış

[…][7]aṣlı yaḳsa yüzinde ṭabībān aḫtudur

4

5

6

Her ḳaşan ḫūşḫūş pilavı bizyiyeyin ḳabż olur

İstemez şıḳşun ṭaşrada cūʿ-ı gül-bān aḫtudur

Ḳani şoḳ ṣaḳlayayın yaʿnī ishal oldı biz

[…]b.ḳuma baṭnum [?][8] ṣoġuljan aḫtudur

İnşāllāh bir ḳavī manṣıb alayım paşadan

Göreyimdür kim bizüm ferşinde olan aḫtudur

Yoḫ idüm şoḳ kimse bizüm iʿtibār itmez yine

Ṭumṭurāḳın baḳmayup erbāb-ı dīvān aḫtudur

Alayumla[…][9]dübbūs-ı bulġur ḳuṣduran

Bir alay benem eger jümle […][10] aḫtudur

7

8

9

10

Olayım begler bigi ṭavūl şalayum ṭanbūtam [?][11]

Ṣurnaşılar [?][12] ṣūret virür jümle mīrān aḫtudur

Ey **Riyāżī**[…][13] şıḳmasun

Ṭoymasun jevri ṣaḳın vallāh o şeyṭān aḫtudur

Bir […] ṣıḥḥat bulayım […][14]

Göstereyüm nişe bir bize ḫumārān aḫtudur

[28b][15]

Esme **Cevrī** bize bir başat oġlana aḫtudur

Külehüm şehr oġlanı bi'l-jümle şeyṭān aḫtudur

Ṣışa yemlerden berü ol başat usṭurlābımuz

Enjümde yemlerden bize Behrām ü Keyvān aḫtudur

11

12 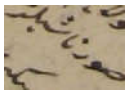

13

14 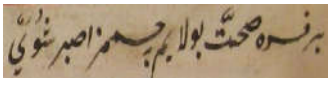

15 Bu şiir 28b varağından devam ettiği için 28 varağı buraya eklenmiştir.

Bize bu ḳurʿa ṣala yemlerden biri remmāl olup

Ḳed-keẕebet poḫ yidüm aḳrān ü emṣāl aḫtudur

Yaġḳandı [?]biz ṭabīb illā ki jāhil bir […][16]

Kim geçer lā-büd bezm ḳarşunda dükkān aḫtudur

Varsa bir biz ḳahve-ḫāne […][17] şoḳ ḳopar

Yaʿnī vechü'ẕ-ẕürefā jümle yārān aḫtudur

Biz ḥājı […][18] maʿjūn mı ṣatar

Öksürük mi uġradı n'oldı būsitān aḫtudur

Biz ʿāciz ḳalduḳ bu İstanbul vallāhü'l-ʿaẓīm

Maẓḥara bezmi […][19]insān ü ḥayvān aḫtudur

Laʿnetu'l-lāh şehr-i İstanbul bi'l-jümle didim

Varayum fī'l-Bosna yoḳdur anda insān aḫtudur

---

16 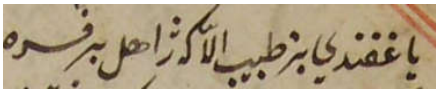

17

18 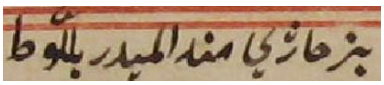

19 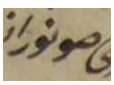

İllā mā-yaʿrifü lisānü'l-Bosnevī müşkil ḳoy

Ḳorḳmaz bunı fī'l-vilāyet-i […][20] aḫtudur

Ḳurtuluş yoḳ bilmezem ḳande jehennem bezegidür

Fī'l-Mıṣr vü'ş-Şām hep fellaḥ ve ʿüryān aḫtudur

Biz Ḥaleb'de şoḳ […][21] fī-vaḳtü'ş-şebāb

Varmaġa yoḳ anda yüzin jümle ṭaṭan [?][22] aḫtudur

Ya jehennemde gide yemler gibi rāḥat ijün

Jennetde nişe varayum ḥūr ü ġılmān aḫtudur

2b[23]

Der-Tārīḫ-i Meḥemmed

fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün

Dāʾimā ehl-i diliitmede pāmāl cefā

Budur āyīn-i felek resm-i sipihr-i mīnā

---

[20] 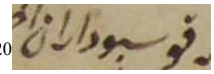

[21] 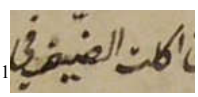

[22] 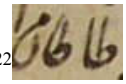

[23] Bu varakta daha sonra 36b varağında geçecek olan Zihni'nin tahmisinin ilk 3 beyti meşk edilmiştir. Tahmis 36b'de olduğundan burada tekrar transkripsiyonu gösterilmemiştir.

Ḳanı ol ṣaf-der-i meydān-ı duʿā şīr-efken

Ḳanı ol […][24]gürūhü'l-aʿdā

ʿĀḳıbet himmet idüp māʾil-i cenāb oldı

Ser virüp sürūr olup oldı fenā içre beḳā

Bir ḳuṣūr ile didi hātifʿ **Aynī** tārīḫ

Bī-tüvān-ı şühedā ola Meḥemmed Pāşā

Sene 1078

3a

Li-Monlā Cāmī

mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün

Sāḳī bi-yār bāde dih eknūn ki furṣat-est

Muṭrib bi-zen terāne ki fırṣat ġanīmet-est

Çeşmem be-rū-yi şāhid u gūşem be-bāng-i çeng

Ey pend-gū berevki ne cā-yi naṣīḥat-est

24

Cān-ı me-rā zi-merhem rāḥat nişān me-pors

K’ez ʿāşıḳī naşībe-i ū dāġ-i miḥnet-est

Peykān-ı āb-dār ki āyed zi-dest-i dūst

Ber-ʿāşıḳān-ı suḥte bārān raḥmet-est

Z’āndem ki ser-fikend ber-ān āsitān me-rā

Ber-gerdenem zi-tīġ-i to ṣad-bār minnet-est

Her sufle-i be-genc-iḳanāʿat kocā bered

İn naḳt-i der-ḫazīne-i erbāb-ı himmet-est

Cāmībe-cüst u cūy netüvān-i vaṣl-ı dūst yāft

Mevḳūf-i vaḳt bāş ki īn kār-ı devlet-est

[Ġazel]

me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün

Dil alsa gördigüñ demde dil-ārāda kemāl olsa

Murāduñ añlasa ʿālemde dil-dār ehl-i ḥāl olsa

ʿAdū kām olmasa hīçemr olmasa ʿālemde her güle

Aña sevmek sevilmeknaṣıl emr-i muḥāl olsa

Elüñe lāle-āsā kāse alsañ gül-i kerem olsañ[25]

Müdām al görseñ gel gül olsañ elüñ al olsa

Kemāl-i ʿilm ile maʿlūm-ı ʿālem olsañ el-ḥāṣıl

Dilā ehl-i kemāl olsa kelāmuñda māl olsa

[Müfred]

fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün

Gördi Mecnūn kim benī ādemde yoḳ mihr ü vefā

Varup ol bī-çāre vaḥşīlerle ülfet yoġladı

3b

Müfred

mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü/ fāi lün

Herkes ki nīst zinde be-ʿışḳet helāk bih

Ver her serī ki nīst hevā ez-to ḫāk bih

Nūrī

fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün

Secde-i şükr itmedin vaṣl içün eylersem vefāt

Dirhem-i eşküm ḳıluñ destūr-ı isḳāṭ ṣalavat[26]

[25] Vezin hatası mevcuttur.

Secde ḳıl miḥrāb-ı ebrūsına ḫaṭṭı gelmedin

Nūriyā saʿy ile ḳıl ülfet ʿacill bi’ṣ-ṣalavat

Müfred

fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün (faʿ lün)

Cān virince çekelüm cevr ü cefāñı güzelüm

ʿĀdeti ḫūblaruñ cevr ü cefādur güzelüm

Müfred

fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün

Dün şarāba tevbe itdüm sāḳiyā maʿẕūr ṭut

Kendümi ol demde bilmezdüm peşīmānım bugün

[Ġazel-i Ḳabūlī][27]

fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün (faʿ lün)

Dem olur ādeme ḳan aġladur ey dil ġam olur

Ġam nedür ʿaynına gelmez dem olur ādem olur

Ḫüsrev-i ʿālem ider ādemi keyfiyyet-i ʿışḳ

Kim ki nūş eyler ise cürʿa-ı cām-ı Cem olur

[26] Vezin hatası mevcuttur.
[27] Bu gazel Kabuli’nin şiirleri arasında mevcuttur (Duyar, 2009, s. 334)

Devlete vāṣıl olur vuṣlat-ı dil-dāra iren

Yār ile ʿālem iden pādişeh-i ʿālem olur

Şerbet-i laʿlüñ eger yitmez ise ḫaste dile

Ey ṭabīb-i dil ü cān laʿl-i lebüñ emsem olur

Göricek ʿāşıḳ-ı dīvāne ider insānı

Ol perī-çihre **Ḳabūlī** ne güzel ādem olur

4a

[Ḳul Süleymān]

[Hece Vezni][28]

Aḥī şerr olduġundan bellüdür

Bir laḥẓa tütünsüz olmaz olduḳ

Ādem oġlanı da hep bir ḥāllidür

Ḳanḳımız eyüdür bilemez olduḳ

Bir yeşil yapraḳdur yirlerde biter

Başḳa bāzirgānı var alur ṣatar

Ḳazandıġumız ancaḳ tütüne yiter

Evimize et etmek alamaz olduḳ

[28] Hece sayılarında tutarsızlıklar mevcuttur.

Çoḳ otursaḳ dizlerimiz aġrur

Ṣabāḥ ṣabāḥ gözlerimüz yaşarur

Boġazımuz boḫar [?][29] döndürür

Aġzımuz dadını bulamaz olduḳ

Billāhi sen açıvir yolımuz

Ḳıyāmetde niçe olur ḥālimüz

Ḳahveden tütünden degmez elimüz

Beş vaḳt namāzemiz ḳılamaz olduḳ

Ḳul Süleymān bunı böyle söyledi

İndi ʿışḳuñ deryāsına boyladı

Ḳahve tütün bizi helāk eyledi

Ḳıssayı [?][30] yirinde bulamaz olduḳ

4b

Der-Maḳām-ı Nevā

fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün

Eliñün altında baḳmazsın ġurūr-ı ḥüsn ile

Dostum ḫāk ile yeksān olduġım bilmez misin

29

30

Ben niyāz itdükçe nāz eyler güzeller ṣad hezār

Ve mā ġaffārü'ẕ-ẕünūb

Yā settārü'l-ʿuyūb

Ḥamd-i bī […] Ḫudā-yı pāk

[…] īmān[…]

….. güzeller ṣad hezār [?][31]

[Müfred]

mef ū lü / me fā ī lü / fe ū lün

Miḳrāż-ı cevāleti cüdādur

Bā-nāme-i dūstān nişāyed

[Ġazel-i Bāḳī][32]

fe i lā tün / me fā i lün / fe i lün

Ḫaste-i derd-i ʿışḳ-ı cānānem

Mübtelā-yı belā-yı hicrānem

Çeşm-i bīmārı gibi ḫaste-dilem

Ser-i zülfi gibi perīşānem

---

31 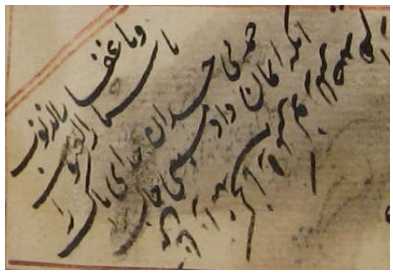

32 Bu gazel Baki'nin Divanında mevcuttur (Küçük, 2011, s. 304)

Şemʿ-veş ṣubḥ olınca şevḳümden

Gāh ḫandān ü gāh giryānem

Bunca cevr ü cefā baña nice bir

Hay kāfir hele müsülmānem

Bāḳiyā çün vaṣla irmez isem

Ġam tenūrunda nice bir yanam

5a

[Tercīʿ-Bend]

me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün

I

Şeb-i hicrān-ı yāre hergiz ey dil ḥadd ü ġāyet yoḳ

O meh-rū saña rām olmaġa baḫtundan ʿināyet yoḳ

Ne kevkebdür bu kevkeb kim nüḫūset var saʿādet yoḳ

Ne maḳṣūd idiyorsuñ mānīʿüñ çoḳ ehl-i himmet yoḳ

Hele ben bildügim bu kim firāḳa hīç kifāyet yoḳ

Ölürsem şimdilik ḫāṭırda bundan ġayrı fikret yoḳ

Ser-i küm[33] baḫtuñı ur ṭaşa kim başuñda devlet yoḳ

İhānet ḳaṣd idüp aġyār yārüñde riʿāyet yoḳ

33

Eger ḥaşr olmaz isem ol ḳıyāmet ḳadd-nigārumla

Gezem maḥşerde gögsüm dögerek seng-i mezārumla[34]

II

Uṣanmaz mı ʿaceb ol bī-vefā cevr ü cefāsından

Ḥicāb itmez mi Ḥaḳḳ'uñ maḥżarında mübtelāsından

Dehānı gibi hergiz bir ʿalāmet yoḳ vefāsından

Ṭutalum şāh imiş lāyıḳ mı ʿār itmek gedāsından

Ḳulundan şerm-sār olmazsa ḥavf idüp Ḫudā'sından

Ḫalāṣ idüp dil-i dīvānemi hicrān belāsından

Ferāġat eylemez çünkim bu ben ḫāke ez̲āsından

Ṣaḳınur rūz-ı maḥşer eşk-i çeşmüm mācerāsından

Eger ḥaşr olmaz isem ol ḳıyāmet ḳadd-nigārumla

Gezem maḥşerde gögsüm dögerek seng-i mezārumla

[5b][35]

III

Gören rūyın o māhuñ mā'īl olmaz ḥūr ü ġılmāna

Rıżāsız gözleyin baḳmaz riyāż-ı ḫuld-ı rıḍvāna

[34] Bu beyit Emri'ye aittir (Saraç, 2002, s. 250)

[35]Bu şiir 5b varağından devam ettiği için bu varak buraya eklenmiştir.

Eger dünyāda derd ü furḳatı irmezse pāyāna

Żiyā virmezse mihr ü mül-i dilber şām-ı hicrāna

Zebānum bir nefes yād itmezüz feryād ü efġāna

Suʾāl itsün melekler çekdügim ālām-ı hicrāna

Niçe biñ zaḥm irişsün bir dem içre cism-i ʿüryāna

Benim bu ʿaḥdüm ey ʿĀlī irişdür cümle yārāna

Eger ḥaşr olmaz isem ol ḳıyāmet ḳadd-nigārumla

Gezem maḥşerde gögsüm dögerek seng-i mezārumla

[35b][36]

IV

Yine bir serv-i bālāya ḳul oldum iḫtiyārumla

Görünmez derde düşdüm dīde-i güher-niṣārumla

Ṭuyurdum rāz-ı nihānum cihāna āh ü zārumla

ʿAdū oldum dil-i dīvāne gibi yār-ı ġārumla

Müyesser olmadı hem-bezm olam ṣabr ü ḳarārumla

Göñül her yaña gitdi ḳaldı cān cism-i nizārumla

Barışmaz yıldızum ḥayfā o mihr-i tāb-dārumla

ʿAceb ḥālüm n'olur āḫir benüm bu intiẓārumla

[36]Bu şiir 35b varağından devam ettiği için bu varak buraya eklenmiştir.

Eger ḥaşr olmaz isem ol ḳıyāmet ḳadd-nigārumla

Gezem maḥşerde gögsüm dögerek seng-i mezārumla

V

Niçün serkeşlik eyler bilmem ol serv-i ḫırāmānum

Ne ḳanlar dökdügin görmez mi her dem çeşm-i giryānum

Niçün bir ḫār-ı miḥnet birle ṣad çāk ola dāmānum

Alınmaz mı olunca dest-i miḥnetden girībānum

İşitmez mi ʿaceb şeb-tā-seḥer feryād ü efġānum

Yaḫūd görmez mi āh itdükçe derd-i āteş-efşānum

Bu ġamdan ayrılursa çāk olursa sīneden cānum

Mezārum sengine naḳş eylesün bu beyti yārānum

Eger ḥaşr olmaz isem ol ḳıyāmet ḳadd-nigārumla

Gezem maḥşerde gögsüm dögerek seng-i mezārumla

5b

[Ġazel]

me fā i lün / fe i lā tün / me fā i lün / fe i lün (faʿ lün)

O şīvelerle tebessüm o nāzlar ile ʿitāb

O ḫandelerle tekellüm o ʿişvelerle ḫiṭāb

O meh-cebīn-i münevver o kec-rev ebrūlar

O caʿd-ı zülf-i muʿanber o kākül-i pür-tāb

Meded nedür o revişler nedür o cünbişler

O ġamzeler o baḳışlar o nergis-i pür-ḫᵛāb

O ḫāl-i müşg-feşān ol ḫaṭṭ-ı ʿanber-efşān

O laʿl-i lebler o dendān o gevher-i nāyāb

Girişmelerle naẓar idicek o şehr āşūb

Ḳalur mı sīreti dil ki olmaya ḫarāb ü yebāb

6a

[Taḫmīs-i Nevʿī][37]

me fā i lün / fe i lā tün / me fā i lün / fe i lün (faʿ lün)

Ne mümkin oldı ġam-ı furḳatüñle ülfet idem

Ne çāre var ṭalebüñden senüñ ferāġat idem

Ne ḳādirem ser-i kūyuñ varup ziyāret idem

Ne fırṣat oldı saña ḥalimi rivāyet idem

Ne vüsʿat oldı ki hicrān ġamın ḥikāyet idem

Hemīşe olmada mümted zamān-ı ġuṣṣa vü ġam

Hemīşe derd ü elem bī-şumār ürāḥat kim

[37] Bu tahmis Nev'i Divanında mevcuttur (Tulum & Tanyeri, 1977, s. 215)

Ne bir ḳarīn-i muvāfıḳ var olmaġa hem-dem

Ne bir şehin-şeh-i ʿādil bulundı ki varam

Bu ẓulmı ʿādet iden şāhdan şikāyet idem

Ne bād-ı āh ile ol servi eyledüm meyyāl

Ne eyledi eṯer ol mū-miyāna ḳīl ile ḳāl

Ṣalāḥ ü zühd ise şimdengirü ḫayāl-ı muḥāl

Ne ʿarż-ı ḥāle meded var ne ṭāḳat-ı güftār

Ne çāre n'eyleyeyin bilmezem ne ḥālet idem

Murād-ı dilber içün nā-murād olup dāʾim

Göñül vilāyetine ʿışḳı eyledüm ḥākim

Bu kāraṣanma ben ey müddeʿī olam nādim

Murādı çün beni güldürmemekdür ol ẓālim

Revā budur ki hemān aġlamaġı ʿādet idem

Yanuñda eyleyüp aġyār bengedāyı ġarīb

Düşürdi rāh-ı beyābānı hecre bī-taḳrīb

Ne çāre çünki degülmiş vişālüñ aña naṣīb

Ḳapuñda olmaġa **Nevʿi**'ye mānīʿ oldı raḳīb

O seg ḳomadı ki bir laḥẓa istirāḥat idem

6b

[Müseddes-i Mütekerrir-i Naġmī]

me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün

Bu ḥüsn ü bumelāḥatle cihān içre müsellemsin

Perī-rūlar arasında melek-sīretlü ādemsin

Dil-i mecrūḥ-ı ʿuşşāḳ […][38]

N’ola iḥyā iderseñ muciz-i ʿİsā’ya hem-demsin

Ḥayāt-efzā-yı ʿālem rūḥ-baḫş-ı mürde-i ġamsın

Hemān ben ḫastenüñ cānı degülsün cān-ı ʿālemsün

Gider cānum bedenden ey perī senden baʿīd olsam

Ġubār-ı ḫāk-i pāyın gibi cānā be-dīd olsam

Yoluñda cān ü ser terk itmek ile ferīdolsam

N’ola şimşīr-i bürrān-ı firāḳuñla şehīd olsam

Ḥayāt-efzā-yı ʿālem rūḥ-baḫş-ı mürde-i ġamsın

Hemān ben ḫastenüñ cānı degülsün cān-ı ʿālemsün

Cefālar eyleyüp bir gün beni sen derd-nāk itseñ

Vücūdum āteş-i ʿışḳuñla cānā sūz-nāk itseñ

38

Ṭutup dest-i firāḳuñla yaḳamı çāk çāk itseñ

Efendüm rāżiyem derd ü belā-yile helāk itseñ

Ḥayāt-efzā-yı ʿālem rūḥ-baḫş-ı mürde-i ġamsın

Hemān ben ḫastenüñ cānı degülsün cān-ı ʿālemsün

Hevā-yı pāy-ı būsuñla dil ü cān pā-yı elüñdür

Ġamuñla genc-i miḥnetde żaʿīf ü bī-mecālüñdür

Dil-i bī-çārenüñ eglencesi resm-i ḫayālüñdür

Bu maṭlaʿ ey hilāl-ebrū senüñ ḫod ḥasb-i ḥālüñdür

Ḥayāt-efzā-yı ʿālem rūḥ-baḫş-ı mürde-i ġamsın

Hemān ben ḫastenüñ cānı degülsün cān-ı ʿālemsün

[36a][39]

Ṭabībā ḫaste-i derd ü ġam-ı hecre devā itseñ

Marīż-i ʿışḳa ḳānūn-ı vefā ile şifā itseñ

Cihānuñ ḫalḳını hep rıfʿat-veş mübtelā itseñ

Mezār-ı mürde-i derd ü ġama gelseñ duʿā itseñ

Ḥayāt-efzā-yı ʿālem rūḥ-baḫş-ı mürde-i ġamsın

Hemān ben ḫastenüñ cānı degülsün cān-ı ʿālemsün

[39]Bu şiir 36a varağından devam ettiği için bu varak buraya eklenmiştir.

7a

[Ġazel-i Vecdī][40]

Olur idi zühd ile maʿmūr dil ammā

Ḫarāb-ı neşve-i cām-ı elest olup ḳalmış

Ḫayāl-ı rūyile zülfi içre dil gūyā

Diyār-ı Hind'de āteş-perest olup ḳalmış

Ne nūş-ı bādeye ḳādir ne gitmege **Vecdī**

Hücūm-ı keyfile sāġar be-dest olup ḳalmış

[Ġazel-i Vecdī]

me fā ī lün / fe i lā tün / me fā ī lün / fe i lün (faʿ lün)

Göñül esīr-i leb-i nūş-ḫand olup ḳalmış[41]

Meges gibi ki giriftār-ı ḳand olup ḳalmış

Dökülmiş ayaġına hep şikār olan diller

Kemend-i zülfi tehī bend bend olup ḳalmış

Tene tenezzül ider mi o cān ki zülfinde

Nigāh-ı luṭf ile ḫod-pesend olup ḳalmış

[40] Gazelin genelinde vezin hataları mevcuttur.
[41] Vezin hatası mevcuttur.

Ne müsteʿadd-i ḫalāṣ ü ne lāyıḳ-ı ḳurbān

Dil-i şikeste esīr-i kemend olup ḳalmış

Beni fütāde-i çāh ü ẕeḳan eder **Vecdī**

Nigehüñe māʾil-i ḳadd-i bülend olup ḳalmış

[Ġazel-i Vecdī]

me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün

O kūh-ı derde kim dil-i nā-şād ayaḳ baṣmış

Ne zaḫm-ı tīşe görmiş ne ḫodferyād ayaḳ baṣmış

Degüldür dāġ-ı tevsīminde naḳş-ı pā-yı ḫūnīdir

Gelüp ḳatl-i dile ol ġamze-i cellād ayaḳ baṣmış

Derūn-ı dilde gördüm neşve-i cām-ı neşāṭ ey ġam

Yetiş kim melek-i ḫāṣü'l-ḫāṣ ʿışḳa yād ayaḳ baṣmış

Degül kākül idüp ḳaṣd-ı şikār-ı āhuvān-ı dil

Ḥarīm-i Kaʿbe-i ḥüsne iki ṣayyād ayaḳ baṣmış

Temāşā-yı ḫırām-ı ḳadd-i yāra intiẓār eyle

Çemende ḥaşr olunca durmaġa şimşād ayaḳ baṣmış

Göñül olmuş hevā-dār-ı ḫırām-ı serv-i ḳadd-i yār

Beni ḫāk itmege hep bende vü āzād ayaḳ başmış

Tekāpū-yı zemīn-i nev saña maḫṣūṣdur **Vecdī**

Bu vādīyi ne bulmuş var ne bir üstād ayaḳ başmış

[Ġazel-i Vecdī]

me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün

Girībānın açup dil-beste-i cānānda el ṣunmuş

ʿAceb mi gevher-i maḳṣūdı bulsa kāna el ṣunmuş

[7b]

Ḫayāl-i sāʿid-i sīmīnini gördüm derūnumda

Yine ẓālim kemer-bend miyān-ı cāna el ṣunmuş

Der-āġūş eylemiş pervāne-veş ḫayretle dil şemʿi

Ruḫuñ yādıyla miskīn āteş-i sūzāna el ṣunmuş

Ne dil ḳurtuldı cān ne dest-bürd-i çeşm-i mestinden

Ona kāfir kişi şimdi kerden-i īmāna el ṣunmuş

Ṭoḳunmuş ṭaraf-ı ebrūya ü dökülmiş rū-yı dilcūya

Şikenc-i zülfi māh ü mihr-i nūr-efşāna el ṣunmuş

Nice her bir yanan dest-i dilber-i şemʿ olmaz kim

Gice ol āteşīn ruḫsāra küstāḫāne el ṣunmuş

Naẓīrin bulmamış ʿİsā bu şiʿr-i pāküñ ey **Vecdī**

Taḳayyüd eylemiş çoḳ defter-i dīvāna el ṣunmuş

Ḥarfü'l-Ġayn

me fā ī lün / fe i lātün / me fā ī lün / fe i lün

Ne oldı çeşm-i füsūn-sāzı nāzdan fāriġ

Ne ben daḫi irebildüm niyāzdan fāriġ

Muḥāldür baña geçmek hevā-yı zülfüñden

Olur mı hīç [dil-i Maḥmūd] Ayaz'dan fāriġ

Ne eşk-i dīdede iṭfā-yı āteşe ḳudret

Ne nār-ı furḳatı sūz u güdāzdan fāriġ

Ferāġat idemem ebrūsına perestişden

Olur mı hīç müselmān namāzdan fārigˇ[42]

Pür itdi nālelerüm ṭāḳ-ı çarḫı ey **Vecdī**

ʿAceb mi Zühre eger olsa sāzdan fārigˇ[43]

Ḥarfü'l-Kāf

mef ū lü / me fā ī lü / me fā ī lü / fe ū lün

Ey dil ġam-ı gīsū-yı ruḫ-ı yārda kalduñ

Ḳayd-ı ṣanem ü ʿuḳde-i zünnārda ḳalduñ

Ey cān yolına çıḳmaġa ḳādir mi degülsin

Kim ḥasret ile sīne-i efkārda ḳalduñ

Ey dīde baḳup rūyına [ḫaṭṭında] ilişdüñ

Gül ister iken keşmekeş-i ḫārda ḳalduñ

Ey bülbül o gül-i zīb-ser bü'l-heves oldı

Sen bī-ḫaber efġān ile gül-zārda ḳalduñ

[42] Vezin hatası mevcuttur.
[43] Vezin hatası mevcuttur.

8a

Der-Faṣl-ı Beste-Nigār

Bir āfet-iāşūb zamānsın

Şuriş-i fikre her dü cihānın

Ṣaddü'l- ḥaẕer [?][44] ol ġamze-i Tatar'uñdan

Yaḫşi bilürem sen yamānsın

Çenber

fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün

Ḫoş ṣafāyidi viṣāl-ı yār hicrān olmasa

Ḫūb cemʿiyyet idi ḫāṭır perīşān olmasa

Derd-i ʿışḳ-ı yārsuz ʿālemde ādem görmedüm

Eglenilmez ḥāṣılı dünyāda yārān olmasa

Nevā

fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün

Her sözüñ ʿuşşāḳa iḥsān her kelāmuñ […]

Vechi var diler ise ṣulṭāñ-āsā şīrīn kelām

Söylemek lāzım degül ʿuşşāḳı iḥyā itmege

Bir gözimüñ […] ey ʿĪsī-nefes […] mā-lā-kelām

44 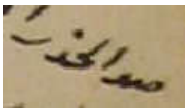

Cānum ye lelli ye lelli ʿömrüm ye lelli

Yā lelā raʿnā-yı men zībā-yı men maḥbūb-ı men [?][45]

8b

[Ḳıṭʿa]

me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün

Baḳılmaz tāb-ı meyden ruḫları mihr-i cihān olmuş

Çü żerre ʿāşıḳı dil-i ḫasteler ḥāli yaman olmuş

ʿİzārında görenler zīr-i gīsūda didi ḫālüñ

O Hindū-sünbüli gül-zār-ı ḥüsne bāġ-bān olmuş

Semāʿī

[Hece Vezni]

Gül-zār-ı ruḫuñda o gülüñ gül güle söyler

Sünbül ṣaçı bāġında anuñ sünbüle söyler

Ṭolarsa maḥallüñ nola üftādeler gele

Gülşende çeh-i bülbül ṣanma bülbüle söyler

45 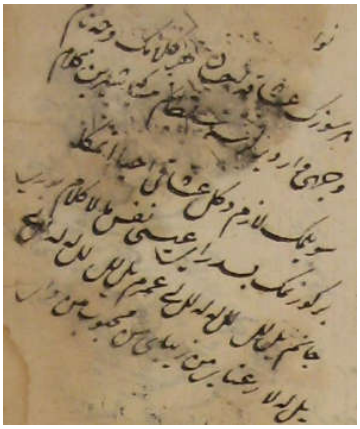

[Ḳıṭʿa]

me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün

Bahār irüp güzellendi o sīm-endāmı gördüñ mi

Göründi nergisüñ destinde zerrīn cāmı gördüñ mi

Muʿaṭṭar cān meşāmı ṭayyib-enfāsu ileluṭf eyle

Ḫaber vir ey ṣabā ol ruḫları gül-fāmı gördüñ mi

[Ḳıṭʿa]

me fā ī lün / fe i lā tün / me fā ī lün / fe i lün

Leṭāfet ancaḳ o ḫaṭṭ-ı ʿizāra ḳalmışdur

Belī ṣafā-yı gül evvel bahāra ḳalmışdur

Ṣaḳın ṣaḳın mey-i naḫvet-be-ser olan ʿāşıḳ

Senüñ de derd-i serüñ bir ḫāra ḳalmışdur

[Ḳıṭʿa]

mef ū lü / me fā ī lü / me fā ī lü / fe ū lün

Öldürse gerek yār diyü müjdeleritdi

Ey nāvek-i ġam ḥaḳḳ bu ki göñlümde yir itdi

Şād eyle […][46] luṭfuñla ḳalb-i ḫūnum

Maḳṣūdun eger cevr ise şāhum yiter itdi

46

Semāʿī

mef ū lü / me fā ī lü / me fā ī lü / fe ū lün

Dil-dāra varup aġlamañuz nāle götürmez

Ol gülbün-i ʿişve ili mi jāle götürmez

Ruḫsār-ı ḫaṭṭı yana yazup rūyına derme

Dil-gīr olur ol māh-ı ġamı ḥāle götürmez

9a

Taḫmīs-i Emrī Ġazel-i Nişānī[47]

me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün

Göründi luṭf-ı rū-yı yār mirʾāt-ı semenlerde

Ẓuhūr itdi ḫırām-ı ḳadd-i dilbernārvenlerde

Oturma merdüm-i çeşmüm gibi beytü'l-ḥazenlerde

Bahār oldı ṣafā kesb idicek demdür çemenlerde

Ḥuṣūṣā ṣalına yanuñca ol serv-i semenlerde

Ġam ü ġuṣṣa dilācān-ı ʿazīze gerçi düşmendür

Senüñ'çün ceng ider gülşen siper gül tīġ-i sūsendür

Ḥabāb-ı miġfer-i mey pehlevān-ı merdüm-efkendür

Zebūn olma ne zendür ġam şarāb iç devr-i gülşendür

Ḳavī himmet gerekdür bu cihān içre erenlerde

[47] Bu tahmis Emri Divanında mevcuttur (Saraç, 2002, s. 10)

Ḳaçan vaṣl olsa bir meh-rūya dir dir ditremek ḫūyı

Girer araya ḳuçdurmaz ḳabaya sīm-pehlūyı

Ḳoḳulayup yatur her gice bir cism-i semen-būyı

Ṣarılur her gül-endāma çeküp pehlūya meh-rūyı

Ne ḥāletler nezāketler ḳomış Ḥaḳ pīrehenlerde

Helāk olmuşdurur el uzadanlar mār-ı zülfine

Nice Manṣūr aṣılmışdur sebebsüz dār-ı zülfine

Miyān-beste ḳamu ehl-i veraʿ zünnār-ı zülfine

Ḳayırmaz ey göñül bend olduġına tār-ı zülfine

Ṣınuḳ diller hezārān baġlıdur her bir şikenlerde

Çün **Emrī** ol meh-inā-mihribān bī-ʿahd dilberdür

Viṣālin vaʿde eylerse yine hicrān muḳarrerdür

Anuñ'çün dir bu beyti ol ki ḫüsrev aña çākerdür

Nişānī ḫastenüñ ḥāli firāküñle mükedderdür

Viṣālüñ vaʿde itmişdüñ be hey ẓālim geçenlerde

9b

[Müseddes-i Mütekerrir-i Selīḳī][48]

me fā i lün / fe i lā tün / me fā i lün / fe i lün (faʿ lün)

Melāmet-i ġam-ı zülf-i nigār mı diyeyin

[48] Bu müseddes Seliki divanında mevcuttur (Zülfe, 2009, s. 195)

Cerāḥet-i dil-i rāz-ı figār mı diyeyin

Seḳāmet-i ten-i bīmār-ı zār mı diyeyin

Cerāḥet-i ciger-i tāb-dār mı diyeyin

Ḥikāyet-i ġam-ı hicrān-ı yār mı diyeyin

Şikāyet-i elem-i rūzigār mı diyeyin

Medār olup baña girdāb-ı hecr-i yār dirīġ

Döne döne göñül eylerken āh ü zār dirīġ

Bu varṭadan daḫi dil bulmadan kenār dirīġ

Düşürdi bir daḫiye anı rūzīgār dirīġ

Ḥikāyet-i ġam-ı hicrān-ı yār mı diyeyin

Şikāyet-i elem-i rūzigār mı diyeyin

Belā-yı hecr ile olmuş iken göñül muʿtād

Bu yolda ḫūn-ı ġam-ı hecr-i yār iken baña zād

Bu rūzīgāruñ elinden kime idem feryād

Ki itdi ḫırmen-i ṣabr ü ḳarārumı berbād

Ḥikāyet-i ġam-ı hicrān-ı yār mı diyeyin

Şikāyet-i elem-i rūzigār mı diyeyin

Derūna geçmiş iken tīr-i derd-i hecr-i nigār

Anuñla olmuş iken sīne rīş ü dil efgār

Ne toz ḳopardı görüñ rūzigār-ı nā-hemvār

Ki āb-ı ʿārıż-ı yāre getürdi ḫaṭṭ-ı ġubār

Ḥikāyet-i ġam-ı hicrān-ı yār mı diyeyin

Şikāyet-i elem-i rūzigār mı diyeyin

Belā-yı hecr-i nigār itdi ḫāk-sār beni

Ayaḳlara düşürüp eyledi ġubār beni

Hevāya uyduruben itdi bī-ḳarār beni

Selīḳī n'eyledi gel gör bu rūzigār beni

Ḥikāyet-i ġam-ı hicrān-ı yār mı diyeyin

Şikāyet-i elem-i rūzigār mı diyeyin

10a

[Ġazel-i Behişti][49]

fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün

Müşg-būluḳ ṣaçına ḳalmışdur

Fitnelük beñlerine ḳalmışdur

Kimse raḥm eylemez benüm ḥālüm

Er-raḥmü'r-rāḥimīn ḳalmışdur[50]

[49] Bu gazel Behişti divanında mevcuttur (Aydemir, 2000, s. 266)
[50] Bu beyit vezni bozmakta ve Behişti Divanı'nda yer almamaktadır.

Tīġ-i ġamzeñ elinden a ẓālim

Ne girībān ne sīne ḳalmışdur

Ḳullaruñ içre nā-murād hemān

Begüm ancaḳ kemīne ḳalmışdur

Gitdi ey dil **Behişti**yāre hemān

Bilmezem cān nesine ḳalmışdur

[müfred]

müs tef i lün / müs tef i lün / müs tef i lün / müs tef i lün

Bülbül bu deñlü nālemi āh'yiderdi gül olmasa

Gül nāzı kimeeyler idi bülbül olmasa[51]

Ġazel-i ʿUlvī[52]

fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün (faʿ lün)

Ey göñül ġayrıya meyl eyleme cānān bir olur

Birinüñ ʿışḳı derūnuñda yiter cān bir olur

Ḥüsn-i Yūsuf görüp alınma ruḫı sādelere

Ḥüsn-i Yūsuf çoġ olur Yūsuf-ı Kenʿān bir olur

[51] Müfredin genelinde vezin hataları mevcuttur.

[52]Bu şiir Tarlan'ın çalışmasında mevcuttur (1948, s. 18)

Dāġ-ı mihri yiter ol lāle-ruḫuñ sīneñde

Āsumāna naẓar it mihr-i dıraḫşān bir olur

Görmedim ġonce-i laʿlüñ gibi rengīn yāḳūt

Mihr yüz biñ bulunur mihr-i Süleymān bir olur

ʿUlvīyāşiʿrüme beñzer ḳanı bir naẓm-ı laṭīf

Çeşmenüñ ġāyeti yoḳ çeşme-i ḥayvān bir olur

10b

[bu varakta okunamayan karalamalar mevcut]

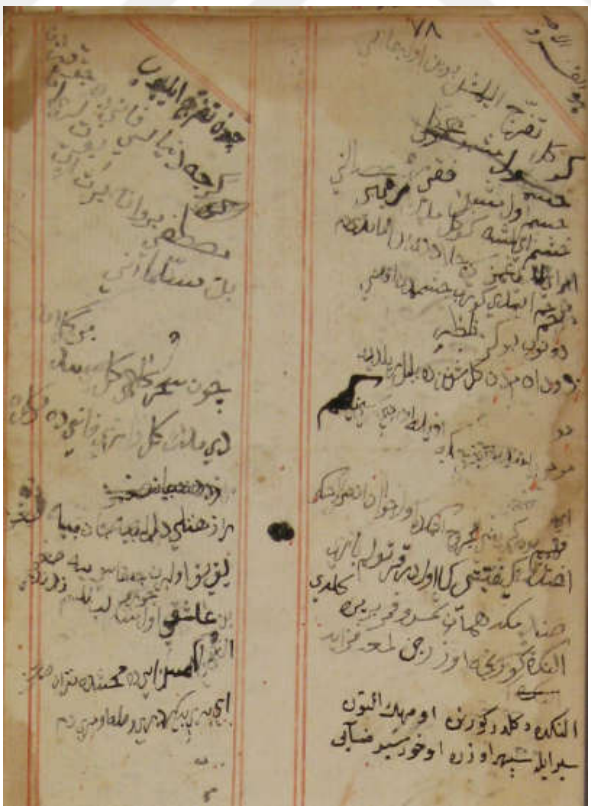

11a

Taḫmīs-i Rūḥī Ġazel-i Necātī - Hüve[53]

fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün (faʿ lün)

Ḳaldırup sancaġı ol ḳāmet-i dil-cū begler

Geldiler u reng idüp yanına meh-rū begler

Çeşm-i cādūlar ile beñleri hindū begler

Bir alay oldı perī-şīveli āhū begler

Gözi āhūlaruñ alayına yā hū begler

Cilve-gāh ide diyü çeşme-i çeşmüm o perī

Ḥarc ider ṣu yolına didelerüm sīm ü zeri

Getürüp dāġ-ı cigerden iḳdār-ı şemmeleri

Bir perī içün aḳar iki gözüm çeşmeleri

Ṣaḳınuñ bilmiş oluñ ılıdur ol ṣu begler

Zülf-i bī-dīni ṭaḳar boynuña zencīr-i siyāh

Siḥr ider reh-zen olur ġamze-i cādū nāgāh

Kime uyup üleşirse anı kılup gümrāh

Kimseye uymasun üleşmesin Allāh Allāh

Zülf-i bī-dīn ile ol ġamzesi cādū begler

[53]Bu gazel Necati Divanında mevcuttur (Tarlan, 1963, ss. 186-187)

Ān ü şān ile perīşānlar olur cāndan āġāz

Āb-ı ḥayvāndan olup bāde-i laʿl ile elez

Yārdan ġayrısına ʿāşıḳ olanlar baḳmaz

Raḥt ü baḫtum getüri o da ursam dutmaz

Bir iki gün beni bu dünyede maḥbūb begler

Nāgihān Yūsuf-ı dil düşdir o çāh-ı ẕeḳana

Ḳan döker gözlerüm ol Yūsuf-ı gül-pīrehene

Ḥüzn ile gelmiş iken rūḥ-ı revānum dehene

Bī-vefāluḳlar ider yolına cānlar virene

ʿAcabā böyle mi olur dünyede hep bu begler

Rūḥiyā rāh-ı hevāda tīr ol şer işe peyk

Nāgihān irse nidā ile cevābuñ lebbeyk

Ḳılagör tevbe naṣūḥ ola diyüp […][54]

Ne **Necātī** ne güzeller ne selām ne ʿaleyk

Fāriġüz idemezüz kimseye ṭapu begler

54

11b

Taḫmīs-i Ṣubḥī Ġazel-i ʿUlvī

me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün

Nigārā ʿārıż-ı mehtābuña şems ü ḳamer ʿāşıḳ

Niçe şems ü ḳamer dünyā olupdur ser-be-ser ʿāşıḳ

Cemāl-i bā-kemālüñ ḫalḳ-ı devrānı ider ʿāşıḳ

Fütāde ḳaddüñe ʿarʿar ruḫuña verd-i ter ʿāşıḳ

Olalı çeşmüñe nergis lebüñe ġonçeler ʿāşıḳ

Ḥarāmī gözlerüñ ḳırdı geçirdi ẓulm ile gitdi

Göñüller mülkini yaġma vü talan eyledi aldı

Görüp ruḥsāruñı şems ü ḳamer ḥayrān olup ḳaldı

Zemīn ü āsumāna ṣıyt-ı ḥüsnüñ velvele ṣaldı

Ḥabībüm saña olmuşdur melek ʿāşık beşer ʿāşıḳ

Cefā fennini tekmīl eylemiş üstād-ı kāmilsin

Ne deñlü ḫāṭıruñ sengīn ise maʿḳūle ḳāyilsin

Ne ġam çeşmüñ eger ḫūn-rīz ise sen luṭfa māyilsin

Melāḥat kişverinde ey perī bir şāh-ı ʿādilsin

Cefā görmez senüñ devrinde bir kimse meger ʿāşıḳ

Ḳomaz ʿāşıḳda gerçi ḳuvvet tāb iden hecrüñ

Ḳayırmaz ġayra vaṣluñ baña olsun cümleden hecrüñ

Belāya ögrenüp meʾyūs olur dāʾim çeken hecrüñ

Devāsuz derd iken ʿışḳuñ oransuz cevr iken hecrüñ

O derde mübtelā olup şu derde ṣabr ider ʿāşıḳ

Hevā-yı ʿışḳ ya gönle olup sergeşte-i ʿālem

Ṣararmış her yiri belānı çekmeden her dem

Gezerler ṣaçı şeydā gibi āzāde-i ʿālem

Dolanurlar ser-i kūyuñ dil-i **ʿUlvī** gibi ḫürrem

Ḥadd ü ruḫ-sāruña cānā güneş ʿāşıḳ ḳamer ʿāşıḳ

12a

[Müseddes-i Nergisī]

me fā ī lün / fe i lā tün / me fā ī lün / fe i lün (faʿ lün)

Yazıḳ degül mi benim gibi ʿāşıḳ-ı zārı

Yanından eyleye merdūd-ı ḳahırla yārı

Rıżā virür mi bu ẓulm-i ʿaẓīme hīç bārī

Cenāb-ı ḥażrete ṣaldum ben o sitem-kārı

Velīk ḥażret-i Ḥaḳḳ'a yine ricā iderin

Devām-ı devlet ü iḳbālini duʿā iderin

Düşerse rūḥumı yārān benüm de yād ideler

Şehīd-i ʿışḳ añulursa beni de yād ideler

O dem ki meclisde maḥşerde ʿadl ü dād ideler

Ola ki Nergisī-i zārı ber-murād ideler

Hele bu sözlerüme şāhid ola yārānum

O bī-vefāya ḥelāl eyledüm bugün ḳanum

[Ġazel-i Yaḥyā Beg][55]

fe i lā tün / me fā i lün / fe i lün (faʿ lün)

Sevdim ol yār[i] mübtelā oldum

Kendü kendüme bir belā oldum

Baña yitmez mi bu saʿādet kim

Āşināsıyle āşinā oldum

Kim ne dirse disün bi-ḥamdillāh

Hele ben lāyıḳ-ı cefā oldum

Ol elif-ḳadd selāmum almayalı

Dāl-veş ġuṣṣadan dü-tā oldum

[55]Bu gazel Yahya Bey Divanında mevcuttur (Çavuşoğlu, 1977, s. 447)

Begligüm var cihānda ey **Yaḥyā**

Şāh eşiginde bir gedā oldum

12b

Ḳabūlī[56]

mef ū lü / me fā ī lü / me fā ī lü / fe ū lün

Nā-dān olamaz meclis-i ʿirfān arasında

Ḫar-mühre ṣıġar mı dürr ü mercān arasında

Mūlar aġarup göz ḳararup yaş ṭoldı

Ḳaldum niçe dem berf ile bārān arasında

Cānāna didim būs-ı kenār ola mı ḳābil

Didi ne tekellüf aña yārān arasında

ʿUşşāḳa cefā ġayra vefā eylemek āḫir

Bir ḳāʿidedür ḳaldı civānān arasında

Eşʿār ü ġazel söyle heman durma **Ḳabūlī**

Tek añdıragör kendüñi aḳrān arasında

[56]Bu gazel Kabuli'nin şiirleri arasında mevcuttur (Duyar, 2009, s. 352)

Ḳabūlī-rāst - Müfred-i Ḫūb

fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün

Ḥażret-i ʿĪsā da olsañ yaramazsuñ kimseye

Ey **Ḳabūlī** sözin zerle gerekse gözine uy

[Ġazel-i Ḳabūlī][57]

me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün

Naẓar ḳıldum vücūdumda ġamuñdan bir eṣer buldum

Nice şād olmayam kim ḫāk içinde bir güher buldum

Gözin irmez kevākib āsumān-ı āşiyānuñda

Bi-ḥamdillāh felekde ben de bir ṣāḥib-naẓar buldum

ʿAraḳla bādeyi dün gice meclisde çekişdirdüm

Birinüñ ter mizācı birinüñ daḫi beter buldum

Ayaḳ altı degül mey-ḫāne gibi uġramaz kimse

Ḳanāʿat kūşesinde anı bir ḥāllice yir buldum

Zen-i dünyā **Ḳabūlī**gördigüm semt ile ḳullandum

Dimiş dünyā sarāyında daḫi ben şimdi er buldum

[57]Bu gazel Kabuli'nin şiirleri arasında mevcuttur (Duyar, 2009, s. 343)

[müfred]

mef ū lü / me fā ī lü / me fā ī lü / fe ū lün

Derdüñ ne beni ʿāşıḳ-ı bī-çārenden olduñ

Bir yirde ḳarāruñ yoḳ āvāzenden olduñ

Maṭlaʿ

me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün

Dime aġyāra luṭf itsem nihānī kim divir anı

Olur rāz-ı nihānı ʿāşıḳa ilhām-ı Rabbānī

13a

[Ġazel-i Sāmī][58]

me fā i lün / fe i lā tün / me fā i lün / fe i lün

Libāsın'eyler olunca tenāsüb-i aʿżā

Yirinde dilberüñ esbāb-ı ḥüsni ser-tā-pā

Ḳıyāma gelse ḫırām eylese ḳıyāmet olur

Anı görüñ hele ṭursun o ḳāmet-i bālā

Şikār olur ṣanur eller baña ol āhūyı

Raḳīb-i seg ider ammā ki anı hep peydā

[58]Bu gazel Sami divanında mevcuttur (Kutlar, 1996, s. 304)

Revān olursa n’ola ḫāk-i pāña seyl-i sirişk

Ayaġuña senün ey serv-ḳadd aḳar dünyā

Arayı tīġ-i zebān faṣl ider yine **Sāmī**

Ḳılıç ile söyleşirüz ġāfil olmasun a‘dā

[Ġazel-i Dervīş]

fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün

Bī-şebīh ü bī-naẓar ü bī-bedeldür sevdügüm

Dimek olmaz ḥāṣılı ġāyet güzeldür sevdügüm

Kimi sen’çün ayaġuñ öpdi dir kimi elüñ

Her biri bir dürlü söz söyler bu eldür sevdügüm

Ḫūblar sengīn-dilolurdidigim’çün göñlüñe

Hīç ḳatı gelmesün Türkī-meşeldür sevdügüm

Ben görem derd ü ġamuñ aġyār mihrüñ ey dirīġ

Çāre ne çün ḳısmeti rūz-ı ezeldür sevdügüm

Vir zekāt-ı la‘lüñi **Dervīş**’i maḥrūm eyleme

Gerçi ḳuluñdur velī ġāyet maḥaldür sevdügüm

13b

[Tercī‘ -Bend]

fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün (fa‘ lün)

Yine bir şāha esīr itdi beni devr-i zamān

Yine bu āteş ile oldı vücūdum sūzān

Ne naẓīri[59] bulunur ne olur aña aḳrān

İ‘tiḳādum budurur miṣli bulunmaz el-ān

Nedür ol ḳāmet-i bālā nedür ol nāz ol ān

Ṭoġrusın söyleyeyin aña ḳıyās ile hemān

Hecr-i Yūsuf’da benem Yūsuf’umı görse ‘ayān

Giryeden el yorayıdı ḥażret-i pīr-i Ken‘ān

Luṭf u ḳahrını görüp vuṣlat ile hicrānuñ

Gerçi çoḳ mihrine dil virmiş idüm devrānuñ

Görmemişdüm bu ḥarāretlerini cānānuñ

Böyle rüsvālıġı olmazdı dil-i nālānuñ

Bilemez kimse ne siḥr itdügin ol fettānuñ

Nāzı çoḳ ḳanḳı birin şerḥ ideyin ben anuñ

Böyle mümtāz güzel nādir olur ‘ālemde

Böyle meh-pāreye kim ḳādir olur ‘ālemde[60]

[59] Metinde “naẓarı” şeklinde yazılmış olsa da “naẓīri” kelimesi anlamca daha uygundur.

Muttaṣıl ʿaḳlum alup ḳalbümi ceẕb itmekde

Ḫāne-i ṣabr ise vīrān oluban gitmekde

Nāzlar şīveler itdükçe işim bitmekde

Gözi şehbāzın cān murġını ürkütmekde[61]

[30a][62]

Gice gündüz dile cevr eyleyüp incitmekde

Bize geldikçe bu ben ʿāşıḳ ser gitmekde[63]

Gitdi ẓulm ile ḫarāb oldı dil-i vīrānum

Aġlasam ḫandeler eyler sevinür cānānum

Ġayra dil virme diyü baña naṣīḥatler ider

Benden artuḳ o baña ʿarż-ı muḥabbetler ider

Ḥīlelerle dil ü cān mülkini ġāretler ider

Gönlümi almada görseñ ne ẓarāfetler ider

Gerçi ḫalḳ içre baña luṭf u ʿināyetler ider

Dem olur ġamzeler ile ne ihānetler ider

[60] Vezin hatası mevcuttur.
[61] Vezin hatası mevcuttur.
[62] Bu şiir 30a varağından devam ettiği için bu varak buraya eklenmiştir.
[63] Vezin hatası mevcuttur.

Kimseler tāze civān sevmege meyl eylemesün

Tıfl-ı nev-reste seven vaṣlına irsem dimesün

Ṭutalum şīve ü nāz ile helāk ide beni

Düşmeye gerdenüme kākül-i ʿanber-şikeni

Şeb-i vuṣlatda girüp aramuza pīreheni

Ḳomaya sīneye ṣarmaġa o nāzük bedeni

O maḥalde baña yüz virmeye vech-i ḥüsni

Ne beni ḳoya anuñ ġamzesi ʿāli ne seni

Niye hīç cevr ü cefāsına anuñ aġlamazam

Terk idüp ol ṣanemi ġayrıya dil baġlamazam

14a

[Ġazel-i Dervīş]

fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün

Bendeñi öldürme ḥasretle Ḫudā'nuñ ʿışḳına

Vechüñi ʿarż eyle nūr-ı Muṣṭafā'nuñ ʿışḳına

Yoluña ṣabr ü dil ü cān ü teni ḳıldum fedā

Bir nazar ḳıl çār-yār-ı bā-ṣafānuñ ʿışḳına

Ẕü’l-fiḳār-ı tīġ ile şāhum raḳīb-i kāfire

Key ḥavāle ḳıl ʿAliyyü’l-murtażānuñ ʿışḳına

Teşneyüz laʿlüñ zülāl-i çeşme-sārından bize

Bir içim ṣu vir Ḥüseyn-i Kerbelā’nuñ ʿışḳına

Şālumı hecrüñde ḫūn-ı eşk ile al eyledüm

Ḥālüme raḥm eylegilāl-i ʿabānuñ ʿışḳına

Dāġlar yaḳdum yine çekdüm elifler sīneme

Bir yüzi gül ḳamet-i serv-i revānuñ ʿışḳına

Sīneñi **Derviş**idüp tīr-i cefāsına siper

Cānuñı ḳurbān ḳıl ol ḳaşı kemānuñ ʿışḳına

[Ġazel-i Veysī]

mef ū lü / me fā ī lü / me fā ī lü / fe ū lün

Meyl eylese aġyāra anı ṣanma vefādur

Aġyāra vefādan ġareżi baña cefādur

Aġyāra vefā itmegi reʾy itmiş o ḫūnī

Dil-ḫasteleri öldüren āh işte burādur

Dil-dādelerüñ leẕẕet-i güftārıña ṭoymaz

Ḥaḳḳā bu ki şīrīn-süḫanuñ rūḥa ġıdādur

Meclisde mey-i nāb ile ruḫ-sāre-i sāḳī

Āb-ı ruḫ-ı cemʿiyyet-i yārān-ı ṣafādur

Ṣūret vireyin dirse eger şiʿrine **Veysī**

Ruḫ-sāruña āyīne disün pāk-edādur

14b

Taḫmīs[-i Vaḥdetī]

fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün

Biz şarāb-ı ʿışḳ ile mestāne gelmişlerdenüz

Baş ü cān terk eyleyüp dīvāne gelmişlerdenüz

Āteş-i sūzān-ı şevke yanagelmişlerdenüz

Derd-mendüz ʿāşıḳuz dermāna gelmişlerdenüz

Terk-i tecrīdüz fedā-yı cāna gelmişlerdenüz

Hem-dem ü yār ü muṣāḥib olmazuz nā-dān ile

Ādeme meʾnūsuz olmaz insümüz şeyṭān ile

Girmişüz faḳr ü fenā-yı ʿışḳa baş ü cān ile

Çün müyesser oldı vuṣlat ol gül-i ḫandān ile

Bülbül-i gūyā gibi efġāna gelmişlerdenüz

Māl-ı dünyādan geçüp faḳr ile ḳılduḳ iftiḫār

Mülk-i faḫruñ şāhıyuz yaʿnī esīr-i ʿışḳ-ı yār

Olmuşuz merd-i ḳalender ḳılmışuz terk-i diyār

Ḥamdülillāh şāhid-i maḳṣūdumuz ḳıldı kenār

Gitdi furḳat vuṣlat-ı cānāna gelmişlerdenüz

Sālik-i rāh-ı ḥaḳīḳat olanuñ yoldaşıyuz

ʿĀrifiz ʿāriflerüñ yoldaşı ü ḳardaşıyuz

Lā-ubālī rind ü ʿayyār ü cihān ḳallāşıyuz

Ṣanma ʿārif kim maʿārif-i bezm içre nāşīyüz

Maʿrifet cāmın içüp rindāna gelmişlerdenüz

Vaḥdetīrūz-ı ezelden ʿışḳ olupdur yirimüz

Ol sebebden tekke-i faḳr ü fenādur yirimüz

ʿAdd olur nevʿ-i beşerden gerçi kim taṣvīrimüz

Āb u gilden ṣanma ey zāhid bizüm taḫmīrimüz

Nūr-ı Ḥaḳ'dan ṣūret-i insāna gelmişlerdeniz

15a

[Terci̇ʿ-Bend]

fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün (faʿ lün)

I

Niçün ey ʿārıżı mihr ü yüzi māh

Ḥāl-i ʿuşşāḳa degülsin āgāh

Ḥasretüñden tebb ü āh oldı işüm

Raḥm ḳıl ḥālüme kim oldı tebāh

Sen begüm ḥüsn ilinüñ şāhısın

Ḳalb-i ʿuşşākdur saña sipāh

Ṣayma imdi dil-i ʿuşşāḳı kim

Ṣanma leşker idemez begligi şāh

Felege irdi ġamuñdan āhum

Āsitānuña daḫi irmedi āh

Sevdügim baña günāh ise seni

Yir ü gök deñlüdurur baña günāh

Dāʾimā fikrüm ü yādum sensin

İki ʿālemde murādum sensin

II

Şīve ile ṣalıney tāze nihāl

Nāz ile ʿāşıḳa ʿarż eyle cemāl

İrmesün gülşenüñe bād-ı ḫazān

Ḳonmasun ḫāṭıruña gerd-i melāl

Yine ey ġonçe ne ḥāl oldı baña

Dimez olduñ ḳuluña keyfü'l-ḥāl

Bilgil fikrini eyler göñlüm

Ehl-i ṭabʿ olan olur ince ḫayāl

Velī göñlüm diler aġzuñ öpmek

Delüdüritse n'ola fikr-i muḥāl

ʿIşḳımun baña meʾālin sorsañ

ʿĀşıḳ olan ide mi fikr-i meʾāl

Dāʾimā fikrüm ü yādum sensin

İki ʿālemde murādum sensin

[41a][64]

III

Ṭalʿatuñ gül gibi ḫandān olsun

Bülbülüñ niçe hezārān olsun

[64]Bu şiir 41a varağından devam ettiği için bu varak buraya eklenmiştir.

Serv-i gülşende muḳīm olduḳça

Ḳāmetüñ serv-i ḫırāmān olsun

Dem-be-dem çeşm-i cihān-bīn ʿAlī

ʿAks-i rūyuñla gülistān olsun

Devlet ü ʿizzet ile çoḳ yaşasun

Ol senüñ yoluña ḳurbān olsun

Ġayrı meh-pāre-i fikr eylemezin

Fi'l-meṣel mihr-i dıraḫşān olsun

Şol göñüldeki senüñ fikrüñ ola

Ġayrı fikrine ne imkān olsun

Dāʾimā fikrüm ü yādum sensin

İki ʿālemde murādum sensin

[41b][65]

IV

Beni terk eyledi ol lāle-ʿiẕār

Ḥayfdür kim ola aġyār ile yār

Ben kemer gibi ḳılam ḳaddümi ḫam

Ġayrılar ide miyānuñı kenār

Ḳafes-i hecrde bülbül maḥbūs

[65]Bu şiir 41b varağından devam ettiği için bu varak buraya eklenmiştir.

Gül-i ter-i bāġda hem-ṣoḥbet-i ḫār

Bī-sebeb ḳanum içer anuñ’çün

Dem-be-dem gözlerüñ olur bīmār

Ayaġuñ ṭopraġını öpemezin

Ḳorḳarın ḫāṭıruña ḳona ġubār

Gerçi olmuşdı göñül ṣavmaʿası

Fikr-i ḫūbān ile pür naḳş ü nigār

Naḳş-ı ḥüsni düşeli sen ṣanemin

Eylemez ḳalbüme bir fikr-i güzār

Dün ü gün fikrüm ü yādum sensin

İki ʿālemde murādum sensin

V

Ḳul olupdur ḳaddüñe serv ü şimşād

Oldılar bār-ı belādan āzād

ʿĀlemi yaḳdı o çeşm ile müje

Oldı uġrulara hem-pā cellād

Hīç feryādumı uş itmezsin

Hey ela gözlüm elünden feryād

Ṣabr eyvānını vīrān itdüm

Ḫāne-i ʿışḳa ṣalaldan bünyād

Ṣād ol ey ġonçe-dehen gerçi ġamuñ

Bir nefes göñlümüzi ḳıldı şād

Dil-i bī-çāre-i taḳdīr-i ezel

Ġam-ı ʿışḳuñla idelden irşād

İtmezin hīç perī-ḥüsnin fikr

Ḳılmazan hīç fikrini yād[66]

Dāʾimā fikrüm ü yādum sensin

İki ʿālemde murādum sensin

15b

[Müseddes-i Żaʿifī]

mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün

Āyīne-i cemālüñ ile pür-ṣafālaruz

Dīdāra māyilüz güzelim bī-riyālaruz

İḳlīm-i ʿışḳ içinde bugün pādişālaruz

Ser-pā bürehne kūy-ı belāda gedālaruz

ʿĀşıḳlaruz belā-zedeler mübtelālaruz

ʿĀlemde bir muḥabbete ḳalmış gedālaruz

[66] Vezin hatası mevcuttur.

Baş egmezüz edānīye ser-dār serverüz

Meydān-ı ʿışḳ içinde dilā bir dilāverüz

Meyl itmezüz ʿacūze-i dehre bugün erüz

Derd-i ziyān idüp bu sözi dāʾimā dirüz

ʿĀşıḳlaruz belā-zedeler mübtelālaruz

ʿĀlemde bir muḥabbete ḳalmış gedālaruz

Ṣanma efendi sen bizi dünyāya māʾīlüz

Ya bāġ-ı dehre ya gül-i raʿnāya māʾīlüz

Sen serv boylu ḳāmet-i bālāya māʾīlüz

Sen gül yañaḳlu dilber-i zībāya māʾīlüz

ʿĀşıḳlaruz belā-zedeler mübtelālaruz

ʿĀlemde bir muḥabbete ḳalmış gedālaruz

Naḳş olalı göñülde cemāl-i nigārımuz

Ḳalmadı gitdi ẕerrece ṣabr ü ḳarārımuz

Göge ṣavurdı bād-ı muḥabbet ġubārımuz

N’ola çıḳarsa göklere feryād ü zārımuz

ʿĀşıḳlaruz belā-zedeler mübtelālaruz

ʿĀlemde bir muḥabbete ḳalmış gedālaruz

Maḥmūr ü mest ü mey-zede şūrīdesine çāk

Rāh-ı muḥabbet içre olursaḳ ʿaceb mi ḫāk

Żaʿf̄i dil oldı ḫançer-i hecr ile çāk çāk

Diriz bu maṭlaʿı idüben āh-ı dūd-nāk

ʿĀşıḳlaruz belā-zedeler mübtelālaruz

ʿĀlemde bir muḥabbete ḳalmış gedālaruz

16a

Muḫammes-i Vālihī

me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün

Seḥer ki ehl-i ġam itdügi āh ü vāh ḥaḳıyiçün

Zemīn ü ʿarş kürsī āfitāb ü māh ḥaḳıyiçün

Cihān esrārına vāḳıf dil-i āgāh ḥaḳıyiçün

Dü-ʿālem ḫalḳı yüz virdükleri dergāh ḥaḳıyiçün

Senüñ ḫāliṣ ḳuluñam benresūlüllāh ḥaḳıyiçün

Ḳuluñ senden cüdā ẓannitme kim şād oldı sulṭānum

O demden bend-i ġamdan ṣanma āzād oldı sulṭānum

Firāḳuñda baña çoḳ ẓulm-ı bī-dād oldı sulṭānum

Ḳapuñdan dūr olmakla dime yād oldı sulṭānum

Ḳuluñam yiri gögi yaradan Allāh ḥaḳıyiçün

Cüdā mihr-i ruḫuñdan ẕerre-āsā pāy-mālem ben

Esīr-i derd ü miḥnet küşte-i tīġ-i melālem ben

Firāḳa mübtelā mehcūr-ı gülzār-ı viṣālem ben

Revā olmaya ḳapuñdan cüdā bī-çāre ḳalam ben

Ḳuluñı bend-i hecrüñde ḳoma Allāh ḥaḳıyiçün

Sirişküm cürʿa-āsa pāy-māl olmaḳ müdām oldı

Baña sensüz ṣafā-yı meclis-i ʿişret ḥarām oldı

Ben aġladuḳça hecrüñle ʿadūlar şād ü kām oldı

Dil ü cān āsitānuñda senüñ kem-ter ġulām oldı

Ḫilāfum yoḳ kelāmumdan kelāmullāh ḥaḳḳıyiçün

16b

[Muḫammes]

fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün (faʿ lün)

Her ki dünyāda gelüp dār-ı ʿademden çıḳdı

Cā-yı emn aradı bulmadı ḳademden çıḳdı

Nicesi maḥrem iken ṣaḥn-ı çemenden çıḳdı

Mülk-i bāḳī var iken bāġ-ı iremden çıḳdı

Yine maʿẕūr olur ādem bu fenā gül-zāra

Ḳısmet-i miḥnet-i gerdūna bulunmaz pāyān

Ḥadd-i miḳyās-i ferāsetle olunmaz iẕʿān

Doġrusı bunca fikir itse olur ser-gerdān

Çarḫ-ı kec-revde ḳalur ʿaḳl-ı mühendis ḥayrān

Birbirin uyduramaz cedvele vü perkāra

[Ġazel]

mef ū lü / me fā ī lü / me fā ī lü / fe ū lün

Luṭf eyle gel ey yār ki dīvānelıġum var

Ṣaḥbā-yı lebüñle yine mestānelıġum var

Her gice ġamuñ nārına ey şemʿ-i şeb-efrūz

Ser-tā-be-ḳadem cān ile pervānelıġum var

ʿIşḳuñ ḳuralı ḫāne-i göñlümde otaġın

Bu ʿaḳl ü dil ü cān ile bīgāneliġum var

ʿĀriyyet-i esbāb-ı cihānda güẕer itdüm

Dīvāne-i ʿışḳ ola mı merdānelıġum var

Bīʿat ḳılalı pīr-i ḫarāb ile tā ʿarş

Zindān-ı mey-āşām ile rindānelıġum var

17a

Muḥibbī[67]

fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün

ʿĀşıḳ olsun bir güle bülbül gibi zār isteyen

Meyli-i gülzār eyleyendür zaḥmet-i ḫār isteyen

Derdi dürdi [?][68]nūş ider kendüyi evkāristeyen

Ḳan yudarsa ṭañ mıdur laʿl-i leb-i yār isteyen

Cān virür bu yolda bir zülf-i siyeh-kār isteyen

Sāḳiyā bulsam şarāb-ı laʿlüñe bir dem vuṣūl

Rūḥ-ı rāḥat-baḫş iderdi mürde cismüme ḥülūl

Ḥaşr olan cānā senüñle ḥaşre dek olmaz melūl

Terk idüp zühd ü ṣalāḥı ḳılmışam zülfüñ ḳabūl

Rūz-ı maḥşerde benem ey dost zünnār isteyen

ʿĀşıḳ-ı āşüfte oldı sünbül-i dil-dāra dil

ʿIşḳ ilinden ġurbete düşdi yine āvāre dil

Māyil olmadı fenā bāġında bir gülzāra dil

Ḳāniʿ olmaz kūyuña vaṣlüñ diler bī-çāre dil

Hīçeṣaydı cenneti ʿışḳ ile dīdār isteyen

[67]Bu gazel Muhibbi divanında mevcuttur (Ak, 1987, s. 608)

[68]

Çün vücūduñ cāmesidür cismüñ üzere ʿāriyet

Derd-i ʿışḳa yār ol bulmaḳ dilersen ʿāfiyet

Bī-vefā cānāndan umma bu cihānda ʿāṭıfet

Ḥāṣıl eyler derd ü miḥnet ʿālem içre ʿāḳıbet

Naḳd-i ʿömrin ḥarc ider yār-ı vefā-dār isteyen

ʿ**Andelībī** ḫār-ı ẕilletden özüñi ṭūr ṭut

Ġonce-i ḳalbüñ açılsun ḫāṭıruñ mesrūr ṭuṭ

Ẓulmete düşdüm dime nār-ı firāḳı nūr ṭut

Bī-vefā yārüñ **Muḥibbī**sūzını maʿẕūr ṭut

Yārsuz ḳalur cihānda ʿaybsuz yār isteyen

17b

Taḫmīs-i Raḥmī Ġazel-i Remzī

fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün

Serverā serv-i bülendüñ ḥarekāt ile yürür

Ḫaste-i laʿl-i lebüñ ḳand-i nebāt ile yürür

İrmeyen vaṣluña bildüm ki memāt ile yürür

Ġam-ı zülfüñle ḳalanlar ẓülūmat ile yürür

İrişen lebleriüñe āb-ı ḥayāt ile yürür

Naḳş idelden leb-i cān-baḫşuñı naḳḳāş-ı zamān

Ḳabż ider cānını ben ḫaste dilüñ virmez amān

Ḳılur üftāde senüñ ḫūnını yolında feşān

Ḥüsni ser-nāmesine olalı ḳaşları nişān

Ḥükm ider ʿāşıḳına şanki berāt ile yürür

ʿArż-ı ḥüsnitmek içün server-i ḫūbāna dilek

İşidüp bu ḫaberi yüz sürer uş şems-i felek

Biñ niyāz ile ḳapusunda göñül zār itse gerek[69]

Yüzlerin Ḥaḳḳ'a dutup [?][70] nāliş ider ḥūr u melek

Ki görürdüñ anı yā Rab ne ṣıfāt ile yürür

İsmini zerḳ ü riyā ile şerīf eyledi kim

Ṭabʿ-ı nā-ḳābilini yaʿnī ẓarīf eyledi kim

Ġam-ı ferdā ile ḫısmını naḥīf eyledi kim

Zāhidi ḥasret-i mey şöyle żaʿīf eyledi kim

Elde tesbīḥü ʿaṣāsı ṣalavāt ile yürür

Zülfine beñzemeye **Raḥmī** ne dāl u ne cīm

Çeşmine öykünemez ne māh u ne sīm

[69]Vezin hatası mevcuttur.

[70]

Bilmezem ġoncemidür aġzı yāḫūd nükte-i mīm

Remziyā ḳaddine beñzer mi nice serv ola kim

Ṣalınur şīveler ile ḥarekāt ile yürür

18a

Ġazel-i İsḥāḳ[71]

fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün

Ṣūfī seyr itmez döner ḥüsn dil-ārādan ḳaçar

Gör neeblehdür nenüñ gibi temāşādan ḳaçar

Hāy u hūyı terk idüp yāhūdidüñ mey-ḫāneye

ʿĀşıḳı bilmez misin ṣūfī ki ġavġādan ḳaçar

Zülfüñi elden ḳomaz bildüm ki kāfirdür göñül

Her dem yezdān-perest olan çelīpādan ḳaçar

Ḳorḳaram bī-hūş olam dilden ġam-ı zülfüñ gide

Dostum ṣanma beni sen cām-ı ṣaḥbādan ḳaçar

Ol gözi āhūya n'itdüm n'eyledüm **İsḥāḳ** kim

Bir dem ārām eylemez görse bu şeydādan ḳaçar

[71]Bu gazel İshak divanında mevcuttur (Çavuşoğlu & Tanyeri, 1990, s. 153)

Mecnūn

fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün (faʿ lün)

Ḳanı bir sencileyinderdüme dermān olsun

Bula bir bencileyin dilese giryān olsun

Cān virür ḫaste göñül ġayrısına [?][72] meyl itmez

Yoḳ melek-zād hemān Yūsuf-ı Kenʿān olsun

Bu ne sūzdur ki uṣanmadan o ṣanem ʿömrüme

Ki göñül ġayrı sitem-kār ile ḫandān olsun

Nice bir cevr ü cefālar itse ʿāşıḳlarına

Hele bir ancılayın server-i ḫūbān olsun

Āh-ıMecnūn gibi āşüfte-dil-i efgār ḳanı

Ḳanı Leylī gibiġarrāma tābān olsun[73]

72

[73]Vezin hatası mevcuttur.

18b

Ġazel-i Sulṭān Murad[74]

me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün

İlāhī ʿizzetüñ ḥaḳḳı beni luṭfuñla yād eyle

Açup ṭabʿ-ı şerīfüm gül gibi ḫāṭır-küşād eyle

Ṭarīḳ-i müstaḳīme irgürüp aʿlā vü ednāyı

Şerīʿatden ayırma işimüz ʿadl ile dād eyle

Muẓaffer ḳıl hemīşe düşmen üzre ehl-i İslāmı

ʿAdū-yı ser-nigūn eyle bizi nuṣretle şād eyle

Murādum üzre devr itsün felek yā Rabbiluṭfuñdan

Nizām-ı ʿālem içün luṭf u iḥsānuñ ziyād eyle

Murādī bendeñi yā Rab ayırma luṭf u cūduñdan

Murādın vir murādı üzre yā rab ber-murād eyle

Ḥayretī[75]

me fā i lün / fe i lā tün / me fāi lün / fe i lün

Benüm sañadur efendi muḥabbetüm ezelī

Be-ḥaḳḳ-ı çār Muḥammed be-ḥaḳḳ-ı çār ʿAlī

[74] III: Murad Divanında bu gazele rastlanılmadı.
[75]Bu gazel Hayreti Divanında mevcuttur (Çavuşoğlu & Tanyeri, 1981, s. 407)

Kemend-i ʿışḳuñı elden senüñ ḳomaḳ yoḳdur

Gerekse uşlı disünler gerekse baña deli

Belā yolında şu kim der-miyān ide varın

Ḳuşaġına ṭolu erdür dirüz bir aña belī

Şikeste olmasa dil şīşesi ne ḥikmetdür

Ki devrimüz oldur içinde şarāb-ı lem-yezeli[76]

Ayaḳda ḳaldı elin al fütāde **Ḥayretī**'nüñ

Şeh-i serīr-i vilāyet eyā ʿAliyyi velī

19a

Bir gice pīr-i ʿālemü'l-esrār

Ḳıdvetü'l-ʿārifin ve'l-aḫbār

İnna'llāhu Teʿālā ḫalaḳe'l-melāʾike minʿaḳl bilā-şehvet

Ve ḫalaḳü'ş-şeyṭān min şehvet bilā-ʿaḳlin ü ḫalḳ

Beni ādememin ʿaḳl ü şehvet mimmen ġaleb ʿaḳluhu ʿalā

Şehvetihi fehüve ḫayr mine'l-melāʾiketi ve men ġaleb şehvetuhu

ʿAlā ʿaḳlihi fehüve şerrünmine'ş-şeyṭānin eʿuzu billāhiTeʿālā

[76] Vezin hatası mevcuttur.

Faṣlünminİḥyāʾü’l-ʿUlūm

Mektūbun ʿalā ḡātemi ebu Ḥanīfe raḥmetu’l-lāh ḳuli’l-ḡayda ve illā

Fe-eskut ve ʿalā ḡātem ebi Yūsuf raḥmallāh

Min ʿameleceräʾime nedime ve ʿalī ḡātem Muḥammed bin Ḥasan raḥmetu’llāh

Min ṣabere ẓafere ve ʿalā ḡātemü’ş-şāfiʿ raḥmetu’llāh

Er-rāḥatu fī […][77]ġusse

Faṣl.

Ḥüccet-i ḥaḳḳ u pīşvā-yı ḡalḳ

Muḳtedā-yı meşāyiḫ-i İslām

Çi nevised cevāb īn fetvā

Ḳıdve-i dehr zübde-i eyyām

Zeyd der-ḥālet kemāl-i bulūġ

Gūyed ez-rū-yı iḫtimām tamām

Tā-be-deh sāl her zenī ḫᵛāhem

Be-ṭalāḳ-ı s̱ülṯ bād-ı ḥarām

El-Cevāb

Ger çü ḫuṣūṣ ʿibāret ḡālif

Hemçünīn şod be-vaḳt-i sevḳ-i kelām

Be-ṭaleb mī-şeved yemīn-i münḥal

77 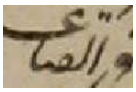

Baʿ dez-ānʿ aḳd mī-resed be-tamām

Bī-tereddüd be-meẕheb-i dīgerān

Bī-tevaḳḳuf bi-ġayr-ı reʾy-i imām

Goft īn-rā Ebū'ş-suʿ ūd-i ḥaḳīr

Kemterīn ʿ ibād-i rabb-i enām

19b

Sücūdü'ş-Sehv-i Vācib fī-Sebʿ a Eşyā

Taḳdīmü'l-vācib teʾḫīr-i tekrārü'l-vācib

[…][78]iḳrāʾtü'l-fātiḥa

El-fātiḥa ve'ş-sūret fī reḳʿ a'-vaḥdet

[Ġazel-i Fehīm][79]

fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün

Bāde-i ʿ ışḳuz dil-i mecnūndur peymānemüz

ʿ Aḳl-ı küll olsa revādur sāḳī-i mey-ḫānemüz

Özge ḫūrşīdüz żiyāmuz ʿ ālemi tārīk ider

Ṭurfe şemʿ üz şuʿ lemüzdür hem yine pervānemüz

78

[79]Bu gazel Fehim Divanında mevcuttur (Özgür, 191, s. 470)

Merdüm-i çeşm-i dilüz tenhā-nişīn olsaḳ eger

Dīde-i nā-maḥremāndur cā-yı ḥalvet-ḫānemüz

ʿĀlim-i ʿışḳuz ki feyż alsa hevāmuzdur bizüm

Ṣad-hezārān ʿaḳl-ı Eflaṭun olur dīvānemüz

Ḥaşre dek pür-ḫᵛāb olurdı çeşm-i bīdār-ı **Fehīm**

Bir gice gūş eylese şaḫṣ ecel-i efsānemüz

[Ġazel-i Fehīm][80]

mef ū lü / me fā ī lü / me fā ī lü / fe ū lün

Biz rāh-ber ü vādī-i erbāb-ı cünūnuz

Biz ʿaḳl-ı perīşān-revīş-i rāh-nümūnuz

Biz virmez iken ẕerre ḳadar ḥüsne vücūdı

ʿIşḳ-ı sitem-engīz nedür k'aña zebūnuz

Ammā bu ḳavī-himmet ü ḳudretle ʿacebdür

Maġlūb-ı cefā-yı felek-i esfel-i dūnuz

[80]Bu gazel Fehim Divanında mevcuttur (Özgür, 1991, s. 466)

Bu reşk ile itsek n’ola gül-ġonceyi lāle

Biz kim dil-i pür-dāġ ile āġuşte-be-ḫūnuz

Āvāregī-i ʿışḳ ile ʿālemde **Fehīm**ā

Maḥsūd-ı cefā-pīşe-i erbāb-ı sükūnuz

20a

–bu varak Senayi’nin 52b varağındaki Keşif-nāme’sine eklenmiştir–

20b

–bu varak Senayi’nin 52b varağındaki Keşif-nāme’sine eklenmiştir–

21a

[Tevḥīd]

me fā ī lün / me fā ī lün / fe ū lün

Ebū Bekr’üñ saña ṣıdḳı ḥaḳıyçün

Daḫi ṣaḳınduġı ʿışḳı ḥaḳıyçün

ʿÖmer ʿadli vü dādı heybetiyçün

Daḫi ʿOṯmān ḥayāsı ḥürmetiyçün

ʿAlī’nüñ cūdı vü ʿilmi ḥaḳıyçün

Vefāsı şefḳati ḥilmi ḥaḳıyçün

Göñülden ʿışḳ ile ẕākirleriyçün

Öküş niʿmetlere şākirleriyçün

Cefā-keş ḳullaruñ miḥnetleriyçün

Cüdā düşenlerüñ ḥasretleriyçün

Ġarībüñ ṣubḥı vü şāmı ḥaḳıyçün

İçi göyünenlerüñ baġrı başıyçün

Sınuḳ göñüllerüñ āhı ḥaḳıyçün

Uyanuḳlar seḥer-gāhı ḥaḳıyçün

ʿİbādet-i ṭāʿat ehli ḳulluġıyçün

Faḳīr olanlaruñ yoḳsulluġıyçün

Nebīler ḫāṣınuñ ḫāṣı ḥaḳıyçün

Velīler ṣıdḳı iḫlāsı ḥaḳıyçün

İlahī cümlenün raḥmetüñden

Iraġ itme o ʿālī ḥażretüñden

Ḥabībüñ Muṣṭafā ḥürmetine

Bu cümle ḳullaruña raḥmet eyle

Diyelüm cümlemüz şevḳ ile āmīn

Ki raḥmet eyleye biz ḳula yarın[81]

[21b]

İlāhī Ādem ü Ḥavvā ḥaḳıyçün

İlāhī cennetü'l-meʾvā ḥaḳıyçün

Nebī-i İdrīs ḳurbı rıfʿatıyçün

Risālet birle Nūḥ'uñ daʿvetiyçün

Şu İbrāhīm Ḫalīl'üñ ḫulletiyçün

Daḫi Mūsī-i kelīmüñ ḳurbetiyçün

Münācāt itdügi Ṭūr'ı ḥaḳıyçün

Yed-i Beyżā'daġı nūrı ḥaḳıyçün

[81] Bu beyitten sonra şu ibare vardır:
"İnne'l-lāhe yaġfirü'ẕ-ẕünūbe cemīʿan / İnnehu hüve'l-ġafurü'r-raḥīm"

Nebī Hūd’uñ ḫalāṣı furṣatıyçün

Daḫi Lūt’uñ necātı nuṣretiyçün

Muʿazzez Yūsuf’uñ ḥüsni ḥaḳıyçün

Atası Yaʿḳūb’uñ ḥüzni ḥaḳıyçün

Deñizde Yūnus’uñ vaḥdetleriyçün

Balıḳ ḳarnındaġı vaḥşetleriyçün

Süleymān’uñ saña şükri ḥaḳıyçün

Atası Dāvūd’uñ ẕikri ḥaḳıyçün

Mesīḥ’üñ ʿilmi ile ḥikmetiyçün

Anası Meryem’üñ hem ʿiṣmetiyçün

Ḫıżır nūş itdügi şerbet ḥaḳıyçün

Şu İlyās itdügi daʿvet ḥaḳıyçün

Ḥabībüñ Muṣṭafā’nuñ ḳurbetiyçün

Senüñ ḳatuñda ḳādī ʿizzetiyçün

Burāḳ’ı ḳadri miʿrācı ḥaḳıyçün

Risālet taḫtına tācı ḥaḳıyçün

Anuñ nāzı niyāzı ḥürmetiyçün

Saña ḫalvetde rāzı ḥürmetiyçün

[22a]

[Münācāt]

Münācāt eyledi didi İlāhī

Ki sensin pādişāhlar pādişāhı

Ḳamu dertlülerüñ dermānı senden

Çürimiş tenlerüñ hem cānı senden

Ḳuluñ nāzın niyāzın sen bilürsin

Göñülde gizli rāzın sen bilürsin

Ḫalīl’e odı būstān eyleyen sen

Ṣuyı Firʿavn içün ḳan eyleyen sen

ʿAṣāsın Mūsī’nüñ ṣuʿbān iden sen

Mıṣır’da Yūsuf’ı sulṭān iden sen

Umaruz çāre biz bī-çāre senden

Şifā vü ṣıḥḥat ḳamu bīmāra senden

Dirilden ölüleri ḳudretüñdür

Ṣaġaldan ṣayruları raḥmetüñdür

İlāhī ʿizz-i ẕātuñ ḥürmetiyçün

Daḫi biñ bir ṣıfātuñ ḥürmetiyçün

Yedi ḳat gök yedi ḳat yir ḥaḳıyçün

Ṣabāḥ [ü] şām giç[…][82] ḥaḳıyçün

Yedi ılduz yedi deryā ḥaḳıyçün

Yedi iḳlīm yedi aʿżā ḥaḳıyçün

Mübārek ḳubbe-i ṣaḫrā ḥaḳıyçün

Muḳaddes mescid ü aḳṣā ḥaḳıyçün

Elinde beyt-i maʿmūruñ ḥaḳıyçün

Sekiz uçmaġ ile ḥūruñ ḥaḳıyçün

---

82 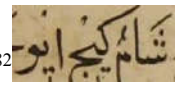

22b

[Duʿā]

Vaḳf: be-rāvāḳü'l-Ervām fī-Cāmiʿ ü'l-Ezher

Ve ruviye ʿani'n-nebī ṣallā'l-lāhu ʿaleyhi ve sellem innehu ḳāle-l-mā-ḫalaḳe'l-lāhu Teʿālā ādem fe-ḳāle Allāhu ādem men ente fe ḳāl yā Rabbi ente aʿlāmu men innā fe ḳāle allāhu teʿālā ente insān fe ḳāl yā Rabbi me'l-insāniyyetu fe ḳāl ṭalāḳṭü'l-vechi ve feṣāḥatüli'l-insān ve tevāżiʿ ü'n-nefs ve ḥüsnü'l-ḫulḳi ve basṭü'l-yedeyni. Ṣadaḳa resūlü'l-lāhi.

Allāhümme ekerīmi bī-nūri'l-fehmi ve aḫricī min ẓülumāti'l-vehim. Vaḳf Allāhümme erzūḳnī fehme'l-nebiyyine ve ḥıfẓe'l-mürselīne ve ilhāme'l-melāʾiketi ve'l-muḳarrebīne yā ʿallāme'l-ġuyūb fe lā-yefūtu şeyʾün min ḥıfẓihi. Vaḳf Ketebtü kitābī bi-ḫaṭṭı cemīl ve cehdi keṣīr ve ʿomri ṭavīl aḥşey mine'l-mevti in cāʾe […][83]kitābī bi-şeyʾin ḳalīl ketebtü kitābī ve'd-demʿī tesyilü ve şerḥü'l-iştiyāḳ ileyküm ve yeʾtī'n-nehār ve'l-ʿömri […] keṣīr ve yeʾtī'l-leyālī ve'l-menām-ı ḳalīl. Bir evde ki ḳarınca ẓuhūr [itse] üzerine on kere bir nefese oḳuyup ve oḳudup hemān saʿātle defʿ olalar […][84]

Bismillāhi raḥmani'r-raḥīm […][85]

83

84

85 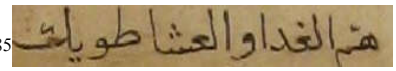

[Şiʿr]

Ḥamd kon tā […] bāşed kār

[…] kon Çīnī ne-bāşed […]

Ne-beştem ne-dānem ze-ḫālem ḫaber

ʿOmrem çi māned āyed be-ser [?]

İlāhī ʿafv kon günāhān [-ı men?]

Ki ṭāḳat ne-dārem […]

Yeḳūlūne inne'l-mevta […]

Fe innemā müfāriḳetü'l-aḥbāb […][86]

23a

Ġazel-i Şevḳī[87]

me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün

Muḥabbet ehline luṭf it ʿadālet eyle sulṭānum

Gedā-yı kūyuñā her dem ʿināyet eyle sulṭānum

Saña çāker olan üftādeye ʿayn-ı ʿināyet ḳıl

Vefālar ḳıl cefālardan ferāġat eyle sulṭānum

86 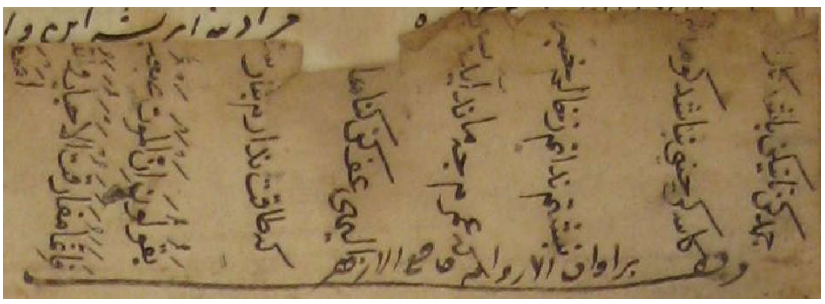

[87]Edirneli Şevki Divanında bu gazele rastlanılmadı.

Raʿiyyet ẓulme māʾīl olmaz ehl-i ʿışḳı añlatma

Vefāyı kendüñe ʿālemde ʿādet eyle sulṭānum

Cihānda ḥacc ṣevābın bulmaġ isterseñ benüm ḳıblem

Yıḳıldı göñlümüñ mülki ʿimāret eyle sulṭānum

Kuluñdan **Şevḳī**-i bī-çāre ḫāk-ı rāhuñ olmuşdur

Anı aʿdāya çignetme himāyet eyle sulṭānum

[Ġazel-i ʿİlmī]

fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün (faʿ lün)

Bu cihānuñ […][88] yārına aġyārına yuf

Aġlayup yüze gülen ḫārına gül-zārına yuf

Daḫi biñ nāz ile bu şimdiki maḥbūblaruñ

ʿĀşıḳa eyledügi ʿahdine iḳrārına yuf

Mey-i ḥalvetde ṣatup işbu cihān ṣūfīleri

Ḫalḳdan yaʿnī ki ṣaḳladuġı esrārına yuf

88

Daḫi bu şimdiki derdüñ ẓürefādan geçüp

Öyle ʿirfān ṣāḥibi ʿārif-i ʿayyārına yuf

ʿİlmiyā sen de ṣaḳın bu ġazelüñ oḫunıcaḳ

Diyeler buncılayın şāʿirüñ eşʿārına yuf

23b

[Ġazel-i Yemīni]

me fā ī lün / me fā ī lün / fe ū lün

Benüm şāhum ʿAliyü'l-murtażādur

Yönüm dünyā vü ʿuḳbāda añadur

ʿAlī'yi sevmeyen münkir münāfıḳ

Ḫavāricdür iki gözi ʿamādur

Olardan ġayrı kim vardur cihānda

Ḫudā'dur Muṣṭafā'dur Murtażā'dur

ʿAlī'dür Şāh-ı Merdān Şīr-i Yezdān

Anı ḥaḳ bilmeyen ḥaḳdan cüdādur

Ayaġı ṭopraġı şāhum ʿAlī’nüñ

Mevāliler gözine ṭutiyādur

ʿAlī’dür ġāzīler şāhı şehin-şāh

Muḥammed Muṣṭafā ṣāḥib-livādur

Yemīnī cān ü dilden şāha ḳuldur

ʿAlī’nüñ eşigünde bir gedādur

[Ġazel-i Aḥmedī]

me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün

Gözüm hīç gördigüñ var mı be-ḥaḳḳ-ı sūre-i Ṭahā

Benüm yārum gibi dilber benüm göñlüm gibi şeydā

Ne dilberdür ki ʿālemde aña hep ʿāşıḳ olmuşdur

Ne zāhid ḳaldı ne ʿābid ne müʾmin ḳaldı ne tersā

Görinür al yañaġında şuʿāʿı nūr ve’ş-şemī

Oḳunur zülfüñ içindeki sübhāne’l-leẕī isrā

Yañaḳlaruñda yazılmış ki haẕā cennetü’l-meʾvā

Dudaḳlaruñda naḳşolmuş ki āmennā vü ṣıddıḳnā

Sevelden **Aḥmedī** seni ne miskīn oldı gör anı

Niçe āşüfte vü şeydā niçe āvāre vü tenhā

24a

Vālihī

mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün

Derd ü belā vü miḥnet ü ġam yitdi ġāyete

Hecr āḫir oldı furḳat irişdi nihāyete

Tebdīl olundı kevkeb-i baḫtum saʿādete

Girdāb-ı ġuṣṣadan yine çıḳup selāmete

Minnet Ḫudā'ya irmişüm ol serv-ḳāmete

Şükr[üm] budur ki ḳalmadı ḥasret ḳıyāmete

Ol māh-çihresine dile mihr-bān olup

Burc-ı şerefde saʿd ile baḫtum ḳırān olup

Zevḳ vü ṣafā ü ʿişret ile şād-mān olup

Luṭf ü vefā vü vuṣlat ile kām-rān olup

Minnet Ḫudā'ya irmişüm ol serv-ḳāmete

Şükrüm budur ki ḳalmadı ḥasret ḳıyāmete

Dest-i ecel gelüp gül-i maḳṣūdı yolmadın

Berg-i ḥazān gibi gözinüñ rengi solmadın

Derd ile ġonce-veş yüregüm ḳanla ṭolmadın

Hecr ü firāḳ ü zecr ile ʿömr āḫir olmadın

Minnet Ḫudā'ya irmişüm ol serv-ḳāmete

Şükrüm budur ki ḳalmadı ḥasret ḳıyāmete

Oldum egerçi ol meh içün niçe gün ḥazīn

Furḳat şebinde eyleyüben nāle vü enīn

Rūz-ı viṣāle irişüp oldum yine emīn

Her ṣubḥ ü şāma vird-i zebānum yürür hemīn

Minnet Ḫudā'ya irmişüm ol serv-ḳāmete

Şükrüm budur ki ḳalmadı ḥasret ḳıyāmete

Baṣup o şāh külbe-i aḥzānuma ḳadem

Ṣundı elüme sāʿid sīmīn ile cām-ı cem

Nūş eyleyince ḳalmadı ḫāṭırda hīç elem

ʿĀlemde **Vālihī** daḫi şimdengirü ne ġam

Minnet Ḫudā'ya irmişüm ol serv-ḳāmete

Şükrüm budur ki ḳalmadı ḥasret ḳıyāmete

24b

Fevrī

mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün

Gitdüm ġam-ı nigār ile kūy-ı melālete

Oldum esīr-i cevr ü cefā vü nedāmete

Düşdüm firāḳ ü ḥasret ü derd ü saḳāmete

ʿÖmr āḫir oldı irmedüm ayruḳ selāmete

Vā ḥasretā ki irmedüm ol serv-ḳāmete

Vā firḳatā ḳaldı bu ḥasret ḳıyāmete

Derdā ki furḳat irdi baña ʿışḳ ola didi

Ṣıḥḥat bedenden el yudı yāhū saña didi

Ḫaṭṭuñ-miṣāl irişdi ecel merḥabā didi

Can bir yaña çaġırdı vü ten bir yaña didi

Vā ḥasretā ki irmedüm ol serv-ḳāmete

Vā firḳatā ki ḳaldı bu ḥasret ḳıyāmete

Nār-ı firāḳı yaḳdı tenüm eyledi türāb

Mihr-i ʿiẕārı gözlerümi eyledi pür-āb

Oldum hevā-yı ʿışḳ ile āvāze çün ḥabāb

Gülzār-ı ʿömri bād-ı fenā eyledi ḫarāb

Vā ḥasretā ki irmedüm ol serv-ḳāmete

Vā firḳatā ki ḳaldı bu ḥasret ḳıyāmete

Raḥm itmez ise hecr benüm ḥāl-i zāruma

Meyl itmez ise vaṣl dil-i bī-ḳarāruma

Ölürsem irmedin eger ol gül-ʿiẕāruma

Naḳḳāş-ı ʿışḳ naḳş ide seng-i mezāruma

Vā ḥasretā ki irmedüm ol serv-ḳāmete

Vāfirḳatā ki ḳaldı bu ḥasret ḳıyāmete

Çünkim belā vü ġuṣṣa vü ġam düşdi yanuma

Ġamzeñ-miṣāl tīġ-i belā girdi ḳanuma[89]

Hecr-i lebüñle cān daḫi geldi dehānuma

Āḫir nefesde düşdi bu maṭlaʿ zebānuma

Vā ḥasretā ki irmedüm ol serv-ḳāmete

Vā firḳatā ki ḳaldı bu ḥasret ḳıyāmete

Fevrī çün oldı hecrüñ ile cān niṣār idüp

Bir gün mezārı yanına vardum güzār idüp

Bir nāle irdi semʿime nāgeh ḳarār idüp

Gūş itdüm añladum añı āh ile zār idüp

Vā ḥasretā ki irmedüm ol serv-ḳāmete

Vā firḳatā ki ḳaldı bu ḥasret ḳıyāmete

[89]Vezin hatası mevcuttur.

25a

[Taḥmīs-i Saʿyī]

fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün

Öyle ki şimdi saʿādet mülkine ser-dār iken

Manṣıb-ı rıfʿatda ʿizzet birle ber-ḫordār iken

Bir iki gün el virüp germiyyet yazar iken

Deste-gīr ol pāy-māl olana ḳudret var iken

Başda devlet dilde himmet elde fırṣat var iken

Niçeler cehd ile dünyā cemʿ idüp çekdi emek

Cehd ile olmaz naṣīb olandan artuġın yimek

Ḫoş saʿādetdür cihānuñ ẕikri ḫayrolsun dimek

Ḳādir olsañ ḫūbdur insāna iḥsān eylemek

Başda devlet dilde himmet elde fırṣat var iken

Geçdi Keyḫüsrevzamānı ḳalmadı ʿālem Cem'e

Atalarından işit ḳılma meṣeldür demdeme

İyilik eyle ṣuya ṣal żāyiʿ olur ṣaḳın dime

Vaḳt-i ẕilletde bulunmaḳ ḫoşdurur ādem ādeme

Başda devlet dilde himmet elde fırṣat var iken

Niçe biñ ḫayr almaḳ isterseñ eyā rūşen nihād

Kim buyurmuşdur olmaz oġlıdur yaḫşı ad

Ḫayr ile olmaḳ dilerseñ ḥaşre dek ʿālemde yād

Nīk-ḫʸāh ol eyle gel her nā-murādı ber-murād

Başda devlet dilde himmet elde fırṣat var iken

Sāʿiyā bāḳī degüldür mülk-i dünyā sīm ü zer

Ber ḫarāb olmuş göñül taʿmīri itmekdür hüner

Añlar iseñ ḥaşre dek ʿālemde olmazsın eger

Şefḳat ile ehl-i ʿilme ger ider iseñ naẓar

Başda devlet dilde himmet elde fırṣat var iken

25b

[Ġazel-i Şihābī]

mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün

Çeşmüñ egerçi merdüm-ṣāḥib-i naẓar geçer

Görmezlenür fütādesin ammā başar geçer

Bu ne ḳıbāb-ı bāde-i ʿışḳuñ ḥabābıdur

Bezm-i fenāda her ki o meyden içer geçer

Bir ben degül ölümlüsi ancaḳ ḫelākı çoḳ

Bu ʿālem ehli bir ise anı sever geçer

Baḳmazsa ʿayn-ı raḥm ile çeşmüñ ʿaceb degül

Ġamzeñ hemīşe aña beni ġamz ider geçer

Āhum şihābı s̱āḳıb olupdur **Şihābi**yā

Nāvek-mis̱āl cevşen-i çarḫı deler geçer

[Ġazel-i Şeyḫülislam Yaḥyā][90]

fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün (faʿ lün)

Düşmez ol şāha ki her gāh ider istiġnā

Gāh olur ʿāşıḳ-ı şeydāya düşer istiġnā

Ḳaçma şimdengirü kim cānuma yitdi sitemüñ

Yiter ey şūḫ-ı cefā-pīşe yiter istiġnā

Getürür ḫākden ol mihr-i cihān tāb-ı kerem

Eylese ʿāşıḳa ger z̤erre ḳadar istiġnā

[90]Bu gazel Şeyhülislam Yahya Divanında mevcuttur (Ertem, 1995, s. 29)

Almadanaḳd-ı dili hīç tevaḳḳuf itmez

Ṭurmaz ol şāhed-i bāzār ṣatar istiġnā

Sitem ü cevrde Yaḥyā'ya tevāżuʿ görinür

Gerçi vażʿı gelür ol yāre naẓar istiġnā

26a

Bāḳī Efendi[91]

mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün

Yazmış debīr-i ḥikmet ezel ṣafḥa-i güle

Bülbül dem-ā-dem aġlaya her-bār gül güle

Şol deñlü itdi güllere bülbül şeṭāreti

Düşdi çemende ḳatre-i şeb-nem güle güle

Müşgīn ṣaçuñda ey yüzi gül cān-ı nā-tüvān

Şol rişteder ki baġlana bir deste sünbüle

Sīnemde zaḥmum içre olan penbe-fitīl

Ol yāsemīne döndi ki ḳorlar ḳaranfüle

[91]Bu gazel Baki Divanında mevcuttur (Küçük, 2011, s. 377)

Bāḳī çemende şīşe-i mey ḳulḳul eylese

Bülbül terāne başlayıcaḳ uysa bülbüle

Velehu[92]

mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün

Ebr-i bahār-ı ʿışḳdur ebrū degüldür ol

Bārān-ı ḥüsn riştesidür mū degüldür ol

Ṭāvusdur ki ravżada cevelāna başlamış[93]

Ruḫ-sāruñ üzre zülf-i semen-bū degüldür ol

Jengār ṣandıñ āyinede naḳş-ı ḥüsnüñi

Yañlış görüşdüñ ey yüzi gül o degüldür ol

Zencīr-i zülf-i dilbere dīvāne olmayan

Baġlamaludur ey göñül uṣlu degüldür ol

Geşt itme deşt-i ḥasreti āhuñla Bāḳīyā

Ṣayd-ı kemend-i āh olur āhū degüldür ol

[92]Bu gazel Baki Divanında mevcuttur (Küçük, 2011, s. 282)
[93]Vezin hatası mevcuttur.

26b

Ġazel-i Şemsī Ḫān

mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün

Gitdüm diyār-ı ġurbete dil-dār unutmasun

Añsun cefā ile beni ol yār unutmasun

Yād eylesün raḳībe beni rāḥat olmasun

Çeksün cefāyı eylesün efkār unutmasun

Ben ġonçe gibi derd ile ḳan yutduġum müdām

Bezm-i çemende ol gül-i bī-ḫār unutmasun

İtsün duʿāyı ḫāṭıra geldükçe gāh gāh

Ḥaddüm degül dimek beni her bār unutmasun

Gözden ıraġ ise anı itsün dile yaḳın

Şemsī ḳulını ḥażret-i ḫünkār unutmasun

Naẓīre-i Żiyāyī

mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün

Bu ḫaste-i belā-keşi ol yār unutmasun

Añsun ḳuluñı şāh-ı cefā-kār unutmasun

Yıllar durur ki yaḳdı bizi nār-ı intiẓār

El-intiẓārü’l[…]-nār[94] unutmasun

Şīrīn lebüñi ġamıyla bu Ferhād-dil şehā

Şol itdügi fiġānları kūh-sār unutmasun

Çeşmüm ḳanı ki laʿlüñe ḳarşu revān idüp

Yād eylesün o demleri dil-dār unutmasun

Bir dem o şāha bu ġazel-i dürr-i niṯārı tā

Mengūş ile ḳulaġına her bār unutmasun

Derd-i derūnumı ḳamu yārāna mā-ḥaṣāl

Şiʿr-i **Żiyāyī** eylesün işʿār unutmasun

27a

Taḫmīs-i Fevrī Ġazel-i İsḥāḳ[95]

fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün (faʿlün)

Niçe bir menzilimüz diye fenā eyleyelüm

Ceres-i nāle ile dehre ṣadā eyleyelüm

94

[95]Bu gazel İshak Divanında mevcuttur (Çavuşoğlu & Tanyeri, 1990, s. 236)

Demidür ʿazm-i reh-i dār-ı beḳā eyleyelüm

Yolına sen ṣanemüñ cānı fedā eyleyelüm

Ṭuralum ʿahdümüze ḳavle vefā eyleyelüm

Ser-i aġyāra Ḫudā derd ü belā rūzī ḳıla

Ten-i bīmāruma ʿışḳuñda şifā rūzī ḳıla

Bezm-i vaṣluñda baña zevḳ ṣafā rūzī ḳıla

Sen cefā-kāra Ḫudā mihr ü vefā rūzī ḳıla

Gele bu niyyete ṣıdḳ ile duʿā eyleyelüm

Göreli sen ṣanemüñ cām-ı leb-i ʿünnābın

Meclis-i ʿışḳa düşüp mest-i şarāb-ı nābın

Secde-gāh ide ḳadem Kaʿbe-i ḳaṣruñ bābın

Görmeyelden iki ay oldı ḳaşuñ mihrābın

Ol geçen vaḳt-i namāzını ḳażā eyleyelüm

Fikr-i zülfüñle nice ḳāmetimüz cīm idelüm

Eşk-i ruḫ-sāreyi mānend-i zer ü sīm idelüm

Hecr ile cān virirüz diyü saña bīm idelüm

Gel begüm gel dil ü cān naḳdini teslīmidelüm

Ölmedin borcımuzı saña edā eyleyelüm

Çekilür māʾidesi server-i derd-i elemüñ

İçilür doluları **Fevrī** o şāh-ı keremüñ

Ḳılletin söylemedi diyü deminde niʿamuñ

Kim yaḳar niʿmet-i pāyānı mı var ḫūn-ı dilüñ

Gele ʿışḳ ehline **İsḥāḳ** ṣalā eyleyelüm

27b

Taḫmīs ü Ġazel-i Medḥī[96]

mef ū lü / me fā ī lü/ me fā ī lü / fe ū lün

Ẓannum bu ki sen server-i ḫūbān olacaḳsın

Cān gülşenine bir gül-i ḫandān olacaḳsın

Yaḳmaġa beni āteş-i sūzān olacaḳsın

Ey meh bilürem āfet-i devrān olacaḳsın

Çoḳ ḫastelerüñ derdine dermān olacaḳsın

Ḫarc etme dilā ʿārif iseñ yoḳ yire varuñ

Çıḳmaya göge bād-ı ṣabā birle ġubāruñ

Bilmem niçe bir olmaya bir yirde ḳarāruñ

Ṣabr eyle göñül Kaʿbe-i kūyında o yāruñ

ʿIyd olsa gerek sen daḫi ḳurbān olacaḳsın

[96]Bu tahmis Medhi Divanında mevcuttur (Seyhan, 2000, s. 286)

Her dem o mehüñmihr ü vefāsını cefā bil

Mihr itdi diyü zevḳ ü ṣafā eyleme ḥāṣıl

Ger ʿākil iseñ sen daḫi ol bu söze ḳāyil

Şād olma ṣaḳın ol ṣanemüñ mihrine ey dil

Demler gele kim hecr ile giryān olacaḳsın

Gör renc ü belā refʿ ola dirseñ bedenüñden

Nūş eyle fenā cāmını geç pīrehenüñden

Ṭaġıt yiridür kevkebe-i ʿārı yanuñdan

Çāk eyle çeküp câme-i nāmūsı tenüñden

Zīrābilürem āḫirī ʿüryān olacaḳsın

[50a][97]

Żaʿf irdi diyü furḳat ile cism-i nizāra

Dāġ urdı ġamuñ nārı diyü başlama zāra

Dāġuñı ʿayān eyleme ol lāle-ʿiẕāra

Çoḳ baḳma dilā diḳḳat ile ʿārıż-ı yāra

Ḫaṭṭın göricek vālih ü ḥayrān olacaḳsın

Çün ʿāşıḳ olup vādī-i ʿışḳ içre yügürdüñ

Ṣu gibi çaġup ol ṣanemüñ pāyına irdüñ

[97]Bu şiir 50a varağından devam ettiği için bu varak buraya eklenmiştir.

Dīvāne olup ʿaḳla ḫalel olmaya dirdüñ

Varduñ o ṣaçı leylīye çün göñlüñi virdüñ

Mecnūn gibi ʿālemlere destān olacaḳsın

Keşf eyleyüp ʿālemlere esrāruñı **Medḥī**

Medḥ itdüñ ʿaceb laʿl-i leb-i yāruñı Medḥī

Rengīn ü laṭīf eyledüñ eşʿāruñı Medḥī

Kim gördi ise naẓm-ı dürer-bāruñı Medḥī

Didi ki süḫen gevherine kān olacaḳsın

Müfred

fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / faʿlün

Her ḳaçan zülfi bināgūşuñı mestūr eyler

Güpegündüz gözüme ʿālemi deycūreyler

28a

Der-Maḳām-ı Nevā

müs tef i lün / fe ū lün / müs tef i lün / fe ū lün

ʿÖmrüm seni sevenden niçün ḳaçar yürürsün

Ḳorḳmaz mısın Ḫudā'dan ḳanlar ṣaçar yürürsün

Biñden ziyāde ʿuşşāk bekler seni yoluñda

Baş ḳaldırup yüzine baḳmaz geçer yürürsün

[Müfred]

fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün

Gözlerüñ merdümine bende-i fermān

Gözlerüñ merdümine nebẕe-i [fermān][98]

Nevrūz-ı ʿAcem

mef ū lü / me fā ī lü / me fā ī lü / fe ū lün + mef ū lü / fe ū lün

Aġyār ile ey ġonce sen iç bāde[i] gül-gūn men nūş ideyim ḫūn

Çün böyle imiş bilesin ʿādet-i gerdūndevrān süre dehr-i [?][99]dūn

Maḥbūs-ı ḳafes-i bāġda ṣad murġ-ı ḫoş-elḥān bülbül ki […][100]

Mānend-i hümā zāġların taḫt-ı hümāyūn hem ṭāliʿ-i meymūn[101]

98

99

100

101 İlk iki mısra müstezat özelliği gösterdiği halde son iki mısra bunu bozmaktadır.

[Ḳıṭʿa]

fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün

Virme rāḥat ġamze-itataruña cānum ʿAlī

İtmesün ḫaste göñül mülkine īmānum ʿAlī

Çözme zülfüñ bendini sen oldı ʿaḳlum tārmār

Merḥamet ḳıl bendeñe gel derde dermānum ʿAlī

28b

–bu varak 2a varağındaki hezele eklenmiştir–

29a

Müfred

me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün

Öpüşmek sīneye gelmek ḫaṭāsuz bir muḥabbetdür

Günāhı ẕerrece yoḳdur biline belki raḥmetdür

Müfred

mef ū lü / fā i lā tün / mef ū lü / fā i lā tün

Ey şehsüvār-ı meydān āheste sür semendüñ

Raḥm eyle yol degüldür çignetme derd-mendüñ

Müfred

Kevn-i dilber ki […][102] oldı

Ṭatlulıġından iki şaḳḳ oldı

Müfred

fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün

Şöyle girse giricek devlet ile manṣıb ile

Mālik-āne mutaṣarrıf olasın bir güzele

[Müfred]

fā i lā tün / fe i lā tün / fā i lā tün / faʿ lün

Çeke çeke ġamuñı ḳaddüm kemāna döndi

Āh ol ḳaşı hilālüñ itdi beni kepāze[103]

[Ḳıṭʿa]

fā i lā tün / müs tef i lün

ʿIşḳda yār ancaḳ enbiyā

ʿIşḳda yār ancaḳ evliyā

ʿIşḳda yār ancaḳ ʿāşıḳīn

ʿIşḳda yār ancaḳ ṣādıḳīn

102

[103]Vezin hataları mevcuttur.

[Müfred]

müf te i lün / fā i lün / müf te i lün

ʿIşḳ-ı to ḫᵛāhem zi-to der-dü-cihān

ʿIşḳ-ı to bāşed me-rā rūḥ-ı revān

Müfred

fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün

Sade pehlūya eger himmetüñ olursa senüñ

Girmesün aramuza boynuña al p̄irehenüñ

[Müfred]

Çerāġ mescid miḥrāb minber

Ebā-Bekr ʿÖmer ʿOs̱mān Ḫayder

29b

Müfred

mef ū lü / me fā ī lü / me fā ī lü / fe ū lün

Bülbüller öter güller açıḳ şād göñül yoḳ

H̄iç böyleleyin görmemişüz faṣl-ı bahārı

Rubāʿī

mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün

Āyem gozerem gozer-i besūyet ne-konem

Ger māh şevī naẓar be-rūyet ne-konem

Ger deste-i gül şevī be-destem āyī

Billah ki bīn-dārem ü būyet ne-konem

Ḳıṭʿa-i Raʿnā

Çār çīz'est ber-dimāġ-ı müfīd

Bih zi-āvāz-ı murġ-ı ḫoş-goftār

Ḳulḳul-ı bāde çekçek-i zer ü sīm

Şebşeb-i būse kütküt-işalvār

Nergisī Efendi Fermāyed

müs tef i lün / müs tef i lün / müs tef i lün / müs tef i lün

Be-kebīr-i [?][104] men süvār şod ez-rū-yı iʿtiḳād

K'īn bā-hezār ḥacc piyāde ber-ā-ber'est[105]

[104] 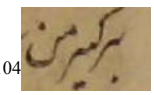

[105] Vezin hataları mevcuttur.

[Müfred]

fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün

Mū-yı sefīd ez-kefen āred peyām

Poşt-i ḫam ez-merg resāned selām

Ḳıṭʿa

Allāh bes est ʿāşıḳān-rā

Ḳurʾān ne bes est fāsıḳān-rā

ʿĀlim çi koned ḥadīṯ-i bisyār

Yek ḥarf bes est ʿārifān-rā

Müfred

mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün

ʿĀrif ne şād olur bu cihānda ne ġam çeker

Cāhil hemīşe şād olayın dir elem çeker

30b

Naġmī

fā i lā tün / me fā i lün / faʿ lün

Gel e ey şūḫ-ı bī-nevā bülbül

Ḥīle-i murġān pīşvā bülbül[106]

[106]Vezin hatası mevcuttur.

Geçdi ḥüzn-i ġam-ı şitā bülbül

Nev-bahār irdi eṣ-ṣalā bülbül

Nāleye eyle ibtidā bülbül

Cūşa geldi gürūh-ı ḫāmūşān

Baḫş olundı çemende raṭb-ı lisān

Oldı dīvāne ʿışḳ ile insān

Ne ṭurursun fiġāna başla hemān

ʿĀleme velvele ṣala bülbül

Seḥer-i ʿazm-i gülistān eyle

Maḥfil-i naḫle çıḳ fiġān eyle

Bize ʿışḳ āyetin ʿıyān eyle

Bu bedāyiʿ nedür beyān eyle

Ne dimekdür terelellā bülbül

Ceres içinde zār olan dilden

Çeng ü ʿūd içre çalınan ḳıldan

Defdeki ġulġul-ı celācilden

Şīve-i tār-ı sāz-ı kāmilden

Virdi nālişlerüñ ġınā bülbül

Naġmī-āsā uṣūle vāḳıf iseñ

Ṭarzda ġayrıya muḫālif iseñ

Fenn-i āvāzede muṣannif iseñ

ʿİlm-i edvārda meʾlef [?][107] iseñ

Baġla bir tāzece hevā bülbül

[Müfred]

mef ū lü / me fā ī lü / me fā ī lü / fe ū lün

Maḥbūb raḳībsiz olamaz ḫār ile dermān ḳıl [?][108]

Gül yaġın eller sürüyor çatlasa bülbül[109]

31a

Feyżī

me fā ī lün / fe i lā tün / me fā ī lün / fe i lün (faʿ lün)

Ṣimāḫ-ı [?][110] cānuma rūḥāniyān ṣadāsı gelür

Ġıdā-yı rūḥ olaraḳ cisme cān ṣadāsı gelür

107

108

109 Vezin hataları mevcuttur.

110

Nişān-ı Yūsuf-ı[…][111] yoḳ mı Yaʿḳūb

Ḥazīn ḥazīn baña bir kārvān ṣadāsı gelür

O bī-amān yine bilmem kimi şehd idiyor

Ki bir açıḳlı açıḳlı amān ṣadāsı gelür

Niyāza başla nevā-yı muġannī-i ʿışḳa

Namāz vaḳtidür ey dil eẕān ṣadāsı gelür

SenüñleFeyzībiraz maḥrem-āne söyleşelüm

Ḥarīm-i ʿışḳda nā-maḥrām ṣadāsı gelür

[Müfred]

fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün

Tīġ-i hicrāndur ḫalāṣa sīne-i sūzān ancaḳ[112]

Terk-i ʿışḳ itmede ḳurtulsam dil-i dīvāneden

[Müfred]

Beni itdi esīr-i zülfi ol şīve-kār

Acımaz mı eyyüregüñ ey nāzenīn yār

111

[112]Vezin hatası mevcuttur.

[Müfred]

fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün

Nigārā ġamzen elinden kime yalvarayın

Çeşm-i maḥmūrun elinden rūzigāra yalvarayın [?][113]

[Şiʿr]

Bağrumı deldi ser-ā-ser tīġ-i ser-tīz-i ḳażā

Neşter-i ġam işledi ṭurdı ciger-gāhumaammā

Perde çekdi ṣubḥ-gāha vuṣlatşām ü belā

[Ḳıṭʿa]

mef ū lü / me fā ī lü / me fā ī lü / fe ū lün

Bed-çihre raḳībi ʿaceb ādam mı ṣanursun

Bir gün olur andan daḫi ey şūḥ uṣanursun

İtdüklerine nādim olursun utanursun

Dutalum beni söyletme derd-mende ḳalursun

113 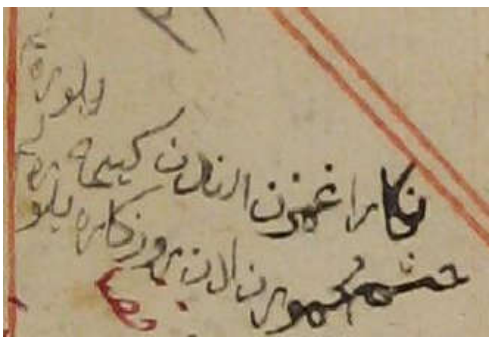

31b

Rubāʿī

İlk mısra: mef ū lü / me fā ī lün / me fā ī lün / faʿ

Diğer mısralar: mef ū lü / me fā ī lü / me fā ī lün / faʿ

Yek çend çerāġ-ı ārzū hāyif kon

Ḳaṭʿ-ı naẓar ez-cemāl-i her Yūsuf kon

Z'īn şehd yek engüşt be-kāmet bekeşem

Der-leẕẕet eger maḥv ne-kerdī tef kon

Rubāʿī-Laṭīf

İlk mısra: mef ū lü / me fā ī lü / me fā ī lün / faʿ

Diğer mısralar: mef ū lü / me fā ī lü / me fā ī lün / faʿ

Kerdī nigehī mest ü ḫarābem kerdī

Medhūş-ı ze-bāde-i ʿitābem kerdī

Der-ḫırmen-i hestīyem zedī āteşçeşm

Ḳurbān-ı seret şevem kebābem kerdī

[Duʿā]

ʿIşḳ-nāme-i ḳanber ʿAlī keremu'l-lāhu vechehu bismillāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm ve ḳālū[…][114]illā billāhi'l-ʿaliyyü'l-ʿaẓīm yā ḳanber küntebi-emsī lī ve'l-yevm miṣlī düşenbih[?] limen […][115]

Ketebehu ʿAlī

114

115

[Kıṭʿa]

me fā ī lün / fe ū lün / me fā ī lün / fe ū lün

Mest begozeşt̄i ez-ḫalvetiyān-ı melekūt

Temāşā-yı to āşūb-i ḳıyāmet ber-ḫʷāst

To be-d̄in ḥüsn eger cānib-i maḥşer gozer̄i

Ḳāżī-i ḥaşr taʿẓẓüm-i fenā ze-cā ber-ḫized

[Müfred]

me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün

Mey ü maḥbūbdan geçmek naṣ̄ib olmadı sırr oldum

Eyü vardum ṣafāhet itmedüm şeyḫ-i kebīr oldum

[Müfred-i Ḫūb]

fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün

Gördi Mecnūn kim benī ādemde yoḳ mihr ü vefā

Varup ol bī-çāre vaḥṣ̄ilerle ülfet yoġladı

32a

–bu varak Senayi'nin 52b varağındaki Keşif-nāme'sine eklenmiştir–

32b

–bu varak Senayi'nin 52b varağındaki Keşif-nāme'sine eklenmiştir–

Naʿt-ı Şerīf Ḥażret-i Resūl-ı Ṣaḳaleyn ʿAleyhi's-Selām

Der-naʿt-ı Resūl-ı Ṣaḳaleyn cezzü'l-Ḥasan ve'l-Hüseyn imāmü'l-ḳıbleteyn imāmü'l ḥaremeyn seyyidinā vü nebiyyinā Muḥammedü'ş-şefīʿü'l-mümeccid ʿaleyhi efżalü'ṣ-ṣalavat ve'l-ekmelü't-taḥiyāt mā-dāmetü's-semevāt ve ʿalā alihi'l-kirām ve ṣāḥibihü'l-ʿiẓām leke'l-ʿafv leke'l-ġufrān ve'l-mümeccid leke'l-luṭf leke'l-iḥsān ve'l mümeccid.

33a

Uṣulī[116]

fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün (faʿ lün)

Muttaṣıl ṣanma bizi cevr ü cefānuñ ḳulıyuz

Dostum gāh vefā gāh cefānuñ ḳulıyuz[117]

Şāh-ı ḥüsn olduñ ise devlete maġrūr olma

Hey begüm biz daḫi sizi yaradanuñ ḳulıyuz

Saña baş egmezüz āzādeyüz ey çarḫ ammā

Ṭoġrısın diyelüm ol serv-i revānuñ ḳulıyuz

Bir büt-i Çin'e göñül virdük ise ey zāhid

Bize kāfir dime biz daḫi Ḫudā'nuñ ḳulıyuz

[116]Bu gazel Usuli Divanında mevcuttur (İsen, 1990, s. 137)
[117]Vezin hatası mevcuttur.

Çün beḳāsı yoġ ımuş tāc ü ḳabāyı n’idelüm

Bu fenā dünyāda bir köhne ʿabānuñ ḳulıyuz

Kimi şāhum ü kimi beg kimisi pāşā geçinür

Ey **Uṣulī**hele biz daḫi filānuñ ḳulıyuz

[Meṣnevī]

fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün

Dört müselmān ile beş kāfir meger

İki dilber gördiler yüzi ḳamer

Bir ʿArab üç Rūmī bir Hindū ile

Bir gün iki gice ṣoḫbet itdiler

İki meh-rū üç siyeh-rū bir melek

İki ṣaḳallu daḫi iki püser

Bir ḳara yüzlü raḳīb iġvā ḳılup

İdiserler birleriyle ḳaṣd-ı şer

33b

Terci῾-Bend-i Ḥaṭāyi῾ ez Ḫüsrev-i ῾Acem[118]

fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün

I

Lā'yı iṣḳāṭ eyleyüp bir bilmeyen illāsını

Bilmedi nefy ile iṣbātuñ nedür ma῾nāsını

Vādi῾-i ῾işyānda ḳaldı bilmedi mevlāsını

Āb-ı tevḥi῾d-ile ṭāhir ḳılmadı a῾żāsını

İçmedi bezm-i elestüñ bāde-i ḥamrāsını

Açmadı nūr-ı hidāyet çeşm-i nā-bināsını

Görmedi gün ṭurresinden leyletü'l-isrāsını

Bulmadı rāy-ı yaḳi῾nüñ menzil-i ῾alāsını

Ḳāb-ı ḳavseynüñ yañıldı ḳurb-ı ev ednāsını

Müfti῾-i ῾ışḳ öyle virmişdür anuñ fetvāsını

Yā çek el serden yāḫūd çökertme ῾ışḳuñ ṭāsını

II

Yoġ iken kevn ü mekān ü sāḥil ü daġ ü ḳara

Cūşa geldi şevḳden baḥr-ı muḥabbet ibtidā

Ṭaşa çaldı şi῾işesin itdi temevvüc her yaña

Ser-te-ser eşyāyı seyrān eyledi çün ü çerā

[118]Bu gazel Hatayi Divanında mevcuttur (Cavanşir & Necef, 2006, ss. 435-438)

ʿIşḳ Manṣūr'ını gördüm ol arada āşinā

Ol fenā abdalı geldi yanuma didi baña

Var ferāġat kūşesin idin maḳām-ı dil-güşā

K'oldurur dārü'ş-şifā-yı derd-mendān-ı belā

ʿĀlem-i baḥr-i taḥayyürde gezerken bī-nevā

Kūşeme irdi nidā-yı ġaybdan işbu nidā

Yā çek el serden yāḫūd çökertme ʿışḳuñ ṭāsını

[48b][119]

III

Şol zamān kim baṭn-ı ümde nuṭfe-i medfūn idük

Emr-i Bārī ile anda perdede meʾmūn idük

Ḳaṭre-i nāçīz idük mużġa uyuşmuş ḫūn idük

Serserī idük egerçi ṭālib-i bī-çūn idük

Kāsesin kesr eylemiş bir Leylī'ye Mecnūn idük

Özümüz farḳ itmeyüp dem-beste-i maḥzūn idük

Kūḫ-kenden ṣoñra hem Ferhād ile Hāmūn idük

Saʿy ile deryāya irmiş bir dür-i mekñun idük

ʿĀciz ü āç ü żelīl ü müflis ü medyūn idük

Dest-gīr olmasa bir kān-ı kerem maġbūn idük

Yā çek el serden yāḫūd çökertme ʿışḳuñ ṭāsını

[119]Bu şiir 48b varağından devam ettiği için bu varak buraya eklenmiştir.

VII

Perde-i pindārdan geç ʿālemüñ ʿirfānı ol

Her gedāya şefḳat idüp ʿālemüñ sulṭānı ol

Cevher-i ʿaḳlı maʿādinden çıḳarġıl kānı ol

Kū-yı ʿışḳuñ sen daḫi bir baş açuḳ ʿüryānı ol

Naʿra-i yāhū ile ṭoldur cihānı fānī̇ ol

Gün gibi ṭop eyle ser meydāna gel ġalṭānı ol

Cān virüp yolında ʿışḳ ile ḳulı ḳurbānı ol

Gāh mest ü gāh esrük bir mehüñ ḥayrānı ol

ʿĀşıḳ-ı dī̇vāneler ser-defterinüñ ḫānı ol[120]

Baş açuḳ ol pādişāhuñ bende-i fermānı ol

[Yā çek el serden yāḫūd çökertme ʿışḳuñ ṭāsını]

[48a][121]

VIII

Vaṣf-ı yāre ey **Ḫaṭāyī̇** söz dimek şānumdadur

Cilveler itmek benüm taʿb-ı dür-efşānumdadur

Hem-demüm hem-meşrebüm derd ü belā yanumdadur

Yār içün ölmek benüm āyin ü erkānumdadur

On sekiz biñ ʿālemüñ esmāsı dī̇vānumdadur

Kāʾī̇nātuñ ṣābitātı ḳaṣr ü eyvānumdadur

[120] Bu satır Hatayi Divanı'nda mevcut değildir.
[121]Bu şiir 48a varağından devam ettiği için bu varak buraya eklenmiştir.

Sāye ṣalmaḳ üstüme mihr-i dıraḫşānumdadur

Muṣṭafā'nuñ ümmetiyem sevgüsi cānumdadur

Çār-yār-ı bā-ṣafānuñ derdi dermānumdadur

On iki şehzādenüñ imlāsı dīvānumdadur

Yā çek el serden yāḫūd çökertme ʿışḳuñ ṭāsını

34a

Ḥamdī

müs tef i lün / fe ū lün / müs tef i lün / fe ū lün

Çekdüm cihānda cevri ḥadden iken ziyāde

İrdi semāya āhum döne döne hevāda

Zaḥm-ı müjeñle her dem ḳaddüm kemāna döndi

Dest-i sitemle ey meh ḳılduñ beni kepāze

Ḫākister oldı cismüm nār-ı firāḳ içinde

Ḳaldı şerār-ı āhum encüm gibi hevāda

Āşüfte diyü her dem ḳılma baña ʿitābı

Ḳudret ḥaḳuñdur ey dil nem var benüm arada

Nūr-ı cemāle cānā secde ḳılurdı **Ḥamdī**

İblīs ḥased ḳıluban meyl itmedin fesāda

Nemeḳa'l-Faḳīr

mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün

Teşrīf idince ḫāne-i dervīşi ol perī

Ṭañ mı faḳīrüñ olsa seri kevkeb berāberi

Öpmek diler ise laʿl-i lebüñ ḥām-ı ḫoş-güvār

Meclis içinde gezmeye her-cāʾī serserī

Revnak virürse ʿāleme ider ʿaceb degül

Gül-geşt idince ḳāmet ü vech-i münevveri[122]

Nāz ü edāda ol ṣanemüñ ẕerre naḳṣı yoḳ

Tekmīl idüpdür ol ṣanemāyīn-i dilberi

Erbāb-ı naẓm seyridicek dürr-i naẓmuñı

ʿAhdī yanında görmedi şey-i ḳadr-i gevheri[123]

34b

[Müseddes-i Hüdāyī-i Ḳadīm][124]

fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün (faʿ lün)

Ey ruḥı bāġ-ı leṭāfetde gül-i ḫandānum

Dutdı bülbül gibi dünyā yüzini efġānum

[122]Vezin hatası mevcuttur.

[123]Vezin hatası mevcuttur.

[124] Bu müseddesHüdayi Divanında mevcuttur (Demiralay, 2007, s. 110)

Az ḳalupdur çıḳa burc-ı bedenümden cānum

Ey lebi derd-i dile ḥikmet ile loḳmānum

Şerbet-i vaṣluñ ile eyle benüm dermānum

Düşmesün boynuña hecrüñle ölürsem ḳanum

Niçe bir dür döke bu dīde-i terler niçe bir

Niçe bir żāyiʿ ola bunca güherler niçe bir

Āh idem ḥasret ile şām ü seḥerler niçe bir

Nār-ı ġamda niçe bir yana cigerler niçe bir

Dutdı āfāḳı meded dūd-ı dil-i sūzānum

Ġarażuñ cevr ü cefā ise yiter sulṭānum

N'ola yanuñda senüñ sehv ile itdümse günāh

Baña baġışla güzel başuñ içün eyle nigāh

Ḳul günāh itse dem olur ki baġışlar anı şāh

Baña raḥm eyler iseñ raḥmet ide saña ilāh

Yüzüme bir gele baḳ tā ki sevinsün cānum

Dest-i luṭfuñla yapılsun bu dil-i vīrānum

Ben senüñ pādişehüm bende-i fermānuñ olam

Pāyimāl-i ser-i gīsū-yı perīşānuñ olam

Ḳaşlaruñ yayına biñ cān ile ḳurbānuñ olam

Bir iki gün bu fenā tekyede mihmānuñ olam

Saña lāyıḳ mıdur ey ḫüsrev-i ʿālī-şānum

Baña ẓulm eyleyesin çarḫa çıḳa efġānum

Varayın derdüñ ile ʿāleme destān olayın

Düşeyin ṭaġlara Mecnūn gibi ʿüryān olayın

Genc-i ʿışḳuñ ile **Hüdāyī** gibi vīrān olayın

Sāye-veş mihrüñ ile ḫāk ile yek-sān olayın

Şehr-i ḥüsn içre ṣalın serv gibi ey ḫānum

Ṣulasun yollaruñı dīde-i ḫūn-efşānum

35a

[Muḫammes]

me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün

Ḳanı bezm-i ṣafā vü ʿıyş u ḳanı zevḳ-i ḥāletler

Ḳanı bende-nevāzı ḳanı iḥsān-ı mürüvvetler

Ḫayāl-i ḫᵛāba döndi şimdi ol rūḥānī ṣoḥbetler

Ne diyelüm ki sulṭānum idesin ʿıyş ü ʿişretler

Unutma vallāhi bī-çāreniAllāh ḥaḳḳı'çün

Ḳıṭʿa

fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün

ʿĀşıḳ oldur kim belā tīġinden ikrāh itmeye

Ẕerre ẕerre ḳılsalar aʿżāsını āh itmeye

Ḳan içe ṣabr eyleye her dem fiġān ü āh idüp

Derd-i ʿışḳ-ı yārdan aġyārını āgāh itmeye

[Ġazel-i Necātī][125]

fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün (faʿ lün)

Būse luṭf it saña cān ile ḫarī-dār olana

Cān yidirseñ gerek ey ġonçe-dehen yār olana

N'ola ger ṣu gibi ṭaş yaṣdana ṭopraḳ döşene

Böyle olmaḳ yaraşur ʿāşıḳ-ı dīdār olana

Benüm aġladuġıma şimdi ḳayırmaz gülüñüz

Bir zamān güler idim ben de giriftār olana

Āh kim olmadı ḳapumda bir itçe raġbet

Giceler ṣubḥa degin derd ile bīmār olana

[125]Bu gazel Necati Divanında mevcuttur (Tarlan, 1963, s. 425)

Ger **Necātī** ġama düşdi ise ḳo cānı çıḳsun

Niye virürdi göñül böyle sitem-kār olana

35b

–bu varak 5a varağındaki terci-bende eklenmiştir–

36a

[Ġazel]

mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün

Cānān odur ki nāzük ola ʿişve-bāz ola

Baş egmeye er azıyla bir ser-firāz ola

Her laḥẓa her naẓar niçe luṭfa cevāb olup

Her bir girişmede niçe nāz ü niyāz ola

Lebler tekellüme gelicek cān baġışlaya

Gözler füsūna başlayıcaḳ siḥir-sāz ola

Ḳoynına pīrehen ḳoyabilen kemer ḳoca

Ālūde-dāmen olmaya bir pāk-bāz ola

Āyīne gibi yek dil ü yek rū-yı süreyyā[126]

Yoḳdur cihānda var ise ol serv-i nāz ola

Müfred

fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün (faʿ lün)

Şāh-ı dehre n'ola baş egmez isem dünyāda

Şimdi dīvāne göñül ʿālem-i istiġnāda[127]

36b

[Taḫmīs-i Ẕihnī]

mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün

Ḳaṣr-ı vücūd-ı ādemi kim cān açar ḳapar

Bir tab-ḫānedür ki anı mihmān açar ḳapar

Ṣanduḳ-ı ʿömri ḫāzin-i devrān açar ḳapar

Dil ḫānesin ġam-ı rūḫ-ı cānān açar ḳapar

Ḫalvet sarāy-ı ḫāṣṣını sulṭān açar ḳapar

Dürler ki dürc-i laʿlüñe derc itdi rūzgār

Her dānesi sezā-yı bināgūş-ı şehr-yār

Ṣarrāf cevheri gibi ey şūḫ ü şīve-kār

Seyr itdirür iki dürri lüʾlüʾ-i şāh-vār

Laʿl-i lebüñ ki ḫoḳḳa-i mercān açar ḳapar

[126]Vezin hatası mecuttur.

[127] Bu beyitten sonra şu mısra yazılmıştır: "Nāra pervāne bile ḳaçmadadur söz söyledüm"

Ṣalındugˇınca üstüme ol yār-i cān-şikār

Minḳār-ı ġam ile sīne-i ṣad-çāk olur fikār

Pençe-i belāda göñül n'ola olsa zār

Şeh-perlerini nāz ile şāhın zülf-i yār

Cān murġını şikārına perrān açar ḳapar

Cennet sarāy-ı kūyına vardum çü ben gedā

Gördüm raḳīb elinde ṭutar mār-veş ʿaṣā

Lāyıḳ mı dāḫil-i ḥarem olmaḳ o nā-sezā

Der-bānuñ olmuş ey ṣanem aġyār-ı bed-liḳā

Ḥayfā ki bāb-ı cenneti şeyṭān açar ḳapar

Ger cevāhir ile ziyān irdi tācire[128]

Cān virür oldı cevheriyān şiʿr-i şāʿire

Ẕihnī revāc vireli bu naẓm-ı fāḫire

Naẓmuñ maḳāli ḳomadı raġbet cevāhire

Ṣarrāf-ı dehr bir ḳurı dükkān açar ḳapar

37a

[Ġazel-i Ḳabūlī][129]

mef ū lü / fā i lā tün / mef ū lü / fā i lā tün

[128] Vezin hatası mevcuttur.

[129]Bu gazel Kabuli'nin şiirleri arasında mevcuttur (Duyar, 2009, s. 357)

Ḫār-ı ġamuñla ey gül her murġ-ı zār böyle

Her yirde ḫār elinden her bir diyār böyle

Yār-ı dürūġ vaʿde ḳılmaz ḳarār-ı ʿahde[130]

ʿAhd öyle yār böyle ḳavl ü ḳarār böyle

Kār itdi cism-i zāre bār-ı muḥabbet-i yār

Cism-i nizār böyle kār öyle zār böyle

Ben mūr ü mār-ı zülfüñ nār itdi nūr-ı ʿışḳı

Mūr böyle mār böyle nūr öyle nār böyle

Dutdı egerçi dehri feryāduñ ey **Ḳabūlī**

Bir sen degülsün ancaḳ iñler hezār böyle

[Ġazel-i Nergisī]

me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün

Duyurduñ rāz-ı ʿışḳı ʿāleme mest-i müdām olduñ

Bu meşreble göñül vallāhi sen rüsvā-yı ʿām olduñ

Seni nāḳıṣ ṣanur mizān-ı ʿışḳ-ı yārda iller

Dimezler ey göñül bār-ı melāmetle tamām olduñ

[130] Gazel genel olarak "- - -" şeklinde, 3 kapalı hece ile bitmektedir.

Zevāl irsün dimezseñ ḥüsnüñe gel ḫulf-ı vaʿd itme

Ṭurursañ ʿahdüñe dünyāda ʿömrüm müstedām olduñ

Çekildüñ başını aġyāra hem-zānū görelden biz

Yüri ey duḫter-i dünyā ricālesin ḥarām olduñ

Füsūn-ı şiʿr ile żabt-ı diyār-ı ʿışḳa yoḳ çāre

Ṭutalum Nergisī ʿālemde sen mīr-i kelām olduñ

37b

–bu varak Selami'nin 47a varağındaki terci-bendie eklenmiştir–

38a

[Ġazel-i ʿUlvī]

mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün

Eyleñ duʿā ki mevt girībānum almasun

Vaṣl olmayınca dilbere Ḥaḳ cānum almasun

Yitmez mi ḫaste cānuma ʿışḳ odı yaḳduġı

Virsün ecel amān daḫi bir yanum almasun

Müjgānuñ oḳı ey ḳaşı yā baġrumı delüp

Göz göre boynına bir avuç ḳanum almasun

ʿÜryān olam gibi reh-i ʿışḳuñda ey perī

Tā kim maḥalleñ itleri dāmānum almasun

Bād-ı seḥerden eylesün ey **ʿUlvī** iḫtirāz

Her demde āhı gül-i ḫandānum almasun

[Ġazel-i Yaḥyā]

fe i lā tün / me fā i lün / fe i lün

Ḳaşlaruñdur nişān-ı sulṭānī

Dehenüñ ḫātem-i Süleymānī

Gördüm ey cān kitāb-ı ḥüsnüñde

Ḫaṭṭ-ı reyḥān-ı gülistānı

Būy-ı müşgīn eyledi ifşā

Zülf-i miskīn ü ʿanber efşānı

Niçe ṭaġıdur ʿaḳlın ʿuşşāḳuñ

Göre ol kākül-i perīşānı[131]

[131]Metinde hatalı olarak bu kelime "perīşānuñ" şeklinde yazılmıştır.

Bendedür bende nāle-i Yaʿḳūb

Sendedür sende ḥüsn-i Kenʿānī

Luṭfuñı hem-dem eyle **Yaḥyā**'ya

Mātide tā ġazelde Selmān'ı

38b

Nergisī Efendi

me fā ī lün / fe i lā tün / me fā ī lün / fe i lün (faʿ lün)

Dirīġ çarḫ-ı felek ben faḳīri zār itdüñ

Hezār pāredilüm ḫaste ü figār itdüñ

Ṣafā vü şevḳ ile evvel esīr-i yār itdüñ

Belā vü derd ile şimdi ḥaḳīr ü ḫᵛār itdüñ

Zamān zamān naẓar-ı luṭfa eyledüñ maẓhar

Bu demde eyledüñ ammā ki tīr-i cevre siper

Ḳanı o dem ki ṭutardı beni o şeh maḳbūl

Ururdı cins [?][132] ü ḫulūṣ ü vefāya mühr-i ḳabūl

Ṣafā vü ʿişret idi muttaṣıl dile meʾmūl

Yazıḳ yazıḳ ki bu dem eyledi ḥazīn ü melūl

132

Ne kār bü’l-ʿacebe uġradır imiş insānı

Bu resme bilmez idüm ben cihān-ı fettānı

N’olaydı rāz-ı dilüm keşfine olaydı mecāl

Geleydi ṣafḥa-i taḳrīre cümle-i fī’l-bāl

Bileydi ḥālümi yārān benüm ʿale’l-icmāl

Meded meded ʿaceb ayruḳsı oldı derd ile ḥāl

Bu derde ḥāṣıl terk-i ḥayātdur çāre

ʿİlāc ile oñulur mı yürekde[ki] yara

Ne yara her biri bir dāġ-ı muttaṣıl sūzān

Ne dāġ her biri bir dīdedür ki ḫūn-efşān

Ne dīde her biri Ceyhun-ı ḫūn ki oldı revān

Ḫudā bilür ki dem-i nezʿa geldi derd ile cān

Teraḥḥüm eyle İlāhī ki saña ḳaldı işüm

Ne özge miḥnete düşdi benüm belālı başum

39a

Feyżī

fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün (faʿ lün)

Ḳoyalum neng ü ʿārı […][133]n'olsa gerek

Çekelüm sīneye yārı […] n'olsa gerek

İçelüm bade-i ʿışḳı olalum sāde derūn

Ḳoyalum naḳş ü nigārı […] n'olsa gerek

Varalum gülşene dil-dār ile bülbül-vārī

İdelüm nāle-i zārı […]n'olsa gerek

Şems-i Tebrīzī gibi başumuz alup gidelüm

İdelüm seyr-i diyārı […]n'olsa gerek

Feyżiyā ol gül-i ḫandāna irince elümüz

Çekelüm miḥnet-i ḫārı […]n'olsa gerek

133

Bu kelime "bedih" olabilir. "Şanı, şerefi yüce olan" anlamındadır; ancak vezni bozmaktadır. "Beriyye" kelimesi de Arapça olup "Yaratılmış olanlar / Çöl, sahra" anlamındadır; ancak yine de anlam olarak gazelin tümüne uymamaktadır.

[Ġazel-i Ẕātī][134]

me fā ī lün / me fā ī lün / fe ū lün

Didüm yād it beni bir merḥabādan

Didi hergīz elüm degmez cefādan

Yaḳam çāk eyledüm ol şāha ḳarşu

Şikāyet itdüm aña geñ yaḳadan

Oruc ayı gibi ḥürmetlüeyle

İlāhī ṣaḳla ol māhı ḳażādan

Getürmiş bū-yı zülfi āferīn bād

Ümīdüm bu idi bād-ı ṣabādan

Saña el virmiş iken **Ẕātī** fırṣat

El açup vuṣlatı iste Ḫudā'dan

39b

Ġazel-i Seyrī

me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün

Şehā çeşm ü çerāġ-ı ʿālem-i nūr-ı baṣarsın sen

Naẓīrüñ görmedüm bir merdüm-i ṣāḥib-naẓarsın sen

[134]Bu gazel Zati Divanında mevcuttur (Çavuşoğlu & Tanyeri, 1987, ss. 16-17)

Derūnı ġonçe-veş ḳan ile ṭolmış ʿandelībem ben

Ṭarāvet-i gülistānda açılmış verd-i tersin sen

Ġarīḳ-i baḥr-i ġam ḫāk-i reh-i faḳr ü fenāyam ben

Serīr-i salṭanatda pādişāh-ı baḥr ü bersin sen

Görüp ben nā-tüvānuñ ḳaçma luṭf it ey perī-peyker

Seni görsem vücūdum maḥv olur kimden ḳaçarsın sen

Ne bābuñdur senüñ ey **Seyrī** ṭurmaḳ āsitānuñda

Ḳarāruñ yoḳ felekde bir gedā-yı derbedersin sen

Żaʿīfī

fā i lā tün / me fā ī lün / fe i lün (faʿ lün)

ʿĀşıḳ-ı bī-dilem ġarīb ü faḳīr

Mübtelā-yı belā vü derd-esīr

Olalı bir civāna āşüfte

ʿIşḳı yolında eyledi beni pīr

ʿAḳl ü fikrüm dağıtdı ʿişve-i nāz

Bilmezem n'eyleyem nedür tedbīr

Eşk-i çeşm ile bu ruḫ-ı zerde

Şevḳ ile şerḥüñ eylesem taḳrīr

Bir güzel sevdi **Żaʿīfī**-i bī-dil

Yoḳdur iki cihānda aña naẓīr

40a

[Ġazel-i Cemālī][135]

müs tef i lün / fe ū lün / müs tef i lün / fe ū lün

Söylenmedi murādum o meh-liḳāya ḳaldı

Ḥālüm ṣorarsa yārān işüm Ḫudā'ya ḳaldı

Dünyāda gitdi dādum alınmadı lebinden

Daʿvāmuz ol perīyle yevmü'l-cezāya ḳaldı

Ṭaġıldı ʿaḳl ü ṣabrum her biri bir yañaya

Gönlüm bu aralıḳda ol bī-vefāya ḳaldı

Mey ṣoḥbetini yārān telḫ itdi dimesünler

Yine bugün namāzum ṣūfī ḳażāya ḳaldı

[135] Bu gazel Cemali Divanında mevcut değildir.

Ol ġonçeden alınmaz bū-yı vefā **Cemālī**

Bu luṭf u bu mürüvvet bād-ı ṣabāya ḳaldı

[Ġazel-i ʿÖmer]

mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün

Bilmez miyim seni nesin ey bī-vefā nesin

Āşūb-ı rūzigār ü belā-yı zamānesin

Devlet nişānların görürüm sende ey göñül

Beñzer ḥadeng-i ġamze-i yāre nişānesin

Ey serv-i bāġ eger çi ki bālā-bülendsin

Ammā nigār-ı ḳaddine nisbet miyānesin

Ḳande bahā olur seni bir öpene seni

Ḥüsn ü bahāda bī-bedel ü bī-bahānesin

ʿ**Ömer** di ġazelleri ele girmezse çāre ne

Diñle seḥerde bülbül-i gūyā terānesin

40b

–bu varak Selami'nin 47a varağındaki terci-bendine eklenmiştir–

41a

[Ġazel-i Ḳabūlī][136]

fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün

ʿĀşıḳam öpsem baña lāyıḳdurur cānan elin

Bende kim ẕü'l-ḳadr ola lā-büd öper sulṭān elin

Destine ḥınnā urunmuş ṣanmañuz ol nāzenīn

ʿĀşıḳın ḳatl eylemekden eylemişdür ḳan elin

Kesmezem dest-i ricāyı el vire şāyed zamān

Çekdi bizden gerçi kim ol bī-vefā cānān elin

Ḥüsn ile mümtāz-ı ʿālem sensin ey Yūsuf-liḳā

Kimse miṯlüñ göremez geşt eylese Kenʿān elin

Bir ayaḳ ṣundı **Ḳabūlī** sāḳī-yi bezm-i fenā

Çekmege ḳatlanmadı çekdi girü devrān elin

41b

–bu varak 15a varağındaki terci-bende eklenmiştir–

[136]Bu gazel Kabuli'nin şiirleri arasında mevcuttur (Duyar, 2009, s. 350)

42a

[Muḫammes]

fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün (faʿ lün)

Niçe bir aldanmam bu felek-i bed-kāra[137]

Niçe bir dilde hevā vü heves-emmāre

Biz daḫi pīr olup ḳāfile-i ebrāra

Geliñüz yüz ṭutalum bārike vü ġaffāra

Cān ü dilden gelelüm tevbe vü istiġfāra

ʿAḳlumuz rūz-ı cezā zāʾil olursa nic'olur

Ḥālümüz anda daḫi müşkil olursa nic'olur

Āḫiret mezraʿı bī-ḥāṣıl olursa nic'olur

Bu taṣavvurlar eger bāṭıl olursa nic'olur

Ḳanı ḥayret yiridür gel gözüñ aç bī-çāre

Zühd ü ṭāʿātumuzdünyede söyletdügimüz

Fāʾide var mı bilür Ḥaḳ çü bizim n'itdügimüz

ʿAceb ile zerḳ ü riyā yollarına gitdügimüz

ʿAceb ol ṭāʿat ü taḳvā diyü ġam itdügimüz

Varıcaḳ n'olsa gerekdür naẓar-ı cabbāra

[137]Gazelin genelinde vezin hataları mevcuttur.

Doġru göster bize tevḥīdüñ İlāhī yolını

Saʿy idüp tā geçelüm cürm-i menāhī yolını

Ḳoyalum bāde vü fısḳ ü melāhī yolını

Ṭutalum Kaʿbe-i tevḥīdi İlāhī yolını

Bu yabanlarda ʿabeş gezmeyelüm āvāre

42b

–bu varak Selami'nin 47a varağındaki terci-bendine eklenmiştir–

43a

Bahāyī[138]

mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün

Baḳışlaruñ cefāsını cānā çeken bilür

Tīr-i müjeñ belāsını ey dil bilen bilür

Sırr-ı dehān-ı ġonçe-i yār açmadın henüz

Ḥayretdeyem ki bülbül-i gūyā neden bilür

Bilmezse būy-ı pīrehen-i Yūsuf-ı ʿazīz

Ġam yoḳ ki anı sākin-i beytü'l-ḥazen bilür

[138]Bu gazel Şeyhülislam Bahayi Divanında mevcut değildir.

Başmam ḳadem bu vādīye vādīde olmayın

Ṣanma ṭarīḳ-i ehl-i velī her yiten bilür

Her bī-ḫaber **Bahāyī** ne añlar zebānuñı

Dürr-i kelām ḳıymetin ehl-i süḫen bilür

Ḳadrī-i Baġdādī

mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün

Yār-ı belā-yı miḥnet-i hecri çeken bilür

Cevr ü cefā-yı dilberi ey dil bilen bilür

Ālām-ı bī-sütūn-ı ġamı Ḫüsrev añlamaz

Şīrīn ġamuñla çekdügini kūh-ken bilür

Her bī-meẕāḳa ṣorma anuñ beşā-i lebin [?][139]

Ol laʿl-i cān-fezāyı baña ṣor emen bilür

Ḳoyup ḥarīm-i cennet-i ḳūyuñ dil-i ḥazīn

Ṣanma ki geşt-i gülşen ü seyr-i çemen bilür

139

Bilmezse dürr-i naẓmuñı ger müddeʿī ne ġam

Ḳadrī-i kelām-ı ḳudreti ehl-i süḫan bilür

43b

Nevʿī[140]

mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün

Ol serv-ḳaddi destine derhemin eker

Gülşende gül nihālini gūyā ki jāleler

Olmaz müfīd ḳuvvet-i bāzū-yı zūr-kār

Şimdi cihān güzellerine zer viren yeñer

Gelse ḫaṭuñ derūn-ı dile sīne çāk olur

Ḫāne duḫān olunca kişi revzenin açar

Bāzār-ı ʿışḳ dirler ʿaceb kār-gāh olur

Kim anda cān u dil ṣatılur tīr-i ġam geçer

Zülf-i ġamında cān virebilmek ḳolay mıdur

Şeb tār olunca müşkil olur **Nevʿīy**ā sefer

[140]Bu gazel Nev'i Divanında mevcuttur (Tulum & Tanyeri, 1977, s. 276)

Nevʿī[141]

mef ū lü / me fā ī lü / me fā ī lü / fe ū lün

Geldimse n’ola ben şuʿarā devrine āḫir

ʿĀdet budur āḫirde gelür bezme ekābir

Ṣūfī żarar itmez saña eṭfāl ile ṣoḥbet

Ġam çekme girer cennete erbāb-ı ṣaġāʾir

Ey meh n’ola şeh-bāz-ṣıfat dutsañ el üzre

Şehrüñde bizüz şimdi gözi baġlu misāfir

Hīç n’eyleyelüm bu dil-i āvāreyi bilsem

Ne vuṣlata ḳādir ne ġam-ı furḳate ṣābir

N’itsün ya güzel sevmeyüp Allāh’ı severseñ

Nevʿī gibi bir rind ḥuṣūṣā ola şāʿir

44a

–bu varak Selami’nin 47a varağındaki terci-bendine eklenmiştir–

44b

–bu varak Selami’nin 47a varağındaki terci-bendine eklenmiştir–

[141]Bu gazel Nev’i Divanında mevcuttur (Tulum & Tanyeri, 1977, s. 216)

45a

[Taḫmīs]

fā i lā tün / me fā i lün / faʿ lün

Genc-i furḳatde ben yaturken zār

Geldi gün gibi üstüme ol yār

Didi n’olduñ yatursun ey bīmār

Ḥālüñ olduysa ġuṣṣadan düşvār

Mey-i nābuñ ayaġına düş var

Her ne deñlü olursa şāhāne

Ġālib olsa bahāda mercāna

Gelmese miṯli hīç devrāna

Beñzemez dişlerüñe dür-dāne

Ṣanmasun kendüyi dür-i şeh-vār

Her ḳaçan ḫançer içirür ġamzeñ

Mürde-i ʿışḳı dirgürür ġamzeñ

Ṣanma ġam-ı belā virür ġamzeñ

Dem-be-dem göñlüne girer ġamzeñ

Aña cān virmesün mi ʿāşıḳ-ı zār

Ṭıfl-ı eşk aġlamaġa yüz ṭutdı

Cū-yı ġam çaġlamaġa yüz ṭutdı

Cānları dāġlamaġa yüz ṭutdı

Dilleri baġlamaġa yüz ṭutdı

Ruḫı üstünde zülf-i ʿanber-bār

Rāhı açmaz muḥabbetin ḫalḳa

Söylemez derd ü miḥnetin ḫalḳa

Gerçi dimez melāletin ḫalḳa

Bu nihānī ḥarāretin ḫalḳa

Sūz-ı eşʿārıdur iden işʿār

[Duʿā]

Eṭili ḫulḳumü'l-ḳalem ve semminhā ve şāḳḳi ilā niṣfihā. Ṣadaḳa resūlüllāh keremü'l-lāhu vechehu ve sayʿ.

45b

[Taḫmīs-i Behiştī][142]

fe i lā tün / me fā i lün / fe i lün (faʿ lün)

Sāz ü sözi yiter nihāneyle

Vaḳtidür kendüñi ʿayān eyle

[142] Bu tahmisBehişti Divanında mevcuttur (Aydemir, 2000, s. 221)

Meclis ehlini şādmān eyle

Ḳoma bülbül ḳoma fiġān eyle

ʿIşḳı ʿālemde dāsitān eyle

Āşinaluḳ ṭarīḳine eşelüm

Eski derdüñ ʿaṣābesin şeşelüm

Baġrımuz başını biraz deşelüm

Ḳaçma bizden senüñle dilleşelüm

Niyedür nālişüñ beyān eyle

Ehl-i ʿışḳa ḥarīf ü hem-rāz ol

Āh-veş āsumānda mümtāz ol

Murġ-ı dil ṣaydın eyle şeh-bāz ol

Alçaḳ uçma bülend-pervāz ol

ʿArşa çıḳ anda āşiyān eyle

Nāle ḳıl gūş iden fenā bulsun

Ney-i zenüñ beñzi reşkle ṣolsun

Şeh-perüñ ṣıytı ʿāleme ṭolsun

Cilve-gāhuñ feżā-yı ḳuds olsun

ʿAzm-i ṣaḥrā-yı lā-mekān eyle

Ġam-ı ʿışḳ itdügince cānuña kār

Nice bir künc-i ġamda ṣabr ü karār

Bu duʿāyı **Behişti** ḳıl tekrār

Yā İlāhī beni de bülbül-vār

ʿAmrī'yem zār ü nā-tüvān eyle

Müfred

Dilem be-dest-i to murġ'est der-kef-i ṭıflī

Ki ne goşed […][143]

[Ḳıṭʿa]

fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün

Ḫaylī demdür ḥüsnüñ meftūnuyam …[144]

Söyle nāmum yoḳ mudur defterde Allāh ʿışḳına

[46a] Meh-cemāle perde itme zülfüñ Allāh ʿışḳına

Rūyuñı göster baña her yirde Allāh ʿışḳına

143 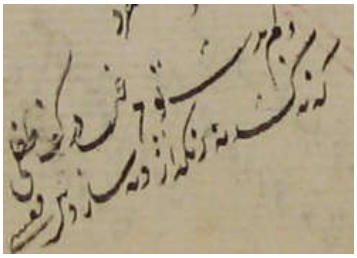

144 Bu beyit eksik bırakılmıştır. Ayrıca 45b ile 46a varaklarındaki derkenarlara yazılmış olan bu iki beyitin bir bütün oluşturdukları düşünüldüğünden birbirlerine eklenmiştir.

46b

–bu varak Veysi'nin 49b varağındaki terkib-bendine eklenmiştir–

47a

Tercī-ʿ-Bend-i Selāmī ki Maʿşūḳ-rā Ḫiṭāb ü ez-Maʿşūḳ-ı Ḫod-rā Cevāb Dāde est

Ḫiṭāb-ı ʿĀşıḳ

fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün

Rū-be-rū yāre ṭurup ey gül-i ḫandān didüm

Yiter itdüñ beni bülbül gibi nālān didüm

Eylerüm şām ü seḥer nāle vü efġān didüm

Ḳan döker yaş yirine dīde-i giryān didüm

Meskenüm oldı benüm gūşe-i hicrān didüm

Elem-i furḳatüñe yoḳ mıdur oran didüm

Vaʿde-i vaṣluña dil bulmadı pāyān didüm

Ḳılca ḳaldı ki çıḳa ḥasretüñe cān didüm

Niçe bir eyleyeyin ʿışḳuñı pinhān didüm

Yaḳdı yandırdı beni āteş-i sūzān didüm

Bendeñe eyle naẓar ey şeh-i ḫūbān didüm

Çekmege derd ü ġamuñ ḳalmadı dermān didüm

Cevāb-ı Maʿşūḳ

Yüri çoḳ söyleme eblehü nā-dān didi

Āteş-i ʿışḳuma var şevḳ ile düş yan didi

Çıḳmasun cānuñ igen bir pāre ḳalan didi

Terk-i cān iden olur vāṣıl-ı cānān didi

ʿĀşıḳam dime olup bī-ser ü sāmān didi

Eyleme yoḳ yire kendüziñe bühtān didi

Ṣoñra olma didügüñ işe peşīmān didi

Kim bilür olduñ ise vālih ü ḥayrān didi

Ehl-i ʿışḳa bir olur müşkil ü āsān didi

ʿAḳluñı dir başuña ḳalma perīşān didi

Bende-i maḫlaṣ olur muḳbil-i sulṭān didi

Ṣabr iderseñ bulunur derdüñe dermān didi

[47b][145]

Ḫiṭāb-ı ʿĀşıḳ

Niçe bir cevrüñe ṣabr ideyin ey şāh didüm

İntiẓārı ḳulına virmesün Allāh didüm

Çekdügüm ġuṣṣadan olsañ eger āgāh didüm

Raḥm iderdüñ benüm öz ḥālüme geh gāh didüm

Düşmez idi ġam-ı ʿışḳa dil-i güm-rāh didüm

Eylemezdüm dün ü gün miḥnet ile āh didüm

Uġradum rāh-ı ser-i kūyuña nāgāh didüm

Menzil-i maḳṣūd uzaḳ ʿömr ise kütāh didüm

Himmetüñ eyle bu yolda baña hem-rāhdidüm

Şeb-i ẓulmetde ḳoma zecr ile ey māh didüm

Bendeñe eyle naẓar ey şeh-i ḫūbān didüm

Çekmege derd ü ġamuñ ḳalmadı dermān didüm

[145]Bu şiir 47b varağından devam ettiği için bu varak buraya eklenmiştir.

Cevāb-ı Maʿşūḳ

Seni bu derde giriftār iden Allāh didi

İstedügüñ virisereyleme iştibāh didi

Açılur ṭālib içün bir ulu dergāh didi

Sen murāduñ dile her şām ü seḥer-gāh didi

Çekdüren Yūsuf-ı Kenʿān'a ġam-ı çāh didi

ʿĀḳıbet virdi yine ʿizzet ile cāh didi

Her ne dirlerse disünler saña efvāh didi

Göresin bir ulu yire iresin ḫ̬ᵛāh didi

Ṭūr-ı tekellümde hemān sen geh ü bī-gāh didi

Baña bu nükteleri cümleten ol şāh didi

Bende-i maḫ̬laṣ olur muḳbil-i sulṭān didi

Ṣabr iderseñ bulunur derdüñe dermān didi

[37b][146]

[Ḫiṭāb-ı ʿĀşıḳ]

[146]Bu şiir 37b varağından devam ettiği için bu varak buraya eklenmiştir.

Dün görüp dilberi ölsün bre ġaddār didüm

Gelmedüñ yanuma gitdüñ ḳanı iḳrār didüm

Ne revādur ṭaḳınasın güli her ḫār didüm

Eyledüñ cān-ı cihāndan beni bī-zār didüm

Bülbülüñ zārın işit ey gül-i gülzār didüm

ʿAhd ü peymānuña gel eyleme inkār didüm

Mededu'l-lāhı severseñ meded ey yār didüm

Vaʿde-i vaṣla ḫilāf eyleme her bār didüm

[Cevāb-ı Maʿşūḳ]

Ḳahr idüp ḫışm ile döndi baña ol yār didi

Hey ne virdüñ elümüz senüñ şu baña var didi

Senüñ içün baña çoḳ ṭaʿn ider aġyār didi

Varayın ḫāneñe bir şeb-i tīr ol zār didi

Ṣunayın aġzuña ḫoş laʿl-i şeker-bār didi

Dehenüñden bu cerr çıḳmaya zinhār didi

[Ḫiṭāb-ı ʿĀşıḳ]

Mededu’l-lāhı severseñ meded ey yār didüm

Vaʿde-i vaṣla ḫilāf eyleme her bār didüm

Ey bī-emel ṣaçı sünbül yüzi gülzār didüm

Başuma eyledi dünyāyı ġamuñ dar didüm

Çekeyin çünki senüñ cevrüñi bisyār didüm

Ḫiẕmetüñde ḳuluñam bir dilegüm var didüm

Ḥasretüñ eylemedin cān ü dile kār didüm

Merhem-i sīneñi ben ḫasteye bir ṣar didüm

Mededu’l-lāhı severseñ meded ey yār didüm

Vaʿde-i vaṣla ḫilāf eyleme her bār didüm

[40b][147]

[Cevāb-ı Maʿşūḳ]

Beni gerçek sever iseñ bire bī-kār didi

Seg-raḳībe dilek ile yüri yalvar didi

[147]Bu şiir 40b varağından devam ettiği için bu varak buraya eklenmiştir.

Göndere beni saña şāyed o murdār didi

Yāḫūd öldür ol iti sen beni ḳurtar didi

Göresin meyl-i vefā ḳanda olısar didi

Niçe ṣayd olur imiş ʿāşıḳa gülzār didi

[Ḫiṭāb-ı ʿĀşıḳ]

Vaʿde-i vaṣla ḫilāf eyleme ey yār didüm

Mededu'l-lāhı severseñ meded ey yār didüm

Söylesem ʿışḳuñ ile ṭañ mıdur eşʿār didüm

ʿĀşıḳuñ kārı degüldür güzelüm ʿār didüm

Künc-i ḥasretde menem derd ile bīmār didüm

Vaṣl ile eyler iseñ ben ḳula tımār didüm

Gelesin diyü seni cān ḳatı umar didüm

Gözlerüm ṣubḥa degin her gice bīdār didüm

Mededu'l-lāhı severseñ meded ey yār didüm

Vaʿde-i vaṣla ḫilāf eyleme her bār didüm

[Cevāb-ı Maʿşūḳ]

Yiter olduñ **Ġami**yā [?][148] hecr ile ġam-ḫʷār didi

Ḫāne-i ḳalbüñi teng eyleme efkār didi

Varayın bekleyesin dār ile dīvār didi

Bu gice ʿarż iderüm çeşmüñe dīdār didi

Sırruñı eyleme tek kimseye iẓhār didi

Ṣubḥa dek saña ḳılam vaṣlumı īṣār didi

Mededu'l-lāhı severseñ meded ey yār didüm

Vaʿde-i vaṣla ḫilāf eyleme ey yār didüm

[42b]

Ḫiṭāb-ı ʿĀşıḳ

Rāsiʿyi bu ki eyā ḳāmet-i şimşād didüm

Bāġ-ı ḥüsn içre boyı servinüñ āzād didüm

Görmedüm sencileyin yār-ı perī-zād didüm

Ṣaçı sünbül yüzi gül ġamzesi cellād didüm

148

Sen leb-i şīrīne senden iderüm dād didüm

Baña çekdirdügüñi çekmeye Ferhād didüm

Ḳorḳarum eylemege derd ile feryād didüm

Ḥāṣılı kendümi āh eyleye ber-bād didüm

Ger yıḳıḳ göñlümi ḳılsañ yine ābād didüm

Çıḳarurduñ bu felekde bir iyü ad didüm

Bendeñe eyle naẓar ey şeh-i ḫūbān didüm

Çekmege derd ü ġamuñ ḳalmadı dermān didüm

Cevāb-ı Maʿşūḳ

Ey **Selāmī** ġam-ı ʿışḳ ile olup şād didi

Cānuñı eyle belā çekmege muʿtād didi

Her ṭarīḳ ile idüp ḫiẓmet-i üstād didi

Cehd ḳıl tā olasın ḳāʾil-i irşād didi

Virmesün her denī dimāġuña ifsād didi

Ṣanma ḳānūn-ı cefā eyleyem īcād didi

Yıḳduġum hep iderin bir yeñi bünyād didi

O bināyı uramaz mülkine şeddād didi

Olagör sen deāşikār dile ṣayyād didi

Mā-ḥaṣal ʿāḳıbet kʾāḫ̲ir ber-bād oldı

Bende-i maḫ̲laṣ olur fiʿl-i sulṭān didi

Ṣabr iderseñ bulunur derdüñe dermān didi

[44a][149]

Tetimme

Ḫ̲iṭāb-ı ʿĀşıḳ

Müşkil olmuşdur eyā kān-ı kerem ḥāl didüm

Bār-ı ġam itdi telef ḳāmetümi dāl didüm

Ser-i kūyuñda ḳılup ʿırżumı pā-māl didüm

Aña ḳaldı kim olam ʿışḳ ile abdāl didüm

Elde yoḳdur ki dökem işügüñe māl didüm

Meger öz-cānum idem pūluña pāmāl didüm

[149]Bu şiir 44a varağından devam ettiği için bu varak buraya eklenmiştir.

Vireyin cānumı ey ġonçe-dehen al didüm

İtme tek ikide bir baña hemān āl didüm

Gül yüzüñ görse olur bülbül-i dil-lāl didüm

Niçe teʾs̱īr […][150]ya niçe ihmāl didüm

Bendeñe eyle naẓar ey şeh-i ḫūbān didüm

Çekmege derd ü ġamuñ ḳalmadı dermān didüm

Cevāb-ı Maʿşūḳ

Diñle ey ʿāşıḳ-ı miḥnet-zede aḳvāl didi

Her kişi ġuṣṣa çeker böyledür aḥvāl didi

Mülk-i dünyāda belāsuz mı yenür bal didi

Ṣayd-ı ʿAnḳā'ya mekes ḳanda açar bāl didi

Çekmede miḥnet-i devrānı meh ü sāl didi

Kime el virdi vire devlet ü iḳbāl didi

150

Serserī gezme alup egnüñe bir şāl didi

Olma her gördügüñe ṣu gibi meyyāl didi

Dāl-ı zülfüm getürür devletüñe dāl didi

Ḥaḳ virür istedügüñ saña beher ḥāl didi

Bende-i maḫlaṣ olur muḳbil-i sulṭāñ didi

Ṣabr iderseñ bulunur derdüñe dermān didi

[44b][151]

Ḫiṭāb-ı ʿĀşıḳ

Dostum göñlüme ʿışḳuñ olalı bār didüm

Düşmen oldı baña kūyuñda her aġyār didüm

Dest-i ġam aldı yaḳam ey gül-i gülzār didüm

Dolaşur dāmenüme şirret idüp ḫār didüm

Eyledi cānuma furḳat sitemi kār didüm

Meded eyle bu belādan beni ḳurtar didüm

[151]Bu şiir 44b varağından devam ettiği için bu varak buraya eklenmiştir.

Ḳalmışam ʿāciz ü dem-beste vü nāçār didüm

Aldı araya ḳuluñ ġayret ile ʿār didüm

Senden özge benüm ey şāh kimüm var didüm

Her ne didümse didüm bu sözi tekrār didüm

Bendeñe eyle naẓar ey şeh-i ḫūbān didüm

Çekmege derd ü ġamuñ bu sözümi tekrār didüm

Cevāb-ı Maʿşūḳ

N’ola sen olduñ ise ʿāşıḳ-ı dīdār didi

Olmuşam ben de saña yār-ı vefā-dār didi

Söyledüñ çoḳ bilürem ḥaḳḳuma işʿār didi

Eyledüñ cān u dili yoluma īsār didi

Gehī mest ü gehī ḥayrān gehī hüşyār didi

Aġlayup ʿöẕr ü ḳuṣūr ile ḳılup zār didi

Yüz urup ḫāk-i der-i devlete her-bār didi

Ḥażret-i ʿizzete irdüñ göge yalvar didi

Eyleye tā ki Ḫudā ḳudretin iẓhār didi

Sen daḫi ḳalmayasın ża‘f ile bīmār didi

Bende-i maḫlaṣ olur muḳbil-i sulṭān didi

Ṣabr iderseñ bulunur derdüñe dermān didi

48a

Taḫmīs-i Nezārī Ġazel-i […][152]

fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün

Naḳd-i cānı virmede şāhidlere şāhāneyüz

Ġam sipāhına melāmī olmada şīrāneyüz

Cām-ı derd ü miḫneti nūş itmede rindāneyüz

Ṣanmañuz rüsvālıḳdan ġam çeker ferzāneyüz

Ṭaşa çalmış şīşe-i nāmūsı bir dīvāneyüz

Ṣafḥa-ı ruḫsāruña ḫūrşīd-i bī-hem-tā dirüz

Zülfüñe ‘ömr-i dırāz ü ḳaddüñe ṭūbā dirüz

La‘lüñe cānlar baġışlar sāġar-ı ṣaḥbā dirüz

Ġonçedür eller aña biz şem‘-i bezm-ārā dirüz

Ġonçe iseñ ‘andelībüz şem‘ iseñ pervāneyüz

152 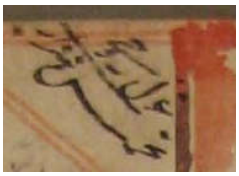

[48b]

–bu varak Hatayi'nin 33b varağındaki terci-bendine eklenmiştir–

49a

–bu varak Veysi'nin 49b varağındaki terkib-bendine eklenmiştir–

49b

Terkīb-Bend-i Veysī[Tövbe-nāme-i Veysī][153]

fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün (faʿ lün)

I

Yiter ey dil heves-i zülf-i siyeh-kār yiter

Yiter ey cān-ı belā-dīde bu efkār yiter

Ceyb-i endīşeye çek başuñı fikr it ḥālüñ

Ḫalḳ ile eyledügüñ bī-hūde güftār yiter

Rişte-i fikre dür-i eşk-i nedāmet naẓm it

Ārzū-yı dil içün didügüñ eşʿār yiter

Murġ-ı ʿAnḳāper-i ʿazmüñ yiter ol yirlere kim

Şāhbāz-ı naẓar-ı himmet-i ebrār yiter

[153]Bu terkib-bend Veysi Divanında mevcuttur (Toska, 1985, ss. 163-168)

Der-i mevlāya yüzüñ sür yiter itdüñ kendüñ

Bende-i ḫalḳa be-gūş-ı der-i esrār yiter

Yiter oldı bu hevā vü heves terk idelüm

Yönelüp Ḥaḳḳ'a reh-i ṣıdḳ ü sedāda gidelüm

II

Evvelā ʿazm idelüm bār-geh-i iclāle

Ravża-i şāh-ı rüsül merḳād-ı ṣaḥb ü āle

Ol şāhuñ ġāşiye-ber-dūş olalum maḥmiline

Yüz sürüp ḫāk-i reh-i nāḳe-i zer ḫalḫāle

Yollaruñ ḫār-ı muġeylānına yüzler sürelüm

Lāle-veş ġark idelüm çihreyi ḫūn-ı āle

Eşk-i ḥasret ṣaçalum reh-güẕer-i ḥüccāca

Şūrezārında Ḥicāz'uñ bite sünbül lāle

Sünbüli āteş-i dilden ṣaçılan dūd-ı kebūd

Lalesi ḫūn-ı cigerden dökilen pergāle

Gel senüñle varalum yüz sürelüm dergāha

Yaʿnīdergāh-ı muʿallā-yı Resūlüllāh'a

[49a][154]

III

Ravżası ḫākine fersūde ḳılup pīşānı

Lāle-gūn eyleyelüm dīde-i ḫūn-efşānı

Diyelüm aña eyā ümmetinüñ ġam-ḫʷārı

Hasteler çāresi bī-çārelerüñ dermānı

Enbiyā mefḫarı ḫallāḳ-ı cihān maḥbūbı

İki ʿālem güneşi iki cihān sulṭānı

Feyż-i luṭf-ı keremüñden bizi maḥrūm itme

Raḥmet-i ʿālem iken devletiñüñ ʿünvānı

Yüz sürerken o ṣafā-gāh-ı bülend-eyvāna

Būs iderken o ḳadem-cā-yı celīlü'ş-şānı

[154]Bu şiir 49a varağından devam ettiği için bu varak buraya eklenmiştir.

Ḳaldırup dest-i duʿā ḳıble-geh-i ʿalāya

Yalvaralum bizi yoḳdan yaradan Mevlāya

IV

Diyelüm ey bizi yoḳdan getürüp var iden

Cevher-i ʿaḳl ile ṭıfl-ı dil hüşyār iden

Tāc-ı īmān ü iṭāʿatle ser-efrāz ḳılup

Dīn-i İslāma kemer-beste-i esrār iden

Ḳalbimüz ġonçe-i ser-beste-i taṣdīḳ idüp

Dilümüz bülbül-i destān-zen-i iḳrār iden

Kimimüz devlet ile şāh-ı cihān-dār iden

Kimimüz künc-i ḳanāʿatle sebük-bār iden

Ey bizi maḥż-ı kemāl-i kerem-i luṭfından

Dār-ı dünyāda bu elṭāfa sezā-vār iden

Ṣoñra lāyıḳ mı beni ḫaste-i hicrān itmek

Mübtelā-yı elem ü āteş-i sūzān itmek

[46a][155]

V

Geçdi ʿömrüm heves-i zülf-i muʿanberde benüm

Ḳaldı ʿaḳlum girih-i kākül-i dilberde benüm

Şāh-bāz-ı naẓarum niçeye dek beste ḳıla

Dām-ı dil-gīr ḫaṭ-ı yār-ı semenberde benüm

Tīġine ḫançerine māʾil olup dil-dāruñ

Çekdigüm derd ü belā söylene dillerde benüm

Seyyiʾātum yazan ol kātib-i aʿmāl-nüvis

Vay eger itdigümi hep yaza defterde benüm

Ṣaḳalum aḳ ve yüzüm ḳara sözüm ʿayn-ı ḫaṭā

Baña aġlañ baña kim ʿarṣa-i maḥşerde benüm

Ne yüzüm var naẓar-ı ḥażret-i Ḥaḳḳ'a varacaḳ

Ne sözüm var varıcaḳ ḥażretine yalvaracaḳ

[155]Bu şiir 46a varağından devam ettiği için bu varak buraya eklenmiştir.

VI

Ṣadme-i ḳahr ile bir gün yıḳıla ṭāḳ-be-ṭāḳ

Bu bir efrāşte-i eyvān-ı zer-endūde revāḳ

Vaḳtidür āhuñı tīr it ḳadüñi eyle kemān

Sefer-i āḫirete saña gerekmez mi yaraḳ

Āh kim fısḳ ile geçdi giceler gündüzler

Ne ʿibādāt-ı teheccüd ne ṣalāt-ı işrāḳ

İtdigüm cürme benüm yir ile gök şāhiddür

Bende yirden göge dekdür ġażaba istiḥḳāḳ

Virme dāmānumı dest-i ḫuṣemāya yā Rab

Varıcaḳ ḥażretüñe baş ḳaba yalın ayaḳ

Virmek olursa eger ḥaṣma benüm dāmānum

Yine iḥsān ü kerem senden olur sulṭānum

[46b][156]

VII

Mest olup bāde-i ġafletle yitirdük özümüz

Bilmedük düş gibi geçdi gicemüz gündüzümüz

[156]Bu şiir46b varağından devam ettiği için bu varak buraya eklenmiştir.

Ẕikr ü tesbīḥe ṣarf eylemedük ʿömrümüzi

Ḥażret-i Ḥaḳḳ'a niyāz itmege yoḳdur sözümüz

Çihre-fersūde-i ebvāb-ı erāẕil olduḳ

Ḳalmadı ḥażretine varmaġa hergiz yüzümüz

Ten-i ḫākümüzi bir gün getüre ṣarṣar-ı merg

Şöyle berbād ola kim görmeye kimse tozumuz

Göresüñ ey dīde neler gelse gerek başumuza

Bilesüñ ey dil ki neler görse gerek gözümüz

Ẕü'l-celālā baña ol demleri āsān eyle

İşümi ẕikr-i cemīlüñ ismüm īmān eyle

VIII

Tevbe yā Rabbi giriftār-ı hevā oldıġuma

Tevbe yā Rabbi ṭaleb-kār-ı belā oldıġuma

Tevbe yā Rabbi esīr-i mey-i gül-reng olup

Bende-i muġbeçe-i ʿışḳ-nümā oldıġuma

Ārzū-yı ṣanem-i māh-liḳā itdigüme

Mübtelā-yı heves-i mihr ü vefā oldıġuma

Tevbe yā Rabbi ʿibādet ṣanup itdiklerüme

Dāmen ālūde-i çirk-āb-ı riyā oldıġuma

Pey-rev oldum o süḫan-pervere itdüm tevbe

Dāʾimā rehber-i ʿamd ü ḫaṭā oldıġuma

Tevbe yā Rabbi ḫaṭā yolında gitdiklerüme

Bilüp itdiklerüme bilmeyüp itdiklerüme

[51a][157]

IX

Yā İlāhī şeref-i ḥażret-i peyġamber içün

Siper-i māhı iki pāre iden server içün

Şeb-i isrāda olan ser-i muḳaddes ḥaḳḳı

Leyle-i ḳadrdeki vaḳt-i ṣafā-güster içün

[157]Bu şiir 51a varağından devam ettiği için bu varak buraya eklenmiştir.

Ḫande-i ḥüsn-i cihān-sūzı içün ṣıddīḳüñ

Girye-i ḥażret-i Yaʿḳūb-ı belā-perver içün

Nūr-ı ṣıddīḳ-ı ben-i maʿdelet-i Fārūḳī

Ḥilm-i ʿOṯmān u kerem-güster-i Ḥaydar içün

Ol iki dürr-i dil-efrūz-ı benāgūş-ı felek

Yaʿnī ol ḳurretü'l-ʿayn-ı şeh-i Ḫayber içün

Luṭf idüp eyledügi cürm ü fesāda baḳma

Veysī-i rūbehīyi nār-ı caḥīme yaḳma

50a

Müfred

fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün (faʿ lün)

Ṭaşra çıḳsun deñüz ol yār ile var bir sözümüz

Ḥālümüz aġlayalum çıḳsun ol iki gözümüz

Müfred

fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün (faʿ lün)

Dem-be-dem ḫūn-ı ciger çeşm-i terümden aḳsun

Ġamzeler şimdi el altunda iderler ḳanı

50b

Müseddes-i Cinānī[158]

fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün

İltifāt-ı yāre her vech ile lāyıḳsın göñül

Daʿvī-i ʿışḳ itmede zīrā ki ṣādıḳsın göñül

Yoḳdur aḳrānuñ senüñ fennüñde fāʾiḳsin göñül

Yine bir ʿazrā-ʿizāra şimdi Vāmıḳ'sın göñül

Ṣubḥa dek bīdārsın beñzer ki ʿāşıḳsın göñül

Nergis-i gülşen gibi her şeb uyanıḳsın göñül

Senden ol mihr-i münīr itmez eger çi ictināb

Sīnenüñ sūzı velī gerdūna virdi tebb ü tāb

Düşmen-i bed-ḫᵛāh ile gündüz çekersin ıżṭırāb

Giceler sevdā-yı zülf ile idersin terk-i ḫᵛāb

Ṣubḥa dek bīdārsın beñzer ki ʿāşıḳsın göñül

Nergis-i gülşen gibi her şeb uyanıḳsın göñül

Başladuñ bir iki gündür terk-i ʿādet ḳılmaġa

Yüz yumazsın cām yādı ile ʿibādet ḳılmaġa

Saʿy it sen yār ile tenhāda ʿişret ḳılmaġa

Yoḳ teveccüh sende bir şeb ḫᵛāb-ı rāḥat ḳılmaġa

[158]Bu müseddes Cinani Divanında mevcuttur (Okuyucu, 1994, s. 320)

Ṣubḥa dek bīdārsın beñzer ki ʿāşıḳsın göñül

Nergis-i gülşen gibi her şeb uyanıḳsın göñül

Fāriġ ü āzāde iken yār olup bir yār ile

Gitdi elden iḫtiyāruñ cezbe-i dīdār ile

Bilmezem āḫir n'olur ḥālüm diyüp aġyār ile

Her gice muʿtād olup ṭūl ü dırāz efkār ile

Ṣubḥa dek bīdārsın beñzer ki ʿāşıḳsın göñül

Nergis-i gülşen gibi her şeb uyanıḳsın göñül

Yoġ iken ḳalbüñde sevdā-yı muḥabbetden eṣer

Bir civāna mübtelā itdi seni sevḳ-i ḳader

Virmeyüp aġyāra rāzuñdan **Cinānī**-veş ḫaber

Şemʿ-i meclis gibi aḥvālüñ yanup şeb-tā-seḥer

Ṣubḥa dek bīdārsın beñzer ki ʿāşıḳsın göñül

Nergis-i gülşen gibi her şeb uyanıḳsın göñül

51a

[Ġazel-i Ḥayretī][159]

fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün

Ben senüñ ṣādıḳ ḳuluñam şāh ḥaḳı'çün begüm

Eşigüñ terk itmezem Allāh ḥaḳı'çün begüm

[159]Bu gazel Hayreti Divanında mevcuttur (Çavuşoğlu & Tanyeri, 1981, s. 298)

Āsitān-ı devletüñden sürme ben dervīşüñi

İtme maḥrūm ol ulu dergāhḥaḳı'çün begüm

Nev-civānsun alma āhum ben faḳīrüñ her seḥer

Ehl-i derde itdügi āh ü zārḥaḳı'çün begüm

Ẕerrece yolsuzluġum yoḳdur ṭarīḳi ʿışḳda

Bāb-ı ḥaḳḳa doġrı varan rāh ḥaḳı'çün begüm

Cevr eliyle yaḳma göñlin **Ḥayretī** bī-çārenüñ

Kaʿbedür vāllāhi beytü'llāh ḥaḳı'çün begüm

51b

Bāḳī[160]

me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün

Nedür bu ḫandeler bu ʿişveler bu nāz u istiġnā

Nedür bu cilveler bu şīveler bu ḳāmet-i bālā

Nedür bu pīç pīç u çīn çīn u ḫam-be-ḫam kākül

Nedür bu ṭurralar bu ḫalḳa ḫalḳa zülf-i müşg-āsā

[160]Bu gazel Baki Divanında mevcuttur (Küçük, 2011, s. 105)

Nedür bu ārıż ḥadd u nedür bu çeşm ebrūlar

Nedür bu ḫāl-i hindūlar nedür bu ḥabbetü’s-sevdā

Miyānuñ rişte-i cān mı gümüş āyīne mi sīneñ

Bināgūşuñla mengūşuñ gül ile jāledür gūyā

Vefā ummaz cefādan yüz çevirmez **Bāḳī** ʿāşıḳdur

Niyāz itmek aña cānā yaraşur saña istiġnā

Emrī[161]

mef ū lü / fā i lā tün / mef ū lü / fā i lā tün

Dīvāneyem göreliden ol ḫaṭṭ-ı lāle-gūnı

Artar bahār irişse dīvāneler cünūnı

Ḫaṭṭın çemen oḳurlar aġzına ġonçe dirler

Yoḳdur naẓīri yārüñ ben bilmem onı bunı

Leylī’yi sevdigü’çün hīç Ḳays’ı añma baña

Er midür ol kim ola bir ʿavratuñ zebūnı

[161]Bu gazel Emri Divanında mevcuttur (Saraç, 2002, s. 288)

Bir pehlevān er idi ġam ʿāleminde Ferhād

Kim kesdi niçe müddet der-bend-ibī-sütūn

Ṭop itdi başınEmrī ḳadd-i ḫamını çevgān

Maḥbūblar dirilsün vardur erüñ oyunı

52a

[Taḫmīs-i Nezārī Ġazel-i Rūḥī][162]

fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün

Cān virse müddeʿī rāhuñda meyl itme aña

Nāẓır olma bü'l-heves-i dūn-ı deynlerden yaña

ʿĀşıḳ-ı ser-geşteyem rūzī melāmetdür baña

Gencsin gözden nihān olmaḳ münāsibdür saña

Dostum gel bizde pinhān ol ki biz vīrāneyüz

Ey perī-rūlar ḥazīn-i bend-baş itmeñ bizi

Çīn-i ebrū gösterüp ehl-i hirās itmeñ bizi

Muttaṣıl cevr ile bī-zār [u] libās itmeñ bizi

Āşinālıḳ bilmeyenlerden ḳıyās itmeñ bizi

Āşināya āşinā bīgāneye bīgāneyüz

[162]Bu gazel Bağdatlı Ruhi Divanında mevcuttur (Ak, 2000, ss. 587-588)

Ey perī-rū ʿālem içre ḫabs-i vücūduñdan geçüp

Ārzū-yı devlet-i seyrān-ı rūyuñdan geçüp

Bu ne sözdür zülf-i meyl-i müşg-i būyuñdan geçüp

Sen beni ey bü'l-heves ṣanma ki kūyuñdan geçüp

Yā ḳoyam baş kūh-sāra yā ṭutam yābāna yüz

Dem-be-dem sevdā-yı zülfüñle olup āşüfte-ḥāl

Sū-be-sū geşt eylerüz Mecnūn-ı ġam-perver miṯāl

Çāker-i ḫum-ḫāne-i pīr-i muġānuz māh ü sāl

İsterüz pend ü ṣalāha bulmaya zāhid mecāl

Geçmezüz meyden anuñ'çün dāʾimā mestāneyüz

Defter-i dīvānumuz bizüm ṣalādur ʿāleme

Bāde-i sāḳī gibi ḥālet-fezādur ʿāleme

Ey **Nezārī** her sözüm ʿişret-nümādur ʿāleme

Ruḥiyā ẓarfı olan gelsün ṣalādur ʿāleme

Biz mey-i vaḥdetle māl-ā-māl bir ḫum-ḫāneyüz

52b

[Ṣenāyī: *Menāḳıb-ı Emīr Sulṭān*'dan]

Der-Medḥ-i […][163]

[…][164]Keşf-name-i Ṣenāyī

me fā ī lün / me fā ī lün / fe ū lün

Olur burc-ı kelām āṣār-ı meftūḥ

Olunsa besmele āġāz-ı memdūḥ

Dilerseñ ola her kāruñ mükemmel

Dilüñde lafẓu'llāh ola evvel

Hemīşe ẕikr-i bismi'llāh idenler

Her işüñ evvelinde ola bihter

Refīḳ iden kimesne kārlarda

Ḫudā nāmı düşürmez anı derde

Urulur ḳalb-i şeyṭān daḫi tīr

Yanuñda durmaġa dutamaz ol yīr

163

164

Olıcak her işüñ ḥamd ibtidāsı

Olur meşkūr āḫir intihāsı

İlāhī ḥamdüñeʿ āciz **Şenāyī**

İdemez şükrüñe lafẓ-ı sezāyı

Ḳatı ḳorḳar ḳapuñdan ola merdūd

Ricā luṭfuñ ider ey ṣāḥib-i cūd

53a

Der-Tevḥīd-i Bārī [Teʿalā ʿAzze ve Celle]

me fā ī lün / me fā ī lün / fe ū lün

İlāhī eyledüñ kevneyn mevcūd

Birin dünyā birin ʿuḳbā-yı mesʿūd

Ḳoduñ içinde terkīb-i ʿanāṣır

Olup andan mürekkeb nās ẓāhir

Olundı nuṭfe-i nāçīz ādem

Müşerref anuñ ile oldı ʿālem

Olup nāsuñ kimisi merd-i mesrūr

Kimi ḳahr-ı ʿitābuñ ile maḳhūr

Kimin münʿimidüp efkāra ṣalduñ

Kimin sāʾil idüp bāzāra ṣalduñ

Riyāset kimine virdüñ cihānda

Felāketle ḳoduñ kimin yabanda

İlāhī kiminüñ ḳılduñ yirin taḫt

Virüben ṭāliʿinüñ ferine[165] baḫt

Kimin muḥtāc-ı füls-i aḥmer itdüñ

Kimin destini pür sīm ü zer itdüñ

İlāhī istedügin bende-i şāh

İdersin kimini memlūk her gāh

ʿAcebdür kimin aġlarken feraḫ-nāk

İdersin şād iken baʿżını ġam-nāk

[165] Vezne uydurmak için şeddeli yazılmıştır.

Temāşā-gāh-ı gülşende Ḫudā’yā

Saña bülbül iken ben de Ḫudā’yā

[53b][166]

Dehān-ı ġonçe jāle düşürdüñ

Meşāmm-ı ʿandelībi ter [?][167]devşirdüñ

Aña reşk eyledüñ virdüñ nesīmi

Ḳoḫulatduñ güli igen ḥarīmi

Görelden serv-i şimşādı ʿacebdür

Daḫi hem ʿarʿar ābādı ʿacebdür

Ġamından ser-nigūn oldı benefşe

[Naḥīfü]’l-ḳadr olup ṣoldı benefşe

Bu ḫalḳuñ kimini āşüfte gördüm

Kimin hemçün dür-i nā-süfte gördüm

Ḳamu ʿuşşāḳı sen aşüfte ḳılduñ

[Hevā-yı] ʿışḳa anları düşürdüñ

[166]Bu şiir 53b varağından devam ettiği için bu varak buraya eklenmiştir.

[167]

Bu insān-ı żaʿīfüñ ekṣerini

Ḳamu nās-ı naḫīfüñ ekṣerini

Sen itdüñ mübtelā nefs-i hevāda

Saña ṭāʿatleri olup hebāda

İdüp Buḳraṭı ḥikmetle muʿallem

Ricāl-i cehli hem ṭaʿn ile mülzem

Bulardan kimi ister māl-i dünyā

Kimisi oldı ser-gerdān-ı ʿuḳbā

Kimine zevḳ şevḳi zehr idersin

Aña dūzaḫ odıyla ḳahr idersin

Kimine keşf idersin sırr-ı şevḳi

İdüp ol ḥālet-i maḫf ile zevḳi

Kimin Mecnūn kimin Ferhād itdüñ

İkisin ʿışḳ ile sen şād ḳılduñ

[32a][168]

Sen olduñ ḳādir [u] ḳahhār ü mālik

Olupdur seyf-i ḥikmet tīġ-i hālik

İlāhī ʿāṣīler silküñde meẕkūr

Günāhum ile ḳılma beni meşhūr

İlāhī mücrimem ʿiṣyān içinde

Siyāh-rū oluban devrān içinde

Yüzümi raḥmetüñ ābı ile yu

Aġ ola yüzümüz olundı mercū

ʿİnāyet olıcaḳ insāna senden

Cehennem olmaya merdāna mesken

Niyāzum dāʾimā yā Rab sañadur

Ṭarīḳ-i müstaḳīme bī-riyādur

Egerçi bir ḫafīdür saña ẓāhir

Ne lāzım ʿarż-ı ḥācāt ola bāhir

[168]Bu şiir 32a varağından devam ettiği için bu varak buraya eklenmiştir.

Ḳoyup ḳorḫuyı bī-inṣāf merdem

Degül bir dem bu fiʿlüm bil ki her dem

Muḳırram dīnime ʿafvuña nāyib

Olupdur cān ü dil bu fiʿle ṭālib

Żaʿīfem ḳudret-i mevt-i muḳallid

Tenümdür ḳudrete olsam mücāhid

Ẕelīl oldum bu ʿiṣyānuñ deminden

Zebūn oldum günāhumuñ ġamından

Baña senden ger keder ola imdād

Ki başdan aşdı bī-ḥad oldı ifsād

İlāhī ʿācizem işüm ḫaṭādur

Ṭolu ḥırṣ ile göñlüm pür-hevādur

Dilümi ṣaḳlaġıl lafẓ-ı ḫaṭādan

Umaruz luṭfuñı cevr ü seḥādan

İdüp aḳvālumuz şerʿe muṭābıḳ

Rıżāñ üzre ola kār-ı muvāfıḳ

[32b][169]

Ledünnī ʿilmini bildir melekden

Neden şākī olam işbu felekden

Geçürüp ʿucb u riyā vü māsivādan[170]

Bir nefesüñ eylemez adın hevādan

Benüm ḳālumı ḥālümıyla tebdīl

Geçürem ḫoşça demler ile yil

Şenāyī'dür Ṣenāyī'den günāh-kār

El açup ḥācet içün leyl ve'n-nehār

İlāhī sen duʿāsını ḳabūl it

Ḳapuñda durur daḫi anı da ḳul it

Muḥammed ḥürmeti ḥaḳıyçün olsun

Degül yarın hemān eknūn olsun

[169]Bu şiir 32b varağından devam ettiği için bu varak buraya eklenmiştir.
[170] Vezin hatası mevcuttur.

Daḫi hem enbiyānuñ ʿizzeti’çün

Velīler muttaḳīler ḥürmeti’çün

Günāhından anı eyle müberrā

Bi-ḥaḳḳ-ı sūre-i Yāsīn u Ṭahā

ʿAẕābuñdan bula tā kim necātı

İder ḫavfı ki ol ġāyetde ḳatı

İlāhī yevm-i maḥşerde şefāʿat

Muḥammed’den gerek ola ʿināyet

Ola firdevs-i aʿlāda maḳāmı

Olup maḳṣūd-ı ḥāṣıl cümle kāmı

Tażarruʿ dan tevaḳḳuf oldı elṭāf

Umar yā Rab bu cān ü dil ola ṣāf

Ki sensin rāḥim ü ġaffār ü rezzāḳ

Daḫi bu cümle-i maḫlūḳa ḫallāḳ

[20a][171]

[Medḥ-i Resūlullāh Ṣallālahū ʿAleyhi ve Sellem]

Muḥammed'dür şefīʿ-i ümmet-i pāk

Muḥammed'dür cihānda ḫāk-i idrāk

Resūl-ı abṭaḥ-ı [?][172] zemzemī

Ḳureyşī-i kerīm-i Hāşimī

Şefīʿ ü'l-müẕnibīn ü ṣāḥibü'l-cūd

Ol oldı ümmeti ider sūd

Muḥammed āb-ı rū-yı enbiyādur

Muḥammed nūr-ı çeşmü'l-etḳiyādur

Muḥammed mürselīnüñ ḫātemīidür

Ḳamu nāsuñ mükerrem ekremidür

Muḥammed'dür iden derde devālar

Muḥammed ümmete ider vefālar

[171]Bu şiir 20a varağından devam ettiği için bu varak buraya eklenmiştir.

[172] 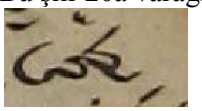

Anuñ meddāḥı oldı Ḥaḳ Teʿālā

Anuñ kimdür ider vaṣfını inşā

Cihānda ādem olmaz idi peydā

Muḥammed olmasa āḫir hüveydā

Didi Ḥaḳ şānına “levlāke-levlāk”

Muḥammed olmasa olmazdı eflāk

Bu ḳufl-i bāb-ı tevḥīd üzre miftāḥ

Muḥammed nāmıdur kim ḳıldı fettāḥ

Ḳamu edyān anuñ’çün oldı nāsiḫ

Ḫudā aña virüpdür dīn-i rāsiḫ

Yoġ iken ehl-i İslāmuñ vücūdı

Ḫudā’ya olmayup nāsuñ sücūdı

Dolu aṣnām ile kibr olmuş iken

perestān-ı şeyāṭīn ṭolmuş iken

Dürüldi defter-i küfr ü ḍalālet

Muḥammed olıcaḳ Ḥaḳ'dan ʿināyet

Olupdur iftiḫār-ı fevḳ-i eflāk

Ġubār-ı naʿlīn sulṭān-ı idrāk

Hemīşe çaġırurum yā Muḥammed

Zebānum lafẓ[ı] oldı nām-ı Aḥmed

[20b][173]

Şenāyī ḳuluña luṭf it cihānda

Murādına irişe īn ü ānda

Şefīʿ-i ümmet-i ehl-i meʿāṣī

Sen olduñ ümmetüñdür Tañrı ḫāṣı

Şefīʿün ümmet fī-yevmü'l-ḳıyāmet

Fe-yercū küllenā minke'ş-şefāʿat

[173]Bu şiir 20b varağından devam ettiği için bu varak buraya eklenmiştir.

Medḥ-i Ḥażret-i Ebū Bekr Raḍiyallāhu ʿAnhu

Āsumān-ı ḫilāfet-i ḫurşīd

Ehl-i küfrüñ ṣalāḥına teʾkīd

Muḳtedā-yı ṣaḥābe-i ekrem

Pīşvā-yı gürūh-ı ehl-i kerem

Hem çü rūḥ muṣavvir-i ervāḥ

Ufḳ-ı şaʿşaʿa-ı nūr-ı ṣabbāḥ

Medḥ-i Ḥażret-i ʿÖmer Raḍiyallāhu ʿAnhu

İmām-ı zeyn-i miḥrāb-ı saʿādet

Hümām-ı zübde-i aṣḥāb-ı millet

Mürüvvet maʿdeni kān-ı seḫādur

Anuñla dīn-i Aḥmed pür-żiyādur

Resūlüñ yārıdur iḥyā-yı minber

Ol itdi niçe biñ yirde muḳarrer

Medḥ-i Ḥażret-i ʿOṯmān Raḍiyallāhu ʿAnhu

Şehādet mülkünüñdür şeh-süvārı

Ḥayā taḫtında sulṭān-ı vaḳārı

İmām-ı cāmiʿ-i āyāt-ı Ḳurʾān

Olupdur ḥażret-i ʿOs̱mān-ı ʿaffān

Celīs-i luṭf u iḥsān u mürüvvet

Enīs-i ʿilm u vażʿ [u] ḥilm u refʾet

Medḥ-i Ḥażret-i ʿAlī Raḍiyallāhu ʿAnhu

Vilāyet-i pādişāh şāh-ı esrār

Maʿārif maʿdeni sulṭān-ı ebrār

Süvārī-i ʿarşa iḥyā-yı meẕheb

Şecīʿ-i ehl-i rezm-i ḳābil-i āb

ʿUlūm-ı ḥikmete oldı muʿallim

Ol itdi ṣanʿat-ı iksīr taʿlīm

BÖLÜM 4

SONUÇ

Arapça *cemʿ* kökünden türetilip "toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi" anlamlarına gelen mecmualar tek bir konu üzerine yazılabildikleri gibi çok çeşitli konular üzerine de yazılabilir. Mecmualar yoğun olarak edebi türleri içeren eserlerdir. Yani gazel, kaside, nazire, muamma, mersiye gibi farklı şekil ve türleri barındırır. Bunların yanında elbette yıldız kitapları, simya, remil, kelam, musiki, fal, vb. farklı alanlar için oluşturulmuş mecmualar da vardır. Bu tip mecmualarda genel bir konu bütünlüğü olduğu savunulabilir. Yine de mecmualar için bunu genel geçer bir yargı olduğunu iddia edemeyiz. Eski zamanlarda kağıt ve mürekkebin günümüzdeki kadar bol ve ucuz bulunmamasından ötürü insanlar var olan kağıt ve mürekkebi en verimli şekilde kullanmaya çalışmış ve bunun için de neredeyse bulabildikleri tüm bilgileri kaydetmişlerdir. Bu yüzden mecmualarda bir konu birliğiyle çoğu zaman karşılaşmamakta; örneğin bir şiir mecmuasında bile olsa dua, ilaç tarifleri, ailevi tarihler gibi farklı metinler bulabilmekteyiz.

Mecmualar Divan edebiyatı çalışmalarındaki önemli kaynaklardandır. Bu önemlerini ise dönemlerinin şiir zevklerini yansıtmalarına borçludur. Edebiyat tarihi araştırmaları aynı zamanda metinlerin ve türlerin dönemlere göre nasıl alımlandıklarıyla ilgilenir. Mecmualar da kendi dönemlerinde genelde kabul gören şiir ve diğer nazım biçimleri ile edebi türleri barındırdıkları için bir mecmuanın yazıldığı dönemin edebi zevkine dair fikir yürütebiliriz. Üstelik, mecmua sahiplerinin de birikim sahibi kişiler olduğu göz önüne alınırsa, yaptıkları metin

seçkilerinin ne kadar önemli olduğu da görülebilir. Ayrıca yine edebiyat tarihi çalışmalarının önemli meselelerinden olan "edebiyat tarihi dönemlendirmesi" de yine mecmualardaki şiir seçkileri üzerine yapılacak çalışmalarla geliştirilebilir.

Bu incelemenin temel metni olan Ali Emiri Millet Kütüphanesi'nde Aemnz587 kayıt numarasıyla bulunan *Mecmu'a-ı Eş'ar ve Gazeliyyat* isimli şiir mecmuası da bu açıdan incelenmeye değer bir nüshadır. Tipik bir mecmua örneği olan bu nüshanın mürettibi belli olmadığı gibi ketebe kaydı ile tarihi de mevcut değildir. Şiire meraklı olduğu anlaşılan bir kişi tarafından tutulmuş olan bu defterin 17. yüzyıla ait olması kuvvetle muhtemeldir. Böyle düşünmemizin öncelikli nedeni nüshanın 2b varağında düşürülmüş olan "Tarih-i Mehemmed Paşa" başlıklı şiirin altına karalanmış olan "sene 1078" ibaresinin varlığıdır. Ayrıca bu mecmua seçkisinde yer almış olan şiirler ve şairlerin de 17 ve öncesi yüzyıllara ait olduğunu da belirtmiştik.

İçerdiği şairler ve şiirler göz önüne alındığında Baki, Necati, Nesimi, Cami, Hatayi gibi kendi dönemlerinde ve günümüzde bilinen ve sevilen şairlerin bulunması Divan edebiyatı şiirinin genel normlarının neler olduğunu bize göstermektedir. Bu birincil şairlerin dışında yer alan Kabuli, Fehim, İshak, Seliki gibi dönemlerinde sevilen ancak sonraki yüzyıllarda görece o kadar da meşhur olmayan şairler de vardır. Edebiyat zevkinin zaman içinde değişmesini işte bu mecmuadaki şair seçkisinden de görebilmekteyiz. Bu durum mecmuanın mürettibinin zevkinin belli başlı şairleri değil de biraz daha geniz bir yelpazedeki şairleri kapsadığını göstermektedir.

Nazım biçimi olarak da gazelin diğer biçimlere göre ezici bir üstünlüğünü görmekteyiz. Terci-bend, muhammes ve tahmisler bu mecmuada çokça yer bulan diğer biçimlerdir. Bu şiirlerde en çok işlenen konular ise aşk ve tasavvuftur. Divan

edebiyatının her dönemde en çok işlenen konuları; en çok kullanılan nazım biçimleriyle birlikte bu mecmuada oldukça fazla yer bulmuştur. Bununla birlikte seçkideki tasavvufi şiirler de tarikat veya sufizmden ziyade daha bireysel bir dini anlayıştaki şiirlerdir. Vahdet-i vücut, nefsin eğitilmesi gibi meseleler ele alınmamış; dua eden bir kişinin tanrıyı övüp ona yakarmasını dile getiren şiirlerdir.

Ayrıca Farsçanın edebiyat dili olarak görüldüğü dönemde oluşturulan bu mecmuadaki şiirlerin büyük çoğunluğunun Türkçe olması da mecmuayı değerli kılmaktadır. Üstelik 2a ve 28b varaklarındaki iki hezelin imlası şiir içinde geçen "lisānü'l-Bosnevī" şeklinde olup Türkçenin Balkan ağzı olabilir. Böyle bir şiirin mecmuadaki varlığı araştırmaya değerdir. Türkçenin yanında Farsça ve Arapça şiirler de elbette mevcut olup sayıca çok daha azdır.

Yalnız bir mecmua çalışmasının incelenmesi edebiyat tarihi çalışmaları için yeterli değildir elbette. Bunun için onlarca mecmuanın araştırılıp tenkit edilmesi ve böylece bir araştırmalar denizi oluşturulması gerekmektedir. Örneğin bir Baki'nin mecmualarda yer alan şiirleri çalışılmış mecmualardan incelenip daha sonra divanıyla karşılaştırma çalışması yapılabilir. Böylece bu deniz içinde edebiyat tarihi çalışmalarımızı için en doğru yargılara varmamız daha olası olacaktır.

EK A

EXTENDED ABSTRACT

Poetry compilation books are usually called *mecmu'a-i eş'ar, mecmu'atü'l-eş'ar* (a compilation of poems) and totally reflect their compositors' taste of in poems. Those compositors composed the poems they liked just for their personal interest. There may be some compilations that were commissioned a patron, but usually these works were not presented to anybody. Hence, there is generally no record of the date or composer on these manuscripts. These works are from the popular poets of their era as well as the forgotten ones of today. Moreover, the compilations are important not only because they reflect the taste of the poems of their compositors, but also the taste of poems of the era when they were composed.

Firstly, I should start with a definition. The term "mecmua" [*med mu:a*] means "to collect and accumulate" in Arabic. But it is used in Turkish for periodicals and magazines. Nonetheless, in classical Turkish literature, this term is used for various works. They are the personal-manuscripts that are systematically set and compiled by who are interested in poetry and literature in general. Sir James W. Redhouse defines this term as: "1. Assembled, gathered together. 2. the whole, all of anything. 3. Easy, tranquil (mind). / a collection."

Compilations have their own form properties. They can be either prose or poetry. It is not their form that makes them so important, however; it is the content.

The compilations are theoretically supposed to be collections of similar subjects; but in practice, they often consist of different subjects. That's to say, in a compilation of poems we can find diverse topics ranging from prayers, to medicine

recipes, to dates of birth and death of certain people, and information about the household. The reason, I believe, is related to the importance of paper in earlier times; when literate people had paper (and ink, too) they tried to record as much information as they could.

Compilations consist mainly of literary genres, such as *gazel* (lyric), *kaside* (ode), *muamma* (riddle) and so on. There are other kinds of compilation that are composed for horoscopes, alchemy, music, hymns, and fatwas. We can maintain that such compilations have subject-unity. Nevertheless, talking generally about the compilations, it is not easy to maintain that they do indeed have subject-unity.

Compilations are, however, important because of the poets whose work they include. These poets were probably not selected and registered in the compilations randomly. The most popular and best-known poets were selected, in addition to those who were not-so-popular, and this gives us an idea about the literature tastes of the era when the compilation was composed. Thus, we have a milestone for our literature history research. Probably examining only one compilation would not be so rewarding. However, a cluster of compilation-examinations will give a handful of information rather than a few drops.

Briefly summarizing the importance of the compilation of poem manuscripts:

- We can access non-popular, unknown and/or forgotten poets through the compilations.
- It is possible to find variations between a poem that is in a compilation and the one that is in the Divan.
- Compilations are also a kind of experiment; by that I mean that they are treated as a field for trying something new, such as new ways of expression, metaphors, and styles. Since they were not presented to any patron, their

composer felt freer to try new literary forms, styles, rhyme schemes, patterns, and images. Classical Turkish literature was a literature of traditions and it had strict borders. Therefore, it is important to see such experimentation with new styles and ways of expression.

- We can sometimes find some biographical information about a poet, which had not been previously known, such as the date of death and/or where he is buried.
- Because the poems and poets are not selected randomly, the compilations give us an idea about the literature taste of their own eras. The most popular poets and less popular ones with the most popular styles and subjects are good indicators of what the readers wanted to hear/read in earlier times.
- Besides the *Mecmua-i Naza'ir*s (compilations of poem-imitations), other poem compilations consist of imitations among the poets. Thus, it is easy to follow the relationships and interactions among them.
- And last but not least, information such as medicine recipes, dates, talisman, prayers, and addresses that is written on the margins is very useful. Such information can be important, especially for sociological and historical readings rather than literature examinations.

The manuscript that I studied is registered as "Mecmu'a-i Eş'ar ve Gazeliyyat" (the Compilation of Poems and Gazels) in the Millet Manuscript Library. The measurements are 203mm x 120mm, 183mm x 103mm. The back and the sides are leather; the inner cover is covered by marbled paper. The date of composition is not written but there is a short poem at the page 2b which says "year 1087" (this is according to lunar calendar, which is 1666/67 according to the solar calendar).

Usually the *talik* script is used, but in some pages *naskh* is used. There are 53 pages in this manuscript and the pages do not have a regular line-system. The pages have ruled lines and each page is divided into 2 columns. Some pages do not belong to this manuscript; they are different from the rest of the pages. The inkwell that is used was obviously different and the handwriting is different from the rest of the manuscript. The manuscript consists of 183 poems from 68 poets.

In this study, I first transcribed the text to modern Turkish using the Roman script, and then I determined the meters of all poems. I checked a poem of the manuscript from the examined divans of the poet (if it had been examined). I listed the poem types and the meters they are written in. Then I made a list of poets (including references to their page numbers) to facilitate finding them in the text. Finally, I attached the original text to the end of the text so that the texts can easily be compared.

The main two themes of the poems are love and mysticism. In addition to five Arabic prayers and one fatwa, there are dozens of poems with divine themes, such as praying to God, blessing the Prophet Mohammed and the four caliphs and repentence for sins. Moreover, almost all the gazels are about love and the beloved ones. In classical Ottoman poetry, the love for the beloved and the love of God are very parallel. For this reason, when we think that the poems of this compilation are so divine and so romantic, we can infer that this compilation is mostly a collection of Sufi poems.

EK B

MECMUADA GEÇEN ŞAİRLER VE ŞİİRLERİNİN MATLA BEYİTLERİNİN MESTAP'A GÖRE GÖSTERİLİŞİ

Tablo 4.Mecmuada Geçen Şairler ve Şiirlerinin Matla Beyitlerinin MESTAP'a Göre Gösterilişi

Yer: Ali Emiri Millet Kütüphanesi AeMnz587 *Mecmuʿa-i Eşʿār ve Gazelliyāt*					
Vrk	**Mahlas**	**Matla Beyti / Dörtlüğü**	**Nazım Şekli / Birimi**	**Nazım Türü**	**Vezin**	**Açıklamalar**
23b	Aḥmedī	Gözüm hiç gördigüñ var mı bi-ḥaḳḳ-ı sūre-i Ṭahā Benüm yārum gibi dilber benüm gönlüm gibi şeydā	Gazel		me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün	Ahmedi ve/ya Ahmet Paşa divanlarında bu mecmuada geçen şiirlere rastlanılmadı.
17a	ʿAndelibī	ʿAşıḳ olsun bir güle bülbül gibi zār isteyen Meyli-i gülzār eyleyendür zaḥmet-i ḫār isteyen	Tahmis		fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün	Muhibbi'nin gazeline tahmis yapmıştır.
2b	ʿAynī	Dā'imā ehl-i dili itmede pāmāl cefā Budur āyīn-i felek resm-i sipihr-i mīnā	Gazel	Tarih	fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün	
43a	Bahāyī	Bāḳışlaruñ cefāsını cānā çeken bilür Tīr-i müjeñ belāsını ey dil bilen bilür	Gazel		mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün	Şeyhülislam Bahayi divanında bu gazele rastlanılamadı.
4b	Bāḳī	Ḫaste-i devr-i ʿışḳ-ı cānānem Mübtelā-yı belā-yı hicrānem	Gazel		fe i lā tün / me fā i lün / fe i lün	Baki Divanı'nda mevcuttur.
26a	Bāḳī	Yazmış debīr-i ḥikmet ezel ṣafḥa-i güle Bülbül dem-ā-dem aġlaya her-bār gül güle	Gazel		mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün	Baki Divanı'nda mevcuttur.
26a	Bāḳī	Ebr-i bahār-ı ʿışḳdur ebrū degüldür ol Bārān-ı ḥüsn rişteṣidür mū degüldür ol	Gazel		mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün	Derkenarında şu ibare vardır: "Taḫt-ı Hümāyūn"
51b	Bāḳī	Nedür bu ḫandeler bu ʿişveler bu nāz ü istiġnā Nedür bu cilveler bu şīveler bu ḳāmet-i bālā	Gazel		me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün	Baki Divanı'nda mevcuttur.
45b	Behiştī	Sāz ü sözi yiter nihān eyle Vaḳtidür kendüñi ʿayān eyle	Tahmis		fe i lā tün / me fā i lü / fe i lün (faʿ lün)	Behişti Divanı'nda mevcuttur.
10a	Behiştī	Müşg-būluḳ saçına ḳalmışdur Fitnelük beñlerine ḳalmışdur	Gazel		fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün	Behişti Divanı'nda mevcuttur.
3a	Cāmī	Sāḳi be-yār bāde deh eknūn ki furṣat-est Mutrib be-zen terāne ki furṣat ġanīmet-est	Gazel		mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün	Cami Divanı'nda mevcuttur.
40a	Cemālī	Söylenmedi murādum o meh-liḳāya ḳaldı Ḥālüm ṣorarsa yārān işüm Ḫudā'ya ḳaldı	Gazel		mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fe ū lün	Edirneli Cemali'nin divanında bu gazele rastlanılamadı.

26a	Bāḳī	Ebr-i bahār-ı ʿışḳdur ebrū degüldür ol Bārān-ı ḥüsn riştesidür mū degüldür ol	Gazel		mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün	Derkenarında şu ibare vardır: “Taḫt-ı Hümāyūn”
51b	Bāḳī	Nedür bu ḫandeler bu ʿişveler bu nāz ü istiġnā Nedür bu cilveler bu şīveler bu ḳāmet-i bālā	Gazel		me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün	Baki Divanı’nda mevcuttur.
45b	Behiştī	Sāz ü sözi yiter nihān eyle Vaḳtidür kendüñi ʿayān eyle	Tahmis		fe i lā tün / me fā i lü / fe i lün (faʿ lün)	Behişti Divanı’nda mevcuttur.
10a	Behiştī	Müşg-būluḳ ṣaçına ḳalmışdur Fitnelük beñlerine ḳalmışdur	Gazel		fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün	Behişti Divanı’nda mevcuttur.
3a	Cāmī	Sāḳī be-yār bāde deh eknūn ki furṣat-est Muṭrib be-zen terāne ki fırṣat ġanīmet-est	Gazel		mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün	Cami Divanı’nda mevcuttur.
40a	Cemālī	Söylenmedi murādum o meh-liḳāya ḳaldı Ḥālüm ṣorarsa yārān işüm Ḫudā’ya ḳaldı	Gazel		mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fe ū lün	Edirneli Cemali’nin divanında bu gazele rastlanılamadı.
28b	Cevrī	Esme Cevrī bize bir başat oġlana aḫtudur Külehüm şehr oġlanı bi’l-cümle şeyṭān aḫtudur	Gazel	Hezel	fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün	Cevri İbrahim Çelebi divanında bu gazele rastlanılamadı.
50b	Cinānī	İltifāt-ı yāre her vech ile lāyıḳsın göñül Daʿvī-i ʿışḳ itmede zīrā ki ṣādıḳsın göñül	Mütekerrir Müseddes		fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün	Cinani Divanı’nda mevcuttur.
13a	Derviş	Bī-şebīh ü bī-naẓar ü bī-bedeldür sevdügüm Dimek olmaz ḥāṣılı ġāyet güzeldür sevdügüm	Gazel		fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün	Derviş Himmet divanında bu gazele rastlanılamadı.
14a	Derviş	Bendeñi öldürme ḥasretle Ḫudā’nuñ ʿışḳına Vechüñi ʿarż eyle nūr-ı Muṣṭafā’nuñ ʿışḳına	Gazel		fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün	Derviş Himmet divanında bu gazele rastlanılamadı.
9a	Emrī	Göründi luṭf -ı rū-yı yār mirʾāt-ı semenlerde Ẓuhūr itdi ḥırām-ı ḳadd-i dilber nārvenlerde	Tahmis		me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün	Nişani’nin gazeline tahmis yapmıştır.
51b	Emrī	Dīvāneyem göreliden ol ḫaṭṭ-ı lāle-gūnı Artar bahār irişse dīvāneler cünūnı	Gazel		mef ū lü / fā i lā tün / mef ū lü / fā i lā tün	Emri Divanı’nda mevcuttur.

19b	Fehīm	Bāde-i ʿışḳuz dil-i mecnūndur peymānemüz ʿAḳl-ı küll olsa revādur sāḳī-i mey-ḫānemüz	Gazel		fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün	Fehim Divanı'nda mevcuttur.
19b	Fehīm	Biz rāh-ber ü vādī-i erbāb-ı cünūnuz Biz ʿaḳlı-ı perīşān-revīş-i rāh-nümūnuz	Gazel		mef ū lü / me fā ī lü / me fā ī lü / fe ū lün	Derkenarda şu cümle vardır: "Zülfinde göñül ḫātt-ı ʿanber ḥamını n'eyler murġān-ı ḳafes-perver"
24b	Fevrī	Gitdüm ġam-ı nigār ile kūy-ı melālete Oldum esīr-i cevr ü cefā vü nedāmete	Mütekerrir Müseddes		mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün	
27a	Fevrī	Niçe bir menzilimüz diye fenā eyleyelüm Ceres-i nāle ile dehre ṣadā eyleyelüm	Tahmis		fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün (faʿlün)	İshak'ın gazeline tahmis yapmıştır.
31a	Feyżī	Ṣimāḫ-ı cānuma rūḥiyān ṣadāsı gelür Ġıdā-yı rūḥ olaraḳ cisme cān ṣadāsı gelür	Gazel		me fā ī lün / fe i lā tün / me fā ī lün / fe i lün (faʿlün)	Subhi-zade Feyzi ve/ya Simkeş-zade Feyzi'nin divanlarında bu gazele rastlanılamadı..
39a	Feyżī	Ḳoyalum neng ü ʿārı […] n'olsa gerek Çekelüm sīneye yārı […] n'olsa gerek	Gazel		fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün (faʿlün)	Subhi-zade Feyzi ve/ya Simkeş-zade Feyzi'nin divanlarında bu gazele rastlanılamadı.
40b	Ġamī	Yiter olduñ Ġamiyā [?] hecr ile ġam-ḫʷār didi Ḫāne-i ḳulūbuñı teng eyleme efkār didi	Terci-Bend		müf te i lün / fā i lün / müf te i lün / fā i lün	Mahlastan emin olunamadı, ilk bendde geçmektedir. Ayrıca "ḫiṭāb-ı ʿāşıḳ" başlıklı bendlerin başlığında Selami'ye ait olduğu yazılmıştı.
34a	Ḥamdī	Çekdüm cihānda cevri ḥaddan iken ziyāde İrdi semāya āhum döne döne hevāda	Gazel		müs tef i lün / fe ū lün / müs tef i lün / fe ū lün	
34a	Ḥamdī	Teşrīf idince ḫāne-i dervīşi ol perī Ṭañ mı faḳīrüñ olsa seri kevkeb-i berāberi	Gazel		mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün	Gazelin başlığında "Nemeḳa'l-Faḳīr" ibaresi vardır.
33b	Ḫaṭāyī	Lā'yı işḳāṭ eyleyüp bir bilmeyen illāsını Bilmedi nefy ile iṣbātuñ nedür maʿnāsını	Terci-Bend		fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün	Şu mısralar mecmuada olup Hatayi divanında yoktur: "Gün gibi ṭop ile ser-i meydāna gel ġalṭānı ol ʿĀşıḳ dīvāneler ser-defterinüñ ḫanı ol"

18b	Ḥayretī	Benüm sañadur efendi muḥabbetüm ezelī Bi-ḥaḳḳ-ı çār Muḥammed bi-ḥaḳḳ-ı çār ʿAlī	Gazel		me fā i lün / fe i lā tün / me fāi lün / fe i lün	
51a	Ḥayretī	Ben senüñ ṣādıḳ ḳuluñam şāh ḥaḳı'çün begüm Eşiküñ terk itmezüm Allāh ḥaḳı'çün begüm	Gazel		fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün	
34b	Hüdāyī	Ey rūḥı bāġ-ı leṭāfetde gül-i ḫandānum Dutdı bülbül gibi dünyā yüzini efġānum	Müseddes		fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün (faʿ lün)	Hüdayi Divanı'nda mevcuttur.
23a	ʿİlmī	Bu cihānuñ […] yārına aġyārına yuf Aġlayup yüze gülen ḥārına gül-zārına yuf	Gazel		fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün (faʿ lün)	
18a	İshāḳ	Ṣūfī seyr itmez döner ḥüsn dil-ārādan ḳaçar Gör ne eblehdür nenüñ gibi temāşādan ḳaçar	Gazel		fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün	Buradaki gazel Fevri'nin tahmisi içindedir.
27a	İshāḳ	Yolına sen ṣanemüñ cānı fedā eyleyelüm Ṭuralum ʿahdümize ḳavle vefā eyleyelüm	Gazel		fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün (faʿlün)	İshak Divanı'nda mevcuttur.
3b	Ḳabūlī	Dem olur ādeme ḳan aġladur ey dil ġam olur Ġam nedür ʿaynına gelmez dem olur ādem olur	Gazel		fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün (faʿ lün)	
12b	Ḳabūlī	Nā-dān olamaz meclis-i ʿirfān arasında Ḫar-mühre ṣıġar mı dürr ü mercān arasında	Gazel		mef ū lü / me fā ī lü / me fā ī lü / fe ū lün	
12b	Ḳabūlī	Ḥażret-i ʿİsā da olsañ yaramazsuñ kimseye Ey Ḳabūlī sözin zerle gerekse gözine uy	Müfred		fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün	
12b	Ḳabūlī	Naẓar ḳıldum vücūdumda ġamuñdan bir eṣer buldum Nice şād olmayam kim ḫāk içinde bir güher buldum	Gazel		me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün	
37a	Ḳabūlī	Ḫār-ı ġamuñla ey gül her murġ-ı zār böyle Her yirde ḫār elinden her bir diyār böyle	Gazel		mef ū lü / fā i lā tün / mef ū lü / fā i lā tün	

41a	Ḳabūlī	ʿĀşıḳam öpsem baña lāyıḳdurur cānan elin Bende kim ẕü'l-ḳadr ola lā-büd öper sulṭān elin	Gazel		fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün	
43a	Ḳadrī-i Baġdādī	Yār-ı belā-yı miḥnet-i hecri çeken bilür Cevr ü cefā-yı dilberi ey dil bilen bilür	Gazel		mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün	Kaynaklarda bu mahlasta bir şair bulunamadı.
4a	Ḳul Süleymān	Āḥir şerr olduġundan bellüdür Bir laḥẓa tütünsüz olmaz olduḳ Ādem oġlanı da hep bir ḥāllidür Ḳanḳımız eyüdür bilemez olduḳ	Koşma		Hece Vezni	Kul Süleyman'a ait *Bakırgan Kitabı*'nda bu şiire rastlanılamadı.
27b	Medḥī	Ẓannum bu ki sen serv-i ḫūbān olacaḳsın Cān gülşenine bir gül-i ḫandān olacaḳsın	Tahmis		mef ū lü / me fā ī lü / me fā ī lü / fe ū lün	Medhi Divanı'nda mevcuttur.
17a	Muḥibbī	Ḳan yudarsa ṭañ mı laʿl-i leb-i yār isteyen Cān virür yolda bir zülf-i siyeh-kār isteyen	Gazel		fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün	Buradaki gazel Andelibi'nin tahmisi içindedir.
18b	Murādī	İlāhī ʿizzetüñ ḥaḳḳı beni luṭfuñla yād eyle Açup ṭabʿ-ı şerīfüm gül gibi ḫāṭır-küşād eyle	Gazel		me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün	Hangi Muradi olduğu bulunamadı. III. Murat divanında bu gazele rastlanılamadı.
6b	Naġmī	Bu ḥüsn ve bu melāḥatle cihān içre müsellemsin Perī-rūlar arasında melek-sīretlü ādemsin	Mütekerrir Müseddes		me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün	Kaynaklarda bu mahlasta bir şair bulunamadı. Farklı varaklardaki beyitler tek sayfada toplandı.
30b	Naġmī	Gel e ey şūḥ-ı bī-nevā bülbül Ḥīle-i murġān pīşvā bülbül	Muhammes		fā i lā tün / me fā i lün / faʿ lün	Kaynaklarda bu mahlasta bir şair bulunamadı. Vezin hatalar ı var.
11a	Necātī	Bir alay oldı perī-şīveli āhū begler Gözi āhūlaruñ alayına yā hū begler	Gazel		fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün (faʿ lün)	Buradaki gazel Ruhi'nin tahmisi içindedir.
35a	Necātī	Būse luṭf it saña cān ile ḫarī-dār olana Cān yidirseñ gerek ey ġonçe-dehen yār olana	Gazel		fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün (faʿ lün)	Necati Divanı'nda mevcuttur.

12a	Nergisī	Yazıḳ degül mi benim gibi ʿāşıḳ-ı zārı Yanından eyleye merdūd-ı ḳahırla yāri	Müseddes		me fā ī lün / fe i lā tün / me fā ī lün / fe i lün (faʿ lün)	Kaynaklarda Nergisi'ye ait bu gazel bulunamadı.
29b	Nergisī	Be-kebīr-i [?] men süvār şod ez-rū-yı iʿtiḳād K'īn bā-hezār ḥacc piyāde ber-ā-ber'est	Müfred		müs tef i lün / müs tef i lün / müs tef i lün / müs tef i lün /	Derkenarda şu ibare vardır: "Nergisī Efendi fermāyed"
37a	Nergisī	Duyurduñ rāz-ı ʿışḳı ʿāleme mest-i müdām olduñ Bu meşreb ile göñül vallāh sen rüsvā-yı ʿām olduñ	Gazel		me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün	Kaynaklarda Nergisi'ye ait bu gazel bulunamadı.
38b	Nergisī	Dirīġ çarḫ-ı felek ben faḳīri zār itdüñ Hezār pāredilüm ḫaste ü figār itdüñ	Müseddes		me fā ī lün / fe i lā tün / me fā ī lün / fe i lün (faʿ lün)	Kaynaklarda Nergisi'ye ait bu müseddes bulunamadı.
1a	Nesimī	Ey derd ü belā fütāde dil-i mübtelā-yı men Kes-rā mebār hīç belā çün belā-yı men	Gazel		mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün	Nesimi divanında bu gazele rastlanılmadı..
6a	Nevʿī	Ne mümkin oldı ġam-ı furḳatüñle ülfet idem Ne çāre var ṭalebüñden senüñ ferāġat idem	Tahmis		me fā i lün / fe i lā tün / me fā i lün / fe i lün	Nev'i Divanı'nda mevcuttur.
43b	Nevʿī	Ol serv-ḳaddi destine derhemin [?] eger Gülşende gül nihālini gūyā ki jāleler	Gazel		mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün	Nev'i Divanı'nda mevcuttur.
43b	Nevʿī	Geldimse n'ola ben şuʿarā devrine āḫir ʿĀdet budur āḫirde gelür bezme ekābir	Gazel		mef ū lü / me fā i lü / me fā ī lü / fe ū lün	Nev'i Divanı'nda mevcuttur.
48a	Nezārī	Naḳd-i cānı virmede şāhidlere şāhāneyüz Ġam sipāhına melāmī olmada şīrāneyüz	Tahmis		fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün	Kimin gazeline tahmis yaptığı okunamadı.
52a	Nezarī	Cān virse müddeʿī rāhuñda meyl itme aña Nāẓir olma bū'l-heves dūn-ı deynlerden yaña	Tahmis		fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün	Ruhi'nin gazeline tahmis yapmıştır.

9a	Nişānī	Bahār oldı ṣafā kesb idicek demdür çemenlerde Ḥuṣūṣā ṣalına yanuñca ol servi semenlerde	Gazel		me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün	Buradaki gazel Emri'nin tahmisi içindedir.
3b	Nūrī	Secde-i şükr itmedin vaṣl içün eylersem vefāt Virmem eşküm ḳılıñ üstüvār-ı isḳāṭ-ı ṣalavat Secde ḳıl miḥrāb-ı ebrūsına ḫaṭṭı gelmedin Nūriyā sayʿ ile ḳıl ülfet bi'ṣ-ṣalavat	Kıta		fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün	
40a	ʿÖmer	Bilmez miyim seni nesin ey bī-vefā nesin Āşūb-ı rūzigār ü belā-yı zamānesin	Gazel		mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün	
17b	Raḥmī	Serverā serv-i bülendüñ ḥarekāt ile yürür Ḫaste-i laʿl-i lebüñ ḳand-i nebāt ile yürür	Tahmis		fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün	Remzi'nin gazeline tahmis yapmıştır.
17b	Remzī	Ġam-ı zülfüñle ḳalanlar ẓülūmat ile yürür İrişen lebleriüñe āb-ı ḥayāt ile yürür	Gazel		fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün	Buradaki gazel Rahmi'nin tahmisi içindedir.
2a	Riyāżī	Iżṭrābum çoḳ olayım ger cehennem daḫi Laʿnet idüp bize yā hevā ehl-i ʿişyān aḫtudur	Gazel	Hezel	fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün	Riyazi Divanı'nda bu hezele rastlanılmadı.
11a	Rūḥī	Ḳaldırup sancaġı ol ḳāmet-i dil-cū begler Geldiler ve reng idüp yanına meh-rū begler	Tahmis		fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün (faʿ lün)	Necati'nin gazeline tahmis yapmıştır.
52a	Rūḥī	Gencsin gözden nihān olmaḳ münāsibdür saña Dostum gel bizde pinhān ol ki biz vīrāneyüz	Gazel		fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün	Buradaki gazel Nezari'nin tahmisi içindedir.
25a	Saʿyī	Öyle şimdi saʿādet mülkine ser-dār iken Manṣıb-ı rıfʾatda ʿizzet birle ber-ḫordār iken	Tahmis		fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün	
13a	Sāmī	Libāsı n'eyler olunca tenāsüb-i aʿżā Yirinde dilberüñ esbāb-ı ḥüsni ser-tā-pā	Gazel		me fā i lün / fe i lā tün / me fā i lün / fe i lün	Sami Divanı'nda mevcuttur.

47a	Selāmī	Rū-be-rū yāre ṭurup ey gül-i ḫandān didüm Yiter itdüñ beni bülbül gibi nālān didüm	Terci-Bend		müf te i lün / fā i lün / müf te i lün / fā i lün	Farklı varaklardaki bentler tek sayfada toplandı.
9b	Seliḳī	Melāmet-i ġam-ı zülf-i nigār mı diyeyin Cerāḥet-i dil-i rāz-ı figār mı diyeyin	Mütekerrir Müseddes		me fā i lün / fe i lā tün / me fā i lün / fe i lün (faʿ lün)	
52b	Ṣenāyī	Sen olduñ ḳādir ḳahhār ü mālik Olupdur seyf-i ḥikmet tīġ-i hālik	Mesnevi	Menakıb-name	me fā ī lün / me fā ī lün / fe ū lün	Matbu metinle karşılaştırıldı. Farklı varaklardaki beyitler tek sayfada toplandı.
39b	Seyrī	Şehā çeşm ü çerāġ-ı ʿālem-i nūr başarsın sen Naẓīrüñ görmedüm bir merdüm-i ṣāḥib-naẓarsın sen	Gazel		me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün	
11b	Subḥī	Nigārā ʿarıż-ı mehtābuña şems ü ḳamer ʿāşıḳ Niçe şems ü ḳamer dünyā olupdur ser-be-ser ʿāşıḳ	Tahmis		me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün	Ulvi'nin gazeline tahmis yapmıştır.
26b	Şemsi Ḫān	Gitdüm diyār-ı ġurbete dil-dār unutmasun Añsun cefā ile beni ol yār unutmasun	Gazel		mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün	Kaynaklarda bu mahlasta bir şair bulunamadı.
23a	Şevḳī	Muḥabbet ehline luṭf it ʿadālet eyle sulṭānum Gedā-yı kūyuñā her dem ʿināyet eyle sulṭānum	Gazel		me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün	Edirneli Şevki divanında bu gazele rastlanılmadı.
25b	Şeyḫülislām Yaḥyā	Düşmez ol şāha ki her gāh ider istiġnā Gāh olur ʿāşıḳ-ı şeydāya düşer istiġnā	Gazel		fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün (faʿ lün)	ŞeyhülislamYahya Divanı'nda mevcuttur. Vezin hataları var.
25b	Şihābī	Çeşmüñ egerçi merdüm ṣāḥib-i naẓar geçer Görmezlenür fütādesin ammā başar geçer	Gazel		mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün	

10a	ʿUlvī	Ey göñül ġayrıya meyl eyleme cānān bir olur Birinüñ ʿışḳı derūnuñda yiter cān bir olur	Gazel		fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün (faʿ lün)	
11b	ʿUlvī	Fütāde ḳaddüñe ʿarʿar ruḫuña vird-i ter ʿāşıḳ Olalı çeşmüñe nergis lebüñe ġonçeler ʿāşıḳ	Gazel		me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün	Buradaki gazel Subhi'nin tahmisi içindedir.
38a	ʿUlvī	Eyleñ duʿā ki mevt girībānum almasun Vaṣl olmayınca dilbere ḥaḳḳ cānum almasun	Gazel		mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün	
33a	Usulī	Muttaṣıl ṣanma bizi cevr ü cefānuñ ḳulıyuz Dostum gāh vefā gāh cefānuñ ḳulıyuz	Gazel		fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün (faʿ lün)	
14b	Vaḥdetī	Biz şarāb-ı ʿışḳ ile mestāne gelmişlerdenüz Baş ü cān terk eyleyüp dīvāne gelmişlerdenüz	Tahmis		fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün	
16a	Vālihī	Seḥer ki ehl-i ġam itdügi āh ü vāh ḥaḳı'çün Zemīn ü ʿarş kürsī āfitāb ü māh ḥaḳı'çün	Muhammes		me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün	
24a	Vālihī	Derd ü belā vü miḥnet ü ġam yitdi ġāyete Hecr āḫir oldı furḳat irişdi nihāyete	Mütekerrir Müseddes		mef u lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün	
7a	Vecdī	Olur idi zühd ile maʿmūr dil ammā Ḫarāb neşve-i cām-ı elest olup ḳalmış	Gazel		me fā ī lün / fe ū lün / me fā ī lün / fe ū lün	Matbu metinle karşılaştırıldı. Vezin hataları var.
7a	Vecdī	Göñül esīr-i leb-i nūş-ḫand olup ḳalmış Mekes gibi ki giriftār-ı ḳand olup ḳalmış	Gazel		me fā ī lün / fe i lā tün / me fā ī lün / fe i lün (faʿ lün)	Matbu metinle karşılaştırıldı. Vezin hataları var.
7a	Vecdī	O kūh-ı derde kim dil-i nā-şād ayaḳ başmış Ne zaḫm tīşe görmiş ne ḫod-feryād ayaḳ başmış	Gazel		me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün	Matbu metinle karşılaştırıldı. Vezin hataları var.
7a - 7b	Vecdī	Girībānın açup dil-beste-i cāna el ṣunmuş ʿAceb mi gevher-i maḳṣūdı bulsa kāna el ṣunmuş	Gazel		me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün / me fā ī lün	Matbu metinle karşılaştırıldı. Vezin hataları var.

7b	Vecdī	Ne oldı çeşm-i füsūn-sāzı nāzdan fāriġ Ne ben daḫi irebildüm niyāzdan fāriġ	Gazel		me fā ī lün / fe ū lün / me fā ī lün / fe ū lün	Matbu metinle karşılaştırıldı. Vezin hataları var.
7b	Vecdī	Ey dil-i ġam gīsū-yı ruḫ-ı yārde kalduñ Ḳayd-ı ṣanem ve ʿuḳde-i zünnārda ḳalduñ	Gazel		mef ū lü / me fā ī lü / me fā ī lü / fe ū lün	Matbu metinle karşılaştırıldı. Vezin hataları var.
14a	Veysī	Meyl eylese aġyāra anı ṣanma vefādur Aġyāra vefādan ġareżi baña cefādur	Gazel		mef ū lü / me fā ī lü / me fā ī lü / fe ū lün	Veysi Divanı'nda mevcuttur.
49b	Veysī	Yiter ey dil heves-i zülf-i siyeh-kār yiter Yiter ey cān belā-dīde bu efkār yiter	Terkib-Bend	Tövbe-name	fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün (faʿ lün)	Veysi Divanı'nda mevcuttur. Farklı varaklara dağıtılan bentler tek sayfada toplandı.
12a	Yaḥyā Beg	Sevdim ol yār[i] mübtelā oldum Kendü kendüme bir belā oldum	Gazel		fe i lā tün / fe i lā tün / fe i lün (faʿ lün)	Taşlıcalı Yahya Divanı'nda mevcuttur.
38a	Yaḥyā	Ḳaşlaruñdur nişān-ı sulṭānī Dehenüñ ḫātem-i Süleymānī	Gazel		fā i lā tün / me fā i lün / faʿ lün	Taşlıcalı Yahya'nın ve/ya Şeyhülislam Yahya'nın divanında bu gazele rastlanılamadı.
23b	Yeminī	Benüm şāhum ʿAliyü'l-murtażādur Yönüm dünyā vü ʿuḳbāda añadur	Gazel		me fā ī lün / me fā ī lün / fe ū lün	Kaynaklarda bu mahlasta bir şair bulunamadı.
15b	Zaʿfī / Zaʿifī	Āyīne-i cemālüñ ile pür-ṣafālaruz Dīdāra māyilüz güzelim bī-riyālaruz	Mütekerrir Müseddes		mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün	
39b	Zaʿfī / Zaʿifī	ʿĀşıḳ-ı bī-dilem ġarīb ü faḳīr Mübtelā-yı belā vü derd-esīr	Gazel		fā i lā tün / me fā ī lün / fe i lün (faʿ lün)	
39a	Ẕātī	Didüm yād it beni bir merḥabādan Didi hergīz elüm degmez cefādan	Gazel		me fā ī lün / me fā ī lün / fe ū lün	Zati Divanı'nda mevcuttur.
2b	Ẕihnī	Ḳaṣr-ı vücūd-ı ādemi kim cān açar ḳapar Bir tab-ḫānedür ki anı mihmān açar ḳapar	Tahmis		mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün	Bu sayfada bu gazelin sadece 4 beyti vardır; karalama şeklindedir.
36b	Ẕihnī	Ḳaṣr-ı vücūd-ı ādemi kim cān açar ḳapar Bir tab-ḫānedür ki anı mihmān açar ḳapar	Tahmis		mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün	
26b	Żiyāyī	Bu ḫaste-i belā-keşi ol yār unutmasun Añsun ḳuluñı şāh-ı cefā-kār unutmasun	Gazel		mef ū lü / fā i lā tü / me fā ī lü / fā i lün	Aynı varaktaki Şemsi Han'ın gazeline yazılmış olan naziredir.

EK C

NÜSHANIN TIPKIBASIMI

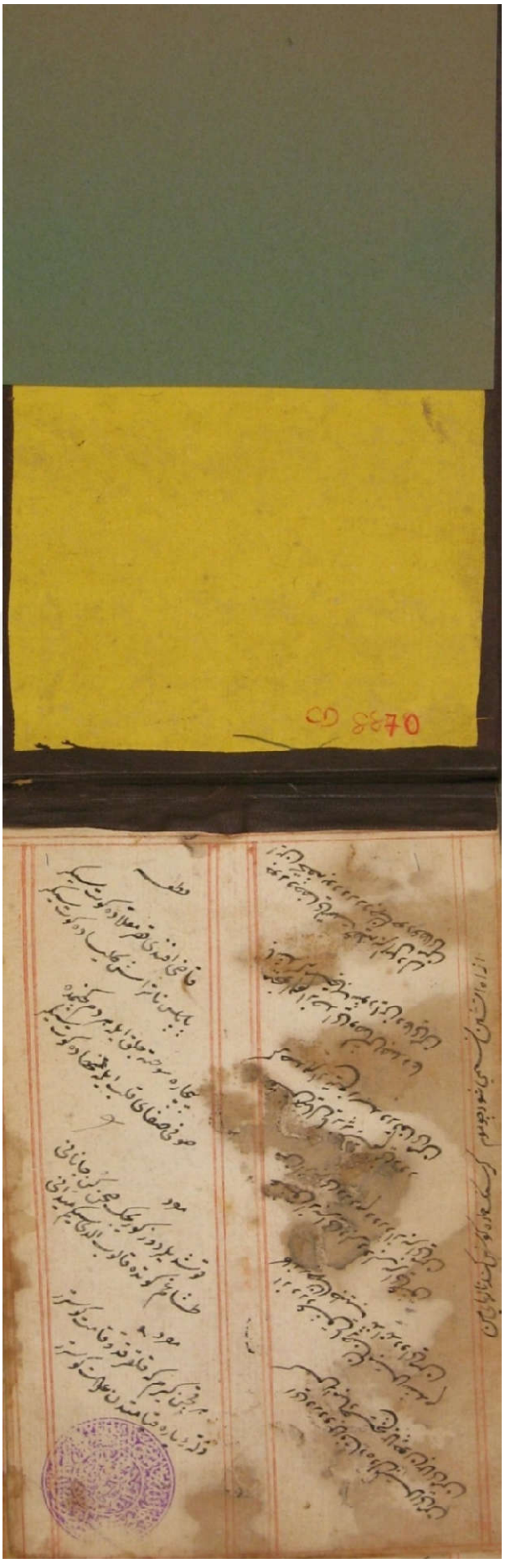

1a

1b

2a

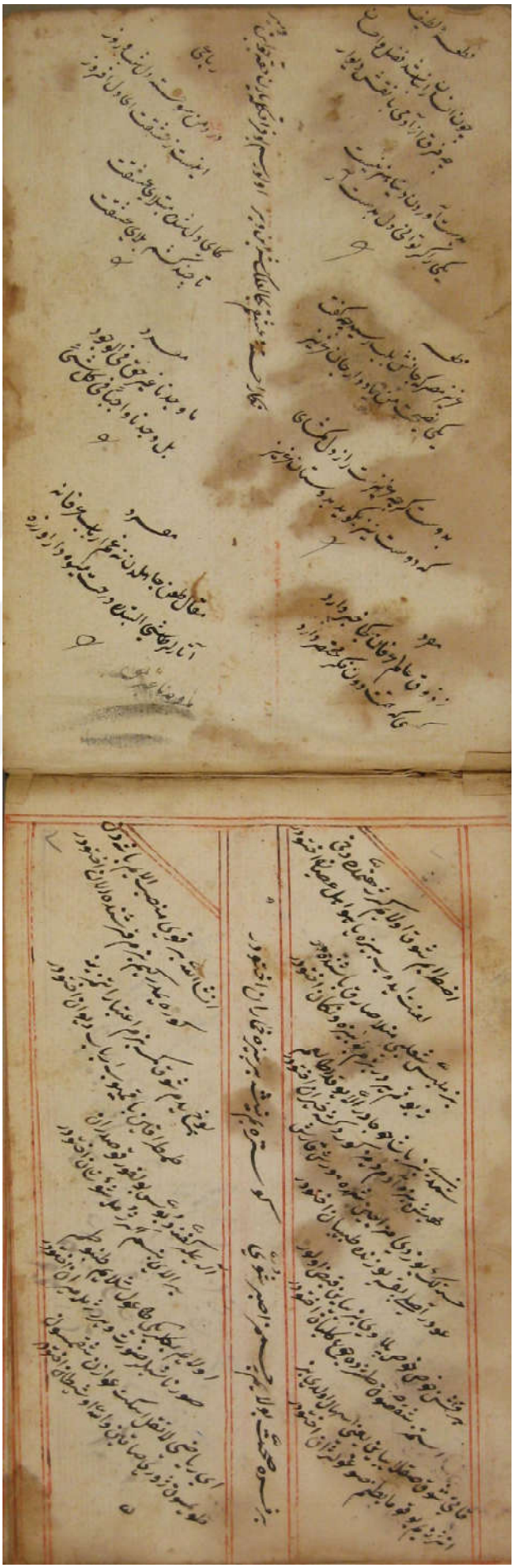

2b

3a

3b

4a

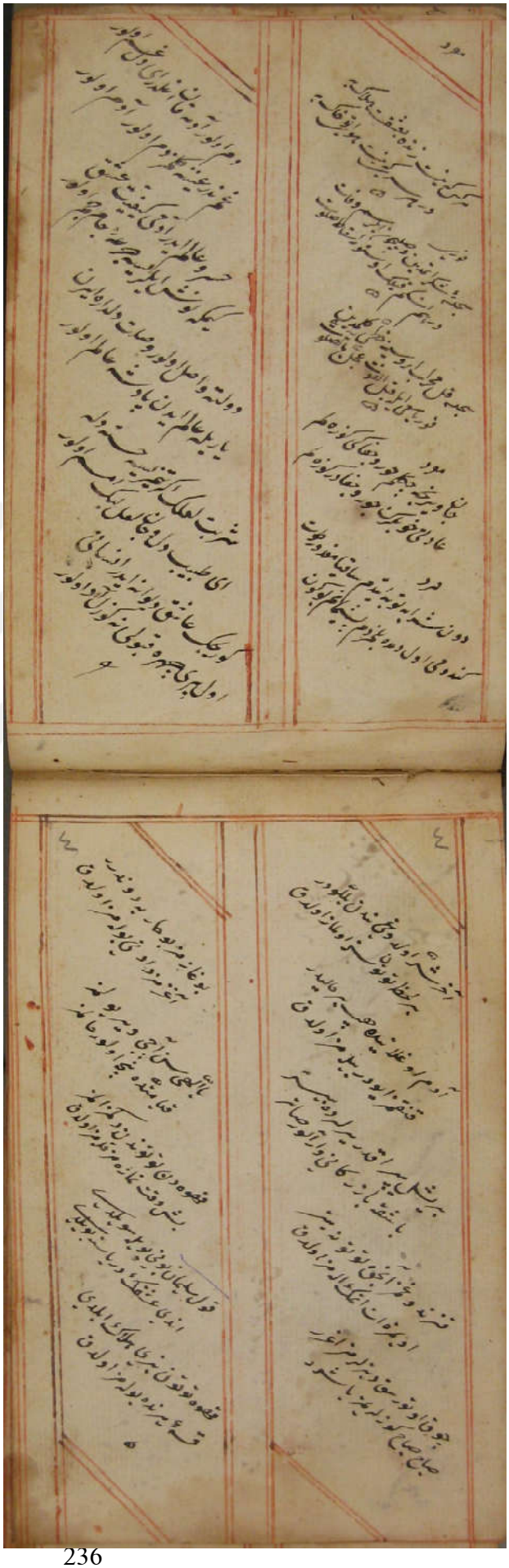

4b

5a

5b

6a

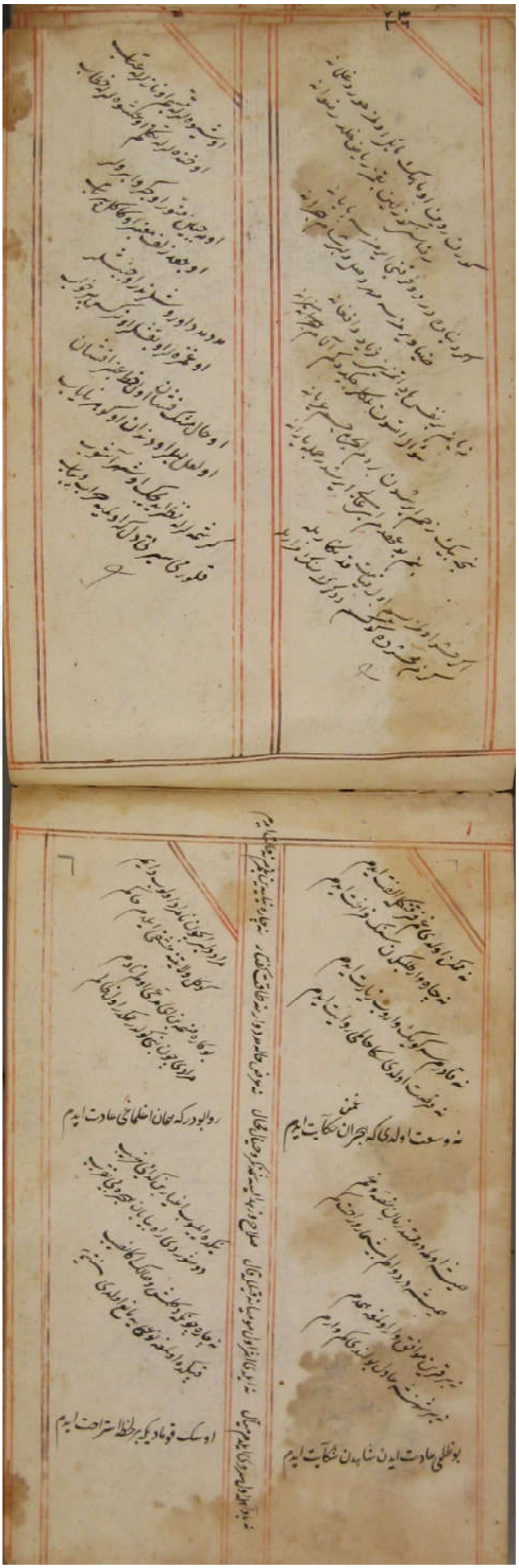

6b

7a

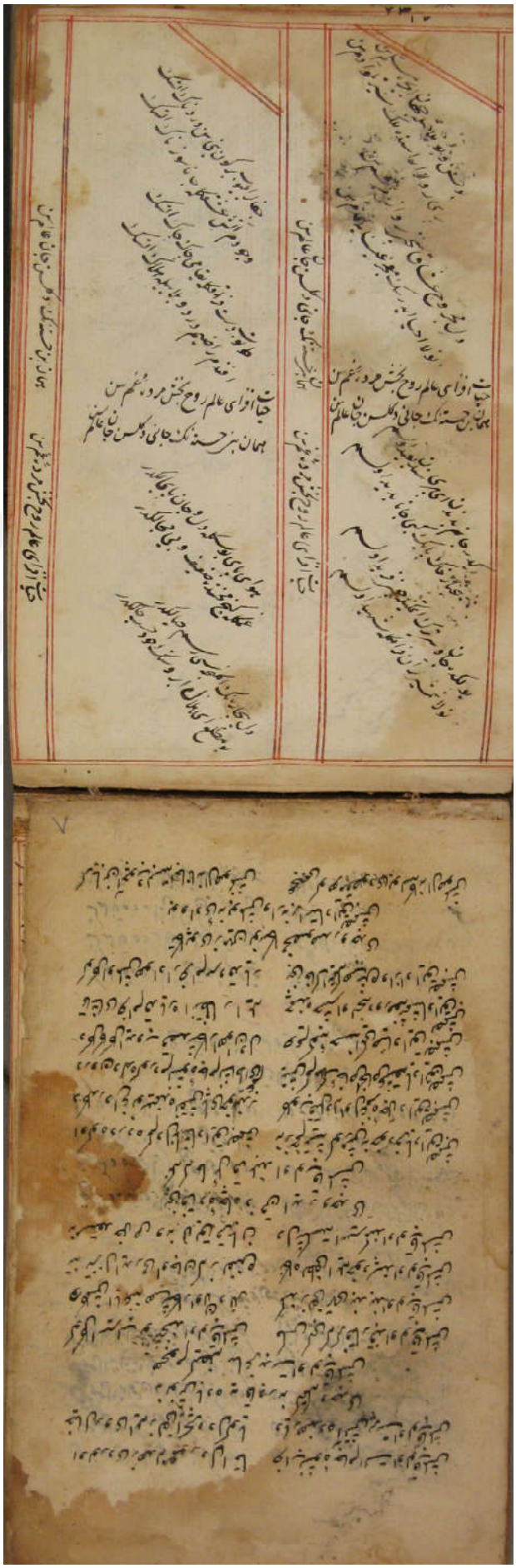

7b

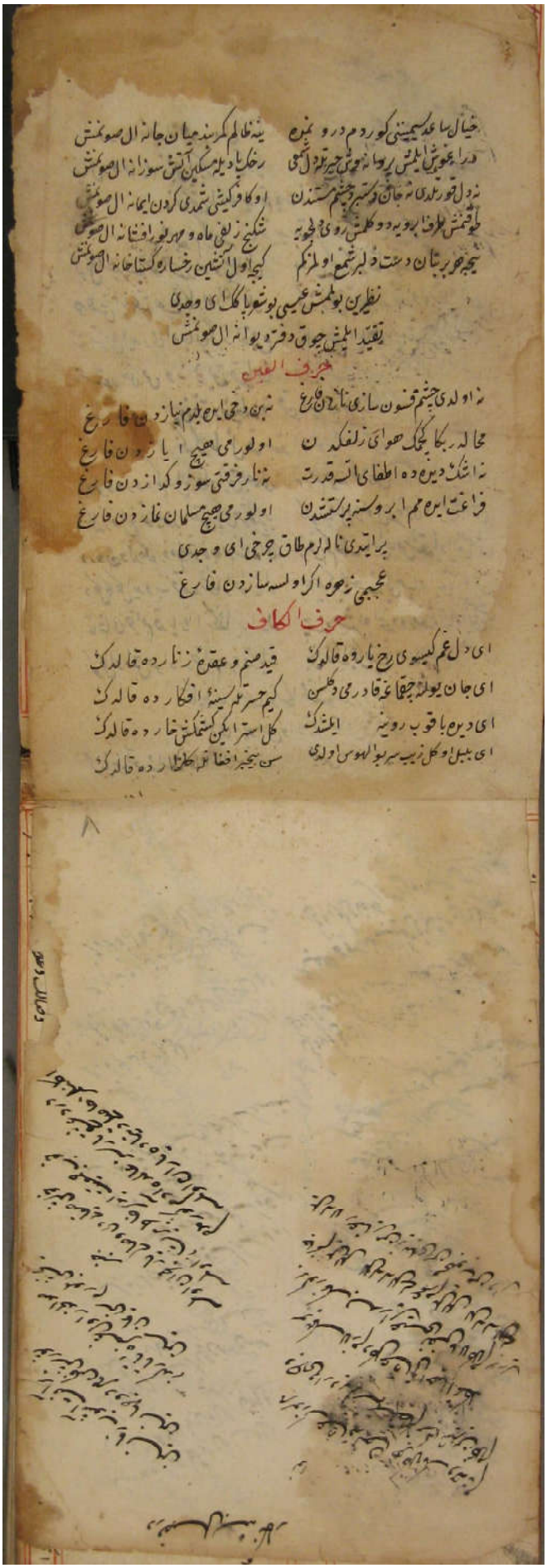

خیال ساعد سیمین کوردم در و بینم ... نه ظالم مکر سند میان جانه ال صونمش
در اغوش ایلمش پروانه صوتی حیرتم دل سمی ... رخ چاپ دیه مسکین آتش سوزانه ال صونمش
نه دل قورتلدی نه جان و کتیر چشمم مستدن ... او کافر کیش شمدی کردن ایمانه ال صونمش
طوقمش طرف ابرویه دوکلمش روی طوبیه ... شکنج زلفی ماه و مهر بوافتانه ال صونمش
بیجه جوبر بتان دست دلبر شمع اولمزکم ... کیجه اول آتشین رخساره گستاخانه ال صونمش
نظیرین بولمش عیسی بو شوپاکلک ای وجدی
تقید ایلمش چوق دفتر دیوانه ال صونمش

حرف الفین

نه اولدی چشم فسون سازی ناز دن فارغ ... نه بن دخی این یدم نیاز دن فارغ
محاله ربکا یکمک هوای زلفکدن ... اولورمی هیچ ایاز دن فارغ
نه اشک دیده ده اطفای آتش قدرت ... نه نار عرقتی سوز و گداز دن فارغ
فراغت این هم ابرو سنه پرکشتدن ... اولورمی هیچ مسلمان غاز دن فارغ
پرایتدی نالم طاق چرخی ای وجدی
عجبمی زهره اگر اولسه ساز دن فارغ

حرف الکاف

ای دل غم کیسوی رخ یاردن قالدک ... قید صنم و عشقدن زنار دن قالدک
ای جان یولنه جقا غه قادرمی دکلسن ... کیم حسرتله سینه افکار دن قالدک
ای دیده یاقوب رویه ایلشدک ... کل استرایکن کیشمکشی خار دن قالدک
ای بلبل و کل زیب سر بوالهوس اولدی ... سن بیخبر اخفاتله کلزار دن قالدک

8a

8b

9a

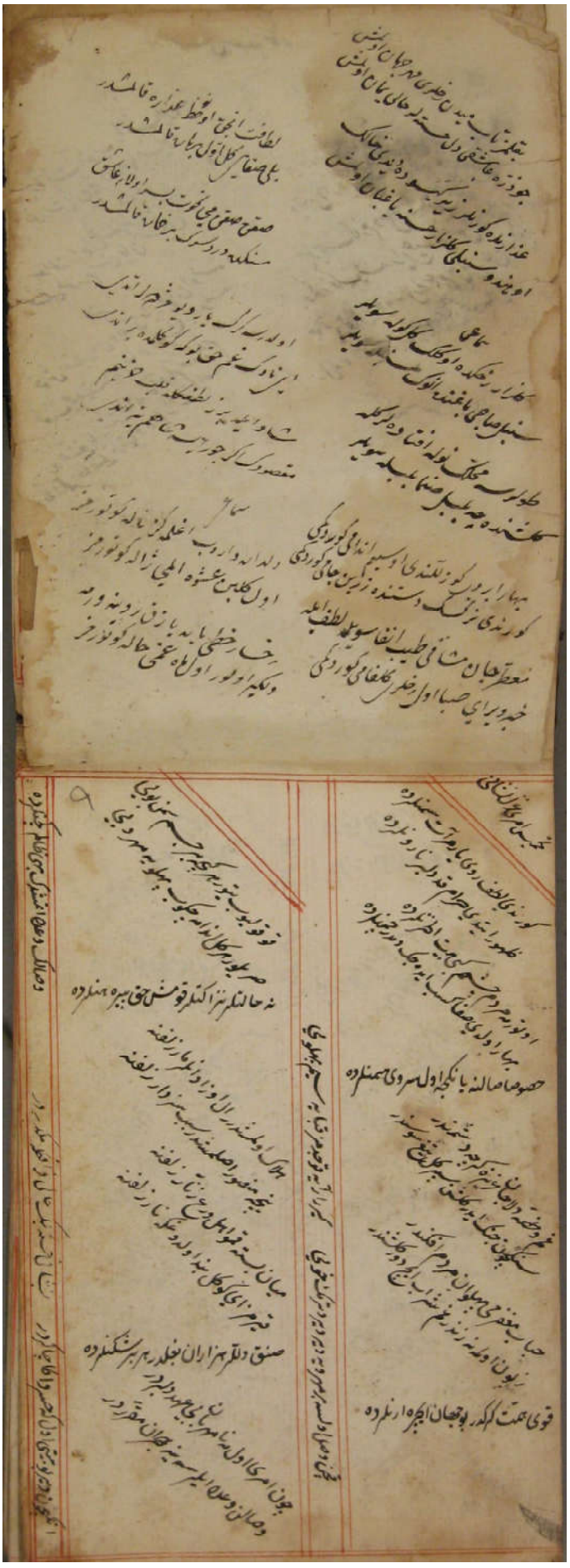

9b

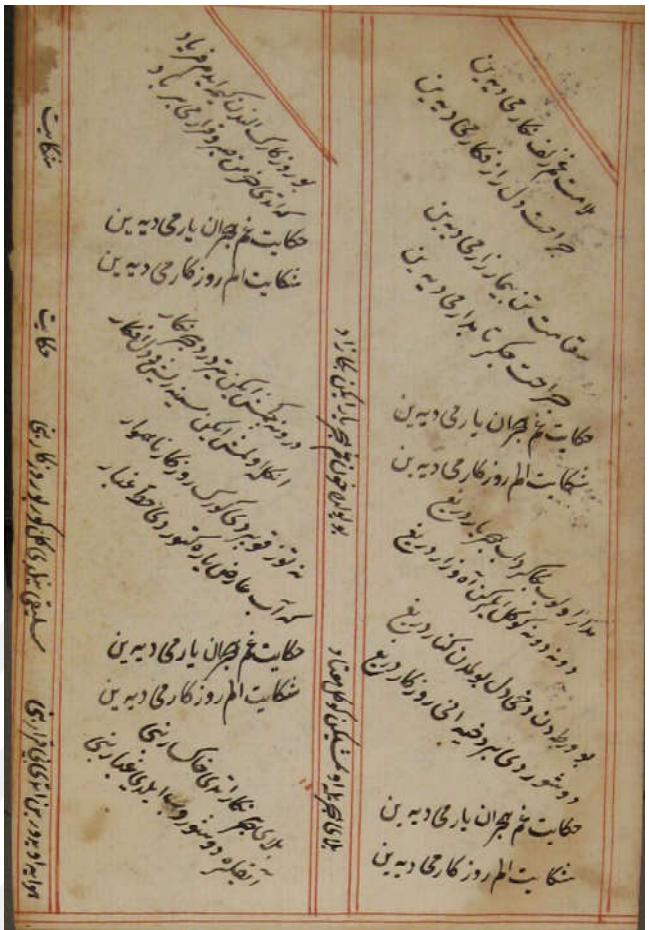

10a

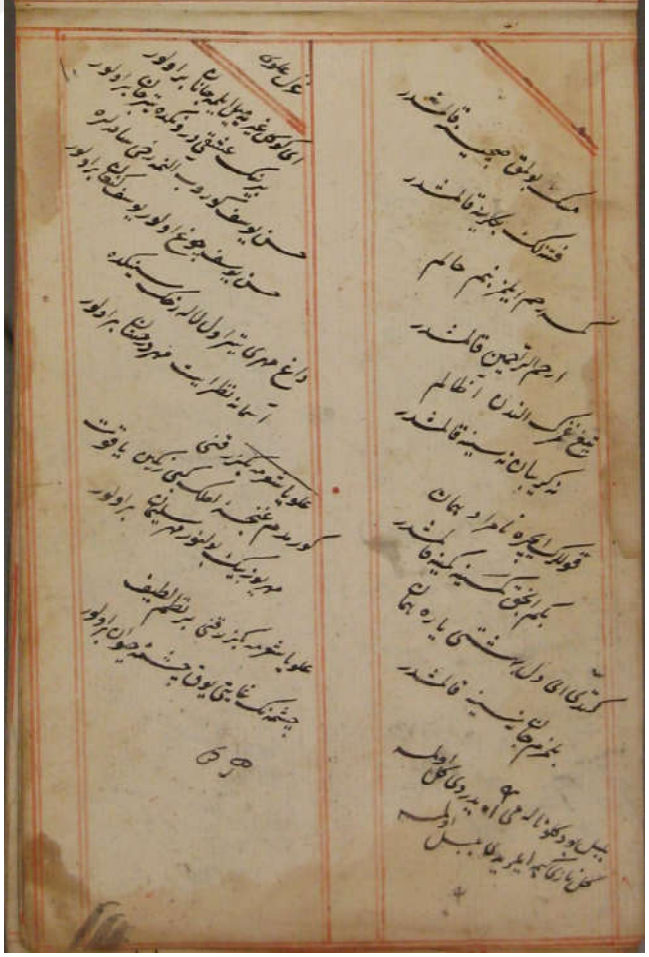

10b

11a

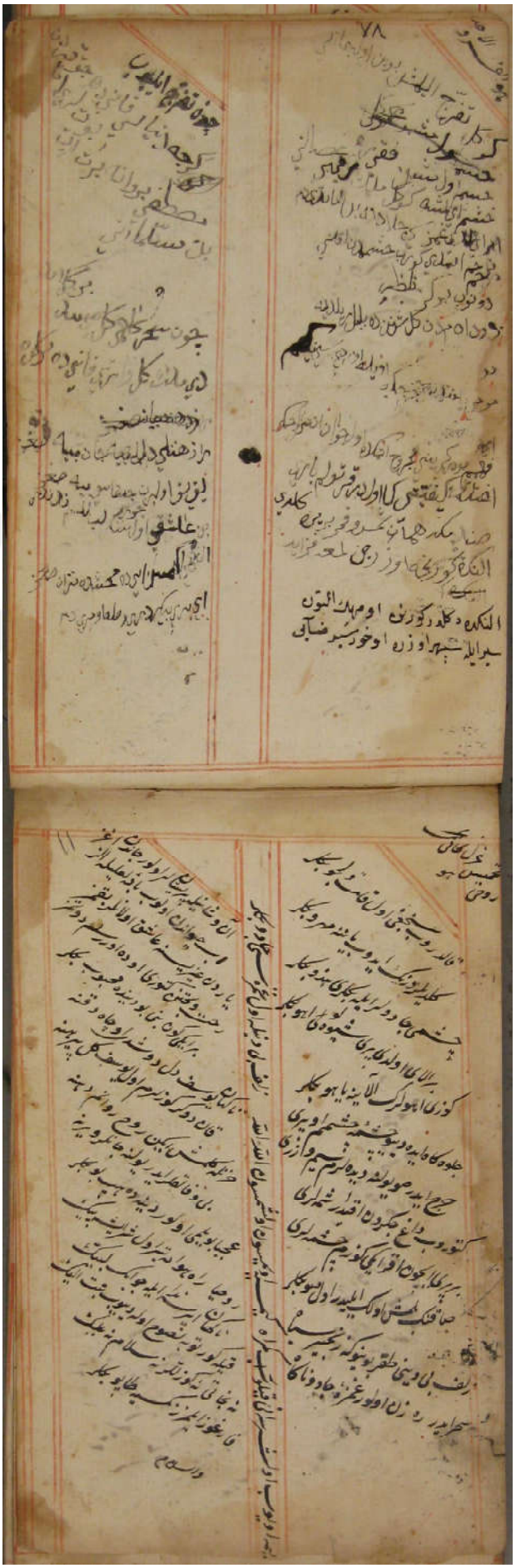

11b

12a

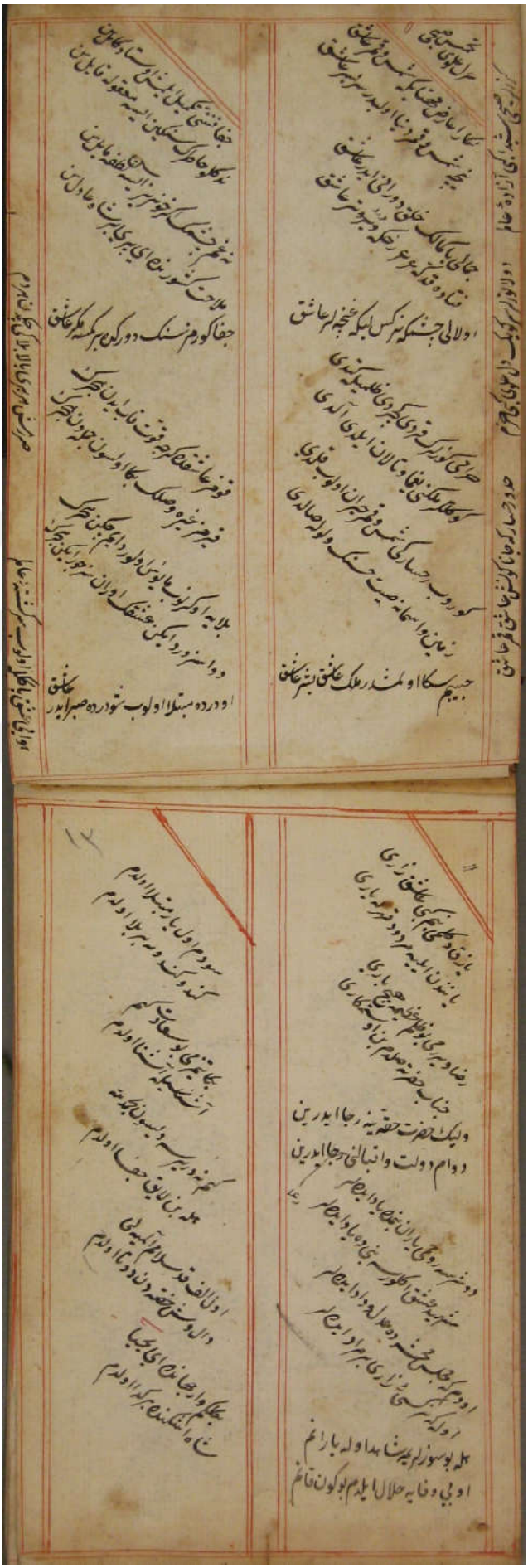

12b

13a

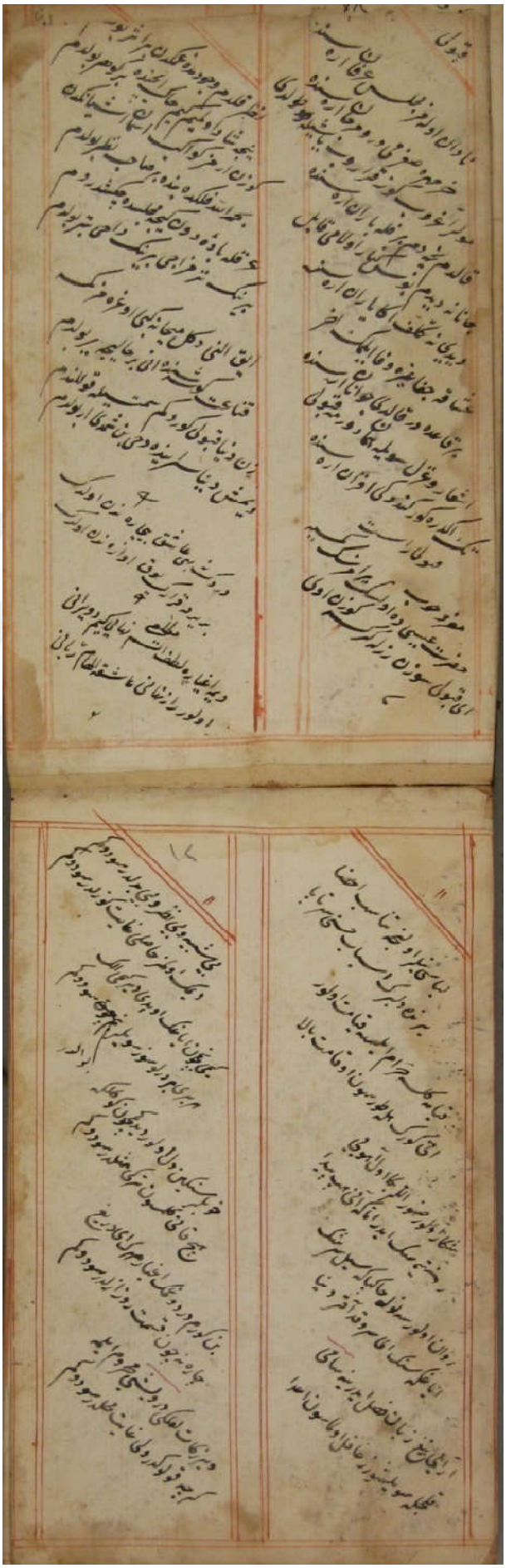

13b

14a

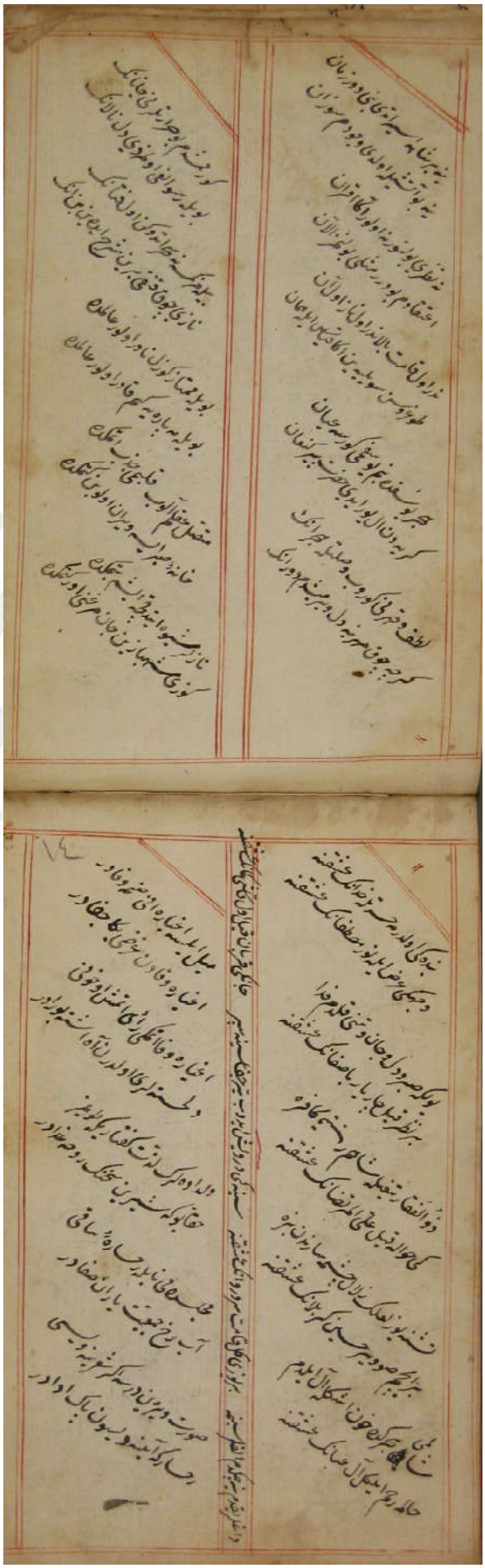

14b

15a

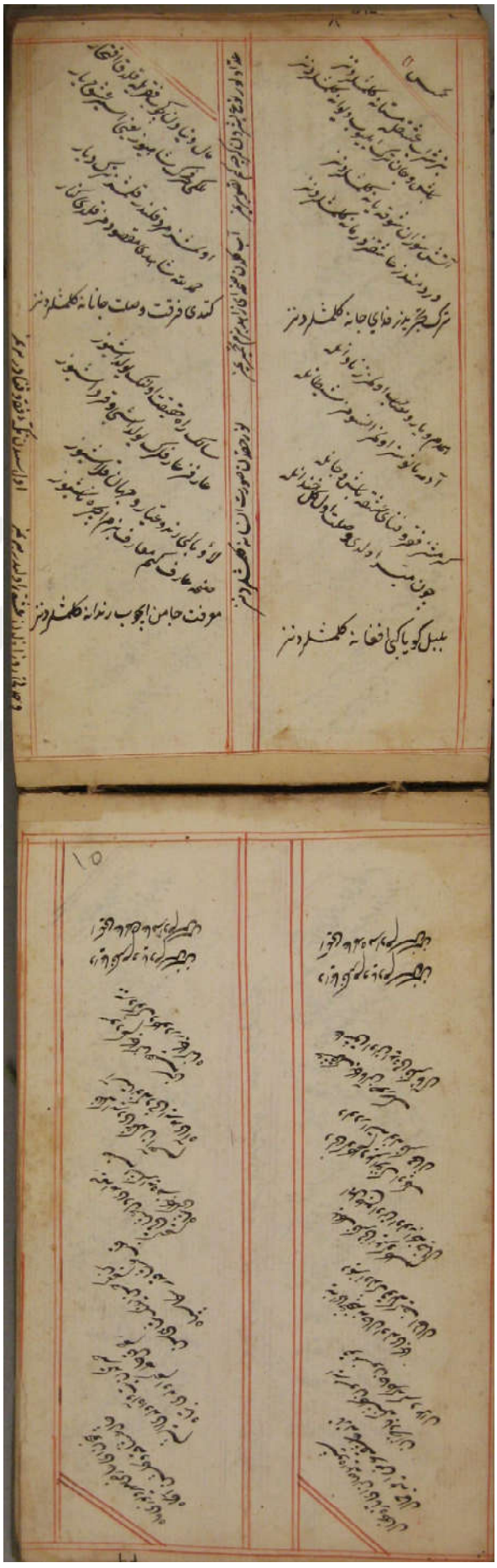

15b

16a

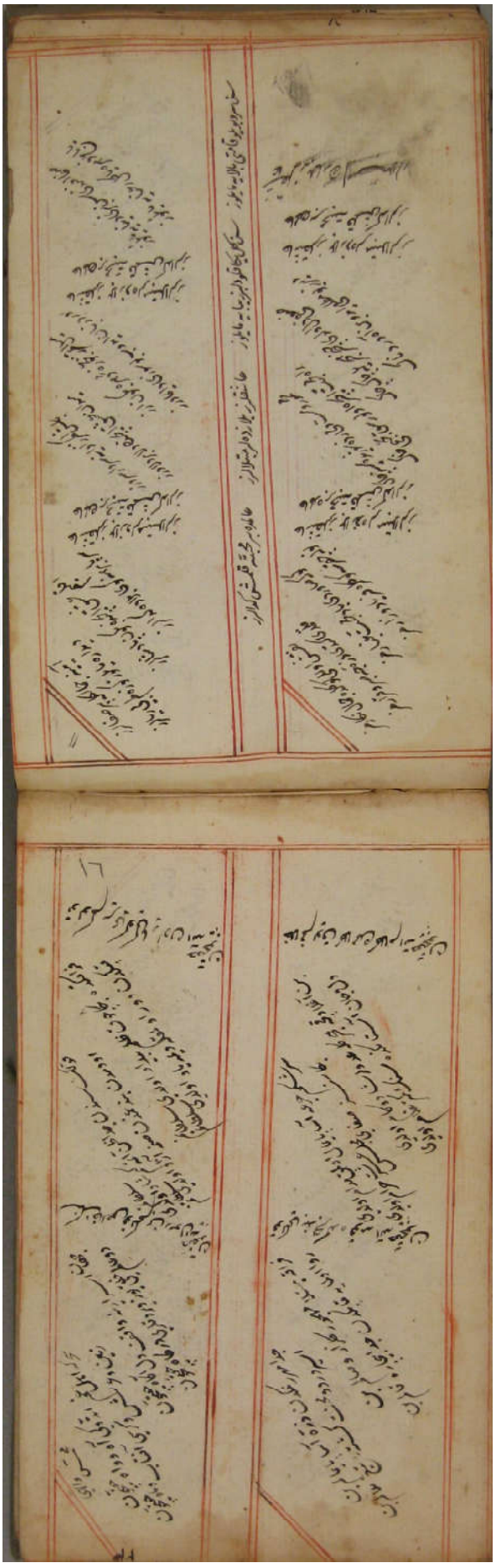

16b

17a

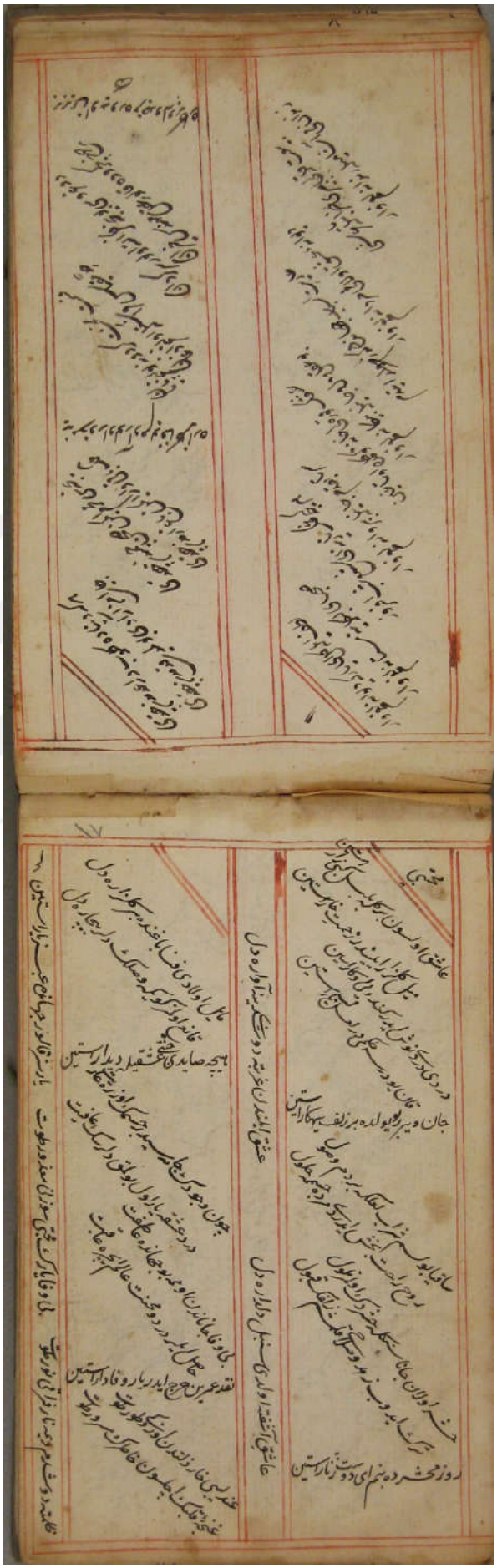

17b

18a

18b

19a

19b

20a

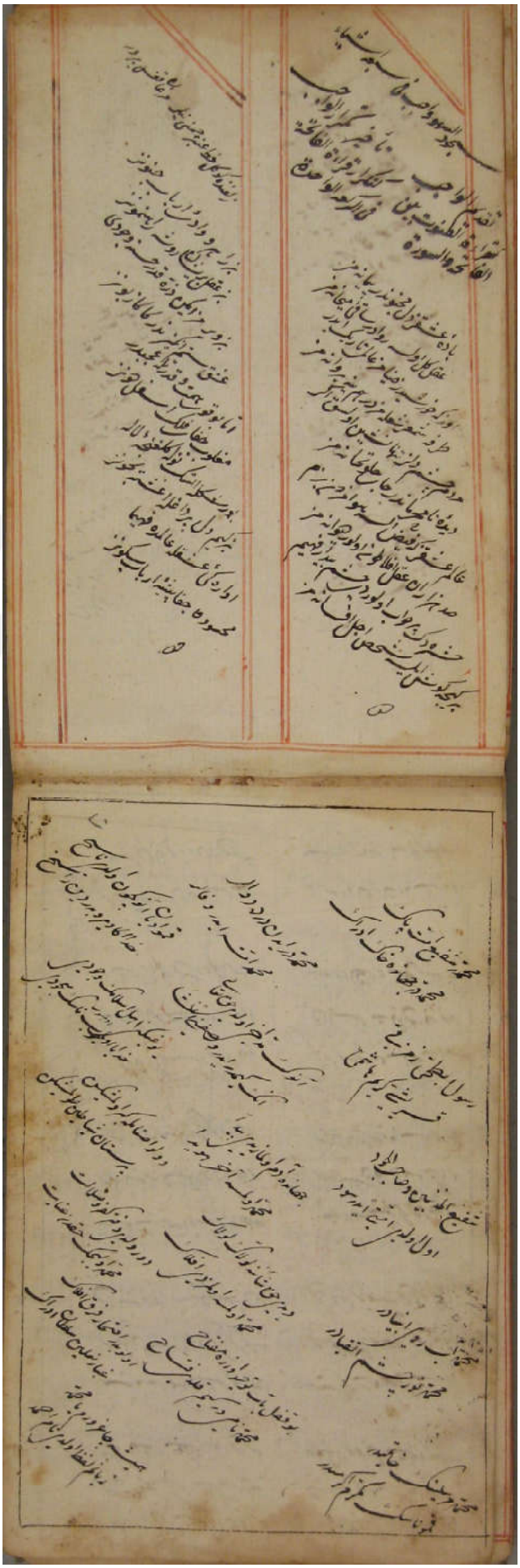

20b

21a

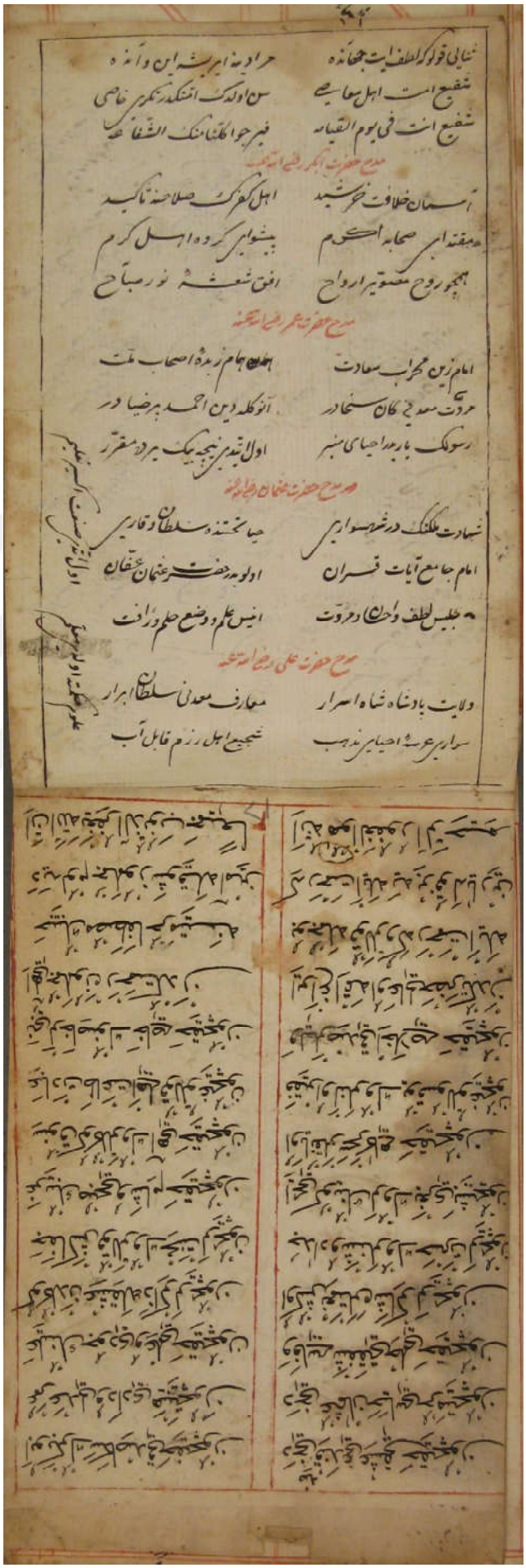

21b

22a

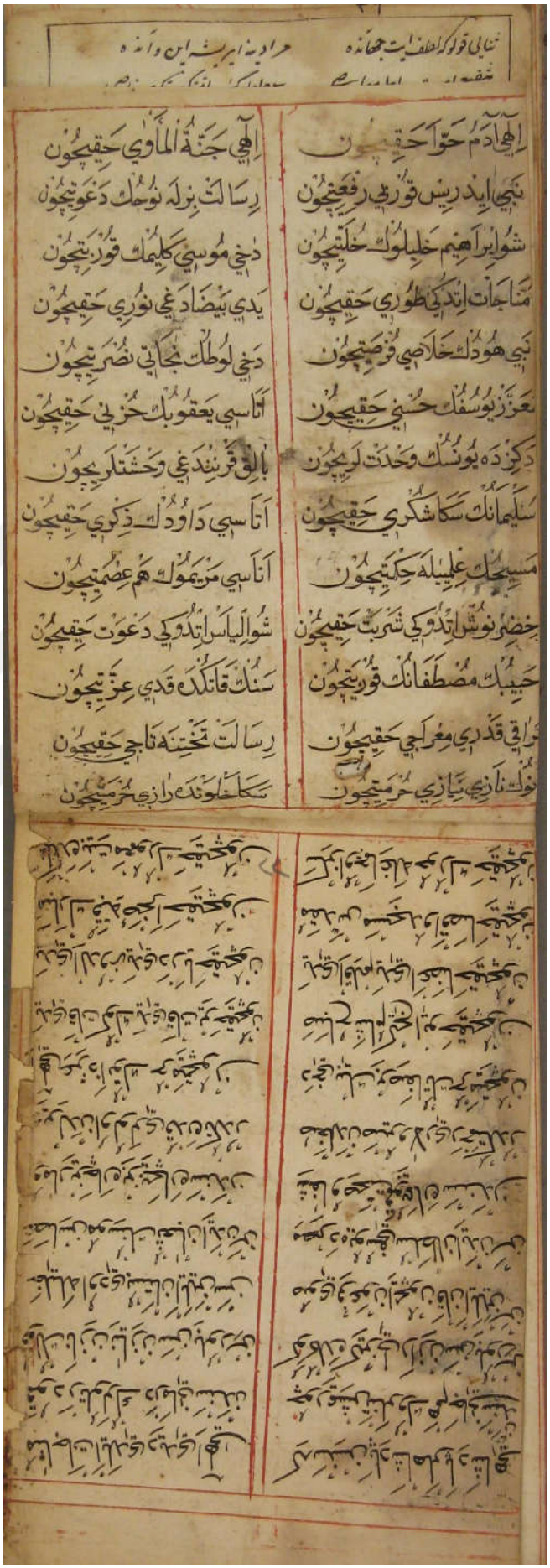

22b

23a

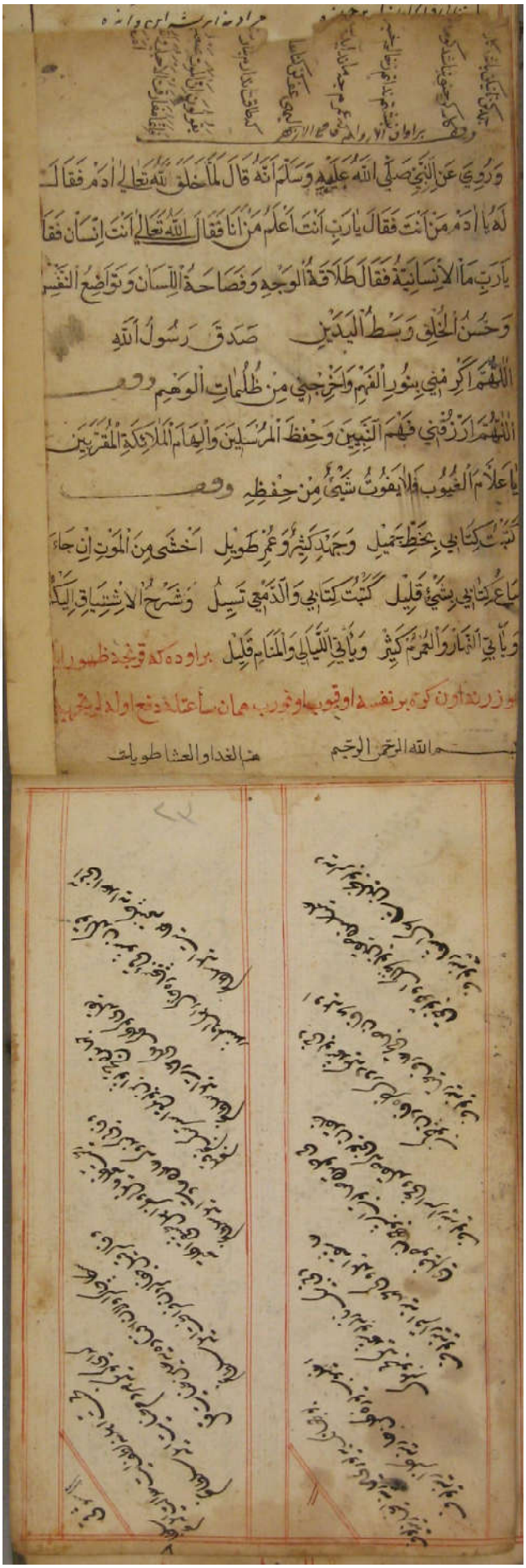

23b

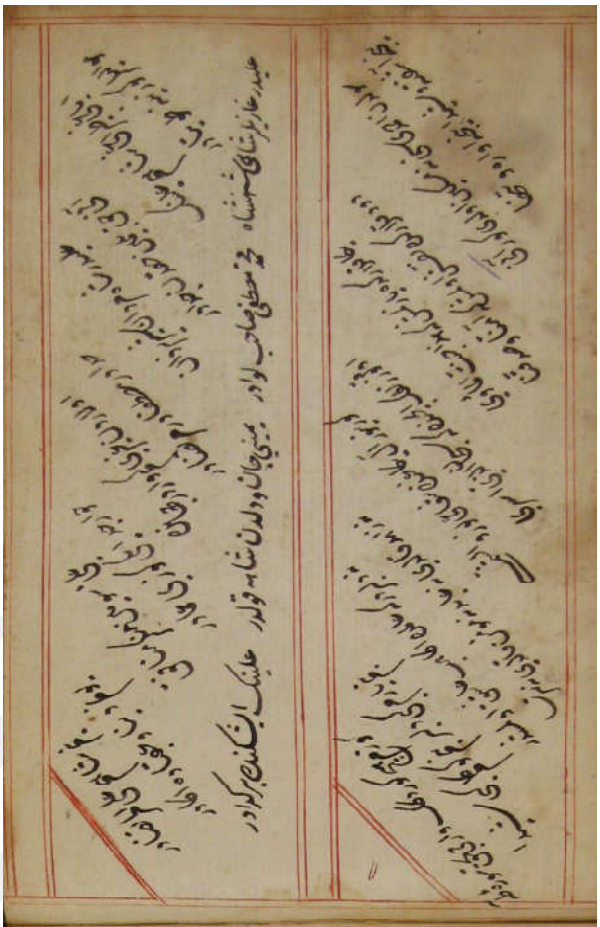

24a

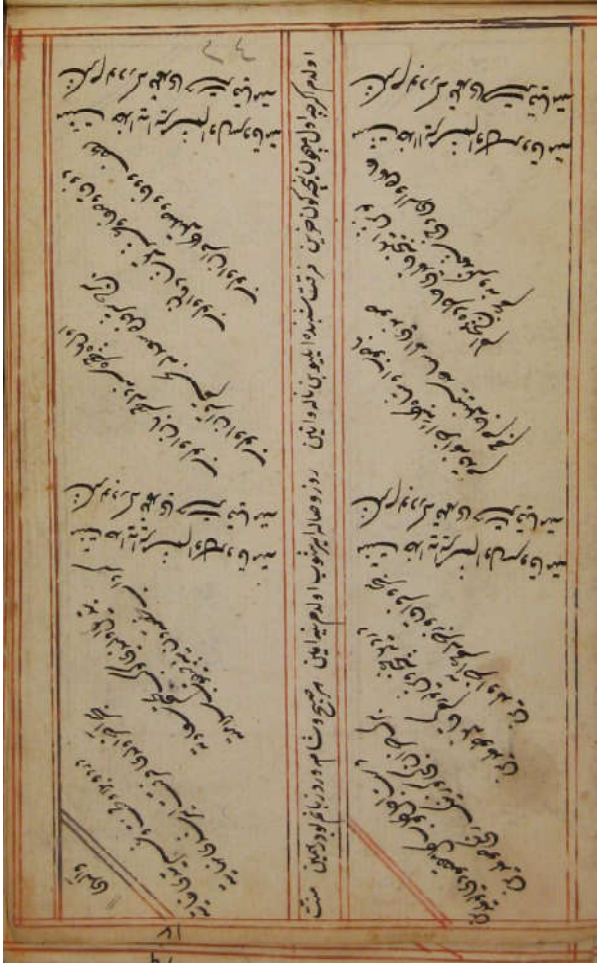

24b

25a

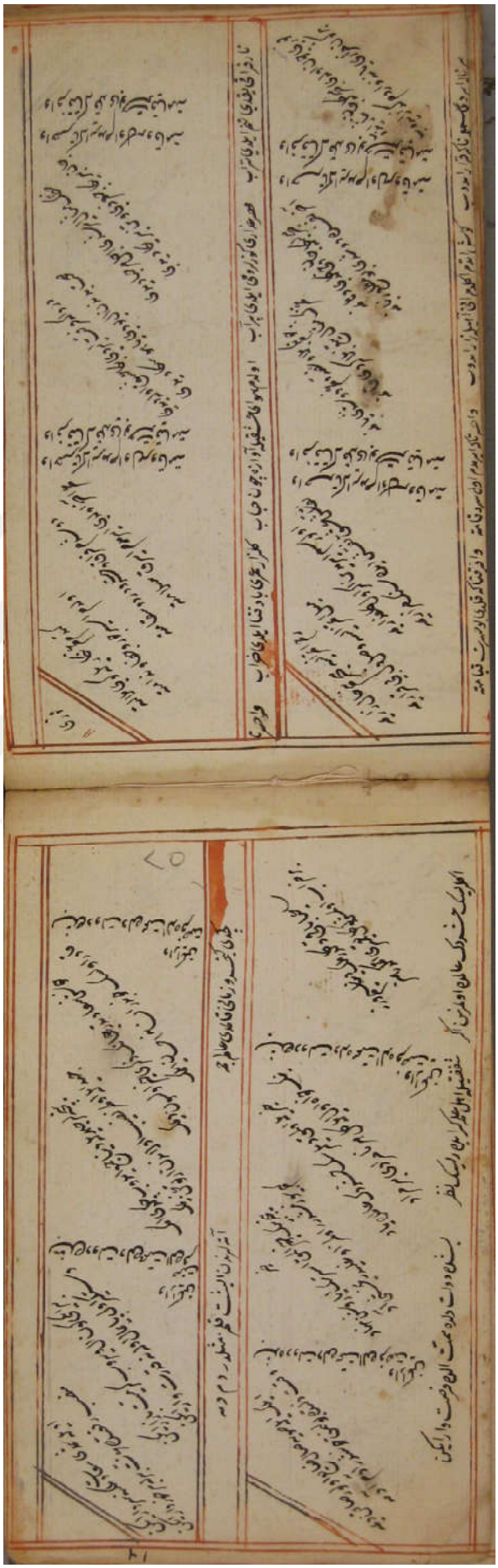

25b

26a

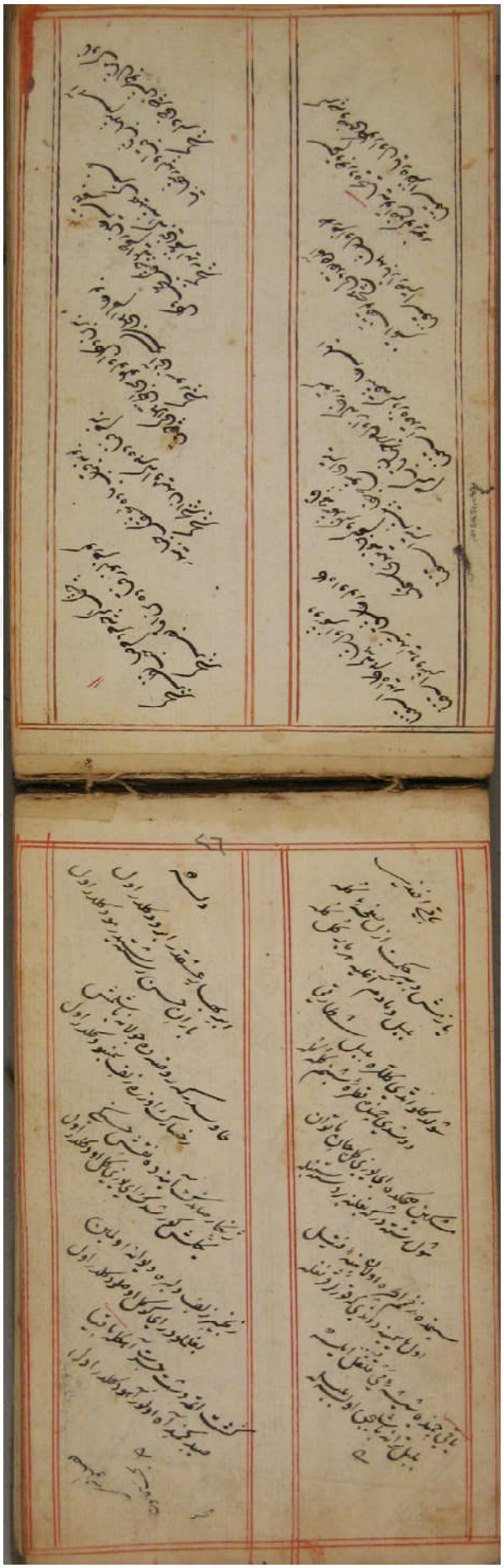

26b

27a

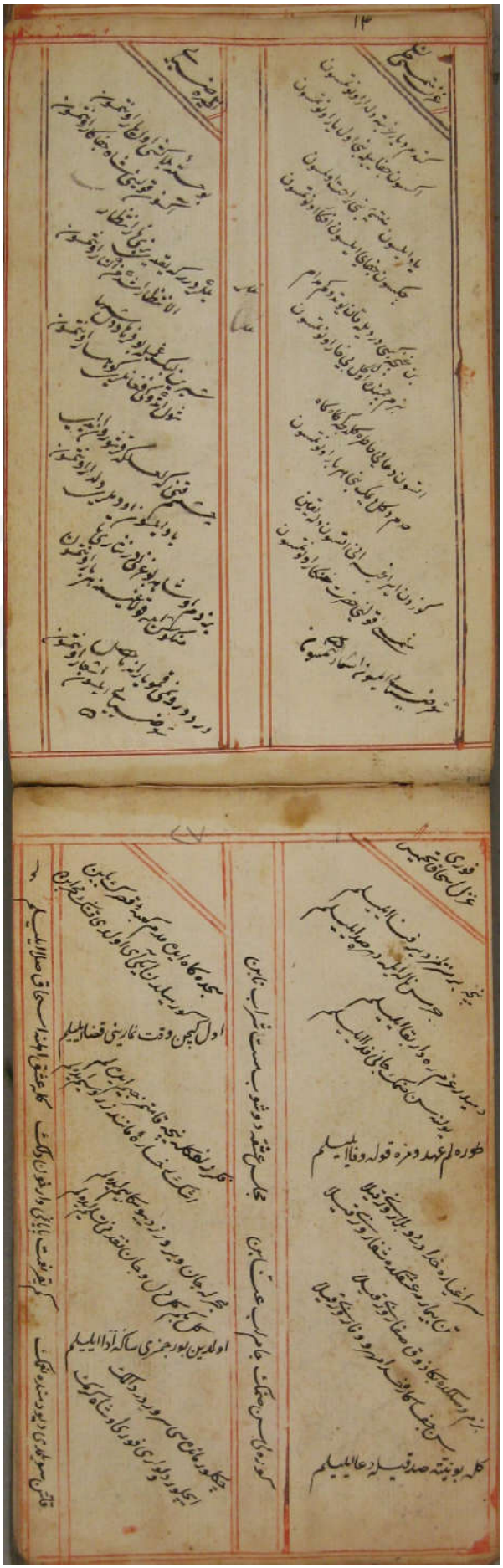

27b

28a

28b

29a

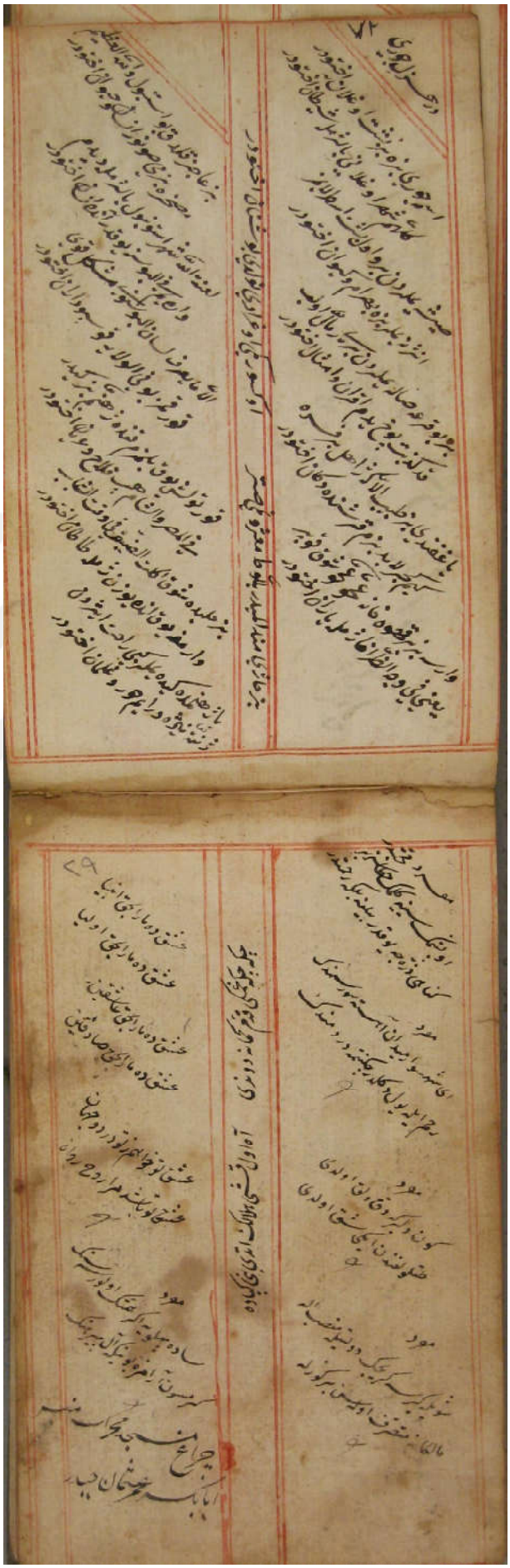

29b

30a

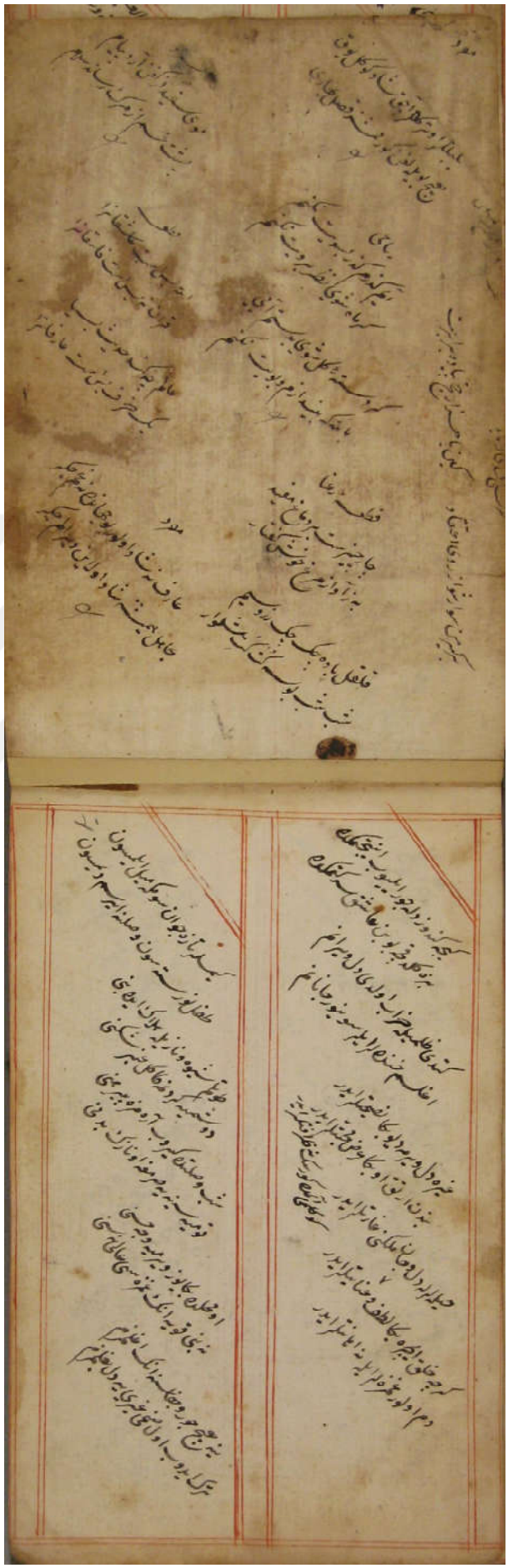

30b

31a

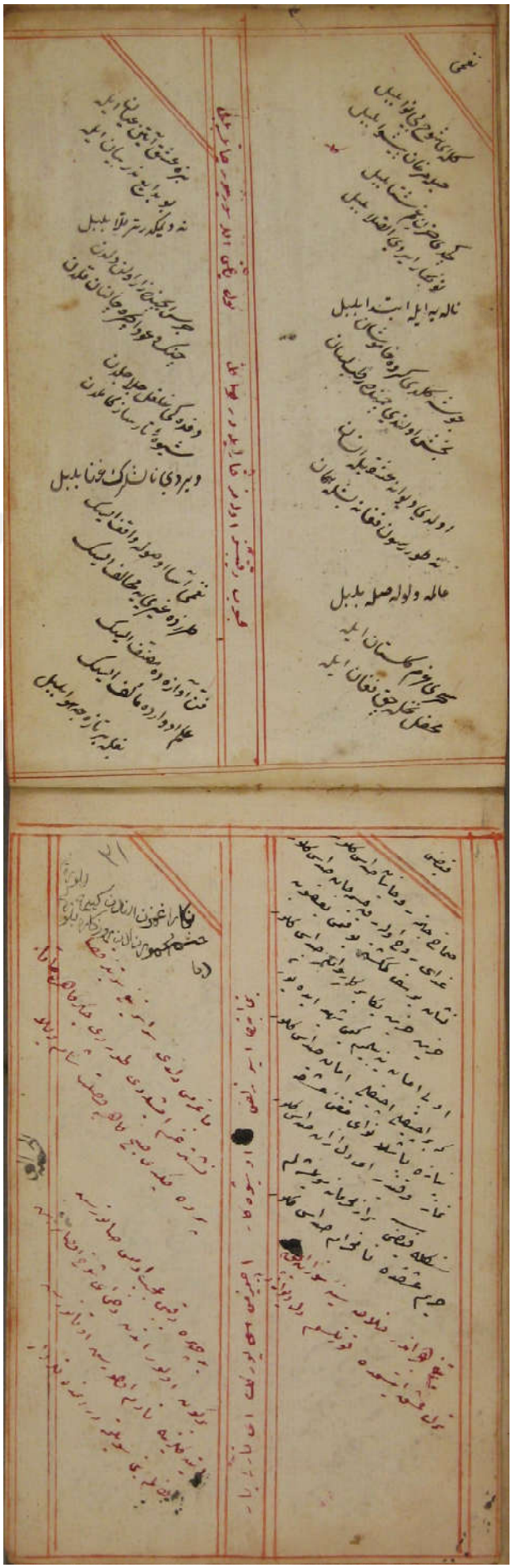

31b

32a

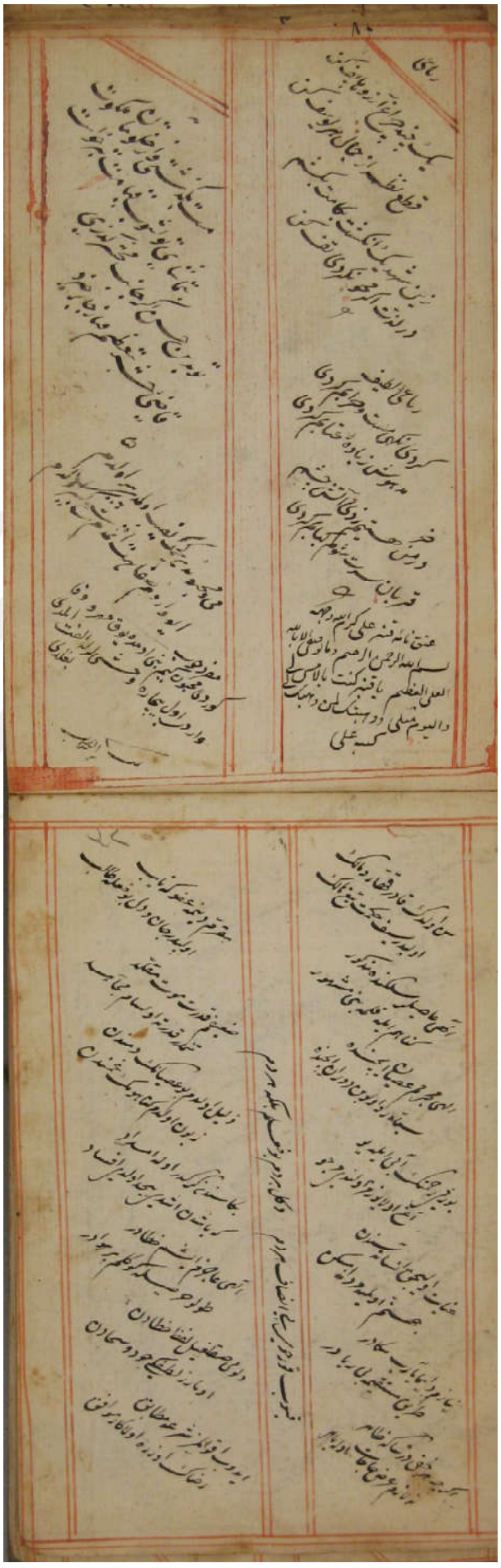

32b

33a

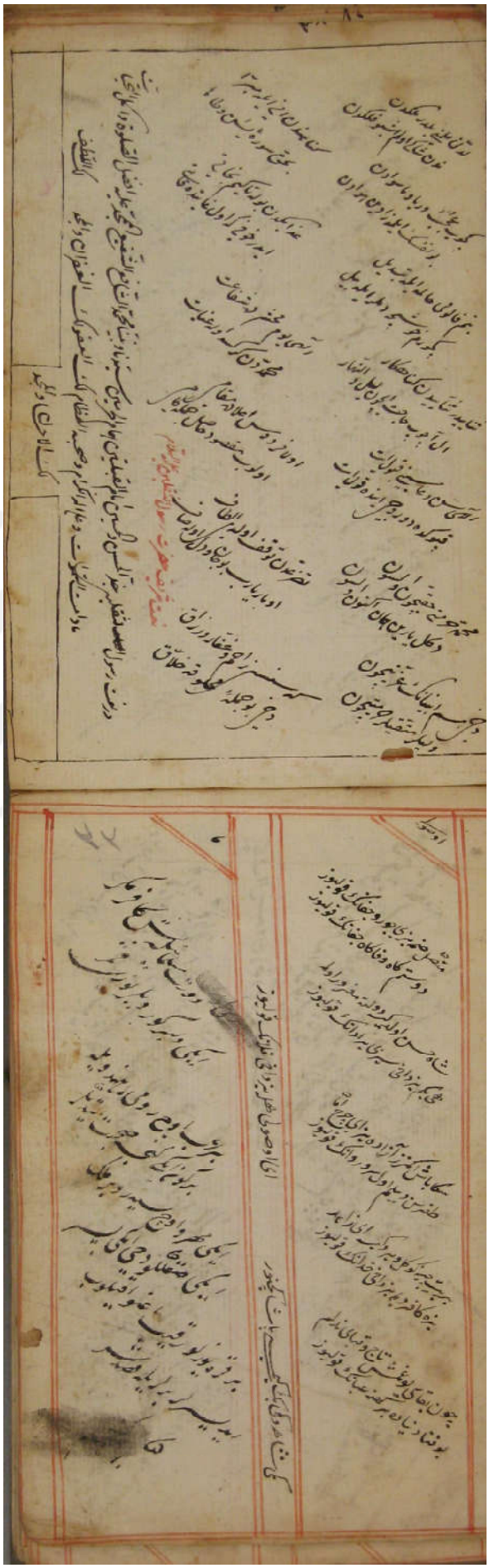

33b

34a

34b

35a

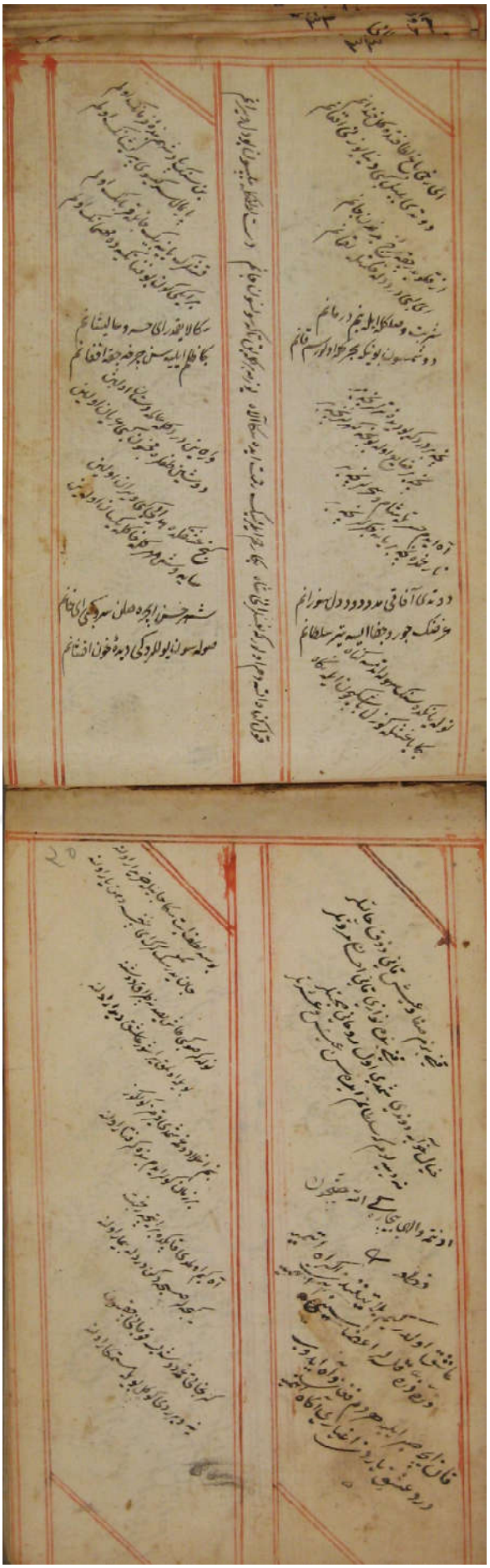

35b

36a

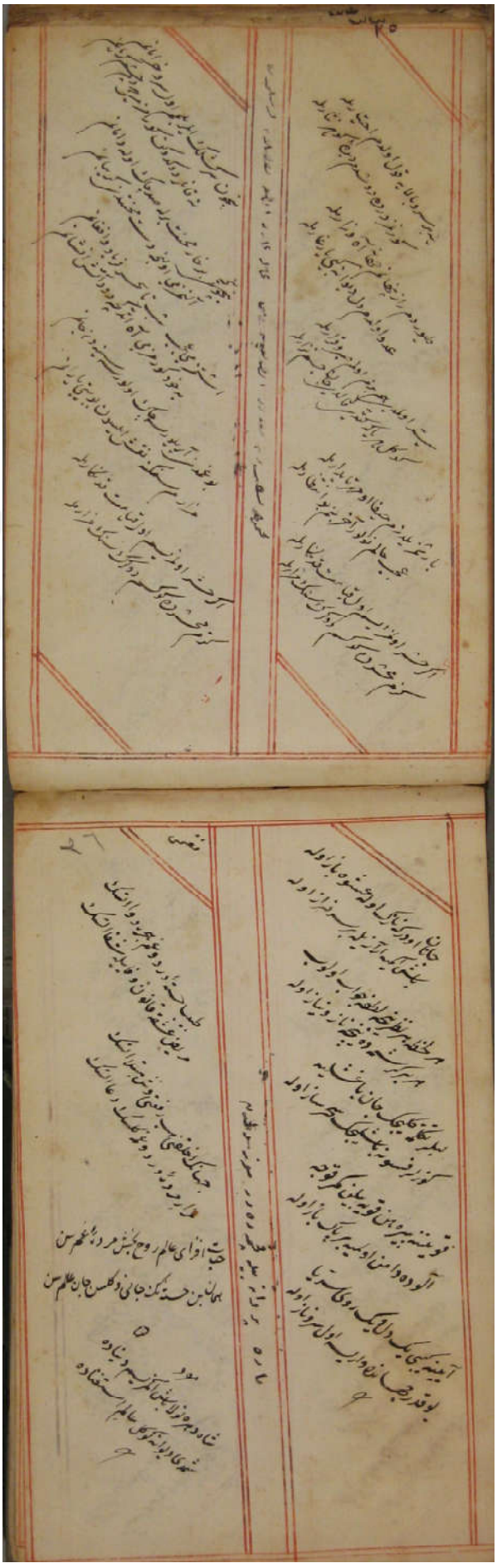

36b

37a

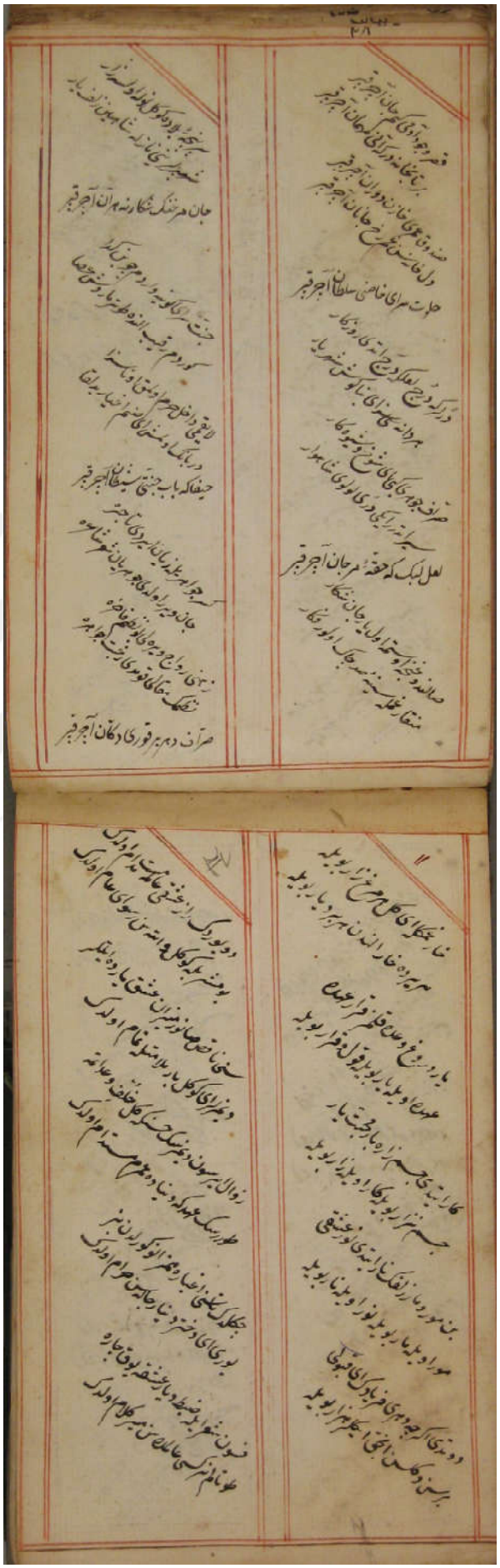

37b

38a

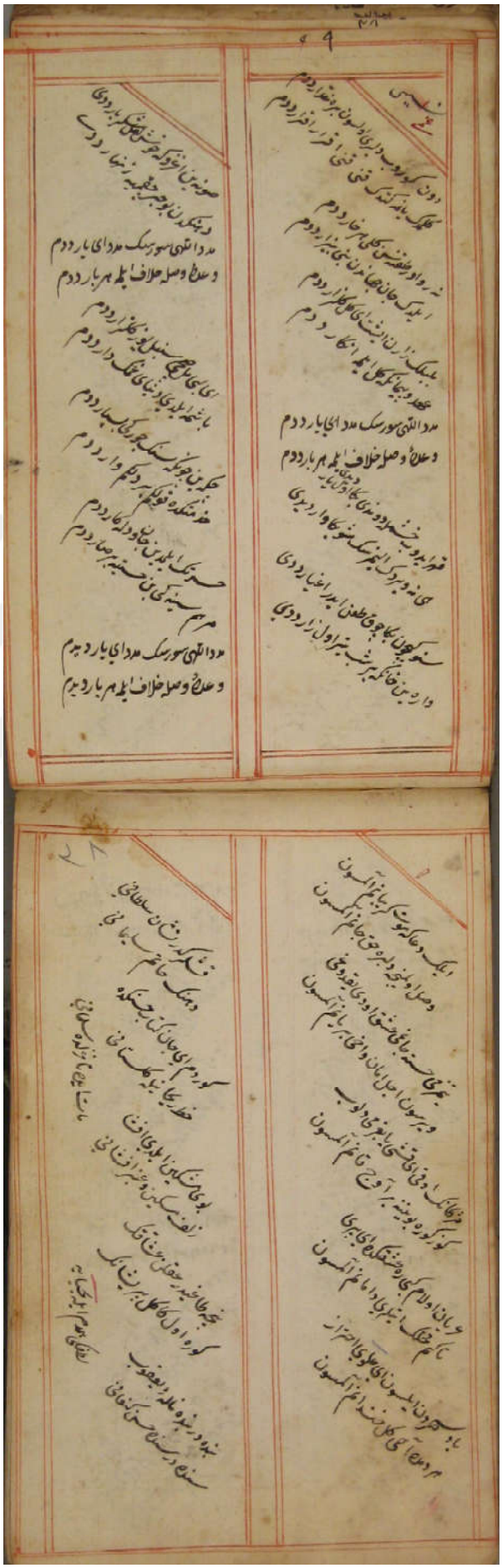

38b

39a

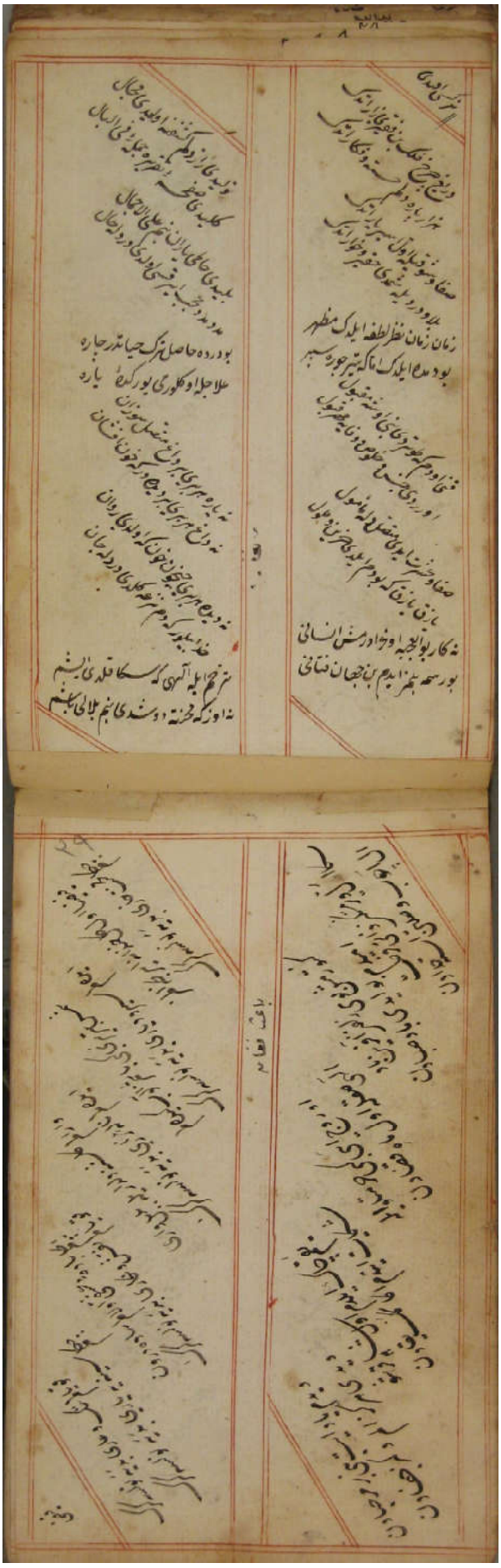

39b

40a

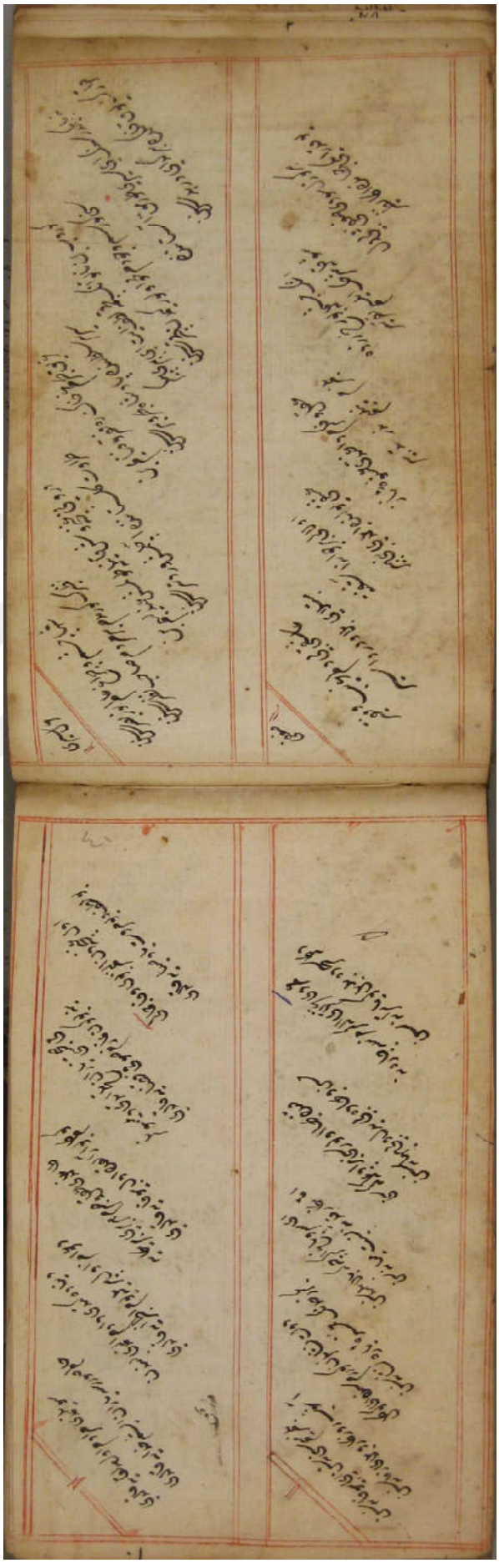

40b

41a

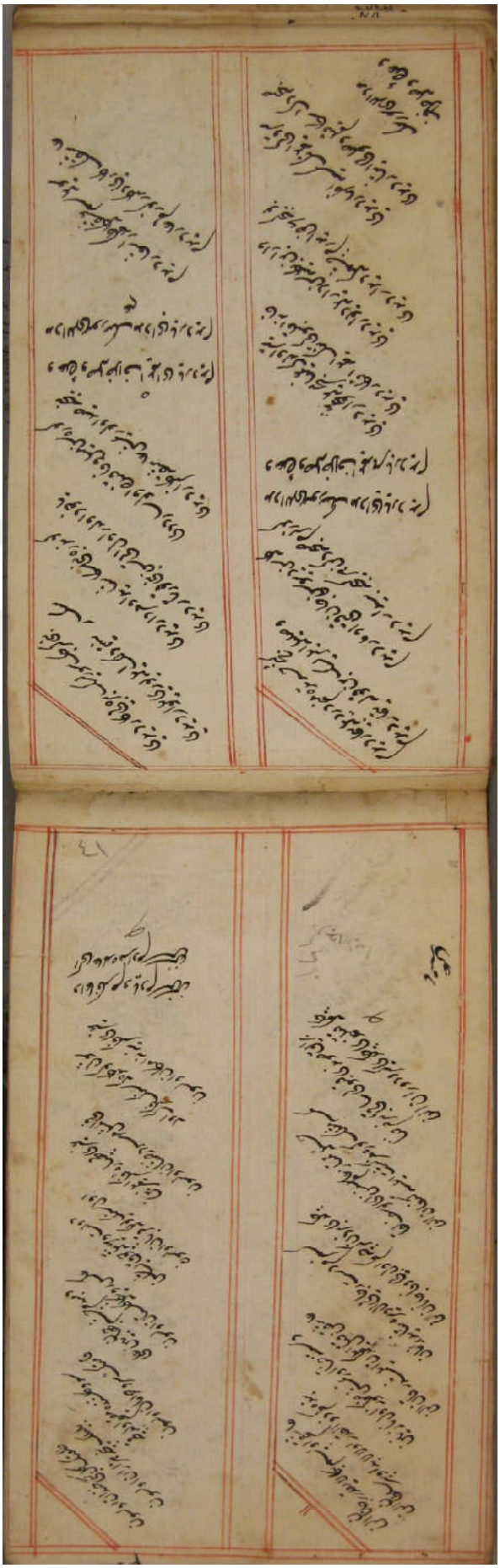

41b

42a

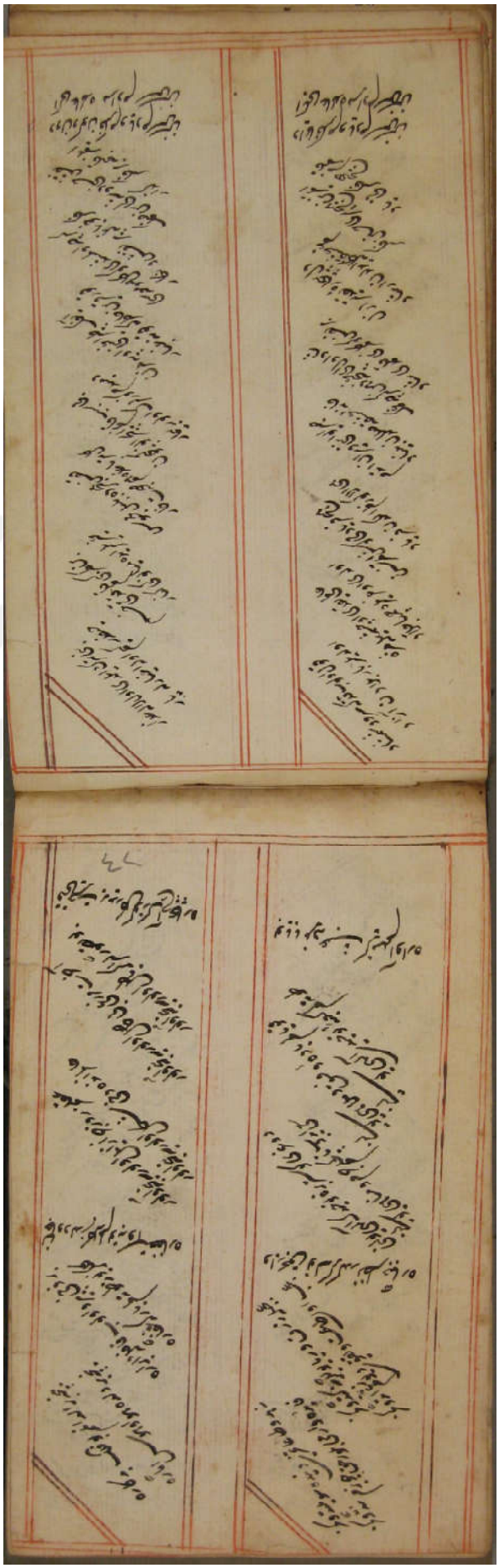

42b

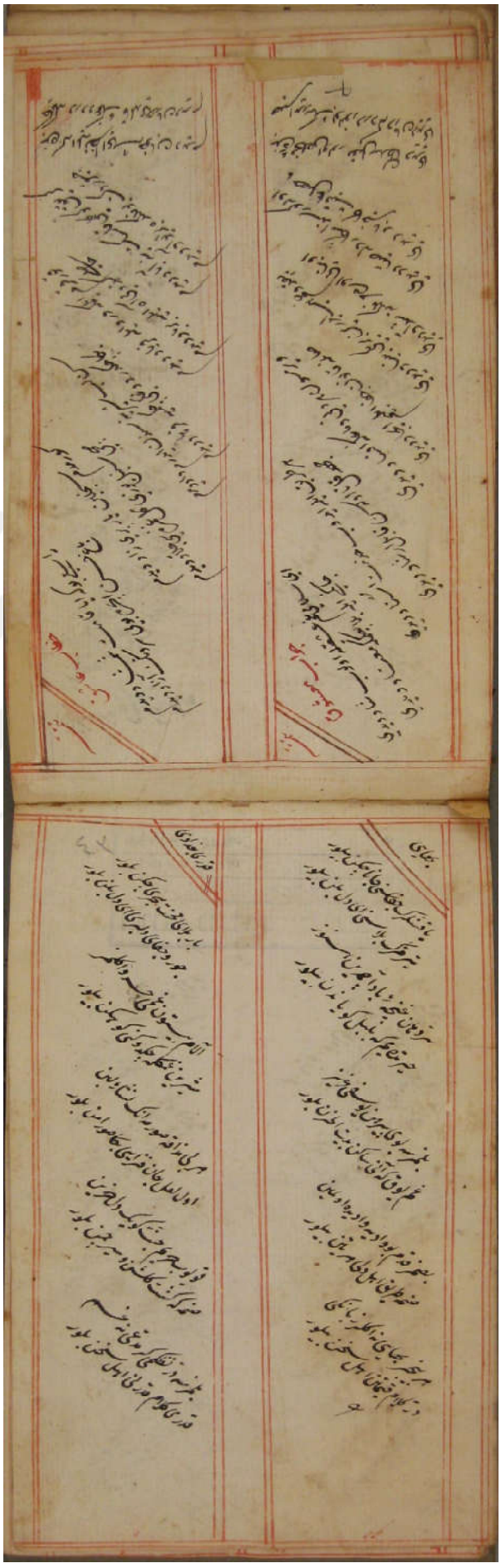

43a

43b

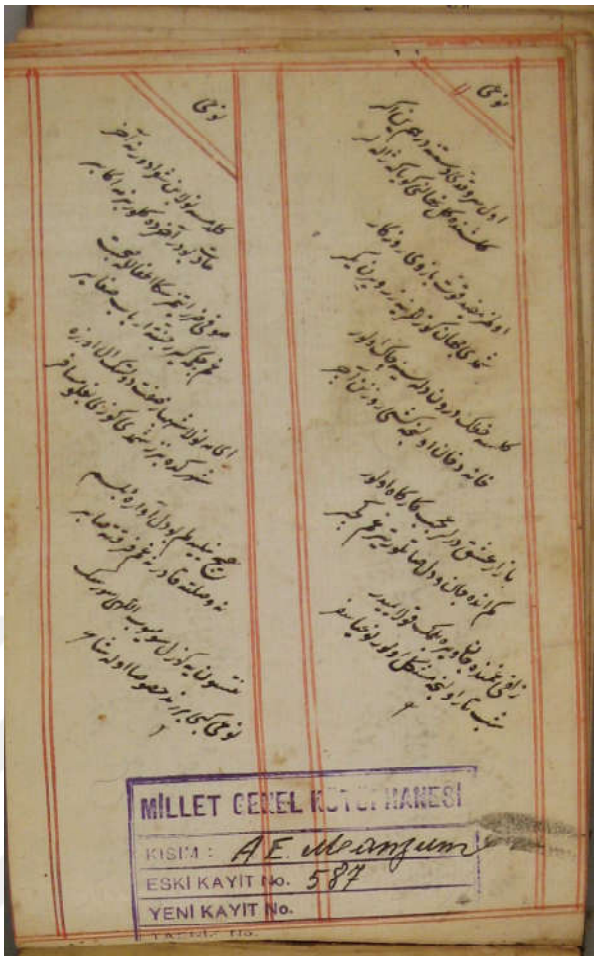
MİLLET GENEL KÜTÜPHANESİ
KISIM : AE. Mecmua
ESKİ KAYIT No. 587
YENİ KAYIT No.

44a

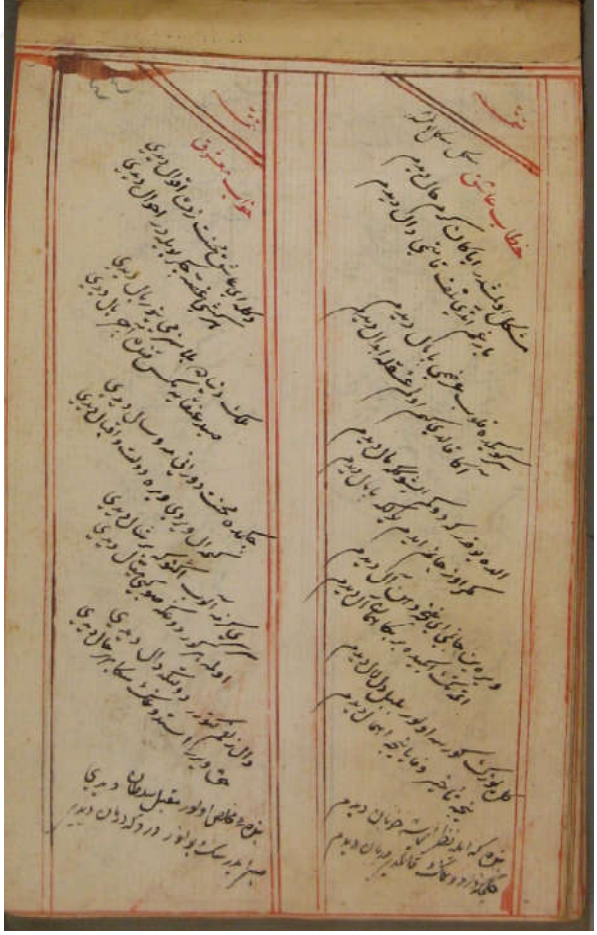

44b

45a

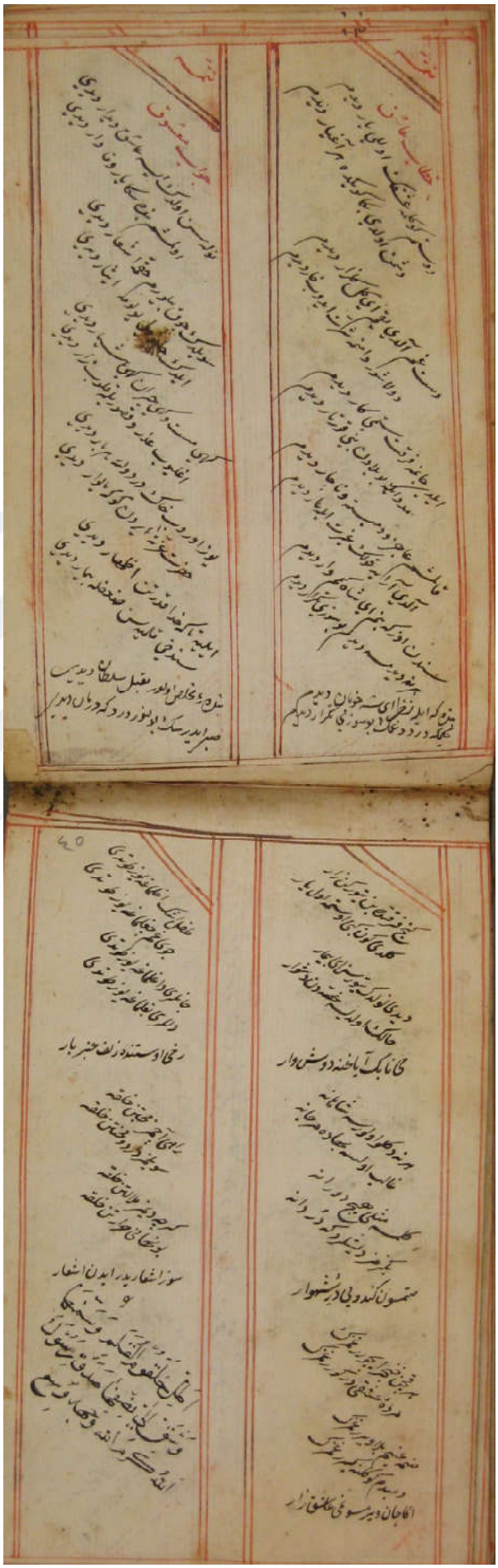

45b

46a

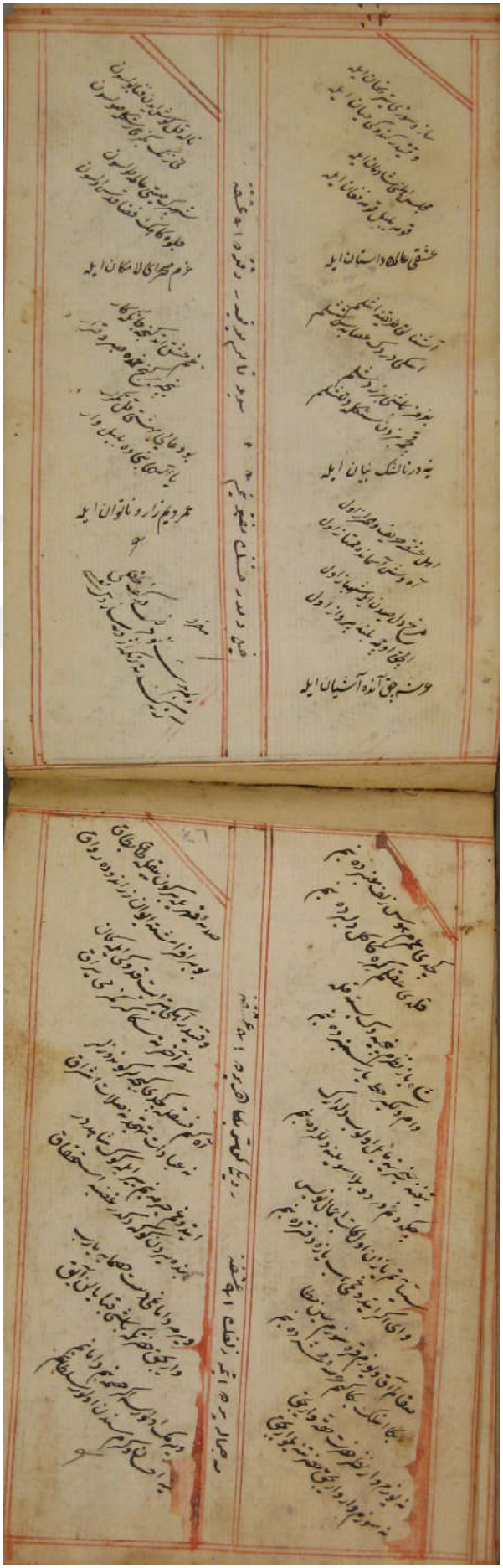

46b

47a

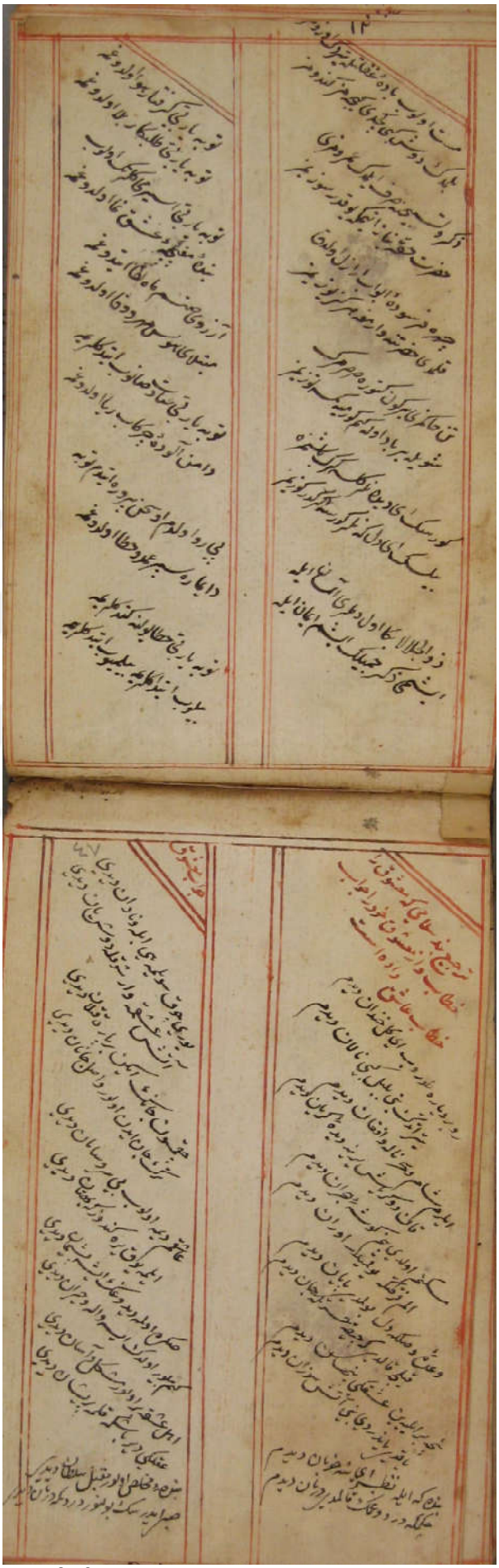

47b

48a

48b

49a

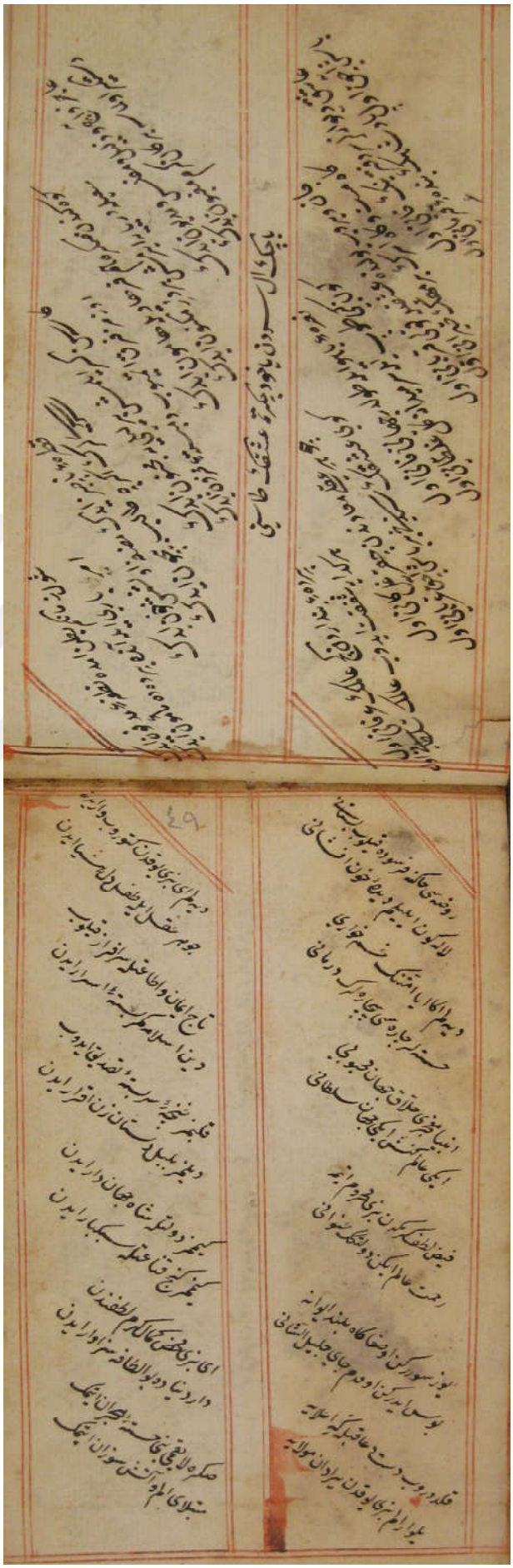

49b

50a

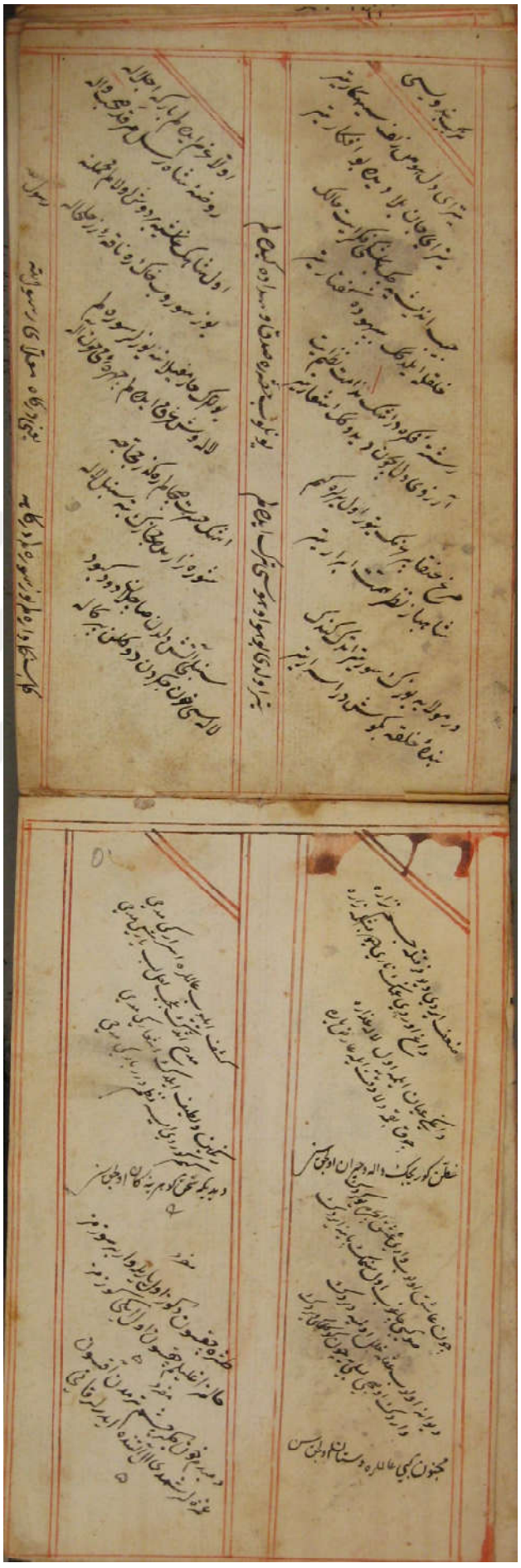

50b

51a

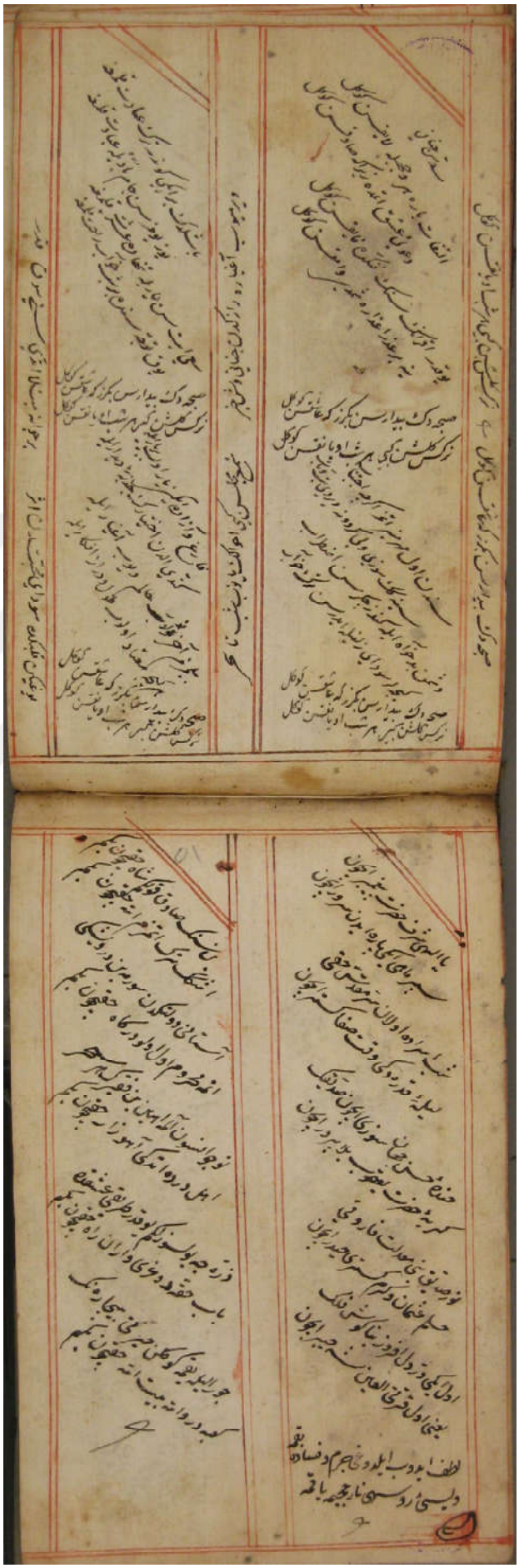

51b

52a

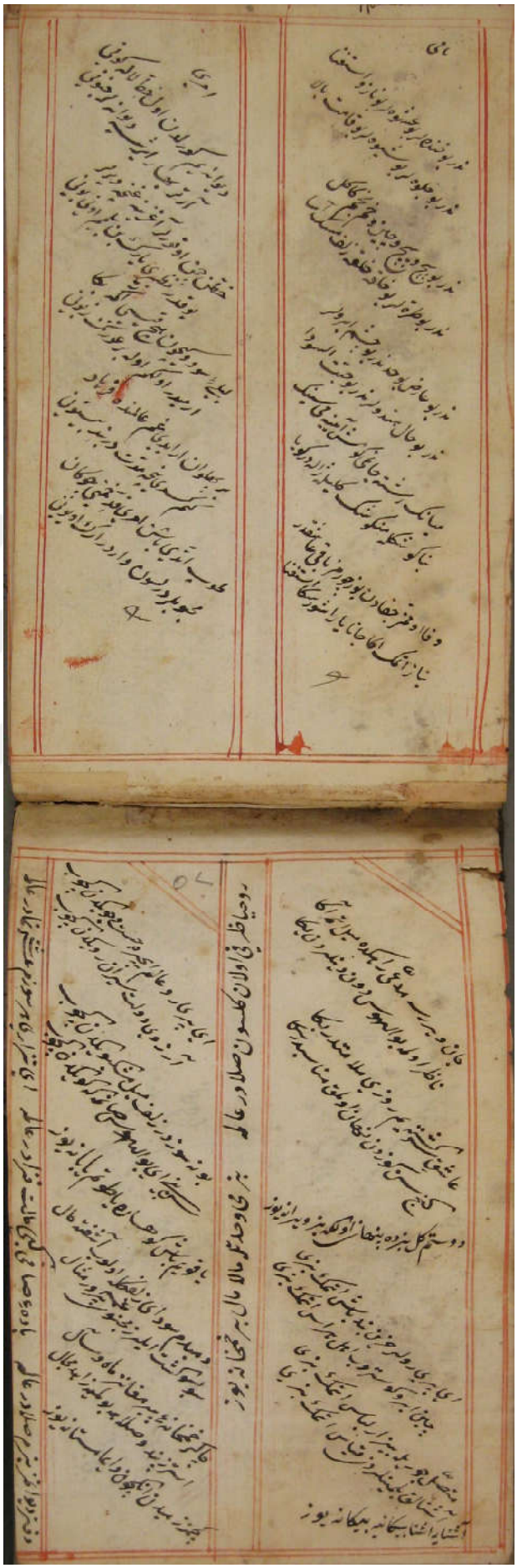

52b

53a

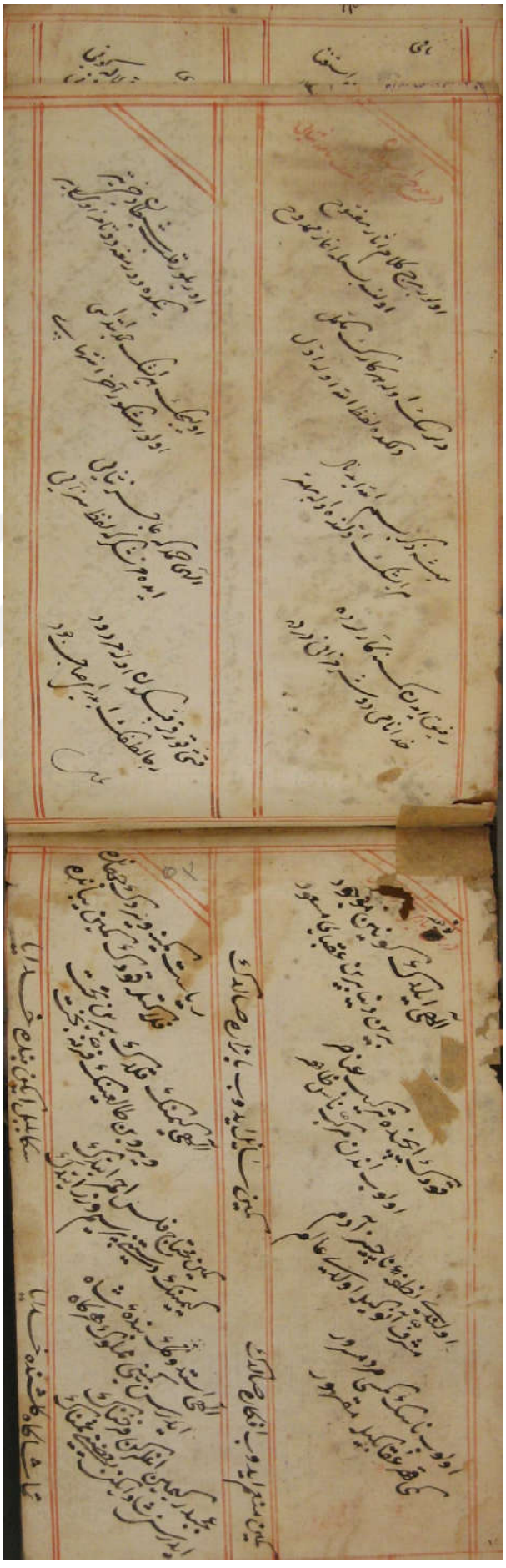

53b

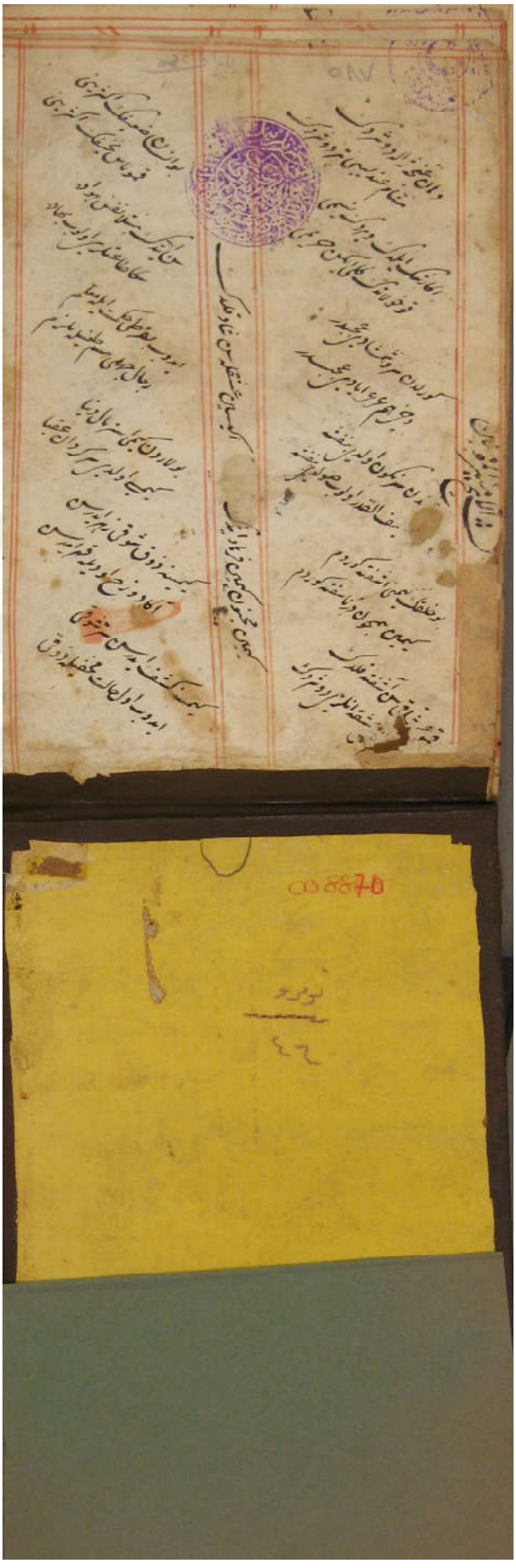

KAYNAKÇA

Ak, C. (1987). Hayatı. Muhibbi, & C. Ak (Dü.) içinde, *Muhibbi Divanı* (s. 1-2). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Ak, C. (2000). *Bağdatlı Ruhi: hayatı, edebi kişiliği ve divanından seçmeler.* Bursa: Gaye Kitabevi.

Ayan, H. (2002). Seyyid İmamü'd-din Nesimi'nin hayatı. H. Ayan içinde, *Nesimi: hayatı, kişiliği, eserleri ve Türkçe divanının tenkitli metni* (s. 1-19). Ankara: TDK Yayınları.

Aydemir, Y. (2000). Behişti: hayatı, şahsiyeti ve eserleri. Behişti, & Y. Aydemir (Dü.) içinde, *Behişti divanı* (s. 1-4). Ankara: MEB Yayınları.

Cavanşir, B., & Necef, E. N. (2006). Safeviler Devleti'nin kuruluşu ve Şah I. İsmail. Ş. İ. Hata'i, B. Cavanşir, & E. N. Necef (Dü) içinde, *Şah İsmail Hata'i külliyatı* (s. 111-114). İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Ceylan, M. (2012). *Öldürülen 101 şair.* Ankara: Gelişim Sanat Kültür Merkezi Yayınları.

Ceylan, M. (2012). *Öldürülen 101 Şair.* Ankara: Gelişim Sanat Kültür Merkezi Yayınları.

Çaldak, S. (2010). Nergisi'nin hayatı ve şahsiyeti. Nergisi, & S. Çaldak (Dü.) içinde, *Nihalistan* (s. 19-33). İstanbul: Kesit Yayınları.

Çavuşoğlu, M., & Tanyeri, M. A. (1981). Hayatı. Hayreti, M. Çavuşoğlu, & M. A. Tanyeri (Dü) içinde, *Hayreti divanı* (s. X-XIII). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Çavuşoğlu, M., & Tanyeri, M. A. (1990). İshak Çelebi. Ü. İ., M. Çavuşoğlu, & M. A. Tanyeri (Dü) içinde, *İshak Çelebi divanı* (s. 1-8). İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Demiralay, M. (2007). *Hüdayi-i Kadim (16. yy) ve divanı inceleme - tenkidli metin.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.

Duyar, H. (2009, Kış). On altıncı yüzyıl şairlerinden Kabuli'nin şiirleri. *Turkish Studies* (4/2), s. 275-329.

Erdem, S. (2004, Ağustos). XV. ve XVI. yüzyılda Manisa'da yaşamış divan şairleri. *Türkbilig Dergisi* , s. 74-107.

Ertem, R. (1995). Hayatı. Ş. Yahya, & R. Ertem (Dü.) içinde, *Şeyhülislam Yahya divanı* (s. I-VI). Ankara: Akçağ Yayınları.

Gençosman, N. (1989). Önsöz. Cami, & N. Gençosman (Dü.) içinde, *Baharistan* (s. V-X). İstanbul: MEB Yayınları.

İsen, M. (1990). Hayatı. Usuli, & M. İsen (Dü.) içinde, *Usuli divanı* (s. 11-14). Ankara: Akçağ Yayınları.

Kılıç, A. (2011). Mecmua Tasnifine Dair. *Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı* (s. 79-95). İstanbul: Trukuaz.

Kılıç, E. (2012). Mecmua tasnifine dair. H. Aynur (Dü.), *Mecmua: Osmanlı edebiyatının kırkambarı* içinde (s. 75-96). İstanbul: Turkuaz.

Köksal, M. F. (2011). Şiir Mecmualarının Önemi ve MEcmuların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP). *Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı* (s. 409-431). İstanbul: Turkuaz.

Kutlar, F. S. (1996). *Arpaemini-zade Mustafa Sami divanı.* Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Okuyucu, C. (1994). Hayatı. Cinani, & C. Okuyucu (Dü.) içinde, *Cinani hayatı, eserleri, divanının tenkidli metni* (s. III-VII). Ankara: TDK Yayınları.

Özgür, T. (1991). Hayatı, mizacı ve eserleri. F.-i. K., & T. Özgür (Dü.) içinde, *Fehim-i Kadim: hayatı, sanatı, divanı ve metnin bugünkü Türkçesi* (s. 3-11). Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları.

Pala, İ. (1998). *Baki.* İstanbul: Timaş Yayınları.

Saraç, Y. (2002). Hayatı ve edebi kişiliği. Emri, & Y. Saraç (Dü.) içinde, *Emri divanı* (s. 9-13). İstanbul: Eren Yayıncılık.

Sefercioğlu, M. N. (2001). *Nev'i divanının tahlili.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Seyhan, N. (2000). *Medhi divanı (inceleme - transkripsiyonlu metin).* Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Tarlan, A. N. (1948). *Şiir mecmualarında XVI. ve XVII. asır divan şiiri: Ulvi - Meali - Nihani - Feyzi - Katibi.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Tarlan, A. N. (1963). Hayatı. N. B., & A. N. Tarlan (Dü.) içinde, *Necati Beg divanı* (s. XV-XX). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Tarlan, A. N. (1967). Zati'nin hayatı. Zati, & A. N. Tarlan (Dü.) içinde, *Zati divanı (edisyon kritik ve transkripsiyon) I. cild* (s. X-XVIII). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Toska, Z. (1985). *Veysi divanı (hayatı, eserleri, kişiliği).* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Tuman, M. N. (2001). *Tuhfe-i Naili.* (C. Kurnaz, & M. Tatcı, Dü) Ankara: Bizim Büro Yayınları.

Tuman, M. N. (2001). *Tuhfe-i Naili.* (C. Kurnaz, & M. Tatcı, Dü) Ankara: Bizim Büro Yayınları.

Yoldaş, K. (1993). *Taşlıcalı Yahya Beg: şah ü geda (inceleme-öetin).* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.

Zülfe, Ö. (2009). *On altıncı yüzyıl şairi Seliki ve şiirleri.* Ankara: Kültür veTurizm Bakanlığı Yayınları.